

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ (2002-2017)

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Gökhan KORKMAZ

İstanbul, 2018

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ (2002-2017)

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Gökhan KORKMAZ

Öğrenci No:

165571004

Danışman:

Dr. Öğretim Üyesi Ozan ÖRMECİ

İstanbul, 2018

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türkiye’de Basın Özgürlüğü (2002-2017)” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 12.06.2018

Gökhan KORKMAZ

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

12/06/18

Enstitümüz *Uluslararası İlişkiler* Anabilim Dalı *Uluslararası İlişkiler* Programı yüksek lisans öğrencilerinden 165571004 numaralı *Gökhan Korkmaz*'ın "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Türkiye'de Basın Özgürlüğü (2002-2017)*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 29.05.2018 tarih ve 2018/22 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (60) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oybirliği/oybirliği~~ ile ~~Kabul/Red~~ veya ~~Düzeltilme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Ozan ÖRMECİ
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Gözde KURT
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Deniz TANSİ
(Yeditepe Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Gökhan KORKMAZ
Danışmanı : Dr. Öğretim Üyesi Ozan Örmeci
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2018
Alanı : Uluslararası İlişkiler
Anahtar Kelimeler : Otoriterleşme, Rekabetçi Otoriterlik, AK Parti, Hukukun
Üstünlüğü, Basın Özgürlüğü.

ÖZ

TÜRKİYE’DE BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ (2002-2017)

Bu çalışmada, 2010 yılına kadar Türkiye’de birçok demokratikleşme reformu yapan AK Parti hükümetlerinin, bu tarihten itibaren giderek otoriterleşme sürecine girdiği ve bu süreçle birlikte Türkiye’nin hızla basın özgürlüğünden uzaklaştığı, ülkede gazeteci tutuklamalarının gelişmiş ülkelere kıyasla çok fazla olduğu, gazetecilerin iktidar tarafından verilen listeler sonucunda işten atıldığı ve çeşitli baskılara maruz kaldığı iddiaları, literatür taraması, gazete ve internet haberleri, uluslararası ve Türkiye’deki basın kuruluşlarının raporları ve bu kuruluşların ellerindeki istatistiki verilerle, aynı zamanda yapılan medya sektörüne mensup veya bu sektörü bilen kişilerle yapılan derinlemesine mülakatlar üzerinden incelenmiştir. Bu çalışmada, teorik çalışma modeli olarak “rekabetçi otoriterlik” kavramına değinilmiştir. Çalışmanın sonuçlarında; Türkiye’de acil bir şekilde demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, yargının tarafsızlığı ve basın özgürlüğünün sağlanabilmesinin önünü açacak reformların yapılması gerektiği tespit edilirken, bunun için, iktidarın, muhalefetin ve toplumun bir an önce bir araya gelerek atması gereken adımlara da yer verilmiştir.

Name and Surname : Gökhan KORKMAZ
Supervisor : Assist. Prof. Dr. Ozan ÖRMECİ
Degree and Date : Master, 2018
Major : International Relations
Keywords : Authoritarianism, Competitive Authoritarianism, AK Party
(Justice and Development Party), Rule of Law, Freedom of the
Press.

ABSTRACT

PRESS FREEDOM IN TURKEY (2002-2017)

This study aims to analyze the validity of criticisms against Turkey's ruling AK Party (Justice and Development Party), which was able to successfully carry out democratization reforms until 2010. These criticisms include authoritarian transformation of the country, imprisonment of too many journalists compared to developed countries and political pressures upon media institutions and journalists. These claims will be analyzed on the basis of literature review, journal and internet news, Turkish and international journalist associations' reports and statistical data as well as in-depth interviews made with media workers or people who are specialized in media studies. This study used "competitive authoritarianism" as its theoretical model to explain AK Party's authoritarian system and pressures upon the media. This study concludes that Turkey needs to make urgent reforms to provide democratization, rule of law and neutrality in legal system and in order to that, government, opposition and Turkish society should come together and take necessary steps.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZ	i
ABSTRACT	ii
TABLolar LİSTESİ	vii
KISALTMALAR	viii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Araştırma Konusu.....	1
1.2. Araştırma Soruları	2
1.3. Araştırma Hipotezleri	3
1.4. Araştırma Yöntemleri.....	3
1.5. Araştırmanın Yapısı	4
1.6. Araştırmanın Kısıtları.....	4

İKİNCİ BÖLÜM

AK PARTİ DÖNEMİ SİYASİ ARKA PLANI (2002-2017)

2.1. AK Parti'nin Kuruluş Dönemi ve 2002 Seçimleri	6
2.2. Necip Hablemitoğlu Suikastı.....	7
2.3. 1 Mart 2003 Tezkeresi.....	8
2.4. ABD ile Türkiye Arasında Yaşanan Çuval Krizi	8
2.5. Danıştay Saldırısı	9
2.6. AB Reform Süreci	9
2.7. 2007 Cumhurbaşkanlığı Seçimi	10
2.8. Cumhuriyet Mitingleri.....	11
2.9. Demokrasi Kazası: E-Muhtıra Krizi.....	11
2.10. 367 Krizi ve 2007 Genel Seçimleri.....	12
2.11. Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı Seçilmesi.....	12
2.12. Ergenekon Davası (Kumpas Davası)	13
2.13. Türban Tartışması	16
2.14. AK Parti'ye Kapatma Davası.....	16
2.15. Kürt Meselesinin Çözümüne Yönelik Demokratikleşme Adımları	17

2.16. ‘One Minute’ Krizi.....	18
2.17. KCK Operasyonları.....	18
2.18. Balyoz Davası (Balyoz Kumpası).....	18
2.19. 2010 Anayasa Değişikliği Referandumu	19
2.20. Mavi Marmara Olayı.....	21
2.21. Seks Kasetleri Üzerinden Siyaset Dizaynı.....	21
2.22. Metin Lokumcu’nun Polis Şiddetiyle Ölümü İddiası	22
2.23. 12 Haziran 2011 Genel Seçimleri	22
2.24. AK Parti’den Üçüncü Yargı Reformu Paketi	22
2.25. 2013’te Terör örgütü PKK’nın Lideri Abdullah Öcalan’dan Silah Bırakma Çağrısı	23
2.26. Gezi Parkı Olayları.....	23
2.27. 17-25 Aralık Operasyonları	24
2.28. 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi	26
2.29. 2015 Yılında Kürt Meselesi’nin Çözümünde Önemli Gelişme: Dolmabahçe Mutabakatı	26
2.30. 2015 Nevruz Kutlamalarında Terör Örgütü PKK’nın Lideri Öcalan’dan Barış Mektubu	27
2.31. 2015’te Yapılan Genel Seçimler	27
2.31.1. 7 Haziran 2015 Genel Seçimi.....	27
2.31.2. 1 Kasım 2015 Genel Seçimi	28
2.32. 15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi	29
2.33. 16 Nisan 2017 Başkanlık Referandumu.....	31
2.34. OHAL Rejimi.....	32
2.35. OHAL’de Siyasetin Durumu	33
2.36. OHAL’de Kamu Görevlileri	33
2.37. OHAL’de Akademinin Durumu	34
2.38. OHAL Döneminde Medya.....	34
2.39. OHAL’de Kültür-Sanat.....	35
2.40. OHAL’de Sivil Toplum	36
2.41. OHAL’de LGBTİ’ler, Kadınlar ve Çocukların Durumu	36
2.42. OHAL’de Aleviler ve Farklı İnanç Grupları.....	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ (2002-2017)

3.1. Basın Özgürlüğü.....	39
3.1.1. Basın Özgürlüğü Nedir?	39
3.1.2. Yasal Durum.....	40
3.1.2.1. Uluslararası Dokümanlar	40
3.1.2.2. Türkiye'deki Mevzuat.....	41
3.2. AK Parti-Basın İlişkisi (2002-2017)	43
3.2.1. Medyanın El Değiştirmesi ve Havuz Medyasının Oluşumu	43
3.2.2. Siyasi Baskılar Sonucu Baskıya Maruz Kalan, Kovulan ve İstifa Etmek Zorunda Kalan Gazeteciler	45
3.2.3. Haklarında Dava Açılan Gazeteciler	51
3.2.4. Hrant Dink Cinayeti	56
3.2.5. Polis Şiddeti ve Farklı Yöntemlerle Baskı Altına Alınan Gazeteciler	56
3.2.6. Gülen Cemaati - FETÖ'nün Medyadaki Yapılanması	58
3.3. Derinlemesine Mülakatlar	60
3.3.1. Türkiye Gazeteciler Sendikası Genel Başkanı Gökhan Durmuş.....	61
3.3.2. Uluslararası Basın Enstitüsü (IPI) Türkiye Ulusal Komitesi Başkan Yardımcısı Gazeteci Emre Kızılkaya.....	63
3.3.3. PEN Türkiye Merkezi İkinci Başkanı Halil İbrahim Özcan	65
3.3.4. Doç. Dr. Barış Doster	67
3.3.5. Doçent Doktor İtir Erhart	73
3.3.6. Doçent Doktor Sarphan Uzunoğlu	76
3.3.7. Gazeteci Şenol Çarık	81
3.3.8. Gazeteci Erk Acarer	84
3.3.9. Gazeteci Nuh Albayrak	89
3.3.10. Gazeteci Enver Aysever	93
3.3.11. Gazeteci Arslan Bulut.....	100
3.3.12. Gazeteci Ayşenur Arslan	103
3.3.13. Derinlemesine Mülakatların Değerlendirilmesi	107
3.4. Türkiye'de Basın Özgürlüğünün İstatistiksel Olarak İncelenmesi: Türkiye'deki Geçmiş Hükümetler ve Diğer Ülkelerle Kıyaslanması.....	108
3.5. Basına Yönelik Baskı Politikalarına Dair Teorik Modellemeler	115

SONUÇ	121
KAYNAKÇA	125
EKLER	151
EK 1. Çağdaş Gazeteciler Cemiyeti'nin Paylaştığı Cezaevindeki Gazeteciler Listesi	151
EK 2. Derinlemesine Mülakatlarda Sorulan Sorular	156
EK 3: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin Gazetecilik Hak ve Sorumluluk Bildirgesi	158
EK 4: 5187 No'lu Basın Kanunu	166
EK 5: Türkiye'de Öldürülen Gazeteciler	180

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1. Yıllara Göre Tutuklu Gazeteci Sayısı	109
Tablo 2. 2012'den Bu Yana Yıl Yıl Gözaltına Alınan Gazeteciler	110
Tablo 3. Yıl Yıl İşten Çıkarılan Gazeteciler	110
Tablo 4. Yıllara Göre Gazetecilere Ve Medya Kuruluşlarına Yönelik Saldırılar .	111
Tablo 5. Freedom House Türkiye'de Basın Özgürlüğü Puanı	112
Tablo 6. Türkiye'nin Basın Özgürlüğü Karnesi	112
Tablo 7. 2002'den Bu Yana Küreselbasın Özgürlüğü Endeksi'nde Türkiye'nin Yeri	113
Tablo 8. 1972-2018 Döneminde Freedom House'a Göre Türkiye'nin Demokrasi Puanları	114
Tablo 9. Polity Veri Setine Göre Türkiye Demokrasisi	114
Tablo 10. Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi Sıralaması	115

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ANAP	: Anavatan Partisi
BDP	: Barış Demokrasi Partisi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CPJ	: Committee to Protect Journalists - Gazetecileri Koruma Komitesi
ÇYDD	: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği
DHKP-C	: Devrimci Halk Kurtuluş Partisi Cephesi
DİSK	: Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DSP	: Demokratik Sol Parti
FETÖ	: Fethullahçı Terör Örgütü
GKRY	: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
HDP	: Halkların Demokratik Partisi
HSYK	: Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu
İŞİD (DEAŞ)	: Irak-Şam İslam Devleti
KCK	: Kürdistan Topluluklar Birliği
KHK	: Kanun Hükmündeki Kararname
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türkiye Cumhuriyeti
LGBTİ	: Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Transseksüel, İntersex
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
OHAL	: Olağanüstü Hal Yönetimi
PDY	: Paralel Devlet Yapılanması
PKK	: Kürdistan İşçi Partisi
RSF	: Reporters sans frontières - Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TMMOB	: Türk Mühendis Ve Mimarlar Odaları Birliği
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
ÜAK	: Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı

YAŞ : Yüksek Askeri Şura
YÖK : Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Araştırma Konusu

1923 yılında kurulan ve 1950 yılında İslam dünyasında ilk kez çok partili laik ve demokratik bir rejimi uygulamaya koyan Türkiye’de, demokratik rejim, bugüne kadar birçok badire atlatmıştır. 27 Mayıs 1960 ve 12 Eylül 1980 askeri darbeleri, 12 Mart 1971 muhtırası, “post-modern darbe” olarak anılan 28 Şubat 1997 Milli Güvenlik Kurulu krizi süreci, 27 Nisan 2007 e-muhtıra krizi ve son olarak 15 Temmuz 2016 darbe girişimi, bu bağlamda Türkiye’deki en önemli siyasal sorunlardan olan sivil-ordu ilişkileri kapsamında dikkate alınması gereken olaylardır. Ayrıca Şeyh Said İsyanı (1925), Ağrı İsyanı (1930) ve Dersim İsyanı (1937) gibi Kürt etnik kimliği ve İslamcılık ideolojisi temelinde gelişen iç ayaklanmalar ve sonrasında 1984’ten itibaren Türkiye’yi büyük bir istikrarsızlığa sürükleyen ve 30.000’in üzerinde can kaybına neden olan PKK terörü, Türkiye’nin etnik sorunlar bağlamında yaşadığı en ciddi meselelerdir. Siyasal İslam (İslamcılık) ise, Türkiye demokrasisine yönelik bir diğer önemli meydan okumadır. 1990’lara kadar iktidardan uzak kalan İslamcı partiler, sonrasında Türkiye siyasetinin ana aktörü haline gelmiş ve günümüzde laik ve İslamcı kesimler arasında ciddi bir kutuplaşma durumu ortaya çıkmıştır. Ayrıca yine Türk siyasal tarihinde, Varlık Vergisi (1942-1944) ve 6-7 Eylül Olayları (1955) gibi gayrimüslimlere yönelik faşizan bazı uygulamalar da diğer önemli sorunlardır. Bu olaylar neticesinde, bir dönem nüfusunun üçte biri gayrimüslim olan Osmanlı İmparatorluğu’ndan bugün neredeyse tamamı Müslüman olan bir ülke haline gelinmiş ve çok kültürlülük ve kültürel çeşitlilik durumu ortadan kalkmıştır.

Bu konular haricinde, siyasal tarih bağlamında pek çalışılmayan bir konu, aslında Türkiye demokrasisi ile doğrudan bağlantılı bir mesele olan Türkiye’deki basın veya medya özgürlüğüdür. Türkiye’de demokrasinin geliştiği ve derinleştiği 1960’lar ve 2000’ler gibi dönemler, aynı zamanda basın özgürlüğünün de yükseldiği yıllardır. Buna karşıt olarak, Türkiye’de demokrasinin askıya alındığı askeri darbe, olağanüstü hal ve sivil otoriter yönetim dönemlerinde, basın özgürlükleri de giderek

azalma yönünde bir eğilim göstermiştir. Bu nedenle, basın özgürlüğü, Türkiye’de demokratik rejim bağlamında üzerinde hararetle durulması gereken önemli bir konudur.

Son yıllarda Türkiye’deki rejimin niteliği oldukça tartışmalıdır. 2010’lara kadar birçok başarılı demokratikleşme reformu yapan Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) hükümeti, bu tarihten sonra ise hızlı bir otoriterleşme sürecine girmiş ve yaşanan gelişmelerin de etkisiyle, Türkiye, demokratik rejim niteliğini son yıllarda uluslararası rapor, ölçüm ve kritiklere göre kaybetmiştir. Bu süreçte en çok zarar gören kesimlerden biri de medya sektörü ve medya çalışanları olmuştur. Öyle ki, Türkiye, bugün dünyada en fazla tutuklu gazeteci bulunan ülke durumundadır. Ayrıca bu uygulamalar sadece Türk gazetecileri de hedef almamakta ve son dönemde yabancı gazetecilere yönelik olarak da üstüste tutuklama haberleri gelmektedir. Bu olaylar, zaman zaman Türk Dış Politikası’na bile olumsuz etkide bulunmakta; Türkiye’nin demokratik ülke imajını gölgelemekte ve Türkiye’nin diğer ülkelerle olan ilişkilerini bozmaktadır. Buna karşın, Türk halkının AK Parti hükümeti ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’a seçimlerde gösterdiği büyük teveccüh, durumun bu kadar basit olmayabileceğini göstermektedir. Dolayısıyla, bu konuda ciddi, tarafsız ve akademik bir çalışma yapılmasına ihtiyaç vardır.

1.2. Araştırma Soruları

Türkiye’de AK Parti iktidarı döneminde (2002-2017) uygulanan basın özgürlüğü politikaları konulu bu araştırmada şu sorulara yanıt aranacaktır:

- Türkiye’de AK Parti iktidarı döneminde basın konusunda ne gibi politikalar geliştirilmiştir?
- Türkiye, hakikaten de dünyada en çok tutuklu gazetecinin olduğu ülke midir?
- Türkiye’de gazeteciler hakkında verilen tutuklama ve hapis cezalarının nedenleri nelerdir?
- AK Parti iktidarı döneminde basına yönelik politikalarda dönemsel farklılıklar gözlemlenmiş midir?
- AK Parti hükümetinin bu politikalara yönelmesinin arka planında yatan siyasal ve sosyolojik gerçekler nelerdir?

1.3. Araştırma Hipotezleri

Bu araştırmada temelde şu iki hipotez test edilecektir:

- Türkiye’de AK Parti iktidarı döneminde özellikle 2013 yılından sonra basın özgürlükleri hızla azalmış ve Türkiye’de medya çalışanlarına yönelik büyük bir baskı ve sindirme politikası uygulamaya sokulmuştur. Türkiye’de yaşanan olağanüstü süreçler (darbe girişimleri vs.) ve hükümetin yaşadığı iktidarı kaybetme korkusu, bu baskı politikalarının ana tetikleyicisidir.
- Türkiye’de genel demokrasi çığasının ilerlediği dönemlerde basın özgürlükleri de artmaktadır. Türkiye’de demokrasi çığasının düştüğü dönemlerde basın özgürlükleri de azalmaktadır. Ancak Türkiye, geçmişte demokratik açıdan daha kötü durumda olduğu dönemlerde bile basın özgürlükleri konusunda istatistiki açıdan daha iyi durumda olmuştur. Ayrıca Türkiye, günümüzde diğer gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerle kıyaslandığında, basın özgürlükleri konusunda çok olumsuz bir noktadadır.

1.4. Araştırma Yöntemleri

Bu araştırmada birçok farklı sosyal bilimler yöntemleri bir arada kullanılacak ve araştırmanın bilimsel açıdan kuvvetli bir yapı arz etmesi sağlanacaktır. Bu bağlamda, çalışma, ilk olarak Türkiye’de basın özgürlükleri konusunda yazılan kitap, akademik makale, gazete köşe yazıları, gazete haberleri, raporlar ve internet haberlerini derleyecek şekilde literatür taraması ve medya taraması yöntemlerini kullanacaktır. Ayrıca bu konuda yetkin durumda bulunan kişilerle yapılacak olan derinlemesine mülakatlar aracılığıyla, çalışmaya farklı bir boyut (yöntem) eklenecektir. Üçüncü bir yöntem ise, Türkiye’nin geçmişteki durumu ve başka ülkelerle kıyaslanmasını sağlayacak olan uluslararası basın kuruluşlarının hazırladığı istatistiki verilerin kullanılması olacaktır. Bu nicel veriler, bize Türkiye’nin demokrasi seviyesini nesnel biçimde ortaya koyacaktır. Son olarak, dördüncü bir yöntem olarak, Türkiye’de basına yönelik sansür ve baskı politikaları, teorik açıdan temellendirilmiş bazı yazar ve düşünür görüşleri ve “rekabetçi otoriterlik” kavramı

ile açıklanmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda, tez, dört farklı akademik yöntemi bir potada eritmeyi başaran kapsamlı ve nesnel bir çalışma olarak yürütülecektir.

1.5. Araştırmanın Yapısı

Araştırmayla ilgili tüm bilgilerin verileceği “Giriş” başlıklı ilk bölümden sonra, “AK Parti Dönemi Siyasi Arka Planı (2002-2017)” başlıklı ikinci bölümde, AK Parti iktidarında 2002’den başlayarak 2017 yılı sonuna kadar yaşanan tüm önemli iç politik siyasi gelişmeler özetlenerek, okurlara bir siyasi arka plan bilgisi sunulacaktır. Bu siyasi gelişmelerin açıklanması, AK Parti’nin basına yönelik politikalarının anlaşılmasında önemli rol oynayacaktır. “Türkiye’de Basın Özgürlüğü (2002-2017)” başlıklı üçüncü bölümde ise; önce “basın özgürlüğü” kavramı açıklanacak ve uluslararası dokümanlar ve Türkiye’deki mevzuat ışığında basın özgürlükleri durumu netleştirilecek, daha sonra Türkiye’de basın özgürlükleri özelinde AK Parti iktidarı döneminde yaşanan önemli gelişmeler ve sembolleşmiş bazı olaylar anlatılacak, sonrasında “Derinlemesine Mülakatlar” kısmında bu sektör mensubu ya da sektör politikaları konusunda yetkin kişilerle yapılmış akademik mülakatlara yer verilecek, dördüncü aşamada Türkiye’nin basın özgürlüğü konusundaki durumu istatistiki verilerle analiz edilecek ve Türkiye’deki geçmiş hükümetler ve diğer ülkelerle kıyaslanacak, beşinci ve son aşamada ise iktidarların basına yönelik baskı politikalarına dair teoriler ortaya konularak, Türkiye’deki cari duruma dair “rekabetçi otoriterlik” modeli doğrultusunda teorik bir açıklama geliştirilecektir. Araştırma, tüm bulguların derlenip özetleneceği “Sonuç” bölümüyle sona erecektir.

1.6. Araştırmanın Kısıtları

Bu araştırma, bir yüksek lisans tezi kapsamında yapıldığı için, kapsam çok geniş tutulamamıştır. Ayrıca Türkiye’de basın mensuplarının yaşadığı korku ve endişeler nedeniyle, araştırma kapsamında mülakat veren insanların ne ölçüde açık davranabildikleri de bir diğer tartışma konusudur. Bu konuda uluslararası rapor ve kaynaklara ulaşmanın zorluğu da bir diğer olumsuz faktördür.

Ayrıca henüz devam eden bir iktidar döneminde yaşanan olaylar analiz edilmeye çalışıldığı için, bu konuda tam anlamıyla nesnel davranılamamış olabilir. Buna karşın, araştırmacı, çalışmasına demokrasi ve insan haklarına saygılı yaklaşım dışında hiçbir siyasi ön koşul ve fikir gözetmeden başlamış ve araştırmayı bu şekilde yürütmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM

AK PARTİ DÖNEMİ SİYASİ ARKA PLANI (2002-2017)

2.1. AK Parti'nin Kuruluş Dönemi ve 2002 Seçimleri

2001 yılında kurulan Adalet Kalkınma Partisi (AK Parti), yıllar içerisinde Türk siyasi tarihinin önemli yapıtaşlarından birisi haline gelmiştir. AK Parti'nin kurulduğu sene içerisinde, Türkiye, Demokratik Sol Parti (DSP), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Anavatan Partisi (ANAP) koalisyonunun oluşturmuş olduğu üçlü hükümet tarafından yönetilmekteydi. Ancak Avrupa Birliği tam üyeliği perspektifiyle önemli reformların yapıldığı bu koalisyon hükümeti döneminde, Türkiye'de aynı zamanda çok ağır bir siyasi ve ekonomik kriz yaşanmıştır. Oluşan bu ağır tablo içerisinde, kimilerine göre bir “post-modern darbe” olan 28 Şubat sürecinin ardından kapatılan İslamcı Refah Partisi'nin devamı olan Fazilet Partisi de aynı yıl içerisinde kapatılmıştır. Fazilet Partisi'nin kapatılmasıyla birlikte, Necmettin Erbakan'ın liderlik ettiği “Milli Görüş” geleneği kendi içerisinde çok çalkantılı bir süreç yaşamıştır. Bu oluşan ağır koşulların yarattığı boşluk veya fırsatları iyi yönetip değerlendiren AK Parti ve onun karizmatik kurucu lideri Recep Tayyip Erdoğan, Milli Görüş geleneğinin içinden doğarak ve daha önce yaşanmış olan mağduriyetler üzerinden siyaset üreterek tek başına iktidar olmanın yollarını döşemiştir (Koç 2011, 4; Sayar 2017,78).

AK Parti, kuruluşundan bir sene sonra 3 Kasım 2002 tarihinde gerçekleşen seçimi yüzde 34,42 oranında bir oyla kazanarak tek başına iktidar olmuştur. TBMM'ye bu seçimde AK Parti dışında sadece CHP -yüzde 19,42 oyla-girebilmiştir. Daha önce parlamentoda CHP dışında temsil edilen diğer partiler (DYP-ANAP-DSP) bu seçimde baraj altında kaldıklarından dolayı, Türk siyasal yaşamından -MHP dışında- silinmişlerdir. Ortaya çıkan bu tablonun nedeni ise, koalisyon hükümetlerinin yönetim zayıflığı (Koç 2011, 4) ve elbette halkın büyük tepkisine neden olan 2001 ekonomik krizidir.

Siyasi kimliğini “Muhafazakâr Demokrat” olarak tanımlayan Adalet Kalkınma Partisi (AK Parti), Refah Partisi'nden 1994 yılında İstanbul Büyükşehir

Belediye Başkanı seçilmiş, tartışmalı ama popüler bir siyasi figür olan Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde kurulmuş ve Erdoğan, partinin kurucu Genel Başkanı seçilmiştir. 1998 senesinde, Ziya Gökalp'in "Asker Duası" olarak bilinen İslamcı-milliyetçi bir şiirini okuduğundan dolayı "halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek" iddiasıyla hapis cezasına çarptırılan Erdoğan'a, bu dönemde siyaset yapma yasağı getirilmiştir. Bu nedenden dolayı, 2002 yılındaki seçimlerin ardından hükümeti dönemin AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Abdullah Gül kurmuştur. Erdoğan ise, bir süre dışarıdan Genel Başkan olarak partisini ve hükümeti yönetmeye çalışmıştır. Erdoğan ve Gül, bu dönemde Milli Görüş hareketinde "yenilikçi" kanat olarak değerlendirilmiş, Necmettin Erbakan ve yaşlı Milli Görüşçülere ise "gelenekçiler" yakıştırması yapılmıştır. Abdullah Gül, ayrıca Fazilet Partisi içerisinde 2000 yılında Recai Kutan'a karşı Genel Başkan adayı olmuş, ama seçimi kaybetmiştir. 2003 yılına gelindiğinde, Recep Tayyip Erdoğan, hakkındaki siyaset yapma yasağının kalkmasının ardından -Siirt'te yapılan seçimler neticesinde- hemen Başbakan olmuştur (Ellis 2015, 8; Sayar 2017, 82).

Recep Tayyip Erdoğan'ın AK Parti lideri olarak Başbakanlığı ve Cumhurbaşkanlığı dönemlerinde yaşanan önemli olaylar kronolojik olarak şöyle listelenebilir:

2.2. Necip Hablemitoğlu Suikastı

AK Parti'nin 3 Kasım 2002 seçimlerini kazanıp iktidara gelmesinden kısa bir süre sonra, aynı senenin Aralık ayında, laiklik yanlısı görüşleriyle bilinen Prof. Dr. Necip Hablemitoğlu, evinin önünde uğradığı silahlı saldırı sonucu yaşamını yitirmiştir. Yaşadığı silahlı saldırı sonucu hayatını kaybeden Hablemitoğlu'nun eşi Prof. Dr. Şengül Hablemitoğlu, yıllardır eşinin öldürülmesinde Fethullah Gülen Cemaati (FETÖ) adlı İslami yapının rolü olduğunu dolaylı yollardan vurgulamaya çalışmıştır. 15 Temmuz darbe girişiminin ardından "FETÖ/PDY" adı altındaki terör davasına müdahil olmak için başvuran Şengül Hablemitoğlu, Gülen Cemaati (FETÖ) adlı örgütün devlet içinde gücünün açıkça ortaya çıktığını belirtmiş ve "Şimdi neden 14 yıl boyunca sustuğumu anladınız mı?" diyerek kamuoyuna seslenmiştir (Evrensel.net 2016).

2.3. 1 Mart 2003 Tezkeresi

AK Parti hükümeti tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne -1 Mart 2003 tarihinde- Amerikan askerlerinin Irak Savaşı için Türkiye'nin güneydoğu bölgesine yerleştirilmesi için bir tezkere sunulmuştur. Bu tezkere ile Türkiye üzerinden ABD ile Irak arasındaki savaşın kuzey cephesinin açılması planlanmıştır. Ancak AK Parti tarafından TBMM'ye getirilen 1 Mart Tezkeresi, gerçekleştirilen gizli oturum sonucunda kabul edilmemiştir. O sene içerisinde 1 Mart 2003 Tezkeresi'ne şiddetle karşı çıkan TBMM'deki tek muhalefet partisi ise Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) olmuştur (Odatv.com 2013). Erdoğan'ın Başbakan olmadığı ve Abdullah Gül'ün başta olduğu dönemde yaşanan bu olay, Erdoğan'ın daha önce ABD'de yaptığı temaslarda ABD Başkanı George W. Bush'a verdiği destek mesajlarının ardından Washington nezdinde bir "şok" olarak görülmüş ve Türk-Amerikan ilişkileri hızlı bir bozulma sürecine girmiştir. Zira ABD, tüm hazırlıklarını Türkiye'den açılacak bir cephe stratejisi üzerine kurmuş ve Türkiye'nin tavrı karşısında maddi kayıplara uğramıştır.

2.4. ABD ile Türkiye Arasında Yaşanan Çuval Krizi

1 Mart Tezkeresi'nin kabul edilmemesinin ardından, yine 2003 senesinde çok sayıda ABD'li asker birlikte hareket ettikleri Peşmerge güçleri ile beraber Irak'ın Süleymaniye kentinde Türk Silahlı Kuvvetleri'nde görevli 11 askeri bir baskınla gözaltına alıp, başlarına çuval geçirerek, Türkiye'yi ve TSK'yı aşağılayacak bir siyasi adım atmıştır. Bu olay, Türk siyasi tarihine "Çuval Olayı" olarak geçmiştir. ABD'nin bu adımına karşılık olarak bu ülkeye nota verilmesini isteyen muhalefete, dönemin Başbakanı Erdoğan, "Ne notası veriyorsun, müzik notası mı?" diye karşılık vermiştir. Bu sözler, Türk siyasetinde büyük yankı uyandırmıştır. İlerleyen zamanlarda dönemin Başbakanı Erdoğan'ın bu açıklaması muhalefet tarafından sık sık gündeme getirilmiş ve tartışılmıştır (Halktv.com.tr 2017). Bu olay, ABD'nin Türkiye'de büyük prestij kaybetmesine ve Amerikan karşıtlığının zirve yapmasına neden olmuştur.

2.5. Danıştay Saldırısı

2006 yılı içerisinde aldıkları kamu kurumlarındaki “türban yasağı” kararı nedeniyle hedef gösterilen Danıştay’a, “Allah’ın askeriyim, Allahu ekber” sözleriyle silahla saldıran Alparslan Arslan, 5 Danıştay üyesini yaralamıştır. Yaralanan 5 kişiden birisi olan Danıştay üyesi Mustafa Yücel Özbilgin, daha sonra yaşamını yitirmiştir (Hurriyet.com 2006). Bu olay, yükselen Amerikan karşıtlığı ve İslamcı dalganın Türkiye’deki laik gruplara nasıl şiddetle yönelebileceğinin bir kanıtı olmuş ve AK Parti hükümetini zor duruma düşürmüştür.

2.6. AB Reform Süreci

AK Parti, iktidarının ilk yıllarında aslında Batılı güçleri destekleyen bir siyasi çizgide hareket etmiştir. Bu siyasi çizgi bağlamında, parti, aslında İslamcı-muhafazakâr görüşün savunucusu olmakla birlikte, aynı zamanda serbest piyasa ekonomisini, küreselleşmeyi ve liberal bir düzeni desteklemiştir. AK Parti’nin izlediği bu siyasi ve ekonomik politikadan dolayı, Batılı güçler, AK Parti’nin yükselişini olumlu karşılamışlardır (Ellis 2015, 7-8). AK Parti hükümeti, üzerinde yoğunlaşan İslamcı kuşklar nedeniyle, bu dönemde Kemalist-laik sistem unsurlarını elimine etmek için AB kartını çok akıllı bir şekilde kullanmış ve demokratikleşme hamleleriyle aynı zamanda devlette yıllar içerisinde İslamcı bir dönüşüm gerçekleştirmiştir.

Nitekim AK Parti’nin iktidara gelmesiyle birlikte, Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyelik macerası kaldığı yerden ve hızlanarak devam etmiştir. 2002 tarihinde gerçekleştirilen Kopenhag Zirvesi’nde alınan kararla, Türkiye’nin Kopenhag siyasi kriterlerini karşıladığı saptanmış ve üyelik müzakerelerin kısa zamanda başlatılacağı duyurulmuştur. 2004 tarihinde ise, Kıbrıs Sorunu’nun çözümü için Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Güney Kıbrıs Rum Kesimi’nde aynı anda bir referandum gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştiren referandumda KKTC halkının yüzde 64,9’u Annan Planı’nı onaylamıştır. GKRRK’de ise yüzde 75,83 “hayır” oyu verilerek plan reddedilmiştir. Bu referandum sonucunun ortaya çıkardığı siyasi tablo sonucunda, Kıbrıs Sorunu’na bir çözüm öneren plan (Annan Planı) rafa kaldırılmıştır. Bu referandumla birlikte, birçoklarına göre Avrupa Birliği siyasi kriz

yaratan bir adım atmıştır. Zira AB, planı reddeden GKRR'ni ödüllendirmiş ve bu ülkeyi Kıbrıs Cumhuriyeti adıyla ve tüm adayı temsil edecek şekilde 2004 tarihinde Avrupa Birliği'ne tam üye yapmıştır (Denk 2016, 10).

3 Kasım 2002 tarihinde AK Parti'nin iktidar olmasından üç yıl sonra Lüksemburg'da 2005 yılında gerçekleştirilen konferansta, Avrupa Birliği, Türkiye ile tam üyelik müzakerelerine başlamıştır. 2006 tarihinde ise, Türkiye, 2004 yılında GKRR'nin Avrupa Birliği'ne üye olmasına çok sert tepki göstermiştir. Bu tepki sonucunda, Türkiye, Gümrük Birliği'nden doğan yükümlülükleri GKRR'ne karşı yerine getirmeyerek Avrupa Birliği (AB) ile olan ilişkileri askıya almıştır. Bu olayın ardından, Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki ilişkilerde bir belirsizlik ortaya çıkmış ve tansiyon giderek yükselmiştir. Türkiye'nin yürüttüğü siyasete karşılık olarak, Avrupa Birliği de, Brüksel'de gerçekleştirilmiş olan zirvede, Türkiye almış olduğu kararlardan geri dönene kadar 8 faslın müzakerelere açılmayacağına ve hiçbir faslında geçici olarak kapatılmayacağına dair ağır bir karar almıştır (Denk 2016, 12; Özkan 2015, 2-3).

Türkiye, 2007 tarihinde AB ile müzakereleri tekrar başlatmıştır. Aynı yıl içerisinde, AK Parti, AB müktesebatına “uyum programı” hazırlayarak çeşitli reformlar gerçekleştirmiş ve önemli demokratikleşme adımları atmıştır. Atılan adımlar doğrultusunda, bu dönemde işkenceyle mücadele önemli ilerlemeler sağlanmış, insan haklarının korunması için bazı kurumlar kurulmuş, ana dilde savunma hakkı getirilmiş ve demokrasinin iyileştirilmesi için çeşitli projeler hazırlanmıştır (Özkan 2015, 3).

2.7. 2007 Cumhurbaşkanlığı Seçimi

AK Parti, 2007 senesinde Ahmet Necdet Sezer'in yerine Cumhurbaşkanı olarak -parti-içi uzlaşma neticesinde- dönemin Dış İşleri Bakanı Abdullah Gül'ü aday göstermiştir. AK Parti'nin bu kararına, askeri bürokrasi ve aralarında yargının kimi temsilcilerinin, medyanın ve CHP'nin de aralarında bulunduğu askeri etkileyen laik güçler sert bir direniş göstermişlerdir. AK Parti'de 2007 yılında görev almış eski milletvekili Ümmet Kandoğan, daha sonraları, o dönem Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aday gösterilmesine ilişkin çok çarpıcı açıklamalarda

bulunmuştur. Kandoğan, Abdullah Gül'ün eşinin türbanlı olmasından dolayı askeri güç ve bir takım siyasi güç odakları tarafından kendi partilerine ve Gül'e yönelik baskı yapıldığını belirtmiştir. Hatta Kandoğan, meclis oturumuna katılmamaları konusunda uyarı ve ölüm tehditleri aldıklarını bile söylemiştir (Koç 2011, 7-8; Yeniakit.com.tr 2016).

2.8. Cumhuriyet Mitingleri

2007 yılı içerisinde, Ankara, İzmir ve İstanbul gibi büyük illerde, Atatürk'ün ilke ve devrimlerinden biri olan laiklik konusundaki hassasiyetlerinden dolayı ve Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı adaylığını engellemek için, Türkiye'deki laiklik yanlısı bazı kesimler Türk toplumunun İslamlaştırılmasına karşı ayağa kalkmıştır. Oluşan bu hassasiyet sonucunda, Atatürkçü Düşünce Dernekleri'nin öncülüğünde "Cumhuriyet Mitingleri" düzenlenmiştir (Rürup 2009, 6). Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerde, 2007 yılının Nisan ve Mayıs aylarında yapılan mitinglere milyonlarca kişi katılmış ve İslamcı hükümetin artan gücüne yönelik endişeler - demokrasi dışına taşmadan- tüm dünyaya duyurulmuştur.

2.9. Demokrasi Kazası: E-Muhtıra Krizi

Abdullah Gül'ün aday gösterilmesinin ardından AK Parti'ye yönelik muhalefet kampanyasının devamı olarak, 27 Nisan 2007 tarihinde Cumhurbaşkanlığı seçiminin 3. turu için oylamanın yapıldığı gece, Türk Silahlı Kuvvetleri Genelkurmay Başkanlığı, internet sitesinden "e-muhtıra" olarak anılan bir açıklama notu yayınlamaya, demokrasiye müdahale olarak tarihe geçen bir adım atmıştır. Yaşar Büyükanıt'ın Genelkurmay Başkanı olduğu dönemde atılan bu adım, ilerleyen yıllarda TSK'nın laik yerleşik güçlerin baskısıyla ve Cumhuriyet Mitingleri'nin etkisiyle aldığı bir karar olarak ifade edilmiştir. Ancak AK Parti'nin Genelkurmay'ın bu adımına aynı sertlikle karşılık vermesi ve hükümet sözcüsü Cemil Çiçek'in bu bildiriye korkmadan ve geri adım atmadan cevap vermesi, Türk siyasetini farklı bir yöne taşımış ve sivil siyasetin alanını genişletmiştir (Koç 2011, 8).

2.10. 367 Krizi ve 2007 Genel Seçimleri

Türkiye'nin bu tarihte içinden geçtiği kaotik ortamda, adeta olası bir askeri darbeyi önlemek amacıyla, Anayasa Mahkemesi, krizi çözmek adına hukuki bir formül geliştirmiş ve Cumhurbaşkanlığı seçimini 367 milletvekilinin oturuma katılması zorunluluğuna bağlayarak, siyasi tansiyonu daha da yükseltmiştir. Siyasi tansiyonu yükselten bu kararın alınmasının sebebi ise, Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı seçilmesini imkânsız hale getirmektir. AK Parti, yaşanan bu krizi atlatmak için önemli bir adım atarak seçimleri öne çekmiş ve Cumhurbaşkanlığı seçiminde yaşadığı mağduriyeti seçmen nezdinde büyük bir popülariteye dönüştürmüştür. Nitekim bu zıtlaşmanın sonucunda, AK Parti, 2007 seçimlerinde yüzde 47 oranında rekor bir oy alarak büyük bir zafer kazanmıştır. AK Parti'nin seçimi kazanmasındaki en büyük etken, partinin başlatmış olduğu ekonomik ve siyasal alandaki değişimin yurttaşlar tarafından desteklenmiş olmasıdır (Koç 2011, 8). Cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinde yapılan haksızlık ve ekonomi yönetiminin Ali Babacan'ın idaresi altındaki başarısı da AK Parti'yi seçmen nezdinde bir anda çok cazip bir seçenek haline getirmiş ve normalde 2002'de ilk kez yüzde 30'u geçen Milli Görüş oylarını yüzde 50'ler civarına çekmeyi başarmıştır.

2.11. Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı Seçilmesi

Yaşanan onca siyasi krize rağmen, AK Parti, siyasetten çekilmemiş ve sorunların üstesinden gelerek, bu süreçten daha da güçlü çıkmayı başarmıştır. 2007 senesi içerisinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. Cumhurbaşkanı olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Genel Kurulu'nda yapılan 3. tur gizli oylamada 339 oyla seçilen Abdullah Gül, o dönem yemin ederek görevine başlamış ve AK Parti bu oylamada sadece 3 fire vermiştir (Yenisafak.com 2007). Dolayısıyla, bu krizlerden AK Parti istediğini alarak çıkmış ve Abdullah Gül'ü Cumhurbaşkanı seçtirirken, Türk Silahlı Kuvvetleri ve diğer laik güçleri (CHP ve laiklik yanlısı sivil toplum kuruluşları) de halk nezdinde itibarsızlaştırmıştır.

2.12. Ergenekon Davası (Kumpas Davası)

2007 yılında Türkiye’de kimi kesimlere göre adı “Ergenekon Davası”, kimi kesimlere göre de “Kumpas Davası” olan ve Türkiye’yi çok ağır bir kutuplaşma ortamına sokan yeni bir siyasi ve hukuki süreç başlamıştır. Olaylar, İstanbul’un Ümraniye ilçesinde kimliği belirsiz bir kişinin telefon ihbarı sonucunda başlamıştır. Bu ihbarın sonucunda, Ümraniye’de bir gecekonduya operasyon yapılmıştır. Gerçekleştirilen operasyon sonucunda, esrarengiz gecekonduya 27 adet el bombası, el bombalarına ait 18 adet fünüye ve bununla birlikte TNT kalıpları bulunmuştur. Gecekonduya bulunan bombaların sahibi olduğu iddia edilen emekli astsubay Osman Yıldırım tutuklanmıştır. Tutuklamayla birlikte, Yıldırım’ın ofisinde ele geçirildiği iddia edilen “Lobi” adlı belge delil gösterilerek, AK Parti’ye yönelik bir darbe hazırlığının yapıldığı konusunda ortaya yeni bir iddia atılmıştır. Bu iddia sonucunda, Ergenekon Davası (Kumpas Davası) adlı hukuki süreç başlatılarak, hızlı bir şekilde dalga dalga gelen 18 operasyon gerçekleştirilmiştir. Bu operasyonlar sonucunda, aralarında Orgeneral rütbesinde bulunan askerlerin, akademisyenlerin, siyasetçilerin, gazetecilerin ve işadamlarının da bulunduğu çok sayıda kişi gözaltına alınarak tutuklanmıştır. Bu tutuklamalar, siyasi arenada deprem etkisi yaratmıştır (Cnnturk.com 2016; Eral 2011, 23).

Bu operasyonlar kapsamında toplumda duygusal kopuş yaratacak bazı mağduriyetler de yaşanmıştır. Kuddusi Okkır, Uçkun Geray, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği’nin o dönem Başkanlığını yürüten Prof. Dr. Türkan Saylan gibi önemli isimler iddianameyi göremeden, *Cumhuriyet Gazetesi*’nin simge ismi İlhan Selçuk ise yargılanması devam ederken hayatını kaybetmiştir. Bir dönem AK Parti’de milletvekilliği yapmış olan Turan Çömez ve Çağdaş Eğitim Vakfı’nın o dönemki Başkanı Gülseven Yaşer ise, yurtdışında oldukları için haklarında yakalama kararı çıkarılmıştır (Eral 2011, 23). Aynı dava kapsamında, Ulusal Kanal’ın sahibi ve İşçi Partisi (şimdiki Vatan Partisi) Genel Başkanı Doğu Perinçek, Kanal B ve Başkent Üniversitesi’nin sahibi Prof. Dr. Mehmet Haberal, BİZ TV’nin (Kanaltürk) sahibi Tuncay Özkan ve ART TV’nin sahibi ülkücü sendikacı Mustafa Özbek de tutuklanarak Silivri Cezaevi’ne gönderilmişlerdir (CHP 2010, 2).

2009 yılı içerisinde, aynı soruşturma kapsamında yeni bir mağduriyet yaşanmıştır. Yarbay Ali Tatar, bu dava sürecinde tutuklanmıştır. Tutuklanmasından kısa bir süre sonra tahliye edilmiştir. Ancak hakkında yeniden yakalama kararı çıkarılınca intihar etmiştir. Yarbay Ali Tatar'ı intihara sürükleyen neden ise, Gülen Cemaati (FETÖ) ile bağlantılı bir takım kişilerin kumpas sonucu davayla ilgili flaş belleğe yüklediği dosyalar (Abdullah Öcalan'ın fotoğrafı, çocuk pornosu görüntüleri) olmuştur (Hurriyet.com 2009; Kanalb.com 2016).

Aynı dava kapsamında, 2012 yılında, “terör örgütü yöneticisi olmak” ve “darbeye teşebbüs” suçları iddiasıyla dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral İlker Başbuğ da tutuklanmıştır. İleriki dönemlerde, bu tutuklamanın da Gülen Cemaati (FETÖ) adlı yapının kumpası sonucu gerçekleştiği ortaya çıkmıştır (Hurriyet.com 2012). Ancak bu süreçlerde, AK Parti ve Başbakan Erdoğan, hukuki süreçlere sonsuz bir destek sunmuş ve bu süreçte Türkiye'nin demokratikleşeceğini ileri sürmüştür. Hatta bu süreçte, AK Parti'nin ağır toplarından Bülent Arınç, “Türkiye bağırsaklarını temizliyor” iddiasında bile bulunmuştur.

Bu dava, tam 5 yıl sürmüştür. 5 yıl süren davanın kararı ise 2 saat 16 dakikada okunmuştur. Dava bitse de, Türkiye'deki politik tartışmalar sona ermemiştir. Özellikle 2016 yılındaki 15 Temmuz darbe girişiminin yaşanmasının ardından, Türk siyasi tarihinde büyük bir değişim yaşanmıştır. Yargı üzerinde paralel bir yapı oluşturduğu iddia edilen Gülen Cemaati (FETÖ), darbe girişiminin ardından bir terör örgütü konumuna getirilmiştir. Ergenekon Davası da dâhil olmak üzere bütün davalarda, o dönem Gülen Cemaati'ne yakınlığıyla bilinen bir takım savcılar almış olduğu tüm kararlar bozulmuş ve bozulan kararlar yeniden ele alınmıştır. O dönem Ergenekon Davası'nın başındaki savcı olan ve Gülen Cemaati'ne yakınlığıyla bilinen Zekeriya Öz, 15 Temmuz darbe girişiminin ardından yurtdışına kaçmıştır. Ergenekon soruşturmasının Gülen Cemaati (FETÖ) tarafından hazırlanan bir kumpas olduğu anlaşılınca, dava yeniden görülmeye başlanmıştır ve halen devam etmektedir (Cnnturk.com 2016; İnternethaber.com 2016).

Ergenekon Davası'nın görüldüğü dönemde, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, “Ben bu davanın savcısıyım” demiştir. O dönem CHP'nin Genel Başkanlığı koltuğunda oturan Deniz Baykal ise, bu davanın avukatı olduğunu

belirtmiştir. Ancak 15 Temmuz darbe girişimin ardından, Cumhurbaşkanı Erdoğan, Ergenekon Davası (Kumpas Davası) ve Balyoz Davası ile ilgili kandırıldıkları, aldatıldıkları ve kullanıldıklarını iddia etmiştir (Abcgazetesi.com 2016; Meltemhaber.com 2015).

Wikileaks belgelerine göre, Eski ABD Ankara Büyükelçisi James Jeffrey'nin 4 Aralık 2009 tarihinde imzaladığı "Gülen: Türkiye'nin Görünmez Adamının Uzun Bir Gölgesi Var" başlıklı kriptoda, polisteki Gülen Cemaati yapılanmasından bahsedilmiş ve Ergenekon operasyonlarına değinilmiştir. Büyükelçi, kriptoda, Gülen Cemaati (FETÖ) içerisindeki birtakım insanların Ergenekon Davası'nın öncüsü olarak Türk Emniyeti'nin içinde görev aldıklarını ileri sürmüş ve bu soruşturmalarda AK Parti'ye muhalif olan laik kesime yakın insanların tutuklandığını açıklamıştır. Jeffrey'nin Washington'dan bildirdiğine göre, Ergenekon operasyonlarını yapanlar Gülen Cemaati'nin (FETÖ) mensuplarıdır. Amaçları ise, AK Parti'ye karşı olanları temizlemek ve ilerlemektir (Terkoğlu & Pehlivan 2015, 154-155).

Gazeteci Mustafa Sönmez ise, 4 Eylül 2015 tarihinde *Birgün Gazetesi*'ndeki "AKP-Cemaat: Ya kavga etmeselerdi" başlıklı yazısında, Ergenekon ve Balyoz davaları hakkında şunları kaydetmiştir: "2007 seçimlerinin sonuçlarıyla artan özgüven ile birlikte, kendilerine tehdit olarak gördükleri sivil-asker bürokrasiyi tasfiyeye hazır hissettiler. Balyoz, Ergenekon gibi kumpaslar, ittifakın Cemaat kanadınca ustaca hazırlandı. Kumpaslarla ilgili olarak Irak işgalinde özellikle TSK'den destek göremediği için hıncı olan ABD'den de onay ve destek aldıkları, birçok belge ile ortaya çıktı. 'Taraf', bu kumpaslar için, 'yetmez ama evetçi' avanaklara hazırlatılan bir proje gazetesiydi. Birçok gevşek sol liberali 'Demokrat Müslüman' olduklarına inandırmış, tv ve gazetelerinde köşe açmışlardı. Bu zevatin işbirliği, AKP ile birlikte icraatlarını Batı'ya onaylatmaya yarıyor, onların şahadetiyle, Batı, Türkiye'de statükonun, vesayetin yıkılıp nihayet demokrasinin yerleştirildiğine inandırılıyordu" (Sönmez 2015).

2.13. Türban Tartışması

1937 tarihinden itibaren Türkiye siyasetinde en çok tartışılan konu, devletin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün en önemli ilke ve devrimlerinden birisi olan "laiklik" olmuştur. Bu tartışmanın diğer bir odak noktası ise, türban veya başörtüsü yasağı olmuştur. Geçmiş yıllarda da yaşanmış olan bu tartışma sonucunda, İslamcı çizgideki birçok siyasi parti laikliğe aykırı davrandıkları iddiasıyla kapatılmıştır. 2008 yılında gelindiğinde ise, AK Parti iktidarı, türban tartışmasını yeniden başlatmıştır. Tartışmayı başlatan, dönemin Başbakanı Erdoğan'ın konuyla ilgili açıklamaları olmuştur. Tayyip Erdoğan, "Velev ki bir siyasi simge olarak taktığını düşünün. Bir siyasi simge olarak takmayı da suç kabul edebilir misiniz?" sözüyle toplumsal bir kırılma yaratmıştır. Erdoğan'ın bu sözlerine karşılık olarak, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Genel Başkanı Devlet Bahçeli, türban konusunun hukuki zeminde herhangi bir siyasal ya da toplumsal kriz çıkmadan çözülmesi konusunda yardımcı olacaklarını vurgulamıştır. Bu açıklamanın ardından, türban yasağı konusunda değişiklik yapılacak kanunu dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül onaylamıştır. Değişikliğin onaylanması ardından, üniversitelerde türbanın serbest kalması konusunda Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı (YÖK) ile Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) arasında uzun süren atışmalar yaşanmıştır. Daha sonra laiklik ilkesinin savunucuları olarak öne çıkan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ile Demokratik Sol Parti (DSP), 2008 yılında anayasa değişikliğinin iptal edilmesi için Anayasa Mahkemesi'ne dava açmış ve açılan dava sonucunda mahkeme üniversitelerde türbana serbestlik getiren düzenlemeyi durdurarak iptal etmiştir. 2013 yılında ise, AK Parti iktidarı, demokratikleşme paketi kapsamında türban yasağını kamuda kaldırmakla birlikte, ilkokullarda Andımız'ın okutulmaması konusunda da bir karar almıştır (Arslan 2009, 3; Bianet.org 2008; Sozcu.com.tr 2013; T24.com 2008).

2.14. AK Parti'ye Kapatma Davası

2008 yılında yaşanan türban tartışmasıyla başlayan tartışmalı süreç sonucunda, AK Parti'ye dönemin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Abdurrahman Yalçınkaya tarafından kapatma davası açılmıştır. Kapatma davasının gerekçesi olarak da, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan liderliğindeki AK Parti'nin laikliğe aykırı faaliyetleri öne sürülmüştür. AK Parti, dava sonucunda laikliğe karşı

eylemlerin odağı olarak suçlu bulunmuş, ama kapatılmaktan -nitelikli çoğunluğu gerektiği için- 1 oyla kurtulmuştur. Ancak dava sonucunda AK Parti'ye verilen hazine yardımı kesilmiştir. Oylamada oy veren 11 üyeden Haşim Kılıç ret oyu, Osman Paksüt, Fulya Kantarcıoğlu, Mehmet Erten, Necmi Özder, Şevket Apalak ve Zehra Ayla Pekdaş 'evet' oyu, Sacit Adalı, Ahmet Akyalçın, Serdar Özgüldür ve Ferruh Kaleli ise hazine yardımının kesilmesi yönünde oy kullanmışlardır (Arslan 2009, 3; DW.com 2008; Milliyet.com.tr 2008).

2.15. Kürt Meselesinin Çözümüne Yönelik Demokratikleşme Adımları

2009 yılında, AK Parti, Kürt meselesinin çözümü için önemli bir adım atmıştır. AK Parti, bu yıl içerisinde Kürtçe yayın yapan devlet kanalı olan TRT 6'yı yayın hayatına başlatmıştır (Hurriyet.com 2009). Bu dönem içerisinde Polis Akademisi'nin öncülüğünde dönemin İç İşleri Bakanı Beşir Atalay ile bazı gazetecilerin katılımıyla "Kürt Meselesinin Çözümü: Türkiye Modeline Doğru" başlıklı bir çalıştay düzenlenmiştir. Yine Kürt meselesinin çözümüne ilişkin olarak, dönemin Başbakanı Erdoğan, "demokratik açılım" konusuyla ilgili bir görüşme talebi içeren mektubu dönemin CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'a iletmiştir (Beyazgazete.com 2009).

Terör örgütü PKK'nın yaratmış olduğu çatışmalı süreci sonlandırmak için, AK Parti, demokratik açılım kapsamında çeşitli reformlar gerçekleştirmiştir. Bu reformlar kapsamında OHAL kaldırılmış ve parti kapatmayı zorlaştıran bir takım kararlar çıkartılmıştır. Bunlarla birlikte, AK Parti, aynı açılım kapsamında Kürtçe isim koymayı ve kamusal alanda Kürtçe konuşmayı serbest bırakmıştır. Hatta Türkiye'de Kürdoloji Enstitüleri kurulmuş ve "Eve Dönüş Yasası" çıkarılmıştır. Ayrıca bölgenin kalkınması için de çeşitli yasalar çıkarılmış ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi iddiasıyla Büyükşehir Yasası yapılmıştır (Dufner & Sevim & Yıldırım 2013, 65).

Kürt meselesini siyasi zeminde çözmeye çalışan AK Parti, demokratikleşme adımlarıyla birlikte terör örgütü PKK'nın silahsızlandırılması ve barış ortamının sağlanabilmesi iddiasıyla, Irak'tan gelen PKK'luların silah bırakarak Türkiye'ye giriş yapmasına göz yummuştur. Türkiye'ye gelen PKK'lılar, o dönemde Habur'da

kurulan mobil mahkemelerde yargılanmıştır. Bu olay, Türk siyasi tarihine kimilerine göre “Habur Süreci”, kimilerine göre ise “Habur Rezaleti” olarak geçmiştir. Bu olayın sonucunda, başlatılan barış sürecinin ilk aşamasında, AK Parti, seçmen nezdinde başarısızlıkla karşılaşmış (Korkmaz, 87) ve yerel seçimlerde ciddi oy kaybına uğramıştır.

2.16. ‘One Minute’ Krizi

2009 senesinde, her yıl Davos kentinde düzenlenen Dünya Ekonomik Forumu’nun gerçekleştirdiği toplantıda, dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’ın, katıldığı bir panelde, dönemin İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Peres’e ve toplantı moderatörü David Ignatius’a yönelik sert tepkisi ve bu tepkinin ardından toplantıyı terk ederek çıkması, Türkiye içerisinde ve dünyada ağır bir siyasi etki yaratmıştır. Bu siyasi çıkış, dönemin Başbakanı Erdoğan’ın “Osmanlı Sultanı” olarak adlandırılmasına yol açmış ve aynı zamanda Türkiye’nin dış politikasında önemli bir değişim yaşanmasına neden olmuştur (Güler, 205-206). Bu süreçte, Erdoğan, Türkiye’deki İslamcı kesim ve Arap-İslam dünyasında çok etkili bir lider konumuna gelmiş, ama Türkiye-İsrail ve Türkiye-Batı ilişkileri de hızlı bir bozulma sürecine girmiştir.

2.17. KCK Operasyonları

2010 yılı içerisinde terör örgütü PKK’nın şehir yapılanması KCK’ya destek oldukları iddiasıyla, aralarında Kürt siyasetçilerin, öğrencilerin, akademisyenlerin, gazetecilerin ve sendikacılarında bulunduğu çok sayıda kişiye yönelik bir operasyon başlatılmıştır. Bu operasyonda çok sayıda kişi gözaltına alınıp tutuklanmıştır (Sol.org.tr 2013). KHK ile kapatılan Tutuklu Aileleri İle Dayanışma Derneği, 16 Şubat 2017 tarihinde KCK davalarından 9.700 kişinin hapis yattığını belirtmiştir (Bianet.org 2017).

2.18. Balyoz Davası (Balyoz Kumpası)

20 Ocak 2010 tarihinden itibaren *Taraf Gazetesi*’nde “Fatih Camii Bombalanacaktı”, “Kendi Jetimizi Düşürecektik” ve “Balyoz Güvenlik Harekât Planında 29’u General 162 Subay” başlıklı çok ağır iddialar içeren ve Türk Silahlı

Kuvvetleri'ni hedef alan haberler yayınlanmıştır. Yine aynı gazetede, “Çarşaf”, “Suga” ve “Oraj” kod adlı eylem planlarından bahsedilerek, çeşitli iddialarda bulunulmuştur. Olaylar, 2010 senesinde o dönem *Taraf Gazetesi*'nin muhabiri olan ve Gülen Cemaati (FETÖ) ile yakınlığıyla bilinen Mehmet Baransu'nun, Balyoz Davası (Balyoz Kuması) ile ilgili olduğu iddia edilen dokümanları, cd'leri ve bir bavul dolusu belgeyi Ergenekon Davası savcılarına teslim etmesiyle başlamıştır. Bunun sonucunda, TSK'da görevli olan çok sayıda kişi tutuklanmıştır. Bu tutuklamalarla birlikte, Balyoz Davası (Balyoz Kuması) olarak adlandırılan yeni bir dava süreci başlamıştır. Balyoz Davası (Balyoz Kuması), muhalif çevrelere göre bir kurgu davasıdır. Bir kumpas sonucunda, gerçek planlar ve ses kayıtları çalınmış ve üretilen sahte belgelerle medyada TSK'ya yönelik bir takım odaklar tarafından büyük bir linç kampanyası yürütülmüştür. Davadaki ses kayıtlarının üzerlerinde sahtecilik yapıldığı, ODTÜ, İTÜ ve Yıldız Teknik Üniversitesi gibi çok sayıda kurum tarafından ispatlanmıştır. Balyoz Davası'nda tutuklananların yakınları, yalanlara karşı mücadele etmek, gerçekleri ortaya çıkarmak ve seslerini duyurulabilmek için İstanbul'un Beşiktaş ilçesi olmak üzere çok sayıda şehirde “Sessiz Çılgılık Eylemleri” gerçekleştirmişlerdir. Balyoz Davası (Balyoz Kuması) sonucunda, o dönem Türkiye'nin hukuk, siyasi ve askeri tarihine geçecek bazı mağduriyetler ve hukuksuzluklar yaşanmıştır. Bu mağduriyetler ve hukuksuzluklar sonucunda, Emekli Hava Albay Tarık Akça intihar ederek yaşamına son vermiştir. Emekli Albay Halil Yıldız tahliye olduktan birkaç gün sonra evinde ve Deniz Kurmay Albay Murat Özenalp de Mamak Askeri Cezaevi'nde ailesiyle görüşmesi sırasında geçirdiği beyin kanaması sonucu yaşamını yitirmiştir (Ağbaba & Demir & Işık & Özel 2014, 9-10-13-15; Bianet.org 2012; Haber.sol.org.tr 2010).

2.19. 2010 Anayasa Değişikliği Referandumu

2010 yılında, AK Parti, Türkiye'nin demokratikleştirilmesi iddiasıyla 26 maddelik bir anayasa değişikliği paketi hazırlamıştır. Bu paketin hazırlanmasının ardından, Türkiye'de bir referandum sürecine gidilmiştir. Referandum sürecinde, AK Parti, Gülen Cemaati (FETÖ) mensupları ve kendisine “yetmez ama evetçi” diyen laiklik yanlısı kişilerin de desteğini alarak, “evet” için propaganda çalışmaları yürütmüştür. CHP ve MHP ise, “hayır” oyundan yana tercih kullanmışlardır. BDP ve

bazı aşırı sol partiler referandumu boykot etme kararı almışlardır. O dönem “yetmez ama evetçi”lerin içinde bulunan Sivil Dayanışma Platformu Başkanı Ayhan Ogan, “Kemalist, Türkçü, laikçi bir düzen yıkılıyor, yerine eşitlikçi bir düzen geliyor. Çok önemli bir eşiği atlatabilirsek. Yeni bir anayasa için de adım atabiliriz.” sözleriyle referandumu değerlendirmiş ve Cumhuriyet rejimini hedef alan açıklamalarda bulunmuştur. Gerçekleştirilen referandumda, halkın yüzde 58’i “evet” oyu vermiştir. Referandumda “evet” oyunun çıkmasıyla birlikte, asker-sivil vesayet tasfiyesi yolunda önemli bir adım atıldığı iddia edilmiştir. Referandumda “evet” oyunun yüksek çıkması, AK Parti’ye adeta bir hayat öpücüğü vermiş ve bu avantajlı durum 2011’deki genel seçimlerde AK Parti’nin yeniden iktidar olmasını sağlamıştır. “Evet” oyunun yüksek oranda çıkması, ekonomik ve siyasi olarak iktidara katkı sağlamakla birlikte, bu referandumda “hayır” kampanyası yapan CHP ve MHP başarısız olmuşlardır. Kısaca özetlersek, CHP ve MHP, kendi içlerinde bir siyasi çalkantı süreci içerisine girmişlerdir (Bianet.org 2010; Yılmaz 2010, 3-7-8).

AK Parti iktidarının gerçekleştirdiği 2010 referandumuyla, kapsamlı demokratikleşme adımları atılarak önemli reformlar gerçekleştirilmiştir. AK Parti, bu referandum ile parti kapatma davaları ve milletvekillerinin vekilliklerinin düşürülmesinin önüne geçilmesini sağlamıştır. Bu referandumda “evet” oyunun çıkmasıyla birlikte, HSYK’nın üye sayısı da 22 olmuştur. Ayrıca YAŞ kararlarına yargı yolu açılmış ve Askeri Yargı’ya kısıtlama getirilmiştir. Ek olarak, memurlara toplu sözleşme hakkı da getirilmiştir. 12 Eylül darbesi dönemine yönelik olarak yargı yolu da açılmıştır. Tüm bunlarla birlikte, çocuk hakları da genişletilmiş ve pozitif ayrımcılık yasası getirilmiştir (Haber7.com 2010).

2010 yılında gerçekleştirilen anayasa değişikliği referandumunda “yetmez ama evetçi” denilen kesimin içerisinde yer alan ünlü yazar ve aydın Adalet Ağaoğlu, daha sonra bu dönemde yaşananlar hakkında KHK ile kapatılan *Özgür Düşünce* gazetesinden gazeteci Hüseyin Keleş’e konuşmuştur. Konuşmasında, Ağaoğlu, “12 Eylül referandumunda ‘evet’ dediğim için pişmanım, enayilik etmişim, Osman Can’a kandık.” demiştir. Adalet Ağaoğlu gibi çok sayıda “yetmez ama evetçi”, ilerleyen yıllarda kandırıldıklarını itiraf ederek, referandumda ‘evet’ oyu verdiklerinden dolayı pişman olduklarını açıklamışlardır (T24.com.tr 2016).

2.20. Mavi Marmara Olayı

2010 yılında ise, “One Minute” krizinden sonraki bir diğer büyük dış politika krizi olan “Mavi Marmara Olayı” olayı yaşanmıştır. İzinsiz olarak Filistin’in Gazze kentine yardım taşıyan Mavi Marmara gemisine henüz uluslararası sulardayken ateş açan İsrail askerleri, bu olay sonucunda 9 Türk yurttaşını öldürmüşlerdir. Bu olay, Türkiye ile İsrail arasındaki ilişkilere ciddi anlamda zarar vermiştir. AK Parti iktidarı, olay nedeniyle İsrail’in Türkiye’den özür dilemesini, öldürülen vatandaşlarının ailelerine tazminat ödenmesini ve Gazze’ye uygulanan ambargonun kaldırılmasını talep etmiştir. Ancak İsrail, başlarda bu taleplerin tamamını yerine getirmemiştir (Şahin 2011, 24-25). İlerleyen süreçte, ABD Başkanı Barack Obama’nın da devreye girmesiyle, İsrail ile Türkiye, 2016 yılında imzaladıkları Roma Mutabakatı ile uzlaşmaya varmışlardır. Ancak bu olay nedeniyle Türkiye-İsrail ilişkileri dostluk havasından uzaklaşmış ve eski güven temelli ilişki biçimini bir daha asla yakalayamamıştır.

2.21. Seks Kasetleri Üzerinden Siyaset Dizaynı

2010 yılında, dönemin Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Genel Başkanı Deniz Baykal’ın CHP milletvekili Nesrin Baytok’la beraber çekildiği iddia edilen mahrem görüntüleri internet ortamına düşmüştür. Bu yaşanan olay sonucunda, yıllardır CHP’ye liderlik yapan Deniz Baykal Genel Başkanlıktan istifa etmek zorunda kalmıştır. Baykal’dan sonra CHP’nin başına Kemal Kılıçdaroğlu geçmiştir (Çiftçi, 18).

2011 yılında, CHP’nin ardından Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) içerisinde de bir “kaset skandalı” yaşanmıştır. Bu kasetlerle birlikte, Türkiye siyaseti adeta gizli birileri tarafından yeniden dizayn edilmiş ve Milliyetçi Hareket Partisi’nde ilk olarak Recai Yıldırım ile Metin Çobanoğlu’nun subay eşleriyle çekilmiş mahrem görüntülerinin bulunduğu kasetler yayınlanmıştır. Ardından, Bülent Didinmez ile İhsan Barutçu’nun mahrem görüntülerinin bulunduğu kasetlerde ortaya çıkmıştır. Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) bu olayla çalkalanırken, 6 kişinin daha özel görüntülerinin olduğu ortaya çıkmıştır. Deniz Bölükbaşı ve Cihan Paçacı gibi önemli

MHP'lilerin de aralarında bulunduğu bazı kişiler, bu süreçte mahrem görüntüleri nedeniyle partiden istifa etmek zorunda kalmışlardır (Haberturk.com 2011).

CHP ve MHP'lilerle ilgili çıkan kasetlerle birlikte, bu süreçte aralarında rütbeli askerler ve yargı mensuplarının da bulunduğu çok sayıda kişinin telefonları dinlenmiştir. Ortam dinlemesi yoluyla elde edilen ses kayıtları, bu süreçte internet ortamında yayınlanmıştır. Ancak yaşanan bu olaylarla ilgili o dönem soruşturma başlatan savcılar hiçbir sonuca ulaşamamışlardır. 15 Temmuz darbe girişiminin ardından, bu olayın Gülen Cemaati (FETÖ) ile bağlantılı kişilerce gerçekleştirildiği ortaya çıkmıştır (Çiftçi, 18).

2.22. Metin Lokumcu'nun Polis Şiddetiyle Ölümü İddiası

Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, 31 Mayıs 2011 tarihinde Artvin'in Hopa ilçesinde seçim mitingi düzenlerken, o sırada bir takım tatsız olaylar yaşanmıştır. Olaylar sırasında emekli öğretmen Metin Lokumcu yaşamını yitirmiştir. Metin Lokumcu'nun ölüm nedeni olarak da polisin kullandığı biber gazının etkisi öne sürülmüştür (Türk Tabipler Birliği 2012, 3). Bu tarz olaylar, AK Parti hükümetine yönelik tepkileri arttırmış ve demokratikleşme reformlarını gölgelemiştir.

2.23. 12 Haziran 2011 Genel Seçimleri

Kaset skandalları ve Metin Lokumcu'nun ölümü olayıyla birlikte, Türkiye, 12 Haziran 2011 tarihinde seçime gitmiştir. Seçimi kazanan AK Parti, yüzde 49,9 ile yine tek başına iktidar olmuş ve gücüne güç katmıştır. CHP yüzde 25,9 ve MHP yüzde 13 oy alabilmişlerdir. Emek, Demokrasi ve Özgürlük Bloğu'nun desteklediği ve içinde Kürt siyasetçilerinde bulunduğu bağımsız adaylar ise yüzde 6 oy oranıyla ve 36 milletvekili ile mecliste temsil hakkı kazanmıştır (Bianet.org 2011). Bu seçimle birlikte, AK Parti'nin Türkiye'de hakimiyeti tam olarak sağlanmıştır.

2.24. AK Parti'den Üçüncü Yargı Reformu Paketi

2012 yılında, AK Parti, Üçüncü Yargı Reformu paketi ile reformlara ve demokratikleşme adımları atmaya devam etmiştir. Aynı yıl içerisinde Türkiye İnsan

Hakları Kurumu Kanunu ile Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu onaylanmıştır. 4+4+4 olarak bilinen eğitim sistemi de bu dönem uygulanmaya başlanmıştır. Yine bu yıl içerisinde, Milli Güvenlik dersi müfredattan çıkarılmıştır. Tüm bunlarla birlikte, terör meselesinin çözümüne katkı sağlayacak bazı insan hakları reformları da gerçekleştirilmiştir (Çetin & Yılmaz 2013, 19-22).

2.25. 2013'te Terör örgütü PKK'nın Lideri Abdullah Öcalan'dan Silah Bırakma Çağrısı

2013 yılındaki Nevruz kutlamalarında Diyarbakır'da terör örgütü PKK'nın lideri Abdullah Öcalan'ın İmralı adasından gönderdiği bir mektup okunmuştur. O dönem mektubun Kürtçesini dönemin BDP (Barış ve Demokrasi Partisi) Iğdır milletvekili Pervin Buldan, Türkçesini ise dönemin BDP İstanbul Milletvekili Sırrı Süreyya Önder okumuştur. Terör örgütü PKK'nın lideri olan Abdullah Öcalan, bu mektubunda yer alan PKK'lılara yönelik mesajında, örgüte silah bırakmalarını ve sınır dışına çıkmalarını tavsiye etmiştir. Çağrıyla ilgili değerlendirmelerde bulunan AK Parti'den dönemin İç İşleri Bakanı olan Muammer Güler, "Dil barış dilidir, uygulamayı görmek lazım." demiştir (DW.com 2013).

2.26. Gezi Parkı Olayları

2013 yılında, AK Parti iktidarı, İstanbul Taksim'de bulunan Gezi Parkı'nın yıkılarak,-Taksim Yayalaştırma Projesi kapsamında- Topçu Kışlası'nın inşa edileceğini duyurmuştur. Bu konuyla ilgili medyada çeşitli açıklamalar yapılmıştır. Bu açıklamaların ardından, 50 kişilik bir grup, parkın yıkılmasına ve ağaçların kesilmesine engel olmak için bir eylem başlatmıştır. Bu eylemin başlamasının ardından, ilerleyen günler içerisinde BDP'nin -şimdiki HDP- milletvekili olan Sırrı Süreyya Önder'in de aralarında bulunduğu gruba polisin şiddetle müdahale etmesinin ardından, Taksim Dayanışması'nın öncülüğünde çok sayıda siyasi parti ve sivil toplum örgütünün katılımıyla büyük bir protesto gösterisi başlatılmıştır. Bu protestolara polisin müdahalesi çok şiddetli olunca, protestolar Türkiye'nin her yerine yayılmıştır (Ayaz vd., 2013, 3; DW.com 2017).

Gezi Parkı'ndan başlayıp tüm Türkiye'ye yayılan bu protestoların çıkış noktası toplumun yeşil alanlara sahip çıkma mücadelesi olsa da, protestoların asıl nedeni dönemin Başbakanı Erdoğan'ın yürütmüş olduğu bazı politikalarıdır. Kısacası, halk, otoriterleşmeye ve İslamcılışmaya karşı ayaklanmıştır. Diğer sebepler ise, muhalefetin politika üretememesi, medyaya yönelik olarak baskıların uygulanması, kürtaj ve içki yasağı uygulamaları ve tartışmaları, öğrencilerin tutuklanması, terör örgütü DEAŞ (İŞİD) tarafından gerçekleştirilen ve çok sayıda kişinin yaşamını yitirmesine sebep olan Reyhanlı'da yaşanan terör saldırısı, Suriye'ye yönelik uygulandığı iddia edilen mezhepçi politikalar ve 4+4+4 eğitim sistemine yönelik tepkilerdir. Gezi Parkı Olayları'nın ilk başladığı zamanlarda uygulanan polis şiddeti ve kent yaşamına yapılan müdahaleler de, halkın biriktirdiği öfkenin sokaklara taşmasına neden olmuştur (Akgün & Cop & Emre & Yesevi 2014, 9-13-14-15-16-17).

Gezi Parkı Protestoları sonucunda; Mehmet Ayvalıtış kendisini kasıtlı bir şekilde çarpan aracın sonucunda, polis şiddetine maruz kalan Abdullah Cömert başına aldığı darbe sonucunda, Ethem Sarısülük Ankara'da polis tarafından başından vurulması sonucunda, Ali İsmail Korkmaz polisler ve sivil giyimli insanlar tarafından dövülmesi sonucunda, Ahmet Atakan kafasına atılan gaz fişegiyle birlikte çatıdan düşmesi sonucuyla ve -en trajik örnek olarak- 15 yaşındaki Berkin Elvan evinden ekmek almak için dışarı çıktığında polisin attığı gaz fişegi sonucunda yaşamını yitirmiştir. Davaları ise halen devam etmektedir (Sozcu.com 2015).

2.27. 17-25 Aralık Operasyonları

17-25 Aralık Operasyonları, kimi kesimler tarafından bir yolsuzluk operasyonu, kimi kesimler tarafındansa AK Parti'yi iktidardan devirmek için amaçlanan bir “darbe girişimi” olarak adlandırılan bir adli operasyondur. Operasyonun birinci dalgası 17 Aralık 2013'te gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen operasyon sonucunda; İranlı-Türk işadamı Rıza Sarraf (Reza Zarrab), Karadenizli müteahhit işadamı Ali Ağaoğlu, dönemin İç İşleri Bakanı Muammer Güler, dönemin Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan ve dönemin Çevre ve Şehircilik Bakanı Erdoğan Bayraktar'ın çocukları Barış Güler, Kaan Çağlayan, Oğuz Bayraktar ve Halkbank Genel Müdürü Süleyman Arslan'ında aralarında bulunduğu çok sayıda kişi gözaltına

alınmıştır. Operasyonun ikinci dalgası ise 25 Aralık 2013'te gerçekleştirilmiştir. Ergenekon Davası'nın savcılar arasında yer alan ve FETÖ adlı örgüte yakınlığıyla bilinen savcı Muammer Akkaş'ın talimatıyla başlatılan operasyonun ikinci dalgasında, aralarında dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın oğlu Bilal Erdoğan'ın da bulunduğu çok sayıda kişiye gözaltı girişiminde bulunulmuştur (DW.com 2017).

AK Parti iktidarı, 17-25 Aralık Operasyonları'nın FETÖ adlı örgüt tarafından kendi iktidarlarının devrilmesi için planlanan bir siyasi operasyon olduğunu iddia etmiştir. Muhalefet ise, bu operasyonların büyük bir yolsuzluk operasyonu olduğunu ve operasyonların iktidar tarafından üstünün örtüldüğünü iddia etmiştir (Hamsici 2014) Operasyonların ardından, dönemin Bakanları Zafer Çağlayan ile Muammer Güler görevlerinden istifa etmişlerdir. Erdoğan Bayraktar ise, hem görevinden, hem de milletvekilliğinden istifa etmiştir. Dönemin Bakanlarından Egemen Bağış da görevinden alınmıştır. Bu istifalar ve görevden alınmalarla birlikte, o dönem milletvekilliği görevini sürdüren İdris Naim Şahin, Erdal Kalkan, Hasan Hami Yıldırım, Haluk Özdalga, İdris Bal, Muammer Çetin, Ahmet Özsüzükaya ve Ertuğrul Günay AK Parti'den istifa etmişlerdir.

2014 yılında, 17-25 Aralık Operasyonları'nın soruşturulması için TBMM'de bir komisyon kurulmuştur. Komisyon, yolsuzluk yaptığı iddia edilen Bakanların Yüce Divan'da yargılanmaması gerektiğine dair bir karar almıştır. Operasyonu yürüten FETÖ adlı örgüte yakınlığıyla bilinen savcılar Celal Kara ve Mehmet Yüzgeç, Başsavcı vekili Zekeriya Öz ile Muammer Akkaş, şimdilerde firari olarak aranmaktadırlar. Operasyonda tutuklanan ve AK Parti hükümetine yakınlığıyla bilinen İranlı-Türk işadamı Rıza Sarraf'ın ABD'nin New York kentinde görülen İran'a yönelik yaptırımları delme davasında itirafçı olmasıyla birlikte, son aylarda dikkatler yeniden 17-25 Aralık Operasyonları'na çekilmiştir (DW.com 2017; Sozcu.com.tr 2015).

Akademisyen ve gazeteci Fatih Yaşlı, Ergenekon Davası (Kumpas Davası) ve Balyoz Davası'nda yaşananlar sürecinde, -Kemalist rejimin tasfiyesi için- AK Parti ile Gülen Cemaati (FETÖ) adlı İslami yapının bir ittifak içerisinde olduğunu belirtmiştir. Yaşlı, daha sonra bu ittifakın AK Parti ile Gülen Cemaati (FETÖ) adlı

yapının arasında çıkan egemenlik savaşının sonucunda bozulduğunu açıklamakla birlikte, MİT (Milli İstihbarat Teşkilatı) Müsteşarı Hakan Fidan'ın ifadeye çağırılması, Genelkurmay Başkanı Orgeneral İlker Başbuğ'un tutuklanması, Uludere Olayları ve dersanelerin kapatılmasının bu egemenlik savaşının belirtileri olduğunu söylemiştir. Gazeteci Fatih Yaşlı, kimilerine göre bir darbe girişimi olarak iddia edilen, kimi kesimlere göre ise bir yolsuzluk operasyonu olduğu iddia edilen 17-25 Aralık Operasyonları'nın sonucunda bu ittifakın tamamen bittiğine dikkat çekmiştir (Yaşlı 2018).

2.28. 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi

2014 Cumhurbaşkanlığı seçiminin daha önceki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden farkı, Cumhuriyet tarihinde ilk defa Cumhurbaşkanı'nı doğrudan halkın seçmesidir. Seçim için AK Parti'nin adayı, dönemin Başbakanı ve parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan olmuştur. CHP ile MHP, kurdukları ittifak sonucunda çatı aday Ekmeleddin İhsanoğlu'nu aday göstermişlerdir. HDP'den ise Selahattin Demirtaş aday olmuştur. Gerçekleştirilen seçim sonucunda, AK Parti'nin Genel Başkanı ve dönemin Başbakanı olan Recep Tayyip Erdoğan, oyların yüzde 51,7'sini alarak ilk turda 12. Cumhurbaşkanı olarak seçilmiş ve büyük bir zafer kazanmıştır. CHP ile MHP'nin çatı adayı İhsanoğlu oyların yüzde 38,5'ini, HDP'nin adayı Demirtaş ise oyların yüzde 9,7'sini alabilmiştir. Seçimleri kazanıp Cumhurbaşkanı seçilen Erdoğan, seçimin hemen ardından yaptığı konuşmasında, 77 milyonun tamamının Cumhurbaşkanı olacağını ileri sürmüştür. Seçim sonuçları hakkında konuşan HDP'nin adayı Demirtaş ise, Türkiye'nin her yerinde karşılık bulduklarını öne sürerek, artık bir kitle partisi olacaklarını ilan etmiştir (Bbc.com 2014; Radikal.com.tr 2014).

2.29. 2015 Yılında Kürt Meselesi'nin Çözümünde Önemli Gelişme: Dolmabahçe Mutabakatı

Dönemin Başbakan Yardımcı Yalçın Akdoğan, dönemin İç İşleri Bakanı Efkan Ala, dönemin AK Parti Grup Başkanvekili Mahir Ünal ve Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarı Muhammed Dervişoğlu, Dolmabahçe'deki Başbakanlık Ofisi'nde dönemin HDP grup başkanvekilleri Pervin Buldan, İdris Baluken ve

dönemin HDP İstanbul milletvekili Sırrı Süreyya Önder ile Kürt Meselesi'nin çözümü konusunda bir araya gelmişlerdir. O dönem HDP İstanbul milletvekili olan Sırrı Süreyya Önder, terör örgütü PKK'nın lideri Abdullah Öcalan'ın örgüte yönelik silah bırakma çağrısını duyurmuştur. Dönemin Başbakan Yardımcısı Yalçın Akdoğan ise, açıklamayı önemli gördüklerini belirtmiştir. Ancak Dolmabahçe Mutabakatı hakkında açıklamalarda bulunan Cumhurbaşkanı Erdoğan, okunan bildirgeye karşı olduğunu ve görüşmeyi doğru bulmadığını açıklamıştır (Cumhuriyet Gazetesi 2015; Diken.com.tr 2015).

2.30. 2015 Nevruz Kutlamalarında Terör Örgütü PKK'nın Lideri Öcalan'dan Barış Mektubu

2015 senesinde gerçekleştirilen Nevruz kutlamalarında, terör örgütü PKK'nın lideri Abdullah Öcalan'ın mektubu okunmuştur. Mektubun Kürtçesini Pervin Buldan, Türkçesini ise Sırrı Süreyya Önder okumuştur. Öcalan, mektubunda barış çağrısında bulunarak, yeni bir dönemin başlayacağını ilan etmiştir (Aksam.com.tr 2015). Bu gelişmelerle birlikte, Kürt Sorunu'nun AK Parti iktidarınca çözülebileceği yönünde umutlar artmış, ancak sonrasında yaşanan gelişmelerle birlikte, 2018 yılında, yeniden, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ifadesiyle, Kürt Sorunu diye birşeyin olmadığı noktasına gelinmiştir.

2.31. 2015'te Yapılan Genel Seçimler

Türkiye'de 2015 yılında 7 Haziran'da ve 1 Kasım'da olmak üzere iki farklı genel seçim gerçekleştirilmiştir.

2.31.1. 7 Haziran 2015 Genel Seçimi

7 Haziran seçimleri öncesinde, Türkiye, adeta bir şiddet sarmalına girmiştir. İlk olarak Mart ayında Gezi Parkı Olayları'nda polisin attığı gaz fişegi sonucu hayatını kaybeden Berkin Elvan'ın davasını inceleyen Savcı Selim Kiraz, terör örgütü DHKP-C'nin gerçekleştirdiği terör saldırısı sonucunda şehit düşmüştür. Nisan ayı içerisinde İstanbul Emniyet binasına terör örgütü DHKP-C üyesi Elif Sultan Kasen tarafından silahlı bir saldırı düzenlenmiştir. Yine Nisan ayı içerisinde, HDP'nin genel merkez binasına bir silahlı saldırı düzenlenmiştir. Mayıs ve Haziran

ayı içerisinde HDP'nin Mersin ve Adana'daki parti binalarına bombalı saldırı düzenlemiş ve yine aynı partinin Diyarbakır'daki mitinginde gerçekleşen bombalı eylemde 5 kişi yaşamını yitirmiştir (Patronlardunyasi.com 2015).

Bu şiddet sarmalıyla birlikte, seçim öncesi iktidar partisi ile muhalif partiler arasında yaşanan eşitsiz rekabet ve HDP'nin barajı aşıp aşmayacağı tartışması en çok konuşulan konular arasında yer almıştır. Tüm bu olanlarla birlikte, 7 Haziran 2015 tarihinde gerçekleşen seçimler sonucunda AK Parti oyların yalnızca yüzde 40,87'sini alabilmiştir. CHP oyların yüzde 24,95'ni, MHP yüzde 16,29'nu, HDP ise yüzde 13,12'sini almıştır. 7 Haziran seçimlerinde oy oranı ciddi anlamda azalan AK Parti, ilk defa tek başına iktidar olma avantajını kaybetmiştir. Seçimlere “Seni Başkan Yaptırmayacağız” sloganıyla katılan Selahattin Demirtaş'ın liderliğindeki HDP ise, ilk defa yüzde 10 seçim barajını aşmıştır. Seçim sonuçlarının açıklanmasının ardından, Türkiye’de tartışılan önemli siyasal meselelerin arasına koalisyon hükümetinin kurulup kurulmayacağı ve erken seçimin olup olmayacağı da dâhil olmuştur (Konda 2015, 4-5; Sabah.com.tr 2015). Ancak 7 Haziran seçimlerinin ardından bir koalisyon hükümeti kurulamamıştır.

2.31.2. 1 Kasım 2015 Genel Seçimi

7 Haziran seçimlerinin ardından Türkiye’de bir koalisyon hükümeti kurulamayınca, Türkiye, 1 Kasım 2015’te yeniden bir genel seçim yapma kararı almıştır. 7 Haziran seçimlerinin ardından, Türkiye, yeniden ve bu defa daha şiddetli bir terör sarmalının içerisine girmiştir. Terör örgütü IŞİD’in Suruç ve Ankara’da gerçekleştirdikleri terör saldırıları sonucunda yüzlerce kişi yaşamını yitirmiştir. Bu saldırılarla birlikte, Şanlıurfa’nın Ceylanpınar ilçesinde 2 polisin terör örgütü PKK tarafından şehit edilmesiyle Türkiye’de yeniden eylem başlatan terör örgütü PKK’nın saldırıları sonucunda çok sayıda şehit verilmiştir. Bu artan terör olaylarıyla birlikte, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde alınan güvenlik önlemleri kapsamında 7 ilin 21 ilçesinde 196 gün sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. 1 Kasım seçimleri öncesi oluşan bu olumsuz atmosfer sonucunda, HDP Eş Genel Başkanları Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ için olağanüstü bir dönem başlamış ve HDP’nin “Türkiye partisi” (kitle partisi) olma iddiası zayıflamıştır. Türkiye’de yaşanan ağır terör saldırıları sonucunda oluşan bu karanlık atmosfer konusunda ATV-A Haber

ortak yayınında değerlendirmelerde bulunan Cumhurbaşkanı Erdoğan,“400 milletvekili alınsaydı bu koşulların yaşanmayacağını” iddia etmiştir (Ardalı & Osum 2015, 8; Diken.com.tr 2015; Patronlardunyasi.com 2015; Demirtaş 2015).

Bu artan terör şiddetiyle birlikte, Türkiye, 1 Kasım 2015’te erken genel seçimi gerçekleştirmiştir. Gerçekleşen seçim sonucunda, AK Parti oyların yüzde 49,5’ni alarak tek başına iktidar olmuştur. CHP oyların yüzde 25,3’ünü ve MHP ise oyların yüzde 11,9’unu almıştır. HDP de, oyların yüzde 10,8’ni alarak meclise girmeye hak kazanmıştır. HDP’nin 1 Kasım seçimlerinde oy kaybetmesinin nedenleri hakkında gazeteci Hikmet Durgun’a konuşan dönemin HDP İstanbul milletvekili Celal Doğan, konuşmasında yaşanan şiddet ortamının sonucunda oluşan atmosferin faturasının kendi partilerine kesildiğini belirtmiştir (Yenisafak.com 2015; Sputniknews.com 2015).

2.32. 15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi

15 Temmuz 2016’da Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) içerisine yıllarca sızarak örgütlenen Gülen Cemaati (FETÖ) adlı örgüt, Ankara’daki askeri tesis ve polis merkezlerine saldırarak ve İstanbul’da o dönemki adı Boğaziçi Köprüsü, şimdiki adı 15 Temmuz Şehitler Köprüsü olan-köprüyü işgal ederek, bir askeri darbe girişimine yeltenmiştir. TRT’de darbe bildirisi okutan FETÖ mensupları, Belediyeler ve diğer bazı kamu kurumlarına el koymaya çalışmıştır. Bununla birlikte, MİT, Genelkurmay Başkanlığı ve Özel Harekât Komutanlığı gibi devlete ait stratejik yerleri ve medya kuruluşlarını işgal etmeye kalkışan Gülen Cemaati (FETÖ) mensupları, TBMM ve Cumhurbaşkanlığı Sarayı’nı da bombalamışlardır. Gülen Cemaati (FETÖ) mensuplarının gerçekleştirdiği darbe girişiminin ardından ismi geceye damgasını vuran isimlerden biri olan CNN Türk Haber Ankara Temsilcisi Hande Fırat, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ı “Facetime” uygulaması ile canlı yayına bağlayarak, Fethullahçı Terör Örgütü’nün kalkıştığı darbenin başarısızlığa uğramasını sağlayacak önemli bir adım atmıştır. Bu yayın sonucunda, Cumhurbaşkanı Erdoğan, halkı Fethullahçı Terör Örgütü’nün darbe girişimine karşı sokaklara çağırarak mücadele çağrısında bulunmuştur. FETÖ adlı örgüte destek vermeyen askerler ve polisin işbirliği ile birlikte halkın desteğinin de buna eklenmesiyle, Fethullahçı Terör Örgütü mensupları, diğer bir deyişle darbeci askerler teslim olmuş ve darbe kalkışması

başarılı olmamıştır. Darbeci askerler, çıkan çatışmalar sonucunda güvenlik görevlilerinin ve sivillerin de aralarında bulunduğu 249 vatandaşımızı şehit etmiştir (Çağlar & Efe & Kardeş & Telci 2017, 7; Yeniakit.com.tr).

Fethullahçı Terör Örgütü'nün gerçekleştirdiği darbenin başarısız olmasının ardından darbeyle ilgili değerlendirmelerde bulunan Cumhurbaşkanı Erdoğan, FETÖ mensuplarının yargı önünde çok ağır bedel ödeyeceğini belirtirken, Başbakan Binali Yıldırım da ucunda ölüm olsa bile Gülen yapılanmasına yönelik gerekenin yapılacağını açıklamıştır. CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu bu olayı Cumhuriyet tarihinin en kanlı darbe girişimi olarak nitelerken, MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli de darbenin kabul edilemez olduğunu ve hükümetinin yanında olduklarını, HDP ise her türlü darbeye karşı olduklarını açıklamışlardır. Meclisteki 4 partinin dışında Vatan Partisi'nden de bu konuyla ilgili bir açıklama yapılmıştır. Vatan Partisi Genel Başkanı Doğu Perinçek, Fethullahçı Terör Örgütü'nün kalkıştığı darbe girişiminin “tipik bir Amerikan darbesi” olduğunu belirtmiştir (Bbc.com 2016; Çarık 2016).

Darbe girişiminin başarısız olmasının ardından, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın halka çağrısıyla başlayan ve “demokrasi nöbetleri” olarak adlandırılan gösteriler düzenlenmiştir. Bu gösterilerinin sonuncusu, Cumhurbaşkanı Erdoğan, Başbakan Binali Yıldırım, CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu, MHP Genel Başkanı Bahçeli, eski Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve Genelkurmay Başkanı Hulusi Akar'ın da katılımıyla İstanbul Yenikapı'da gerçekleştirilmiştir. Ancak Halkların Demokratik Partisi (HDP) mitinge davet edilmemiştir. HDP'nin mitinge davet edilmemesiyle ilgili olarak konuşan Cumhurbaşkanı Erdoğan, teröre bulaşmış ve terörle iç içe olanlarla bir araya gelemeyeceklerinin altını çizmiştir. Yenikapı'da düzenlenen mitingle ilgili açıklamalarda bulunan dönemin HDP Grup Başkanvekili İdris Baluken ise, CHP'yi mitinge katılmasından dolayı eleştirmekle birlikte, AK Parti'nin CHP ve MHP ile aynı meydana bir araya gelmesini “Kürt karşıtı bir ittifak” olarak nitelendirmiştir (Bbc.com 2016).

2.33. 16 Nisan 2017 Başkanlık Referandumu

Türkiye, 15 Temmuz darbe girişiminin başarısız olmasının ardından, yaklaşık bir sene sonra OHAL koşulları altında bir referandum sürecine girmiştir. Bu referandumda kimi kesimlere göre rejim değişikliğinin yapılacağı iddia edilirken, kimi kesimlere göre ise “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi” olarak adlandırılan ve daha güçlü bir demokrasinin var olacağı bir sistem değişikliğinin gerçekleşeceği iddia edilmiştir. Referandum süreci öncesinde, Türkiye’de, 2017’nin Ocak ayında İstanbul’un Ortaköy semtinde terör örgütü IŞİD büyük bir silahlı saldırı gerçekleştirmiş ve bu terör saldırısı sonucunda onlarca kişi yaşamını yitirmiştir. 2017’nin Mart ayında ise, Hollanda’da Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun uçağının inişinin iptal edilmesi ve Aile Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Betül Sayan Kaya’nın istenmeyen kişi olarak ilan edilmesiyle birlikte Türkiye ile Hollanda arasında bir diplomatik kriz yaşanmıştır (Evrensel.net 2017).

Bu gelişmelerle birlikte, referandum öncesinde Başkanlık sistemine, diğer bir deyişle Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne karşı olan kesimlere yönelik olarak bazı saldırılar gerçekleştirilmiş ve muhalif kesimlere yönelik baskılar artmıştır. Örneğin; İstanbul’un Bahçelievler semtinde asılı duran “Evet” pankartının yanındaki “Hayır” pankartı, kimliği belirsiz kişilerin saldırısı sonucu kesilmiştir. Referandum sürecinde sokağa çıkan olursa onları sokakta bekleyeceklerini söyleyen milliyetçi işadami ve yeraltı dünyası lideri Sedat Peker, Başkanlık sistemine karşı çıkarak “hayır” oyu vermek isteyen vatandaşları tehdit etmiştir. *Hürriyet Gazetesi* Başkanlık sistemine karşı çıkıp “hayır” oyu vereceğini açıklayan yazar Orhan Pamuk’un söyleyişini yayınlanmamasıyla tepki çekmiş, ayrıca “hayır” kampanyasına destek verdiği için Bahçeşehir Üniversitesi’nde çalışan Prof. Dr. Süheyl Batum üniversiteden kovulmuştur. Bu olayların dışında, Boğaziçi Üniversitesi Rektörlüğü tarafından dönemin CHP Genel Başkan Yardımcı Selin Sayek Böke’nin ve Bilgi Üniversitesi tarafından CHP’den ayrılan bağımsız milletvekili Aylin Nazlıaka’nın konuşmaları iptal edilmiş ve Niğde Valiliği tarafından şimdilerde İYİ Parti’nin Genel Başkanı olan Meral Akşener’in gerçekleştirmek istediği toplantıya izin verilmemiştir. Bu örneklerde olduğu gibi, “hayır” kampanyasını destekleyenlere yönelik çok sayıda

saldırı, tehdit ve gözaltı girişimi gerçekleştirilmiştir (Halkevleri 2017, 4-5-8; Sozcu.com.tr 2017; Yurtgazetesi.com.tr 2017).

Tüm bu yaşanan gergin sürecin ardından, 16 Nisan 2017 referandumunda AK Parti ile MHP'nin birlikte getirdiği değişiklik yüzde 51,41 "evet" oyuyla kabul edilirken, hayırcıların oy oranı ise yüzde 48,59'da kalmıştır. Referandumda İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa ve Diyarbakır gibi büyük illerde "hayır" oranı yüksek çıkmıştır. Ancak "hayır" oyu veren kesimler tarafından OHAL koşulları içerisinde ve eşit olmayan koşullarda gerçekleştirilen halk oylamasında çeşitli şaibelerin yaşandığı iddia edilmiş ve YSK, gerginliğin dozunu arttıran bir takım kararlar alarak (seçim günü ilerleyen saatlerde mühürsüz oyların geçerli sayılacağına açıklanması) seçim sonuçlarına olan güvenin azalmasına sebep olmuştur (Evrensel.net 2017; Sabah.com.tr 2017).

2.34. OHAL Rejimi

Türkiye'de 15 Temmuz 2016'da Fethullahçı Terör Örgütü'nün başarısızlığa uğratılan darbe kalkışmasının ardından FETÖ ile mücadele için 20 Temmuz 2016'da ilan edilen OHAL, 3 aylık sürelerle 7 kere uzatılmakla birlikte bu süreç içerisinde 30'dan fazla KHK ilan edilmiştir. Şu an (Haziran 2018) bile OHAL halen devam etmektedir. OHAL süreci içerisinde Fethullahçı Terör Örgütü'ne yakınlığıyla bilinen kamu çalışanları ihraç edilirken, bu örgütle hareket eden ticari, eğitim ve sağlık kuruluşlarıyla birlikte ve bu örgüte yakın medya kuruluşları ve dernekler de kapatılmıştır. Adalet Bakanlığı'nın paylaştığı verilere göre; OHAL koşulları içerisinde bir yılda 2.431'i adli ve idari yargı personeli, 2 Anayasa Mahkemesi üyesi, 41 Danıştay üyesi, 3 HSYK üyesi, 105 Yargıtay üyesi, 169 General, 7.250 asker, 8.811 polis, 24 Vali, 73 Vali Yardımcısı, 116 Kaymakam ve diğer meslek gruplarında yer alan 31.772 kişi olmak üzere yaklaşık 50.510 kişi tutuklanmıştır (Artigercek.com 2017; Aslan 2016; Uluslararası Af Örgütü 2018, 4). Ancak tüm bunlarla birlikte, OHAL rejiminin Türkiye'de siyasetten kadınlara, LGBTİ'lerden Alevilere ve farklı inançlara kadar toplumun hemen hemen büyük bir kesiminin üzerinde de olumsuz etkisi olmuştur. Sonraki bölümde belli örnekler üzerinden OHAL'in Türkiye'de yarattığı etki incelenmiştir.

2.35. OHAL’de Siyasetin Durumu

OHAL rejimi, Türkiye’deki demokratik siyasi atmosferi de olumsuz yönde etkilemiştir. Demokrasi İçin Birlik Platformu’nun paylaştığı bilgi ve verilere göre; OHAL süreci içerisinde Halkların Demokratik Partisi (HDP) Eş Genel Başkanları Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ’ın da aralarında bulunduğu HDP’li 11 milletvekili ve CHP milletvekili Enis Berberoğlu tutuklanmış ve yine bu süreç kapsamında 86 Belediye’ye kayyum atanırken, 75 Belediye Eşbaşkanı da tutuklanmıştır. DİSK’in hazırladığı OHAL raporuna göre ise, bu süreç içerisinde 12 milletvekili ve 85 Belediye Başkanı tutuklanırken, 82 Belediye’ye de kayyum atanmıştır (DİSK 2017, 2; DW.com 2017). CHP milletvekili Enis Berberoğlu’nun tutuklanmasının ardından, anamuhalefet partisi Cumhuriyet Halk Partisi’nin Genel Başkanı ve İstanbul milletvekili Kemal Kılıçdaroğlu, Ankara’dan İstanbul’a farklı toplumsal kesimlerden destek gören uzun Adalet Yürüyüşü’nü gerçekleştirip ve İstanbul’da Adalet Mitingi’ni düzenleyip, OHAL koşullarına tepki göstermiştir.

2.36. OHAL’de Kamu Görevlileri

OHAL koşullarının kamu görevlilerine de olumsuz bazı yansımaları olmuştur. Uluslararası Af Örgütü’nün paylaştığı verilere göre; OHAL sürecinde yaklaşık 107.000 kamu çalışanı işlerinden ihraç edilirken, Cumhuriyet Halk Partisi’nin hazırladığı OHAL raporuna göre ise 104.771 kamu görevlisinin kesin olarak ihraç edildiği açıklanmıştır. Bunların dışında ise, İnsan Hakları Ortak Platformu, Temmuz 2016 ile Şubat 2017 tarihleri arasında 100.797 kamu görevlisinin ihraç edildiğini duyurmuştur. Yine İnsan Hakları Ortak Platformu’nun paylaştığı bilgilere göre, ihraç edilen kamu görevlilerinin pasaportları, silah ruhsatları ve pilot lisansları iptal edilmiştir. DİSK’in hazırladığı OHAL raporuna göre ise, 112.863 kamu görevlisi bu süreçte devletten ihraç edilmiştir (Altıok, Zeynep, 4; DİSK 2017, 2; İnsan Hakları Ortak Platformu 2017, 13-14; Uluslararası Af Örgütü 2018, 4).

2.37. OHAL’de Akademinin Durumu

OHAL koşullarının akademik yaşamada olumsuz yansıması olmuştur. Bilim Akademisi Yönetim Kurulu’nun açıkladığı verilere göre, OHAL süreci içerisinde Türkiye’de 15 üniversite kapatılırken, 5.644 akademisyen ihraç edilmiştir. Fakat kapatılan üniversitelerde çalışan kişilerin sayısı bu sayıya dâhil edildiğinde, rakam yaklaşık 7.800 olmuştur. DİSK’in yayınladığı OHAL raporuna göre ise, bu süreç içerisinde 5.602 akademisyen ihraç edilirken, Barış İçin Akademisyenler Bildirgesi’ni imzalayan Çukurova Üniversitesi’nde araştırma görevlisi Mehmet Fatih Tıraş’ın üniversite tarafından sözleşmesi yenilenmeyince, Tıraş, bunalıma girerek hayatına son vermiştir. Tüm bu verilerin dışında, İnsan Hakları Ortak Platformu’nun verdiği bilgi ve verilere göre ise, bu süreç kapsamında 112 üniversiteden 4.811 akademisyen ihraç edilirken, ihraç edilen akademisyenlerin görev ve normal pasaportlarının iptal edilip yurtdışına çıkmalarına engel getirilmesiyle birlikte, eşlerinin ve çocuklarının da pasaportlarına kısıtlama getirildiğinin altı çizilmiştir (Cumhuriyet Akademi 2017, 4; DİSK 2017 2- 30; İnsan Hakları Ortak Platformu 2017, 28-29).

2.38. OHAL Döneminde Medya

OHAL rejiminin medyaya olan yansımaları da hayli olumsuz olmuştur. OHAL sürecinde Türkiye’de 159 gazeteci cezaevindeyken, Türkiye Gazeteciler Sendikası, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve DİSK’in açıkladığı verilere göre 216 gazeteci gözaltına alınmıştır ve bunlarla birlikte 31 tv kanalı, 5 haber ajansı, 62 gazete, 19 dergi, 34 radyo ve 29 yayınevi kapatılmıştır. Tüm bu rakamlarla birlikte, DİSK’in verdiği bilgi ve verilere göre, OHAL koşulları içerisinde yaklaşık 2.308 gazeteci işsiz kalırken, toplam 157 gazeteci tutuklanmış ve 147 radyo, televizyon ve gazete kapatılmıştır. Demokrasi İçin Birlik Platformu’nun paylaştığı bilgi ve verilere göre ise, Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü (RSF), OHAL süreci içerisinde Türkiye’nin 180 ülke arasında Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi’nde 155. sıraya düştüğünü açıklarken, Gazetecileri Koruma Komitesi (CPJ) ise Türkiye’nin dünyadaki tüm tutuklu gazetecilerin üçte birine ev sahipliği yaptığını iddia etmiştir.

Ek olarak, OHAL koşulları içerisinde Wikipedia'ya erişim yasağı getirilirken, İç İşleri Bakanlığı kendi resmi sitesinde sosyal medya hesaplarının incelenmesi sonucu 1.656 kişinin tutuklandığını duyurmuştur (DİSK 2017, 2; Demokrasi İçin Birlik Platformu 2017, 19-21-22).

2.39. OHAL'de Kültür-Sanat

OHAL süreci, Türkiye'deki kültür-sanat hayatını da kötü yönde etkilemiştir. Sansüre ve Otosansüre Karşı Platform'un açıkladığı bilgi verilere göre, OHAL sürecinde tanınmış tiyatro oyuncusu Levent Üzümcü'nün Artvin Çoruh Üniversitesi Rektörlüğü tarafından "Anlatılan Senin Hikâyendir" isimli oyunu iptal edilmiştir. Üzümcü, daha önce 2015 senesinde de sosyal medya paylaşımları ve basına verdiği demeçler nedeniyle Şehir Tiyatroları'ndan ihraç edilmiştir. Tüm bunlarla birlikte, Sansüre ve Otosansüre Karşı Platform açıklamasında, OHAL koşulları içerisinde Ege Üniversitesi'nde İletişim Çalışmaları Topluluğu'nun Hitler'i konu alan film gösteriminin Dekanlık tarafından yasaklandığına ve Zülfü Livaneli'nin "Huzursuzluk" romanın afişlerine metrolarda yer verilmediğine değinilmiştir (Altunok & Özlem & Epik & Seçil & Oral & Sibel 2018, 10-11-12).

OHAL kapsamında Balıkesir'in Edremit ilçesinde Zeytinli beldesinde gerçekleştirilmesi planlanan Zeytinli Rock Festivali yasaklanırken, yine aynı sürecin içerisinde tiyatro sanatçısı Genco Erkal'ın Dostlar Tiyatrosu'nda oynayacağı "Güneşin Sofrasında – Nazım ile Brecht" adlı oyunu da yasaklanmıştır. Tüm bu gelişmelerle birlikte, bu sürecin içerisinde 2017'nin Kasım ayında anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etmek ve Türkiye Cumhuriyeti devletini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme iddiasıyla Anadolu Kültür Yönetim Kurulu Başkanı Osman Kavala tutuklanmıştır. Osman Kavala'nın tutuklanmasına yönelik olarak, Anadolu Kültür, Diyarbakır Sanat Merkezi ve Depo ortak açıklamayla tepki göstermiş ve bu olaya inanmakta zorlandıklarını belirterek, Kavala'nın demokrasi, insan ve insan haklarına bağlı bir insan olduğunun altını çizmişlerdir (Kulturlimited.com 2016; Kulturlimited.com 2017).

2.40. OHAL’de Sivil Toplum

OHAL kapsamında Fethullahçı Terör Örgütü’ne yakınlığıyla bilinen ve bu örgütün içerisinde faaliyet gösteren bir takım kişilerin yönetici veya üye olduğu dernekler, konfederasyon, sendika ve vakıflar kapatılmıştır. Ancak OHAL’in bu örgütün içinde yer almamış sivil toplum örgütleri üzerinde de olumsuz yansımaları olmuştur. Bu yapının içerisinde yer almayan ve muhalif olan TMMOB ve TMMOB’a bağlı odalar, bu süreçte çeşitli kararlar ile baskı altına alınmaya çalışılırken, insan hakları alanında faaliyet yürüten 8 kuruluşun temsilcilerinin katılım gösterdiği bir eğitim seminerinin ardından Uluslararası Af Örgütü’nden İdil Eser, İnsan Hakları Gündemi Derneği’nden Veli Acu ve Günal Kurşun, Helsinki Yurttaşlar Derneği’nden Özlem Dalkıran ve İsveç vatandaşı olan insan hakları eğitmeni Ali Ghravi ile Alman vatandaşı insan hakları eğitmeni Peter Steudtner silahlı terör örgütüne yardım etmek iddiasıyla tutuklanmışlardır. Ancak bu kişiler, daha sonra tahliye edilmiştir. Şu an bu dava içerisinde tek tutuklu Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı Taner Kılıç’tır (Aydinlik.com.tr 2018; Demokrasi İçin Birlik Platformu 2017, 26-27).

2.41. OHAL’de LGBTİ’ler, Kadınlar ve Çocukların Durumu

OHAL’in farklı cinsel kimlik ve yönelimlere sahip insanların yaşamı üzerinde de negatif bir etkisi olmuştur. OHAL süreci içerisinde eşcinsellere yönelik homofobi ve transfobinin artışa geçmesiyle birlikte, bu kapsam içerisinde LGBTİ’lerin dayanışması amaçlı düzenlenen tüm sosyal etkinliklere yasak getirilmiştir. KAOS GL’nin internet editörü Yıldız Tar OHAL’in LGBTİ’lerin üzerinde korku ve çaresizlik hissi yarattığını açıklarken, Pembe Hayat Derneği avukatı Yalçın Koçak ise OHAL süreci içerisinde sokakların LGBTİ’ler açısından daha da güvensiz hale geldiğini belirtmiştir. OHAL’in, LGBTİ’lerin dışında kadınların ve çocukların yaşamı üzerinde de olumsuz etkileri görülmüştür. HDP’li Filiz Kerestecioğlu’nun Avrupa Konseyi Eşitlik ve Ayrımcılığa Karşı Komisyon’a sunduğu “Türkiye’de Kadın Hakları İhlalleri” başlıklı rapora göre, OHAL koşullarında kadın düşmanı ve muhafazakâr söylemlerin arttığının altı çizilerek, ihraç edilen kamu görevlilerinin yüzde 23’ünün kadınlar olduğunu belirtilmiştir.

Yine Filiz Kerestecioğlu'nun verdiği rapora göre, OHAL kapsamında 11 kadın derneği ve 1 çocuk derneğinin kapatıldığı açıklanmıştır. Tüm bunlarla birlikte, yine aynı rapora göre üniversiteden ihraç edilen akademisyenlerin 5'te 1'nin kadın olduğu duyurulmuştur (Amerikaninsesi.com 2017; DW.com 2017; Gazetekarınca.com 2017; Kaosgl.org 2017).

2.42. OHAL'de Aleviler ve Farklı İnanç Grupları

OHAL koşulları, Türkiye'deki Alevilerin ve farklı inanç gruplarının yaşamını da olumsuz şekilde etkilemiştir. İnsan Hakları Derneği'nin açıklamasına göre, OHAL süreci içerisinde Aleviler başta olmak üzere farklı inanç gruplarının Türkiye'de nefret söylemiyle karşı karşıya kaldığını duyurulmuştur. İHD, yine bu sürecin içerisinde TV10'nun da aralarında bulunduğu Alevilere ait çok sayıda muhalif kurumun kapatıldığını altını çizmiştir (Sivilsayfalar.org 2018).

OHAL koşulları konusunda bazı siyasi polemikler de yaşanmıştır. Örneğin, CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, 20 Temmuz 2016 yılında ilan edilen OHAL'i "siyasi darbe" olarak nitelendirirken, 15 Temmuz'da FETÖ adlı yapının gerçekleştirdiği darbe girişiminin ise "kontrollü darbe girişimi" olduğunu iddia etmiştir. Başbakan Binali Yıldırım, Kılıçdaroğlu'nun "kontrollü darbe" açıklamasını "hakaret" olarak nitelendirmiştir. AK Partili Hayati Yazıcı ise, 20 Temmuz'un siyasi olduğunu iddia eden Kılıçdaroğlu'nun bu davranışının "sorumlu ve aymazca" olduğunu açıklamıştır. Gazeteci Mehmet Ali Güller, 15 Temmuz'da Fethullahçı Terör Örgütü'nün darbe kalkışmasının kontrollü bir darbe olmadığını, ancak erken doğurtulmuş bir darbe girişimi olduğunu altını çizmiştir (Bbc.com 2017; DW.com 2017; Mehmetaliguller.com 2017; Yenisya.com.tr 2017).

OHAL koşullarına ülke içinde tepki gösterildiği gibi, dışarıdan da tepkiler gelmiştir. OHAL koşullarından dolayı Avrupa Parlamentosu'nda Türkiye ile müzakerelerin dondurulması için bir tasarı sunulmuş ve tasarı kabul edilmiştir. BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, Avrupa Balkanlar Komitesi Sekreterliği ve Avrupa Parlamentosu OHAL'in hukuka aykırı olduğunu açıklarken, Avrupa Birliği'nin yürütme organı Avrupa Komisyonu OHAL'in kaldırılması konusunda çağrıda bulunarak, süreç içerisinde temel haklarda yaşanan olumsuz koşulların

düzeltilmesi konusunda Türkiye'yi uyarmıştır. OHAL'e yönelik bu eleştirilere karşılık olarak, Cumhurbaşkanı Erdoğan sert tepki göstererek, OHAL'in sınırlarını Batı'nın çizdiği şekilde belirlemeyeceklerini söylemiştir (Acarer 2016; Haber7.com 2017; Hurriyet.com.tr 2016; Sputniknews.com 2018).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ (2002-2017)

3.1. Basın Özgürlüğü

Basın veya medya, günümüzde Siyaset Bilimi'ne egemen olan temel demokratik paradigma kapsamında, yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü büyük güç olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda, bu bölümde basın özgürlüğü kavramının terminolojisi, uluslararası ve Türkiye'deki yasal mevzuatlar veya dokümanlar incelenmiştir.

3.1.1. Basın Özgürlüğü Nedir?

Haber ve fikirlerin kitle iletişim araçları üzerinden serbestçe yayılabilmesine, diğer bir deyişle fikir ve düşüncelerin yayınlanıp aktarılabilme hakkına “basın özgürlüğü” denir. Sosyalist kuramcı Karl Marks'a göre reddedilmez ve vazgeçilmez bir hak olan basın özgürlüğü, liberal düşüncede de çok önemli bir haktır. Ayrıca yine Marks'ın tanımlamasıyla, özgür basın, bireyleri bir araya getiren ve kendilerini olan güvenlerini geliştiren bir nevi kamu kuruluşudur. John Locke ve John Asgill tarafından geliştirilen liberal görüşe göre ise, basın özgürlüğü iktidara kölelik etmekten kurtulabilmenin güvencesi olarak tanımlanmaktadır. Bir diğer liberal düşünür olan John Stuart Mill ise, düşüncelerin basın (medya) ile serbest diğer bir deyişle özgür şekilde dolaşımının güvence altına alınmasına basın özgürlüğü dendiğini söylemiştir (Balak 2014, 8-12; Kılıç 2011, 72-73). Basın özgürlüğü konusunda en önemli sözlerden birini de eski ABD Başkanlarından Thomas Jefferson söylemiştir. Tarihe geçen ünlü sözüyle, Jefferson, basın özgürlüğünün demokrasiden bile daha önemli olduğunu “Bir seçim yapmak zorunda kalsam, demokratik hükümet yerine özgür basını seçerim.”¹ şeklinde ifade etmiştir. Zira Jefferson'a göre; özgür basın olması durumunda bir ülkedeki hatalar düzeltilerek

¹ Orijinal söz şöyledir; “The basis of our governments being the opinion of the people, the very first object should be to keep that right; and were it left to me to decide whether we should have a government without newspapers or newspapers without a government, i should not hesitate a moment to prefer the latter.”

demokratik bir rejim kurulabilir; ancak basın özgürlüğünün olmadığı demokratik bir sistemde bile hatalar ve sorunlar fark edilemez ve giderilemez.

Teolojik kuramı savunanlar ise, basın özgürlüğünü savunur gibi görünseler de, hiçbir zaman sınırsız bir basın özgürlüğünü savunmaktan yana değillerdir. Nitekim bu görüşten birçok kişi, devletin basın çalışanlarına yönelik yaptırım uygulama yetkisine karşı çıkmamıştır. Doğal Hak Kuramı'nın savunucularından Tindall'a göre; bireyler, doğal haklarını devletlere karşı kullanma hakkına da sahip oldukları gibi, bunların en önemlisi de basın özgürlüğüdür. Faydacılık Kuramı'nın savunucuları ise, basını "kamuoyunu temsil eden bir araç" olarak nitelmiştir. Faydacılık Kuramı'nın savunucularından Jeremy Bentham'a göre; basın özgürlüğünden büyük bir fayda görülmek isteniyorsa, o devletin başına demokrasiyi savunan bir hükümet getirilmelidir. Zira aksi bir durumda, yani demokrasiden yana olmayan bir siyasi parti iktidara gelirse, bireylerin özgür diğer bir deyişle hür seçimler yapması engellenir. Hakikati Arayış Düşünce'sinin savunucularından John Stuart Mill ise, gerçeğe ulaşmanın tek yolunun basın özgürlüğü olduğunu ve bunun da bireylerin herhangi bir engellemeyle karşılaşmadan kendi aralarında yaptıkları tartışmalarla mümkün olacağını savunmuştur (Balak 2014, 10-11-12).

3.1.2. Yasal Durum

Bu bölümde hukuksal bağlamda basın özgürlüğü konusuyla ilgili uluslararası dokümanlar ve Türkiye'deki mevzuatlar incelenmiştir.

3.1.2.1. Uluslararası Dokümanlar

Basın (medya) özgürlüğü, uluslararası hukuk tarafından tanınmıştır ve bu konuda yaşanan ihlalleri inceleyen bireylerin haber alma hakkını tanımlayan yürürlükteki yasaları az çok bilmesi gerekmektedir. Aşağıda, bu konuyla ilgili bazı uluslararası sözleşmelerin metinleri incelenmiştir.

1948 tarihinde ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 19. maddesine göre; toplumda yaşayan her birey ifade özgürlüğü hakkına sahip olmakla birlikte, her türlü bilgi ve fikri öğrenme ve iletme hakkına da sahiptir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin deneyimini mercek altına aldığımızda; Avrupa İnsan Hakları

Sözleşmesi'nin 10. maddesinin birinci fıkrasına göre; herkes ifade özgürlüğü hakkına sahip olmakla birlikte, ülke sınırları gözetilmeksizin herkesin haber alma veya verme hakkı korunmaktadır. Kamu güvenliği vb. nedenlerden dolayı basın özgürlüğünün kısıtlanmasına izin verilmemekle birlikte, şiddet, ırkçılık ve nefret söylemi içeren haberlerden dolayı basın (medya) özgürlüğünün kısıtlanabileceği belirtilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, siyasetçilere yönelik nefret söylemi içeren haberleri basın (medya özgürlüğü) kapsamında değerlendirmemekle birlikte, aynı şekilde herhangi bir sosyal statüye sahip olmayan kişilere yönelik ağır yayınlara da izin vermemektedir (Çalışır 2015, 14; IPS İletişim, 7).

1966 tarihinde kabul edilen Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 19. maddesine göre; herkes herhangi baskıya maruz kalmadan düşünce ve ifade özgürlüğüne sahiptir. Her tür düşünce ve fikir yazılı veya basılı yayınlanabilir; ancak başkalarının haklarına saygı gösterilmez, ulusal güvenliği tehlikeye atacak aynı zamanda toplumun sağlığını, ahlakını bozacak adımlar atılırsa, bu haklar kısıtlanabilir. 1969 senesinde kabul edilen Amerikalararası İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 13. maddesine göre ise; herkes düşünce ve ifade özgürlüğüne sahip olmakla birlikte, her türlü bilgiyi aktarma özgürlüğüne sahiptir; ancak ulusal güvenliği tehlikeye atacak adımlar atılır, başka bireylerin onurlarına saygı gösterilmez ve kamu sağlığı ve ahlakını bozacak fikirler aktarılır ise, bu haklar kısıtlanabilir ve ırk, dil vs. gibi konularda nefret söylemi içeren söylemler suçtur. 1981 tarihinde kabul edilen Afrika İnsan ve Halklar Hakları Şartı'nın 9. maddesine göre ise; toplumdaki her birey bilgi edinme hakkına sahip olmakla birlikte, anayasa çerçeve uyduğu müddetçe fikirlerini ifade etme ve aktarma hakkına sahiptir (IPS İletişim, 8-11-12).

3.1.2.2. Türkiye'deki Mevzuat

Basın (medya) özgürlüğü kitle hukukun temelini oluşturur ve basın özgürlüğü denilince kastedilen şey kitle iletişim faaliyetleridir. Basın (medya özgürlüğü) kapsamında yazılı ve görsel kitle iletişim faaliyetlerinin tamamı anayasal güvence altına alınmıştır. 1982 anayasasının 28. maddesine göre; basın hürdür, sansür edilemez ve basımevi kurmak izin alma ve mali teminat yatırma şartına

bağlanmamakla birlikte devlet basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak her türlü önlemi almaktadır (Çolak 2013, 20-21).

Anayasanın 26. maddesine göre de, herkes fikirlerini söz, yazı veya farklı yollar üzerinden tek veya toplu olarak açıklama hakkına sahiptir; ancak basın özgürlüğünün de bir sınırı vardır. Devletin iç ve dış güvenliğini tehlikeye atan, isyana teşvik edip ayaklanmaya yol açacak veya devlete ait özel belge ya da bilgileri usulüne uygun olmayacak bir şekilde yazan veya yayınlayan olursa, basın (medya) özgürlüğü sınırlandırılabilir. Bu konuda düşünciyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlandırılmasına yönelik hükümler uygulanmaktadır (Çalışır 2015, 7; Çolak 2013, 21).

Türkiye’de, günümüzde, 9 Haziran 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5187 Sayılı Basın Kanunu uygulanmaktadır. Bu kanun, yazılı basını ve basıl eserlerin basımını kapsamaktadır. Diğer kitle iletişim araçlarının düzenlenmesinde ise farklı kanun veya kanunlar uygulanmaktadır. 5187 Sayılı Basın Kanunu’ndaki 3. maddeye göre; basın (medya) özgür olmakla birlikte, bu özgürlük kapsamında bilgi edinme, aktarma, eleştirme gibi hakları içinde barındırmaktadır. Bu madde kapsamında başkalarının şöhret ve haklarına zarar veren, toplum sağlığını, kamu güvenliğini tehlikeye atan yargı gücünün otorite ve tarafsızlığını tehlikeye atacak yayınlar sonucunda basın özgürlüğü kısıtlanabilir (Çolak 2013, 29; Tbm.gov.tr 2004). 5187 Sayılı Basın Kanunu’nun ayrıntısına EK 4’te, gazetecilerin Türkiye’de sahip olduğu hak ve sorumluluklara da EK 3’te yer verilmiştir

Uluslararası sözleşmelere baktığımızda, basın özgürlüğü çok kutsal bir konudur. Türkiye’deki yasal mevzuat ile uluslararası sözleşmeleri karşılaştırdığımızda ise; uluslararası sözleşmelerde ırkçılığa, nefret söylemine, basın özgürlüğünün savunulmasına ve bireylerin onurlarının korunması konusunda daha etkin maddeler yer aldığı görülmektedir. Yine Türkiye’deki mevzuatı uluslararası sözleşmelerle kıyasladığımızda, bu kavramın daha muğlak bir şekilde ele alındığı, basın özgürlüğünü ve gazetecileri kısıtlayan yasaların var olduğu ve sosyal statüsü olmayan bireylerin haklarının güvence altına alınmadığı görülmektedir.

3.2. AK Parti-Basın İlişkisi (2002-2017)

3.2.1. Medyanın El Değiştirmesi ve Havuz Medyasının Oluşumu

3 Kasım 2002’de AK Parti’yi iktidara taşıyan güçlerden birisi de medya (basın) olmuştur. 2007 yılına kadar, AK Parti’nin medya ile ilişkileri büyük ölçüde sorunsuz geçirmiştir. Fakat 2007 yılından itibaren, siyasal alanda reformlar devam etse de, AK Parti ile medya arasındaki balayı dönemi sona ermiştir. Öncelikle, AK Parti iktidar olduktan sonra ilk olarak medya sahiplerinin ellerindeki medya kuruluşlarını bir takım yollarla kendisine yakınlığıyla bilinen gruplara satılmasını sağlayarak basında büyük bir dönüşüm yaşanmasına neden olmuştur. İlk olarak Dinç Bilgin’in sahibi olduğu Türkiye’nin en güçlü ikinci medya grubu olan Sabah Grubu’na 2001 yılında yaşanan ekonomik krizin ardından 2007 yılında TMSF tarafından el konulmuştur. Ardından, bu grup, AK Parti’ye yakın olan Çalık Grubu tarafından satın alınmıştır. Çalık Grubu’nun, kamu bankaları olan Halk Bankası ve Vakıf Bankası tarafından sağlanan krediler aracılığıyla Sabah Grubu’nu satın aldığı iddia edilmiştir. Bu kredilerle ilgili ödemeler konusunda soru önergesi veren Cumhuriyet Halk Partisi İzmir milletvekili Ahmet Ersin’in sorularına ise “ticari sır” olduğu gerekçesiyle yanıt verilmemiştir. AK Parti’ye yakınlığıyla bilinen Çalık Grubu, Sabah Grubu’nu 2013 tarihinde yine AK Parti’ye yakın olan Kalyon İnşaat’a satmıştır (Sözeri 2015, 12; Medyaradar.com 2018).

Bu dönüşümle, AK Parti iktidarı döneminde, “havuz medyası” denilen medyanın ilk temelleri atılmıştır. AK Parti iktidarına yakın holdinglerin büyük medya kuruluşlarını satın alıp sahip olması sonucu oluşan muhalif kişilere göre taraflı olan yeni medyaya, diğer bir deyişle tek sesli medyaya, Türkiye’de “havuz medyası” denilmiştir. Gazeteci Barış İnce’nin ortaya attığı iddialara göre; AK Parti iktidarına yakın işadamları, medyada mülkiyeti kendi lehlerine sağlayabilmek için, hep birlikte belli bir miktar parayı topladıkları ortak bir kasaya koyarak, o kasadaki para ile bir ya da birkaç tv ya da gazeteyi içlerinden herhangi biri satın alıyor gibi yapmaktadırlar. Eski AK Parti’li İdris Bal ise, Ethem Sancak, Hasan Doğan ve Fettah Tamince gibi pek çok patronun sahip olduğu Star Medya Grubu’nun ve Sabah ile ATV gibi kuruluşları içinde barındıran Turkuaz Medya’nın bu havuzda toplanan paralarla alındığını iddia etmiştir. Tüm bu gelişmelerle birlikte, Sabah Grubu’nun

ardından Star Tv de Doğan Grubu tarafından AK Parti'ye yakınlığıyla bilinen Doğu Grubu'na devredilirken, yine Doğan Grubu *Milliyet* ve *Vatan* gazetelerini Demirören ile Karacan'ın oluşturmuş olduğu ortak girişime devretmiştir. Ancak daha sonra Demirören Grubu ile Karacan Grubu arasında da bir anlaşmazlık yaşanmış ve bu yaşanan anlaşmazlık sonucunda birlikte oluşturdukları ortak girişime kayyum atanmıştır. İlerleyen zaman içerisinde Karacan Grubu hisseleri AK Parti'ye yakınlığıyla bilinen Demirören Grubu'na satmıştır (Gazeteciler.com 2012; İnce 2018; Medyaradar.com 2018; Patronlardunyasi.com 2014; Sabah.com.tr 2011).

Bunların dışında, AK Parti iktidarı döneminde Deniz Feneri Derneği ile ilgili yolsuzluk iddiaları ortaya çıkmıştır. Deniz Feneri Derneği'yle ilgili haberlerin Doğan Grubu'nda yayınlamasıyla birlikte, Doğan Grubu, dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından hedef altına alınmıştır. Bunun sonucunda da, dönemin Başbakanı Erdoğan'ın tehditlerine karşı, Doğan Grubu, AK Parti aleyhine propaganda yürütmüştür. Doğan Grubu ile AK Parti arasındaki zıtlasmalar devam ederken, dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan AK Parti'nin Ankara İl Başkanlığı'nda gerçekleştirilmiş olan toplantıda isim vermeden Doğan Grubu'nun boykot edilmesi gerektiğini söylemiştir. Dönemin Başbakanı Erdoğan, konuşmasında Türkiye'de basının güvenilirliğini yitirdiğini ve medyanın yalan yanlış haberler yaptığını iddia ederek, "Sizler de kampanyanızı yapın, bu gazeteleri evlerinize sokmayın, bu kadar açık konuşuyorum" demiştir. Bu karşılıklı geçen zıtlasmalardan bir sene sonra, Doğan Grubu'na Maliye Bakanlığı tarafından 826 milyon TL'lik vergi cezası kesilmiştir. Doğan Medya'nın Deniz Feneri Derneği'yle ilgili yolsuzluk iddiaları hakkında yayınladığı haberlerden dolayı hedef gösterilmesi ve ardından vergi cezasına çarptırılmasından yola çıkarsak, yasalarla, yasaklarla veya ekonomik yaptırımlar başta olmak üzere çeşitli yöntemler sonucunda sindirilmeye, baskı altına alınmaya ve susturulmaya, iktidar tarafından teslim alınmaya çalışılan medyanın içerisinde çalışan gazetecilerin soru sorması veya yolsuzlukların peşine koşup haber yapıp doğruları halka iletmesi diğer bir deyişle aktarmaya çalışması olanaksız hale getirilmeye çalışılmıştır (Saran 2014, 366-367; Şahin 2012, 50).

Doğan Medyası'nın AK Parti iktidarı döneminde hedef gösterilmesi ve vergi cezalarına çarptırılmasının ardından yaşadığı siyasi ve ekonomik baskılardan

kurtulmak isteyen Doğan Grubu, *Hürriyet Gazetesi*'nden Emin Çölaşan, Soner Yalçın, Bekir Coşkun, Yılmaz Özdil ve Uğur Dündar'ın da aralarında bulunduğu çok sayıda popüler gazeteciyi işten kovarak iktidara adeta taviz vermiştir. Bunlarla birlikte, *Hürriyet*'ten gazeteci Mehmet Yılmaz'ın köşesi de kaldırılmıştır ve Ertuğrul Özkök ve Sedat Ergin *Hürriyet*'te yürüttükleri Genel Yayın Yönetmenliği görevlerinden uzaklaştırılmışlardır. Tüm bu gelişmelerle birlikte, yine Doğan Grubu'na ait televizyon kanalı CNN'de muhalif gazeteci Emin Çapa işten çıkarılırken, 2017 yılında gerçekleştirilen Başkanlık referandumunda “hayır” oyu vereceğini açıklayan Kanal D sunucusu ve gazeteci İrfan Değirmenci'nin de bu açıklamasının ardından Doğan Grubu tarafından işine son verilmiştir. İşten kovulmasıyla birlikte, İrfan Değirmenci'nin evine kimliği belirsiz kişilerce bir silahlı saldırı da düzenlenmiştir. Tüm bunlarla birlikte, İrfan Değirmenci'nin işten kovulduğu Doğan Grubu, yine aynı grup bünyesinde çalışan gazeteci Fatih Çekirge'nin 16 Nisan Referandumu'nda evet diyeceğini *Hürriyet*'te “Madem sordunuz, bende oyumu açıklıyorum, çünkü” başlıklı yazıyla açıklamasına rağmen görevini sürdürmesine ses çıkarmamıştır. Bu tavizler ve yaşadığı baskılar sonucu, Doğan Holding Onursal Başkanı işadamı Aydın Doğan, bu çalışmanın devam ettiği zaman içerisinde, elinde bulunan Kanal D, CNN Türk, *Hürriyet*, *Posta*, *Fanatik* ve Doğan Haber Ajansı'nın da aralarında bulunduğu çok sayıda kuruluşu AK Parti iktidarına yakınlığıyla tanınan Erdoğan Demirören'e satarak, medya dünyasından elini çekmiştir (Bursalı 2018; Cumhuriyet.com.tr 2018; Çekirge 2017; Sol.org.tr 2017; Uluslararası Af Örgütü 2017, 5; Yenisafak.com 2018; Zileli 2018). Bu olayın daha öncesinde, Doğan Grubu, elinde bulunan *Radikal Gazetesi*'ni de yine bu iktidar döneminde kapatmıştır.

3.2.2. Siyasi Baskılar Sonucu Baskıya Maruz Kalan, Kovulan ve İstifa Etmek Zorunda Kalan Gazeteciler

Ana akım medyada yaşanan dönüşümle birlikte, şu an Fethullahçı Terör Örgütü'nün medya unsuru olan darbe girişimi nedeniyle kapatılan *Zaman Gazetesi*'nde daha önceki yıllarda Genel Yayın Yönetmenliği yapmış olan ve darbe girişiminin ardından firari olarak aranan gazeteci Ekrem Dumanlı, AK Parti ile Gülen Cemaati (FETÖ) ile ilişkilerinin iyi olduğu dönemde yazdığı bir yazısında,

ana akım medya içerisinde çalışan gazeteciler içerisinde kimlerin işten kovulacağına dair çeşitli tahminler içeren bir liste yayınlayarak muhalif gazetecileri hedef göstermiştir. Ancak Dumanlı, bu tasfiyeyi toplumun gerçekleştireceğini iddia ederek, AK Parti iktidarının medya üzerindeki bir takım almış olduğu kararların üstünü örtmeye çalışmıştır. Bu yazının ardından, kısa süre içerisinde, ana akım medyada gazeteciler açısından adeta bir “yaprak dökümü” yaşanmıştır. Kovulan isimlerin o yazıyla doğrudan ilgisi olmasa da, bu olay, kimilerince gelecek olan fırtınanın ilk ayak sesleri olarak değerlendirilmiştir (Alan 2015, 270-271).

O dönem Ekrem Dumanlı'nın bu yazısının ardından ana akım medyada bir dönüşüm başlatan AK Parti iktidarının politikalarına yönelik eleştiri yönelten veya iktidara muhalif olan, aralarında Star Tv'den gazeteci Uğur Dündar, *Hürriyet Gazetesi*'nden Oktay Ekşi, Özdemir İnce, Rahmi turan ve Cüneyt Ülsever, NTV'den Banu Güven, Mirgün Cabas, *Habertürk*'ten Ece Temelkuran, Star'dan Mehmet Altan, *Akşam Gazetesi*'nden Tuğçe Tatari, *Vatan Gazetesi*'nden Necati Doğru, Mine Kırıkkanat, Doğan Grubu tarafından sonradan kapatılan o dönem yayında olan *Radikal Gazetesi*'nden Haluk Şahin, Yıldırım Türker ve Tuğrul Eryılmaz'ın da bulunduğu çok sayıda gazeteci işten kovulmuştur. O dönem *Akşam Gazetesi*'ne konuşan gazeteci Bekir Coşkun, gerçek bir tasfiye listesinin var olduğunu ileri sürerek, bununla birlikte listenin Aydın Doğan'a gönderildiğini ve bunu birinci ağızdan doğrulattığını açıklamıştır. Bu açıklamada, Türkiye'de muhaliflere göre basın özgürlüğü konusundaki durumun ne kadar vahim olduğunun bir göstergesidir (Alan 2015, 271).

Yine bu çalışmanın devam ettiği zaman içerisinde Doğan Grubu'nun elindeki CNN Türk, *Hürriyet* gibi çok sayıda kuruluşu satın alan Demirören Grubu medyada büyük bir kıyım başlatmıştır. İktidara yakın çizgide yayın politikası izleyeceğine dair sinyaller veren Demirören Grubu, CNN Türk'ten Duygu Demirdağ, Saynur Tezel, Ebru Baki, Cansel Poyraz Akyol, *Hürriyet Gazetesi*'nden Melis Alphan, Kanal D'den Ahmet Hakan ve Süleyman Sarılar'ın aralarında bulunduğu çok sayıda basın çalışanını işten çıkarırken, Taha Akyol'un CNN'deki programı da yayından kaldırılmıştır (Odatv.com 2018).

Yine AK Parti iktidarı döneminde, TRT'den Ertürk Yöndem, Baki Özilhan, Seynan Sezgi ve Banu Avar'ın, Star TV'den Ruhhat Mengi ve Erhan Göksel'in ve Flash TV'den ise Yılmaz Tunca'nın programları siyasal baskılar sonucunda kaldırılmıştır. Konuyla ilgili açıklamalarda bulunan gazeteci Banu Avar, Fethullahçı Terör Örgütü'ne yakınlığıyla bilinen 903 kişinin İbrahim Şahin tarafından TRT'ye yerleştirildiğini iddia ederek, kendilerinin Şahin tarafından işten çıkarıldıklarını belirtmiştir. Partili olmayınca tüm kapıların kapandığının altını çizen gazeteci Banu Avar, AK Parti'ye muhalif olan kanallarda dâhil olmak üzere medya kuruluşlarının kendisini ekranlara çıkarmak istemediğini ve program yapmasına izin vermeyip engel olduklarını söylemiştir (CHP 2010, 2; Tasnimnews.com 2018).

AK Parti iktidarı döneminde gazeteciler siyasi baskılar sonucunda işten çıkarılmakla birlikte, zaman zaman iktidar zaman zamanda iktidara yakın kişiler tarafından hedef olarak da gösterilmiştir. Gazeteci Nuray Mert'in AK Parti iktidarının Kürt Meselesi'nin çözümü için yürütmüş olduğu politikalarına yönelik sözleri nedeniyle, siyasi koşullardan dolayı patronu tarafından televizyondaki programı ve gazetedeki köşesi kaldırılmıştır. Ardından, dönemin Başbakanı Erdoğan, Gazeteci Nuray Mert'le ilgili olarak "çizmeyi aştı" gibi bir açıklamada bulunmuştur. Dönemin Başbakanı Erdoğan'ın bu sözlerin ardından, iddialara göre, Nuray Mert'in işinden kovulmasıyla birlikte hayatı da tehlike altına girmiştir (Dalkıran & Sweeney & Tuna 2012, 8).

Ayrıca, çözüm süreci kapsamında, İmralı Adası'na giden HDP'liler ile terör örgütü PKK'nın lideri Abdullah Öcalan arasında gerçekleştirilen ve Türkiye Cumhuriyeti devleti ile terör örgütü PKK arasında sürdürülen barış müzakerelerinin bir parçası olan görüşmenin tutanakları *Milliyet Gazetesi* tarafından yayınlanmıştır. Dönemin Başbakanı Erdoğan, tutanakları yayınlayan *Milliyet Gazetesi*'ni çok sert bir dille eleştirmiştir. Bu olayın yaşanmasının ardından, aynı yıl içerisinde AK Parti'nin politikalarını o dönem destekleyen gazeteci Hasan Cemal'in *Milliyet*'teki yazılarına son verilmiş ve ardından çeşitli nedenler öne sürülerek Hasan Cemal işinden kovulmuştur. Hasan Cemal'in ardından o dönem gazetenin Genel Yayın Yönetmenliği görevinden alınan Derya Sazak, o dönem *Milliyet*'ten atılmasıyla ilgili olarak kapatılan *Bugün Gazetesi*'nden gazeteci Hüseyin Keleş'e verdiği röportajda,

Milliyet operasyonunun Yalçın Akdoğan tarafından düzenlendiğini, Hüseyin Çelik ve dönemin Başbakanı Erdoğan'ın bu konu hakkında bilgi sahibi olduğuna dair bir sav öne sürmüştür. Tüm bunlarla birlikte Akdoğan'ın tutanakların yayınlandığı gün kendisini arayarak, “Siz süreci sabote ettiniz, bunun hesabını vereceksiniz” dediğine dair çarpıcı bir iddia da bulunmuştur (Ellis 2015, 13; OdaTv.com 2014).

Gezi Parkı Olayları'nın yaşandığı dönemde siyasi koşullardan dolayı gazeteciler işlerinden kovulurken, siyasi baskı altında da kalmışlardır. O dönem gazetecilerin durumuyla ilgili açıklamalarda bulunan Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS), Gezi Parkı Olayları'yla ilgili haber yaptıklarından dolayı 22 gazetecinin işten kovulduğunu ve 37 gazetecinin de istifa etmek zorunda kaldığını belirtmiştir. Gezi Parkı Olayları'nın yaşandığı o dönem içerisinde, AK Parti'ye yakınlığıyla bilinen *Sabah Gazetesi*'nde Ombudsmanlık görevinde çalışan gazeteci Yavuz Baydar işinden kovulmuştur. Yine aynı dönem içerisinde *Milliyet Gazetesi*'nde çalışan Can Dünder da işinden çıkarılmıştır. Ayrıca Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın açıkladığı listeye göre, Gezi Parkı Olayları'nın başlamasıyla birlikte NTV'den Murat Toklucu, Burcu Doğan, Onur Yazıcıoğlu, Mehmet Turgut, Ömer Faruk Aykar, Dilara Eldaş ve Nilgün Balkaç, *Sabah Gazetesi*'nden Alper Bahçekapılı ve Erdal Erkasap, Kanal 24'ten Remziye Demirkol, *Habertürk Gazetesi*'nden Kutlu Esendemir, *Yeni Şafak Gazetesi*'nden Işın Eliçin, Artı 1 televizyonundan Mustafa Hoş, Banu Güven, Uğur Dünder, Özlem Gürses, Haluk Şahin ve Ece Temelkuran ve *Akşam Gazetesi*'nden Nihal Kemalioğlu ve Banu Kurt'un aralarında bulunduğu çok sayıda gazeteci medya düzeninde oluşan koşullar sonucunda istifa ederken, *Akşam Gazetesi*'nden Hüsnü Mahalli, Gürkan Hacır, Sevim Gözay ve Çiğdem Toker, *Yeni Şafak Gazetesi*'nden Kürşat Bumin, *Sabah Gazetesi*'nden Tuluhan Tekelioğlu, Elçin Yahşi ve Şirin Sever, Kanaltürk televizyonundan Serkut Bozkurt ve Beyaz Tv'den Çağrı Ulu'nun da aralarında bulunduğu çok sayıda gazeteci, AK Parti iktidarını iyi ilişkiler sürdürmek isteyen ve şimşekleri üstüne çekmek istemeyen medya patronları tarafından işten kovulmuştur (House 2013, 49; Odatv.com 2013). Özellikle Gezi Parkı Olayları'ndan sonra, iktidara yakın çizgide yayın yapan medya kuruluşlarından da işten çıkarılan ve istifa eden basın çalışanlarının olması ise dikkat çekici bir unsurdur.

Kimi kesimlerce bir darbe girişimi olarak nitelendirilen, kimi kesimlere göre ise bir yolsuzluk operasyonu olduğu söylenen 17-25 Aralık Olayı'nın ardından, AK Parti ile Gülen Cemaati (FETÖ) arasında siyasi kavga iyice su yüzüne çıkmıştır. Bu siyasi kavganın gazeteciler üzerinde de siyasi yansımaları olmuştur. 17-25 Aralık Olayı'nın ardından iktidara yakın çizgide yayın yapan medya kuruluşları içerisinde kıyım yaşanmıştır. AK Parti iktidarının politikalarına destek çıkmayıp iktidara yönelik eleştirilerinden dolayı *Yeni Şafak Gazetesi*'nden Murat Aksoy, *Sabah Gazetesi*'nden Meliha Okur ve Nazlı Ilıcak'ında aralarında bulunduğu çok sayıda kişi işten kovulmuştur. Yine bu iktidar döneminde, gazetecilik mesleğinin içinde bulunduğu zor koşullardan ve yine siyasi gerekçelerden dolayı *Türkiye Gazetesi*'nden Deniz Ülke Arıboğan ve Balçışek İlter'in de aralarında bulunduğu pek çok isim görevlerinden istifa etmiştir (Milligazete.com 2014).

Tüm bu gelişmelerle birlikte, yine bu iktidar döneminde siyasi baskılar sonucunda bazı gazetecilerin köşe yazılarının yayınlanmasına engel olunmuş ve bazı köşe yazarlarının köşeleri kaldırılmıştır. Çağdaş Gazeteciler Cemiyeti'nin medya raporuna göre, 2015 yılı içerisinde Hakan Fidan'la ilgili köşesinde yazı yazan *Star Gazetesi* Genel Yayın Yönetmeni Nuh Albayrak'ın yazısı ilgili sayfada yer olmadığı iddiasıyla gazetede yayınlanmamıştır (Çağdaş Gazeteciler Derneği Ocak- Mart 2015, 4). Bununla birlikte, bazı gazeteciler de yaptıkları haberler nedeniyle hakarete maruz kalmıştır. Eskişehir Valisi Güngör Azim Tuna, gönderdiği bir e-mail ile Gezi Parkı Olayları'nda hayatını kaybeden Ali İsmail Korkmaz'ın davasıyla ilgili yazdığı haberler nedeniyle gazeteci İsmail Saymaz'a hakaret etmiştir. Bunun üzerine, açılan dava sonucunda mahkemenin kararıyla Eskişehir Valisi Tuna'nın gazeteci Saymaz'a tazminat cezası ödemesine karar vermiştir (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Mart 2015).

Gazeteciler, siyasi baskılar sonucu seçim dönemlerinde de büyük baskılara maruz kalmışlardır. 7 Haziran genel seçimi öncesi o dönem Kanal D'nin ana haber sunucusu görevini yürüten gazeteci Cüneyt Özdemir, sosyal paylaşım sitesi Twitter üzerinden siyasi anlamda baskı altında olduklarını belirterek, AK Parti iktidarı ve iktidara yakın kimi çevreler tarafından maddi ve manevi açıdan kendilerine yönelik gözdağı verilmeye çalışıldığını kamuoyuna duyurmuştur. Bununla birlikte, Cüneyt

Özdemir Kanal D'ye bu iktidar döneminde veda etmek zorunda kalmıştır. Cüneyt Özdemir'in AK Parti iktidarının ve iktidara yakın kimi çevrelerin tepkisi sonucu Kanal D'deki görevinden alındığı iddia edilirken, iktidara yakın çizge yayın politikası yürüten bazı medya kuruluşlarında, Özdemir'in Kürt siyasetine yakın isimlerle paralel olarak hareket etmesi nedeniyle o dönem yayın hayatını sürdüren ama OHAL'in ardından kapatılan İMC TV'ye geçeceği iddia edilmiştir. Doğan Grubu tarafından Cüneyt Özdemir'in ayrılmasıyla ilgili daha sonra farklı bir gerekçe sunulmuştur (T24.com.tr 2015; Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Nisan 2015).

Bu dönemde Anadolu Ajansı da iktidar tarafından kontrol edilmeye çalışılmış ve ajansta çalışan gazeteciler işten çıkarılmakla birlikte kendilerine yönelik ağır baskılarla karşı karşıya kalmışlardır. Daha önce Erdoğan'ın danışmanlığını yapan Şenol Kazancı'nın ajansın Genel Müdürlüğüne getirilmesiyle birlikte 15 gazeteci işten çıkarılmıştır (Çağdaş Gazeteciler Cemiyeti Ocak-Mart 2015, 10).

16 Nisan 2017 Referandumu'nda AK Parti ile işbirliği yapıp 'evet' oyu verme kararı alan MHP'nin politikasına yakın çizgide yayın yapan BengüTürk Tv'de, MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin "severek izliyoruz" dediği Çiğdem Akdemir, referandumda 'hayır' diyeceği için işten çıkarılırken, yine aynı kanaldan Murat İde de aynı nedenle istifaya zorlanmıştır. *Aydınlık Gazetesi* bu olayların arkasında MHP Genel Başkanı Bahçeli'nin olduğunu iddia etmiştir. Yine bu iktidar döneminde, *Yeni Şafak Gazetesi*'nden Ali Bayramoğlu, sosyal paylaşım sitesi Twitter'dan paylaştığı mesajında, yazılarıyla ilgili sıkıntılar yaşamaya başladığını belirterek gazetenin kendisinden istediği beklentiyi karşılayamayacağını ifade ederek görevinden ayrıldığını duyurmuştur (Aljazeera.com.tr 2016; Aydinlik.com.tr 2017). En çarpıcı olan örneklerden biri ise, bu iktidar döneminde Sabah Grubu'nun binası önünde *Takvim Gazetesi*'nin manşetini protesto eden eylemcilerin bulunduğu sırada gazeteye gelen gazeteci Uluç Özcü'nün, eylemcilerin arasında eski bir arkadaşıyla karşılaşp kısa süreliğine sohbet etmesinden dolayı işinden kovulmasıdır (Medyaradar.com 2013).

Tüm işten çıkarılan gazetecileri baz alırsak, gazetecilerin Türkiye'de bazı konularda her hükümet döneminde ve özellikle de medyaya yönelik dizayn girişimleri yoğun olan AK Parti hükümeti döneminde, iktidarlara yönelik karşıt görüş

ortaya atıp tavır alması kamuoyu ve demokrasi açısından normal ve sağlıklı bir durumdur. Demokrasi, ancak bu şekilde kurulabilecek ve derinleşebilecek olan bir rejimdir. Aksi bir durumda ise, gazetecilerin sürekli iktidarlara karşı iyi görünmeye çalışması ve iktidarın da gazetecilerden çok memnun olması, duayen gazeteci ve akademisyen Haluk Şahin'e göre bir ülkede bir şeylerin yanlış gidiyor olması demektir (Şahin 2011, 136).

3.2.3. Haklarında Dava Açılan Gazeteciler

AK Parti iktidarı döneminde, bu politikaların dışında, gazeteciler kendilerine açılan çeşitli davalar ile de baskı altına alınıp tutuklanmış, gözaltına alınmış veya yargılanmıştır. Ergenekon Davası'nın görüldüğü dönem içerisinde, gazeteci Tuncay Özkan ve gazeteci Mustafa Balbay, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni ve hükümeti cebir ve şiddet kullanarak devirmeye çalışmak ve terör örgütüne üye olmak iddiasıyla tutuklanmışlardır. Yine aynı dava sonucunda, terör örgütü üyesi olmak ve özel hayatın gizliliğini ihlal etmek iddiasıyla gazeteci Deniz Yıldırım da tutuklanmıştır. Yine Ergenekon Soruşturmaları kapsamında, gazeteci Tuncay Özkan'ın tutuklanmasıyla birlikte, ona ait Kanaltürk televizyonu, Gülen Cemaati (FETÖ) ile yakınlığı ile tanınan Akın İpek'in sahibi olduğu Koza Grubu'na satılmıştır. O dönem Kanaltürk televizyonunun kurucu ortağı ve eski haber müdürü Adnan Bulut, bu olayla ilgili bazı açıklamalarda bulunmuştur. Bulut, sosyal paylaşım sitesi Twitter'dan Kanaltürk'ün Gülen Cemaati (FETÖ) tarafından gasp edildiğini ve şirketlerinin zorla ellerinden alındığını belirtmiştir (Ağbaba, Demir, Özel 2013, 23-25; CHP 2010 4; Odatv.com 2015). Ancak ilerleyen yıllarda davanın FETÖ kumpası olduğu iktidar tarafından anlaşılınca, bu gazeteciler tahliye edilmiştir. Yine Ergenekon Davası'nın görüldüğü dönemde, Ulusal Kanal'dan Ferit İlsever, Hayati Özcan ve Ufuk Akkaya, *Aydınlık Gazetesi*'nden ise Serhan Bolluk ve Adnan Akfırat'ında bulunduğu çok sayıda gazeteci ve muhabir tutuklanmış ve yargılanmıştır (Cnnturk.com 2009; Ulusal.com.tr 2016).

Türkiye'de tutuklanan gazetecileri uluslararası kuruluşların ve yabancı basın örgütlerinin gündemine taşıyan Ergenekon Davası kapsamında düzenlenen Odatv Soruşturması nedeniyle, aralarında Soner Yalçın, Barış Terkoğlu, Barış Pehlivan, Nedim Şener ve Ahmet Şık'ın da bulunduğu çok sayıda gazeteci tutuklanmıştır.

Ahmet Şık'ın o dönem Gülen Cemaati (FETÖ) denilen yapıyı anlattığı *İmamın Ordusu* adlı kitabını, dönemin Başbakanı Erdoğan bombaya benzemiş ve tehlikeli gördüğünü tüm toplum önünde açıklamıştır (Ağbaba, Demir, Özel 2013, 26-27). Ergenekon Davası'nda olduğu gibi, Odatv Soruşturması'nın da FETÖ adlı örgütün kumpası sonucu gerçekleştiği iktidar tarafından anlaşılınca, bu gazetecilerde tahliye edilmiştir.

AK Parti iktidarı döneminde daha önce Odatv Soruşturması'nda iddia edilen Ergenekon Terör Örgütü'nün üyesi olmakla itham edilen *Cumhuriyet Gazetesi* çalışanlarından gazeteciler Ahmet Şık, Kadri Gürsel ve Murat Sabuncu'nun aralarında bulunduğu 14 *Cumhuriyet* çalışanı, yine bu iktidar döneminde FETÖ/PDY ile PKK/KCK terör örgütlerine olmamakla birlikte, örgüt adına suç işlemek iddiası ile önce gözaltına alıp daha sonra tutuklanmışlardır. Dava sürecinde, mahkeme, daha önce Serbesiyet.com'da Can Dündar'ın *Cumhuriyet Gazetesi*'ni FETÖ adlı yapının organı haline getirmeyi amaçladığını iddia eden Halil Berktaş'ın yazısı ile Cumhuriyet Halk Partisi İzmir Milletvekili Mustafa Balbay'ın “Cumhuriyet'te FETÖ'culuktan Kürtçülüğe kadar her şey serbest” diyerek sosyal paylaşım sitesi Twitter'da paylaştığı bir iddiasını delil olarak saymıştır. Daha sonra, tutuklular tahliye edilmiştir. Ancak bu çalışmanın devam ettiği zaman zarfı içerisinde, Cumhuriyet Davası devam etmektedir ve mahkemenin verdiği karar neticesinde *Cumhuriyet Gazetesi* çalışanlarından Murat Sabuncu, Ahmet Şık, Aydın Engin, Hikmet Çetinkaya, Orhan Erinç, Musa Kart, Güray Öz, Mustafa Kemal Güngör, Hakan Kara, Önder Çelik, Emre İper ve Kadri Gürsel hakkında yeniden hapis cezası verilmiştir (Akdeniz & Altıparmak, 31; DW.com 2018; T24.com.tr 2017). Tüm bu gelişmelerle birlikte, yine bu iktidar döneminde *Cumhuriyet Gazetesi*'nde yayınlanan “MİT Tırları” ile ilgili çıkan haberlerin ardından tutuklanan, davasının görüldüğü sırada Çağlayan Adliyesi'nde saldırıya uğrayan ve daha sonra tahliye edilmesinin ardından can güvenliğinden dolayı Almanya'ya giden gazeteci Can Dündar ve yine aynı dava sonucunda Dündar ile birlikte tutuklanmış belli bir süreden sonra tahliye edilen gazeteci Erdem Gül'ün yargılandığı dava halen devam etmektedir. Davanın devam etmesi ve aydınlatılmayan dava ait cevapsız soruların bulunmasından, OHAL koşullarından dolayı ve toplumsal hassasiyet nedeniyle bu konuyla ilgili sadece basın

örgütlerinden, gazetecilerden ve akademisyenlerden aldığımız açıklamalara “Derinlemesine Mülakatlar” bölümünde yer verilmiştir.

Sözcü Gazetesi’nden Burak Akbay, silahlı terör örgütü yönetme ve terör örgütü propagandası yapmak iddiasıyla yine aynı gazetenin çalışanlarından Gökmen Ulu, Mediha Olgun ve Yonca Yücekaleti ise silahlı terör örgütü içindeki hiyerarşik yapıya dâhil olmamakla birlikte örgüte bilerek yardım etme suçu iddiasıyla hapis cezasına çarptırılmak istenmişlerdir. *Sözcü Gazetesi*’nde çalışanlar da FETÖ’cü olmak iddiasıyla suçlanmışlardır. Daha sonra, Mediha Olgun 120 gün, Gökmen Ulu ise 174 gün tutuklu yargılandıktan sonra tahliye edilmişlerdir. *Sözcü Gazetesi*’ne yönelik tutuklamalara AK Parti iktidarına yakın çizgide yayın politikası izleyen medya kuruluşlarında çalışan gazetecilerden de tepki gelmiştir. AK Parti iktidarına yakın görüşleriyle tanınan gazeteci Fuat Uğur, *Sözcü Gazetesi* ile aralarında zaman zaman tartışmalar yaşadıklarını belirtse de, *Sözcü Gazetesi*’nin FETÖ adlı örgüt tarafından çıkarıldığına inanmadığını açıklarken, gazeteci Cem Küçük ise iddianamede söylenenlerin komik bulunduğunu belirterek, bu iddianameye bakılarak *Sözcü Gazetesi*’nin Fethullahçı Terör Örgü ile işbirliği yaptığının söylenemeyeceğini belirtmiştir. Yine iktidara yakın gazetecilerden Nagehan Alçı ise, *Sözcü Gazetesi*’nin FETÖ’cü olarak suçlanmasının FETÖ’ye bayram ettireceğinin altını çizerek, iddianameyi inandırıcılıktan uzak bulunduğunu vurgulamıştır (Diken.com.tr 2017; Ntv.com.tr 2017; Sozcu.com.tr 2017; Sozcu.com.tr 2018).

Yine AK Parti iktidarı döneminde Alman *Die Welt* gazetesinin Türkiye muhabiri Deniz Yücel, terör örgütü propagandası yapmak ve halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek iddiasıyla tutuklanmış ve Cumhurbaşkanı Erdoğan, Yücel’i “Alman ajanı” olmakla suçlamıştır. Bu durum, Almanya ile Türkiye arasında bir siyasi gerilimin yaşanmasına da sebep olmuştur. 368 gün tutuklu kalan Türk-Alman gazeteci Deniz Yücel, ilerleyen zaman içerisinde Almanya Başbakanı Angela Merkel’in Cumhurbaşkanı Erdoğan’dan kendisinin salıverilmesini talep etmesine üzerine tahliye edilmiştir. Bu tahliye kararının karşılığında, Almanya’nın Türkiye’ye tank ve silah satacağı iddia edilmiştir (Bbc.com 2018; Karar.com 2018; Sputniknews.com 2017).

Yurt Gazetesi'nden gazeteci Sibel Köklü'nün anlattığına göre, bu iktidar döneminde en çarpıcı davalardan bir tanesi de *Yurt Gazetesi*'ne açılmıştır. Köklü'nün anlattığına göre, *Yurt Gazetesi*'nin künyesinde “sorumlu yazı işleri” yerine “sorumlu müdür” yazılmış olduğundan dolayı, gazeteye, *Star* ve *Akşam* gazetelerinin sahibi Ethem Sancak tarafından tazminat davası açmıştır. Konuyla ilgili olarak şahsen görüştüğüm ve bilgi aldığım *Yurt Gazetesi*'nden Sibel Köklü, “Çok davamız var. Benim kendi adıma herhalde 8-10 tane çok ciddi davam var. Cumhurbaşkanı'na hakaret davaları var. Kişilerin açmış olduğu davalar var. Bu kişiler, atıyorum Belediye Başkanı. Yazdığım haberlerle ilgili ya da gazetede çıkan haberler. Ben yazmasam da, ben künyede yazı işleri müdürü olarak görüldüğüm için bana açılan davalar var. Çok ilginç bir dava var, onu söyleyeyim. Ben bunu gazeteci Altan Öymen'e ve *Cumhuriyet*'ten Aydın Engin'e de anlatmıştım. Çok şaşırdılar. Şöyle bir davamız oldu. Ethem Sancak, biliyorsunuz *Star* ve *Akşam* gazetelerinin sahibi; işte yandaş denilen bir medya grubunun sahibi. Bu insan bize bir dava açtı. Biz bunun önce ne davası olduğunu anlayamadık. Kamu davası açmış bize. Gerekçesi şu; bizim gazetenin künyesinde sorumlu yazı işleri müdürü yazılması gereken yerde sorumlu müdür yazıyormuş. Arada bir kelime var. O bir kelime yüzünden, bizi savcılığa şikâyet edip bizden 50 bin lira para istediler. Bize savcılıktan ‘bu 50 bin lirayı ödeyin’ diye belge geldi ve ‘bunu öderseniz dava açılmayacak, ödemezseniz bu dava açılacak’ denildi. Biz de ödeyemedik zaten, gazetenin imkânları belli. Sonuçta bu dava bize açıldı; biz yargılandık bu davada ve ceza aldık. 50 bin lira değil de, hâkim biraz insafli davrandı, 5 bin liraya indirdi.” dedi.

Yine bu iktidar döneminde, Gülen Cemaati (FETÖ) ile ilişkilerin iyi olduğu dönemde “Erzincan Detay” adlı haber sitesinin sahibi Hüseyin Adalan, Fethullahçı Terör Örgütü lideri Fethullah Gülen'e “vatan haini”, kurduğu cemaate de “FETÖ” dediği için para cezasıyla birlikte hapis cezasına da çarptırılmıştır (Sputniknews.com 2018).

Çalışmanın bu bölümünde, anayasal suç ve terör suçu işlemiş, Türkiye'yi ve Türkiye'de yaşayan insanları gerçekleştirdikleri terör eylemleriyle hedef almış bir terör örgütü olan PKK'yı destekleyen, örgütün yöneticilerinin açıklamalarını örgüt lehine yayınlayan, terörün insani yönünü öne çıkarıp Türkiye'yi hedef alan örgüt

lehine asılsız iddialar içeren haberler üreten ve bu haberler üzerinden örgütün insani yönünü ortaya çıkarmaya çalışıp terörü normalleştirmeye çalışan ve örgüte motivasyon sağlamaya çalışan-daha önce faaliyet gösteren sonra KHK ile kapatılan Dicle Haber Ajansı, JİN Haber Ajansı, KCK Eşbaşkanı Bese Hozat gibi örgüt elemanlarının yazılarına yer verildiği *Özgür Gündem Gazetesi* gibi aralarında bulunan çok sayıda kuruluşun bulunduğu bazı kesimler tarafından “Kürt Basını” bazı kesimler tarafından “Özgür Basın” olarak adlandırılan kuruluşların ve bu kuruluşlarda gazetecilik faaliyeti yürüttüğü iddia edilen kişilerin durumuna yer verilmemiştir. Kendilerine yönelik suçlamalarla ilgili somut deliller kendi medya organları içerisinde mevcuttur ancak bu medya kuruluşlarına ait sitelere de erişim engeli getirildiğinden somut örneklere bu çalışmada yer verilememiştir. Bu çalışmanın EK-1 dosyasında, yalnızca tutuklu gazetecilerin bulunduğu listede bu medya kuruluşlarının ve çalışanlarının isimlerine yer verilmiştir.

Bu noktada şöyle bir izaha ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye’de AK Parti hükümetinin de sıklıkla belirttiği şekilde, gazetecileri ilgilendiren davalardan yola çıkarsak, gazeteciler de tabii ki diğer meslek grupları mensupları gibi suç veya terör suçu belgelerle, kamuoyunu ilgilendiren konularda yaptıkları yorumlarla, yazdıkları işleyebilirler. Bu noktada, diğer meslek grupları çalışanları gibi onların da yargılanmaları ve iddialar doğrusya tutuklanmaları haklıdır. Ancak araştırmacının görüşüne göre, çalıştığı süreç içerisinde aldıkları notlarla, bilgi edinmek amaçlı topladıkları yazılarla ya da sürdürdükleri gazetecilik faaliyetleriyle ilgili olarak gazetecilerin yargılanmaması gerekir. Gazeteciler, eğer anayasayı veya kanunları ayaklar altına alacak davranışlarda bulunmuş, bu konuyla ilgili somut deliller ortaya konulmuşsa ve yine iddia edilen terör eylemleri üzerine suçlanan gazetecilere yönelik yapılan aramalarda bomba, silah gibi deliller bulunmuşsa, elbette ki mahkemelerin önünde gazetecilerin de hesap vermeleri gerekir. Aksi bir durumda, yazmadıkları ama düşündükleri yazılardan ya da haber sırasında tutukları notlardan vs. yargılanmaları haksız olmakla birlikte, Haluk Şahin’e göre bu tip olaylar gerçekleşirse, bu durum bir ülkede totaliter rejime doğru geçişin işaretleridir (Şahin 2011, 135-136).

3.2.4. Hrant Dink Cinayeti

Ergenekon Davası'nın yaşandığı dönem içerisinde ayrıca *AGOS Gazetesi* Genel Yayın Yönetmeni ve Ermeni asıllı bir Türk gazeteci olan Hrant Dink de öldürülmüştür. Yaşanan farklı siyasi gelişmelerle birlikte, bu olay, toplumsal infial yaratmış ve en az 100.000 kişi Hrant Dink'in öldürülüşünü Türkiye'deki Ermeniler ile dayanışma içerisinde bir araya gelerek ve "Hepimiz Hrant'ız, Hepimiz Ermeniyiz" sloganıyla protesto etmiştir. Hrant Dink cinayeti ile ilgili mahkemeye konuşan gazeteci Nedim Şener, cinayet organizasyonunun içinde devletin tüm kademelerinin rol aldığını iddia etmiştir. 2017'nin Haziran ayında görülen davada, Gülen Cemaati (FETÖ) ile yakınlığı olduğu iddia edilen dönemin polis şefleri Celalettin Cerrah, Ramazan Akyürek ve Ali Fuat Yılmaz ile birlikte cinayeti işleyen Ogün Samast'ın da aralarında bulunduğu çok kişinin yargılanmasına devam edilmiştir. Mahkeme, Gülen Cemaati (FETÖ) adlı yapıya yakınlığıyla bilinen gazetecilerden Ekrem Dumanlı, Adem Yavuz Arslan ve dönemin savcısı Zekeriya Öz'ünde aralarında bulunduğu 6 kişi hakkında yakalama kararı çıkartmıştır (Evensel.net 2017; Rürup 2009, 6) Hrant Dink davası, bu tezin yazıldığı süreçte halen devam etmektedir.

3.2.5. Polis Şiddeti ve Farklı Yöntemlerle Baskı Altına Alınan Gazeteciler

AK Parti iktidarı döneminde gazeteciler polis şiddetine maruz kaldığı gibi, farklı şekillerde de sindirilmeye çalışılmıştır. 2007 yılının 1 Mayıs'ında İstanbul'un Taksim ve Okmeydanı semtlerinde İşçi Bayramı'nı takip eden gazetecilere polis tarafından şiddet uygulanmıştır. İşçi Bayramı'na ait kutlamaların fotoğraflarını çekmek isteyen Doğan Grubu tarafından kapatılan o dönem *Radikal Gazetesi* muhabiri olarak çalışan Bülent Ergün, o gün gözaltına alınmak istenmiş ve yine aynı gazetenin muhabirlerinden Demet Bilge Ergün, Timur Soykan, İsmail Saymaz ve Umur Aktaş, Kanal D'den İhsan Yıldız ve *Cumhuriyet Gazetesi*'nden Alper Turgut polis şiddetiyle karşı karşıya kalmışlardır (TGC Mayıs Raporu 2007).

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin 2014 yılının Mart ayında yayınladığı rapora göre, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin Genel Sekreteri Sibel Güneş, 2013 yılı içerisinde gazetecilerin sadece yüzde 1'inin sendikalı olduğunu, 186 gazetecinin aynı

yıl içerisinde darp edildiğini ve 143 gazetecinin işsiz kaldığını açıklamıştır. Yine aynı rapora göre, 2014 yılında *Bolu Havadis* ve *Bolu Gündem* gazeteleri, çalışma ruhsatlarının eksik olduğu iddiasıyla kapatılmışlar ve TGC bu duruma sert tepki göstermiştir (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Mart 2014). Bu olağanüstü çalışma koşulları içerisinde, Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) Genel Sekreteri Mustafa Kuleli ve Gazeteci Hasan Cömert kimliği belirsiz kişilerin şiddetine maruz kalmakla birlikte, Mustafa Kuleli'nin başına aldığı darbe nedeniyle dört dikiş atılmıştır (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Şubat 2014).

Yine bu dönem içerisinde, AK Parti iktidarına yakın çizgide yayın politikası izleyen medya kuruluşları ve o kuruluşların içerisinde iktidarı destekleyen gazeteciler iktidara muhalif olan medya kuruluşlarını ve muhalif gazetecileri hedef göstermiş, linç etmeye kalkışmış ve açıkça tehdit etmişlerdir. Bu gazetecileri AK Parti'ye muhalif olan kesimler “tetikçi gazeteci” olarak adlandırırken, yaptıkları işi de “tetikçi gazetecilik” olarak görmektedirler. Bu çalışmanın devam ettiği zaman içerisinde, AK Parti iktidarına yakın çizgide yayın politikası izleyen Akit TV'de “Gün Başlıyor” programının sunucusu olan Yusuf Ozan, gazete manşetlerini okurken, iktidara muhalif bir gazete olan *Cumhuriyet Gazetesi*'ne hakaretlerde bulunmakla birlikte, çalışanlarını da katliam ile tehdit etmiştir. Bu olayla birlikte, *Star Gazetesi*'nden Cem Küçük, A Haber'de yayınlanan bir programda “MİT Tırları” haberi nedeniyle CIA operasyonlarını örnek göstererek gazeteci Can Dündar'ı ölümle tehdit etmekle birlikte, *Star Gazetesi*'nde farklı tarihlerde yayınlanan yazılarında ise televizyoncu Şirin Payzın'ı da vatana ihanetle suçlamıştır. Yine gazeteci Cem Küçük, gazeteci Celal Başlangıç'ı ve Ezgi Başaran'ı terör örgütü PKK'nın bir militanı olmakla suçlamakla birlikte, Ahmet Hakan'ı da sinek gibi ezmekle tehdit etmiştir (Birgun.net 2018; Cumhuriyet.com.tr 2015).

Bu iktidar döneminde, gazete binalarına da iktidara yakın çevreler veya kimliği belirsiz kişiler tarafından saldırı gerçekleştirilmiştir. Örneğin; Bir dönem AK Parti'de gençlik kolları görevini yürütmüş olan Abdurrahim Boynukalın'ın da aralarında bulunduğu bir grup, taş ve sopalarla o dönem Doğan Grubu'nun elinde bulunan şimdi Demirören Grubu tarafından satın alınmış *Hürriyet Gazetesi*'ne saldırıda ve tehditlerde bulunmuşlardır. Bu saldırının ardından, ikinci bir saldırı daha

kimliği belirsiz kişiler tarafından *Hürriyet Gazetesi*'ne yönelik gerçekleştirilmiş ve ikincisinde silah sesleri duyulduğuna dair iddialarda ortaya atılmıştır. Bununla birlikte, bir dönem MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'ye karşı parti-içi muhalif aday olarak çıkan ve şimdilerde İYİ Parti'nin Genel Başkanı olan Meral Akşener'in partisine yakın çizgide yayın politikasını sürdüren *Yeniçağ Gazetesi*'ne de kimliği belirsiz kişiler tarafından bir saldırıda bulunulmuştur (Hurriyet.com.tr 2015; Hurriyet.com.tr 2015; Yenicaggazetesi.com.tr 2016).

Yine AK Parti iktidarı döneminde, Koç Üniversitesi'nde Türk Siyasi Ekonomik Topluluğu tarafından düzenlenen bir etkinlik kapsamında, New York City Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olan Yasemin Yılmaz'ın Türkiye ile Venezuela arasında karşılaştırmalı basın özgürlüğu sunumu, siyasi koşullardan dolayı iptal edilmiştir. Bu konuda basın özgürlüğu kapsamında değerlendirilebilir (Sansüre Ve Otosansüre Karşı Platform 2017) Nitekim bunun gibi pek çok akademik ve sanatsal etkinlik, son yıllarda benzer gerekçelerle iptal edilmektedir.

İletişim alanında duayen bir isim olan Prof. Dr. Haluk şahin'e göre; bir ülkede medyaya hastalık bulaşmışsa, o ülkede yaşayan toplum veya bireyler güçsüzdür ve medya kuruluşları ve çalışanlarıyla can çekişen bir ülkenin rejimi de astım atakları geçirmekle birlikte, o ülkede açıklanmayan gerçekler ve iktidara yöneltilmeyen eleştiriler sonucunda krizler, felaketler ve savaşlar beklenebilir. İyi işleyen adalet gibi bağımsız ve özgür basın da tüm ülkelere ya da toplumlara gereklidir (şahin 2011, 174).

3.2.6. Gülen Cemaati - FETÖ'nün Medyadaki Yapılanması

AK Parti'nin iktidar olduğu 2002 seçimlerinden 15 Temmuz'da darbe kalkışmasından sonra ilan edilen OHAL sürecine kadar, Fethullahçı Terör Örgütü'nün medya içerisinde de örgütlü olduğu yazılıp çizilmektedir. Daha önce medya kuruluşu olarak faaliyet gösteren ve daha sonra KHK ile kapatılan *Zaman Gazetesi*, *Bugün Gazetesi*, *Meydan Gazetesi*, *Taraf Gazetesi*, *Sızıntı Dergisi*, *Aksiyon Dergisi*, Samanyolu Tv, SHaber, Bugün Tv ve Cihan Haber Ajansı gibi basın-yayın kuruluşları ve Gazeteci ve Yazarlar Vakfı'nı elinde bulunduran bu yapı, Türkiye'de elindeki medya araçlarını kullanarak demokrasiye, medyaya ve basın özgürlüğüne

ağır darbeler indirmiştir. İlk olarak, bazı yazarlara göre, AK Parti'nin iktidar olmasının ardından kısa bir süre sonra, dönemin Başbakanı Erdoğan'ın Gülen Cemaati (FETÖ) adlı yapıyı bitirmek amacıyla yapılan gizli bir planı yaşama geçirmeye çalıştığı görülmektedir. 2004 yılında yapılan Milli Güvenlik Kurulu toplantısında, Gülen Cemaati (FETÖ) adlı yapıya müdahale edilmesi ve yapının yürütmüş olduğu faaliyetlerin sınırlandırılması için önerilerde bulunulmuştur. FETÖ adlı yapı, ilk olarak bu gerçekleştirilen toplantının tutanaklarını yayınlayarak iktidara yönelik medya üzerinden ilk savaşını başlatmıştır (Hac 2013; zkır 2015).

FETÖ adlı yapı, elindeki medya kuruluşlarını kullanarak Ergenekon ve Balyoz davalarında da kritik rol oynamıştır. Bu davalarda yargılanan kurum ve kişiler, bu yapıya ait medya kuruluşları tarafından itibarsızlaştırılmaya veya linç edilmeye çalışılmıştır. Örneğin, o dönem Ekrem Dumanlı'nın Genel Yayın Yönetmeni olduğu *Zaman Gazetesi*'nde, Ergenekon Davası sırasında yaşamını yitiren Türkan Saylan'ın Başkanlığını yrttğu ağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (ÇYDD) ile ilgili olarak, bu dernekten burs alan kızların fuhuş yapmakla suçlamakla birlikte, terörist olduğuna dair de iddialar ve nefret söylemi içeren çeşitli manşetler atılmıştır. Fethullahçı Terör rgt'nün Emniyet içindeki mensupları, bu davalarla ilgili delil toplamakla birlikte, bunları bulamadıkları zamanda sahte delil üretilip bu yapı içerisindeki medya unsurlarına göndermişler ve bu unsurların haberleri yayınlamasının ardından o dönem çeşitli operasyonlar gerçekleştirilmesini sağlamışlardır. Bu yapıya ait medya unsurları, o dönem AK Parti iktidarından ve bazı farklı kesimlerden de destek grmştir. Örneğin, 2010 senesinde bavullarla savcılığa belge taşıyan ve bu belgeler sonucunda Balyoz Davası'nın başlamasına n ayak olan gazeteci Mehmet Baransu bu duruma örnek gösterilebilir. Ancak bu rzgr, ilerleyen dönemlerde Hakan Fidan'la ilgili yaşanan kriz, dersaneler meselesi ve ardından gelen 17-25 Aralık Olayları'nın başlamasıyla birlikte birbirini izleyen olaylar zincirinde bu yapıya bağlı medya unsurlarının AK Parti iktidarını hedef almasıyla birlikte tersine dnmştir (Akın 2014; akır 2014; zkır 2015; Yenisafak.com 2015).

15 Temmuz 2016’da Fethullahçı Terör Örgütü’nün kalkıştığı darbe kalkışmasının ardından çıkarılan OHAL kapsamında, örgütün tüm medya kuruluşları kapatılmıştır. Türkiye’de OHAL koşulları içerisinde Fethullahçı Terör Örgütü’ne yönelik mücadele ve davalar devam ettiğinden dolayı, ülkedeki ve toplumdaki siyasi hassasiyetler de göz önüne alınarak, FETÖ adlı örgütün medya yapılanması kapsamında Nazlı Ilıcak, Şahin Alpay, Ahmet Altan ve Mehmet Altan gibi popüler gazetecilerin de aralarında olduğu tutuklu yargılanan çok sayıda gazetecinin durumuna ilişkin olarak, bu çalışmada, sadece basın örgütlerinin, gazetecilerin ve akademisyenlerin konuyla ilgili değerlendirmelerine “Derinlemesine Mülakatlar” bölümünde yer verilmiştir. Konu yargı sürecine taşınmış ve davalar devam ettiğinden dolayı, bu konuda basın özgürlükleri kadar devletin hassasiyetleri de tez kapsamında değerlendirmeye alınmıştır.

Bu bölümde, Türkiye’de medya sahipliğinin 2002-2017 döneminde yeniden dizayn edilmesi ve havuz medyasının oluşum süreci, Türkiye’de siyasi baskılar nedeniyle baskıya maruz kalan, kovulan veya istifa etmek zorunda bırakılan gazetecilerin durumu, haklarında dava açılan gazeteciler, Hrant Dink cinayeti, polis şiddeti ve farklı tür baskılara maruz bırakılan gazeteciler ve Gülen Cemaati’nin (FETÖ) medya yapılanması gibi alt başlıklar altında, bahsi geçen dönemde Türkiye’de medya çalışanlarına yönelik baskı ve sindirme politikaları somut olarak ortaya konmuştur. Bunlar, ilerleyen bölümlerde derinlemesine mülakatlar, istatistikî veriler ve teorik modellerle de desteklenmeye çalışılarak, Türkiye’de hükümetin iktidarı kaybetme korkusuyla 2010 sonrasında baskı politikasına yöneldiği şeklindeki birinci hipotezimiz kanıtlanacaktır. Yine bu bölümlerde, ikinci hipotezimiz olan Türkiye’de basın özgürlüklerinin genel demokrasi çitası ile eşzamanlı olarak artıp azaldığı görüşü de değerlendirilecek ve kanıtlanacaktır.

3.3. Derinlemesine Mülakatlar

Türkiye’deki gazetecilerin mesleki açıdan yaşadıkları sorunları konuşmak, baskılar ve kendilerine yönelik olarak açılan davaların arka planı ve nedenlerini ortaya koymak, basın özgürlüğü tartışmasını masaya yatırmak, gazetecilik mesleğini ve gazetecileri nasıl bir gelecek bekliyor sorusunun yanıtlarını aramak için gazetecilik mesleğine yıllarını vermiş 6 gazeteci, medya ve iletişim alanlarında

akademik çalışmalarıyla tanınan 3 akademisyen ve 3 önemli basın örgütünün Başkanı ile (toplam 12) mülakat yapılmıştır. Bu kişiler, sektördeki bilinirlikleri ve ulaşılabilirlikleri nedeniyle tercih edilmiştir. Mülakat sorularının yanıtları aşağıdadır. Mülakat soruları standart olarak sorulmuş ve EK-2’de bu sorulara yer verilmiştir. Bu bölümde, derinlemesine mülakatlarda bu şahıslarca ifade edilen en önemli görüşler özetlenmiştir. Bu görüşler, sektör çalışanları ve uzmanlarının görüşleri olarak hipotezlerimizin kanıtlanmasında yardımcı olabilecek bilgilerdir.

3.3.1. Türkiye Gazeteciler Sendikası Genel Başkanı Gökhan Durmuş

Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) Genel Başkanı Gökhan Durmuş ile Türkiye’deki basın özgürlüğü sorunu ve gazetecilik mesleğinin geleceği hakkında bir mülakat gerçekleştirildi. Durmuş, konuşmasında demokrasi olmadan basın özgürlüğünün de var olamayacağını savundu.

“İktidarlar Her Daim Basını Hedef Alır”

Türkiye’de basın tarihinde 66 gazeteci öldürülmüştür. Böyle bir ülkede kamuoyunun çıkarına haber yazmak zordur. Gerçekleri saklamak isteyen iktidarlar her daim basını hedef alır.

“Ergenekon ve KCK Davasında OHAL Yoktu”

Ergenekon ve KCK davalarında 100 kişinin üzerinde tutuklu yoktu. OHAL uygulaması yapılmıyordu, aynı zamanda basın örgütleri güçlüydü. Türkiye’de çözüm sürecinin getirdiği ılımlı iklim, gazetecilerin o dönem tahliye edilmesine yol açtı. Çözüm masası dağılınca ise, önce Kürt gazeteciler hedef alındı ve sayısız gazeteci tutuklandı. Şu an hapisanedeki gazeteci sayısı 150, bunların 80 tanesi FETÖ soruşturmaları kapsamında tutuklandı.

“Toplum Suçlanmaktan Korkuyor”

Gazeteciler, PKK, DHKP-C, MLKP VE FETÖ örgütleriyle ilişkilendirilerek haksız bir şekilde yargılanıyor. Toplum, bu terör örgütleriyle yan yana getirilmekten korktuğu için gazetecilere sahip çıkmıyor. Ahmet Şık, Gülen Cemaati’ni anlatan *İmamın Ordusu* isimli kitap sebebiyle Ergenekon ve ODATV davaları kapsamında

bir yıla yakın hapis yattı. Aynı Ahmet Şık, şimdi de FETÖ soruşturması kapsamında tutuklanmıştır. Ahmet Şık'ın neden hapiste olduğunu toplum sorgulamıyor ve toplum suçlanmaktan korkuyor; iktidarda bunu kolay bir şekilde kullanıyor.

“Bir Grubun Sendikacılığını Yapmıyoruz”

Türkiye Gazeteciler Sendikası olarak tutuklu gazetecilerle FETÖ yandaşı, PKK'lı, DHKP-C destekçisi ve Kemalist diye tutuklanma gerekçelerini ayırmadan hepsiyle eşit bir şekilde ilgileniyoruz. FETÖ adlı yapı, aslında TGS'yi hedef almaktaydı. “Zamanında siz bunu yapmışsınız” dersek ve ayrımcılık yaparsak, gazetecilikten ve basın özgürlüğünden kopmuş oluruz. Biz sadece bir grubun sendikacılığını yapmıyoruz.

“Yabancı Gazeteciler Haber Takibi Yapamıyor”

Türkiye'deki yabancı gazetecilere yönelik olarak da baskılar artıyor. Yabancı gazetecilere yönelik baskılar Alman *Die Welt* gazetesi Türkiye temsilcisi Deniz Yücel'in tutuklanmasıyla sınırlı kalmadı ve gazeteciler Türkiye'de artık sık sık ajanlıkla suçlanıyor. Yabancı gazeteciler, korku nedeniyle Türkiye'de haber takibi yapamıyorlar.

“Patronlar İktidarın Yanında Yer Alıyor”

Bugün muhalif olan *Evrensel*, *Birgün*, *Cumhuriyet*, *Aydınlık* ve *Yurt* gibi bir avuç gazete kaldı. Holding medyasının patronları ise enerji ihaleleri alarak iktidarın yanında yer alıyor.

“Demokrasiyi Sindiremeyen Basın Özgürlüğünden Söz Edemez”

Gazeteciler, sendikalarına ve basın özgürlüğüne sahip çıkmalı. Toplum da gazetelere ve medya kuruluşlarına sahip çıkmalı. Örneğin, Gezi Parkı eylemlerinde ana akım medyanın yayınladığı penguen belgesellerine yönelik toplum tepki gösterince, ekranlarda bangır bangır Gezi Parkı Olayları verilmeye başlandı. Toplumun haber alma hakkına sahip çıkması bir gerekliliktir. 5953 sayılı Basın İş Kanunu değiştirilmelidir. Demokrasi ile basın özgürlüğü arasında organik bağ vardır.

Demokrasiyi sindiremeyen basın özgürlüğünden bahsedemez. Güçlü sendika basın özgürlüğünü de koruma altına alabilir.

3.3.2. Uluslararası Basın Enstitüsü (IPI) Türkiye Ulusal Komitesi Başkan Yardımcısı Gazeteci Emre Kızılkaya

“Gazeteciler Karamsarlığa Sürüklenmemelidir”

Uluslararası Basın Enstitüsü (IPI) Türkiye Ulusal Komitesi Başkan Yardımcısı olan gazeteci Emre Kızılkaya ile Türkiye’de yaşanan basın özgürlüğü tartışmasını, gazetecilik mesleğinin ve gazetecilerin geleceğini derinlemesine mülakatımızda değerlendirdik. Gazeteci Kızılkaya, konuşmasında gazetecilerin karamsarlığa sürüklenmemesi gerektiğine dikkat çekerek, baskı ortamında bile yeni gazetecilik modellerinin ortaya çıkarılabileceğine dikkat çekti.

“Son 10 Yıldır Bu Atmosfer Bozuldu”

Dünyanın en eski basın meslek örgütlerinden olan ve Türkiye’de 1950’lerden beri faaliyet gösteren Uluslararası Basın Enstitüsü’nün (IPI) bir üyesi olarak, ülkemizde 2000’lerin başında basın özgürlüğü alanında geçmişe kıyasla olumlu bir atmosfer olduğunu gözlemiştim. Son 10 yıldır bu atmosferin bozulduğunu, Ergenekon soruşturmasından başlayarak onlarca gazetecinin hapse atıldığını, işsiz kaldığını veya otosansüre zorlandığını gördük. Türkiye’deki ve dünyadaki tüm gazetecilik örgütlerinin ortak fikri, basın özgürlüğündeki bu bozulmanın ülkemizde demokrasinin tamamını derinden ve olumsuz bir şekilde etkilediği şeklindedir.

“Basın Özgürlüğü Gerekli Olduğu Hallerde Ölçülülük İlkesi Çerçevesinde Sınırlandırılabilir”

Demokratik toplumun temel şartlarından olan basın özgürlüğü, en sade tanımıyla, bilgi, düşünce ve kanaatleri, kısıtlama ve sansüre tâbi tutulmaksızın yayınlama ve yayma hakkıdır. Bu hak, anayasamız tarafından ‘Basın hürdür, sansür edilemez’ şeklindeki 28. madde ile korunmuş, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin içtihatlarıyla da tahkim edilmiştir. Hem AYM, hem de AB’nin içtihat niteliğindeki kararlarında, “devleti veya toplumun herhangi bir

kesimini inciten, şoke eden veya rahatsız eden bilgi ve düşünceler” için de bu hakkın geçerli olduğu vurgulanmıştır. Bu kararlara göre, özgür bir medya, yürütmenin ‘denetlenmesi’ için demokratik toplumun yasama ve yargı ile birlikte sahip olduğu temel bir güçtür. Çoğulcu bir sivil toplum için de elzem olan basın özgürlüğü, ancak “demokratik toplum düzeninde gerekli” olduğu hallerde ve “ölçülülük” ilkesi çerçevesinde sınırlandırılabilir.

“İddianamelerde Gazetecilerin Sadece Haberleri Kitapları Delil Olarak Gösteriliyor”

Ne yazık ki son yıllarda Türkiye’de gazetecilerin yargılandığı birçok davada bu kıstasların çiğnendiğini, iddianamelerde gazetecilerin sadece haberlerinin, kitaplarının veya kamuoyu ile paylaştıkları yorumlarının “delil” olarak gösterildiğini görüyoruz. Bu bozulmada siyasi iktidarın değişen politikaları ve söylemleri son derece etkili olmakla birlikte, tüm süreci sadece bu etmenlere bağlamak meseleyi eksik tanımlamamıza yol açar. Toplumdaki kutuplaşma, uzlaşma kültürünün yokluğu, medya okuryazarlığı ve genel anlamda eğitimsizlik, medyanın yapısal sorunları ve birçok medya çalışanın evrensel gazetecilik ilkelerinden bihaber olması veya kasten bu ilkeler aleyhine çalışması, bugünkü olumsuz basın özgürlüğü manzarasını doğuran diğer nedenler arasında sayılabilir.

“Yeni Teknolojiler Kullanılarak Baskı Ortamında Dahı Yeni Gazetecilik Modelleri Ortaya Çıkabilir”

Buna karşın, basın özgürlüğü alanındaki bu olumsuz manzara gazetecileri karamsarlığa sürüklememelidir. Okurla daha yakın bağlar kurmaya olanak sağlayan yeni teknolojiler de kullanılarak, siyasi, toplumsal ve ekonomik baskı ortamında dahı yeni gazetecilik modelleri ortaya çıkabilir. Üstelik bu süreç, bozulmanın yıllar sürdüğü bir ortamda, aniden ve hızla da gelişebilir. Sabaha en yakın vaktin gecenin en karanlık ânı olduğu unutulmamalıdır.

3.3.3. PEN Türkiye Merkezi İkinci Başkanı Halil İbrahim Özcan

PEN Türkiye Merkezi İkinci Başkanı Halil İbrahim Özcan ile Türkiye'deki basın özgürlüğünün durumunu, gazetecilerin davalarını ve Türkiye'de basın özgürlüğünün nasıl sağlanabileceğini derinlemesine mülakatımız kapsamında mercek altına aldık. Özcan, Türkiye'de bağımsız gazeteciliğin gelişmesi için iktidarın değişmesi gerektiğini savundu.

“Geçmiştekinden Bazen Daha Katı Davranıldığı Görülmektedir”

Elbette insanlar değerlendirmelerini yaparken tarih içinden başlayarak örnekler verirse daha kalıcı olur diye düşünürüm. Cumhuriyet'in kurulduğundan beri ülkemizde düşünce ve ifade özgürlüğü temelinde büyük problemler yaşanmıştır. Bu problemler, tek parti döneminde de olduğu demokrasiye geçildiği denilen 50'li yıllardan sonrada yaşanmış ve günümüzde de artarak devam etmektedir. Bugüne ait bir cümle kuracak olursak, geçmiştekinden bazen daha katı davranıldığı görülmektedir. Bunu nereden biliyoruz; gittiğimiz geldiğimiz duruşma salonlarındaki dinlediğimiz iddianamelerden, okuduğumuz iddianamelerden, savunmalardan basına yansıyan yansımayan birlikte olunulan alanlardaki konuşmalardan biliyoruz. Dünyanın bizim üstümüzdeki, yani Türkiye üstündeki düşünce ve ifade özgürlüğü alanındaki konuşmalardan, raporlardan biliyoruz.

“Ahmet Şık Ülkemizin Yüz Akı Gazetecilerinden Biridir”

Ahmet Şık, ülkemizin bugün yüz akı gazetecilerinden biridir. Taviz vermeyen insanlardan biridir. Taviz vermediği için attığı tweet'indeki gerçek sözleri iktidardakileri rahatsız etmiş ve onun için *Cumhuriyet*'i susturmak istemişlerdir. Susturulmak istenen *Cumhuriyet Gazetesi*'nin yazarları bugün de içeridedir, dördü içeridedir. Ama bunlarında bir süre sonra tutuksuz yargılanmak üzere bırakılmasını umut ediyorum ve gönlümüzün bu yönde olduğunu söyleyebilirim.

“Cumhuriyet Gazetesi Devlet Sırrını İfşaa Etmiyor”

Öncelikle MİT Tırları'yla ilgili *Cumhuriyet*'teki yayımlanan bilgilerin Enis Berberoğlu tarafından verildiği ve o yüzden Enis Berberoğlu'nun içeri, Can

Dünder'ında yayın yönetmenliğinden dolayı kovuşturma geçirip cezaevine girdiğini biliyoruz. Fakat bildiğimiz bir şey daha var; ne Enis Berberoğlu bilgisi, ne Can Dünder bilgisi yeni değil. Daha önce ne olduğunu başkaları zaten haber yapmış. Yurtdışında da yapılmış bu, yani bilinen bir şey. Yani bilinenin ortaya çıkması. Yani kesinlikle bir sırrın, devlet sırrının ifşa edilmesi değil. Bu konuda yanlış bilgi var. *Cumhuriyet Gazetesi* devlet sırrını ifşaa etmiyor. Bir sır açıklaması, yani bir ajanlık faaliyeti, yani ülkeyi kötü göstermek için onu yıkmak veya ona hakaret etmek gibi bir durumda değil. Böyle bir ifade değil. Can Dünder'a kırmızı bülten çıkmasına neden olan, 2016 yılı 24 Nisan'ındaki Diyarbakır Barış Konferansı'dır. Bu barış konferansını Türkiye PEN ve Kürt PEN'i birlikte yapmış, uluslararası gelen insanlarla özellikle Uluslararası PEN'in yaptığı bir organizasyondur bu.

“İnsanlara Yapılan En Büyük Şiddetten Biri Otosansür”

Özel üniversiteler de ülkenin içinde bulunduğu politik durumdan etkilenmektedir. Aslında bilim yuvaları bunlardan uzak durmalı ve bilimi destekleyerek özgür aklın desteklenmesi ve ufkun açılması konusunda yardımcı olmaları gerekirken, bugün korku ve baskının otosansüre yol açtığı bir yazarın bile kullanacağı cümleyi elli kere kafasından tartması ağır bir şeydir. Dünyada insanlara yapılan en büyük şiddetten biri otosansürdür; yani insanların kendine pranga vurması, kendi zihninin içinde kendine esaret ortamı ve hapis hane yaratması kadar kötü bir şey yoktur. Bugün ki iktidarın yaptığı korku ve yıldırma, bir şekilde buna tekabül etmektedir.

“Gazeteci Bilgi Vermek Durumundadır Ajanlıkla İlişki Kuramazsınız”

Gazeteci bilgi vermek durumundadır, ajanlıkla ilişki kuramazsınız. Gazeteci kamuoyunu bilgilendirmek durumundadır, işi odur. Bir gazeteciyi “ajanlık faaliyetleri yapıyorsunuz” diye suçlarsanız, eğer somut bilgi yoksa ne yapabilir? Bir askeri üssün silah deposunu mu fotoğraflamış ve yayınlamış, ya da başka bir şey mi yapmış veya bir gizli görüşmeyi mi söylemiş ki ajanlık yapmış, ne yapmış? Deniz Yücel için de bunu söyleyebilirim. Avrupa Birliği'nde güçlü olan Almanya'yla ilişkilerin gerginleştirilmesinde bilinçli bir tavır gibi görünmektedir ki, bu da yanlışır.

“Hiç Kimse Düşüncelerinden Ve Yazdıklarından Dolayı Cezaevinde Olmamalı”

Ergenekon Kumpası’nda, üstüne basarak söylüyorum, bazı medya kuruluşlarının ve sayılan isimlerin bazılarının büyük emeği vardır. Haksız yere içeri alınan gazetecilerde, haksız yere içeri alınan generallerde de payları vardır. Şimdi nasıl her şey 15 Temmuz’da FETÖ’cülük torbasının içine alınarak KHK’larla içeri alınıyorsa, o dönemde de her şey Ergenekon torbası içerisinde torbaya katıldı. Ama yine de ben şunu söylüyorum, her zaman söylüyorum; hiç kimse düşüncelerinden ve yazdıklarından dolayı cezaevinde olmamalı. Hiçbir gazeteci gazetecilik yaptığı için içeride olmamalı ve tutuksuz yargılanmalıdır. O yüzden, o arkadaşlarında dışarıda olması gerekir.

“Bağımsız Gazeteciliğin Gelişmesi İçin Ülkedeki Baskıcı Yönetimin Değişmesi Gerekıyor”

Vallahi yılların gazetecileri de bu işin içinden çıkamadığı için, yurtdışına kaçmak durumunda kaldılar. Yani bu ülkede çok şeyin yapılamayacağını düşünüp yurtdışına gidenler oldu, özellikle de gazeteciler. Ama ben buna karşıyım; kalıp, burada mücadele etmeleri gerekiyor. O yüzden bağımsız gazeteciliğin ve gazeteciliğin koşullarının gelişmesi için ülkedeki bu baskıcı yönetimin değişmesi gerekiyor. Baskıcı yönetim değiştiğinde geniş olanaklar vardır. Özgürlük alanı özgürlük içindeki yürüyenlerin ya da düşünenlerin emek verenlerin elindedir.

3.3.4. Doç. Dr. Barış Doster

Marmara Üniversitesi’nden Doç. Dr. Barış Doster ile Türkiye’deki basın özgürlüğü tartışmasını derinlemesine mülakatımız kapsamında masaya yatırdık. Doster, aynı zamanda gazetecilik kökenli bir akademisyendir. Doster, basın özgürlüğü açısından Türkiye’de nasıl bir tablo görüldüğüne dair konuşmasında değerlendirmelerde bulunarak, basın özgürlüğünün yolunun demokrasi, siyasi, toplumsal ve sınıfsal mücadelenin verilmesinden geçtiğini belirtmiştir.

“İfade Özgürlüğü, Halkın Haber Alma Hürriyetini Sağlamaktır”

Basın özgürlüğünün ölçütü, demokratik bir düzlemde elbette bir ülkenin demokratik standardından, düşünce ve ifade özgürlüğü standardından bağımsız şekilde ele alınamaz. Basın özgürlüğünün ölçütlerinden biri de yargının bağımsızlığının ve tarafsızlığının tam güvence altında olması ve yurttaşların adaletle olan güveninin en üst düzeyde olması diyelim. Bütün bunların yanında, biz gazeteciler açısından ifade özgürlüğü ise, hiçbir baskı altında kalmadan, güç odaklarının ama siyasi güç odakları ama iktisadi ticari güç odakları ama askeri güç odakları olsun baskısı, zoru tehdidi, şantajı altında kalmadan doğru bildiğimiz yorumlara imza atmamız ve halkın haber alma hürriyetini sağlama işlemine denir. Batı demokrasilerinde de, İskandinav ülkelerinde de bu dört dördlük değildir; ama ideale en yakın şekilde yerine getirilebilir. İsveç, 2015 yılında Suudi Arabistan’ın insan hakları karnesinin çok kötü olduğunu açıklamıştır. Suudi Arabistan’da yanıt vermiştir: ‘Körfez ülkelerinde yatırımlarınız var sizlerin, bizde İsveçli büyük şirketleri bir gözden geçirelim’ diye. İsveç mesela, bu kararını hemen geri almıştır.

“Gazetecilerin Başına Gelenler Siyasi Gidişattan Ayrı Ele Alınamaz”

Cumhuriyet gazetecilerinin başına gelenler konusunda, zaten çoğu arkadaşımın orada beraber çalıştık. *Sözcü*’deki meslektaşlarımın başına gelende Türkiye’deki siyasi iklimden, siyasi baskıdan ve siyasi gidişattan bağımsız ele alınamaz. Bu işin gazetecilik faaliyetiyle, bu işin meselenin hukuki boyutuyla alakası yoktur. Bunlar tamamen siyasi tasavvurlardır. Bunu yalnız ben söylemiyorum; iktidara yakın pek çok yazar ve çizerde söylüyor.

“Mumcu’nun, Kışlalı’nın Çizgisini Savunan Bir Gazeteciyim”

Cumhuriyet Gazetesi son dönemde yayın politikasını değiştirmiştir. *Cumhuriyet Gazetesi*’nin Cumhuriyetçi, ulusalçı ve Kemalist eski yönelimi bende de var. O dünya görüşünü savunduğu için yıllarca orada çalışmış, halende o dünya görüşüne mensup bir adamım. *Cumhuriyet Gazetesi*’nin geniş kitlelerin eleştirdiği ve bizlerin gözlemlediği okur kaybına sebep olan bu yeni yönelimi, yani daha liberal ve daha İkinci Cumhuriyetçi yönelimi elbette doğru bir gözlem. *Cumhuriyet*’in halen

yazarları olan Orhan Bursalı'dan Erol Manisalı'ya, Mine Kırıkkanat'tan Işık Kansu'ya kadar pek çok kişi bu sorunu dillendirmektedir. Ben halen Uğur Mumcu'nun, Ahmet Taner Kışlalı'nın, İlhan Selçuk'un, Muammer Aksoy'un *Cumhuriyet* çizgisini savunan bir gazeteci ve bir araştırmacıyım. *Cumhuriyet Gazetesi*'nin yeni yönetimine yönelik saptanan eleştiriler benim de katıldığım eleştirilerdir.

“Yılmaz'ın Başına Gelenler Son Örnek Olmayacak”

Koç Üniversitesi'nde “Elitlerin Çıkarları ve Medyaya Baskı: Türkiye ve Venezuela” örneği çalışmasını sunmak isteyen New York City Üniversitesi'nden Yasemin Yılmaz'ın sunumunun siyasi gerekçelerle iptal edilmesine ilişkin olarak da şunları söyleyebilirim. Bu, akademik özgürlük ve akademik özerkliğin de kısıtlandığı Türkiye'deki siyasal baskı ortamının ne kadar ayyuka çıktığını ortaya koyan tek örnek değil. Muhtemelen son örnek de olmayacak. Somut örneklerden sadece bir tanesidir. İktidardan baskı gelmese bile, üniversitelerin oto-sansüre gitmiş olması bile vahim bir durumdur.

“MİT Tırları Olayı Haber Değeri Taşıyan Bir Meseledir”

Enis Berberoğlu'nun başına gelenleri görüyoruz. Hukuksal bir süreç tamamlanmadığı halde, Enis Berberoğlu, özgürlüğünden mahrum bırakıldı. Oysa henüz hukuki süreç tam olarak tamamlanmış değil. İkincisi, basında da yazıldı-çizildi; bu MİT tırlarıyla alakalı haber ilk kez *Cumhuriyet*'te yer almadı. İlk olarak *Aydınlık Gazetesi*'nde yer aldı. O anlamda, bu, çok özgün bir şeyde değil. Hukukta usul esastan evvel gelir. Bir tanesi bir cezadan 25 yıl alıyor, bir tanesi 5 yıldan yargılanıyor. Bu, hukukun ne hallere düştüğünün göstergesi. Aynı haberi yazan iki gazeteden ikisi de yargılanmamalı; ama biri yargılanıyor ve hapisteye, öbürü yargılanmıyor. Bence ikisinin de yargılanmaması gerekir. Bu, dünyanın her tarafında haber değeri taşıyan bir meseledir. Üçüncüsü, aynı zamanda bir milletvekili kimliği taşıyan bir eski gazetecinin başına gelen bu iş, Türkiye'de düşünce, ifade ve basın özgürlüğü anlamında ne kadar gerilediğimizin önemli kanıtlarından bir tanesidir.

“Dünder, Gazetenin Yayın Politikasının Sorumluluğunu Üstlenmeli”

Can Dünder’la alakalı, onun politik çizgisiyle alakalı, gazeteyi nereden alıp nereye getirdiğiyle alakalı hiç de olumlu düşüncelerim yok. Hiç de müspet şeyler söyleyemem. Memleketi terk etmesi ayrı bir tartışma konusudur. Ama bir gazetenin en üst yönetim koltuğunda oturan bir şahsın arkadaşları hapisteyken bu haberlerin ve gazetenin yayın çizgisinin sorumluluğunu üstlenmesi beklenir.

“Rövanş Alınsın Mantığı Gütmüyorum”

FETÖ soruşturmaları kapsamında tutuklu bulunan aralarında Nazlı Ilıcak, Şahin Alpay ve Mehmet Baransu’nun da bulunduğu çok sayıda gazeteciyle ilgili olarak da şunları söyleyebilirim. Ben, onların televizyonlarda pek de gazetecilik faaliyeti yapmadıklarını, bir zamanlar iktidarın yani Adalet ve Kalkınma Partisi’nin ve tüm zamanlarda FETÖ terör örgütünün propaganda aygıtı olarak çalıştıklarını düşünenlerdenim. Ergenekonlar, Balyozlar, OdaTv’ler, askeri casusluklar falan filan varken, bunların basın, düşünce, ifade özgürlüğü, demokrasi ve insan hakları konusunda ne laflar ettiklerini biliyoruz. Nasıl insanları hedef gösterdiklerini biliyoruz. O davaları nasıl canhıraş savunduklarını biliyoruz. Ama bunu yaptılar diye onlardan öç alınsın, rövanş alınsın mantığını gütmüyorum. İnsan olarak da gütmem, hukukta da zaten böyle bir mantık güdülmez. *Taraf Gazetesi*, yazdıklarıyla ve ürettikleriyle yakın zamana kadar iktidar partisiyle birlikte ve aynı iktidar blokunda bulunuyordu. Bunların faaliyetleri ne kadar gazetecilik faaliyetidir, ne kadar FETÖ adlı terörist örgütün medyadaki uzantılarıdır, yapılanmalarıdır, tetikçileridir diye sorar isen, ben bunu gazetecilik faaliyeti olarak değil, FETÖ örgütünün medyadaki uzantıları faaliyetine girdiğini söyleyebilirim. *Zaman Gazetesi*’nin bayi satışı 28.000 ile 30.000 arasında, ama bunlar hep bir milyonun üzerinde gösteriliyor. Bunların karısı ya da kocası, oğlu, torunu sormuyor muydu “sen 28.000 satan bir gazetenin köşe yazarısın bu paralar nereden geliyor” diye. Bir sivil toplum kuruluşunun bütün kamu kurumlarında ve devletin en mahrem birimlerinde hatta en stratejik Bakanlıklarda bile bu kadar dallanması budaklanması bir sivil toplum faaliyeti midir? Bu konuda bu insanların kafasında bir gün dahi olsa bir soru işareti belirmedi mi? Türkiye’deki tüm Bakanlıklarda en kritik noktalara diyelim hep Galatasaray Lisesi mezunları, hep ODTÜ’yü bitirenler gelse ya da hep bıyıklılar gelse, bu biraz

insanın şüphanesini uyandırmaz mı? Benim böyle bir durum çok dikkatimi çeker. Bunların dikkatini hiç çekmedi mi acaba? Eğer gazeteciye dikkatini çekmiş olmalı ve işin üzerine gitmelidir. Yok, eğer dikkatini hiç çekmemiş bilakis o yapıyı canhıraş savunmuşsa, bence o da bir gazetecilik faaliyeti değildir. Bu nasıl bir sivil toplum kuruluşudur ki topla tüfekte darbeye kalkışıyor? İnsanları katlediyor, meclisi bombalıyor?. Bu, şimdi bir sivil toplum kuruluşu faaliyeti midir? Atatürkçü Düşünce Derneği ile Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin var mı böyle araçları, hayır yok...

“Deniz Yücel, İki Ülke Arasındaki Politik Gerilimin Parçasıdır”

İşin fazlasıyla politikleşmesi, Angela Merkel'in bizim hükümet yetkilileriyle ve Cumhurbaşkanı ile olan görüşmelerinde ondan bahsetmesi ve işin iki devlet arasında minik kriz boyutuna gelmesi, artık ne kadar gazetecilik faaliyeti, ne kadar siyasi bir gerilim konusu olduğu konusunda herkesin kafasını karıştırıyor. Bana sorarsan, muhtemeldir ki onun başına gelende, halen tutukluluğuna sebep olan şeyde gazetecilik faaliyetinin ötesine geçmiş durumdadır ve iki ülke arasında politik gerilimin parçasıdır. Deniz Yücel, Türkiye'de terör propagandası yapmak ve halkı kin ve düşmanlığa davet etmek suçları iddiasıyla içeriye alındı. Almanların hani kararın orantısız olduğunu söylemeleri bir yana, terör propagandası yapmak ve halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek iktidarın herkesi içine sıyrıştırılabileceği bir şey olduğu için, fazlasıyla sübjektif kullanılan esnek bir şeye dönüştü bu. Misal, CHP'nin Adalet Yürüyüşü'ne de kalkıp bir tanesinin -provokatif amaçla da olsa- sayması sövmesi, pekâlâ halkı kin ve nefrete teşvik ve birbirine düşürmeye delil olarak sunulabilir. Ama bu sunulmuyor. İktidarla ilgili her tweet ise, halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek olarak yorumlanabiliyor. Bu da artık fazlasıyla sübjektif bir hale geldi.

“Yeni Cepheleşmenin Medya Alanındaki Tezahürleridir Bunlar”

MHP'ye yakınlığıyla bilinen BengüTürk'de referandumda 'hayır' oyu vereceğini duyurduğu için işten çıkarılan Genel Yayın Yönetmeni Murat İde ve kanalın çalışanlarından Çiğdem Akdemir' ile ilgili olarak da şunları söyleyebilirim.

Ülkücülerin büyük bir bölümü ‘hayır’ dedi, ama tabanda kurdukları bir yeni cepheleşmenin medya alanındaki tezahürleridir bunlar.

“Bugünden Yarına Siyahlar Beyaz Olmaz”

Bugünden yarına, akşamdan sabaha bir ülkede siyahlar beyaz olmaz, bulutlar gitmez. Politik mücadele, sınıfsal mücadele, toplumsal mücadele, mesleki mücadele gereklidir. Türkiye’deki mevcut siyasal yapıdan ve siyasi kültürden özgür ele alınamaz basın özgürlüğü. Hayatta öyle kolay formüller yoktur. Bunu söyleyenler halt ediyorlar.

“Parasal Otosansür Siyasal Otosansürden Kuvvetlidir”

Son zamanlarda buralarda çalışmadım ve bilemiyorum. Dünyanın her yerinde oto-sansür vardır. Bu, siyasi olmaz, daha çok ticari olur. PKK’nın yayın organında Kandil ya da Öcalan eleştirilebilir mi, para oradan geliyor. Bırak ideolojiyi, *Ortadoğu Gazetesi* MHP’nin alt katında çıkıyor. Devlet Bahçeli’nin aleyhine yazabilir mi, bırak ideolojiyi para partiden geliyor. *Evrensel Gazetesi* Emek Partisi’ni eleştirebilir mi, *Birgün* ÖDP’yi eleştirebilir mi, *Yeni Şafak* nasıl AKP’yi eleştiremezse, *Birgün* de ÖDP’yi eleştiremiyor. Reklam gelen yerden haber esirgenemez eski bir gazeteci atasözü. Otomotiv, beyaz eşya reklamı Marksist bir gazetede bile yayınlanabiliyor, hem de işçilerin fabrikalarda örgütlü olmadığını yazmasına rağmen. İdeolojik oto-sansür mü, ticari oto-sansür mü, bence ticari. Parasal oto-sansür, siyasal oto-sansürden daha kuvvetlidir. Örneğin, *Cumhuriyet Gazetesi*’nde Mustafa Sarıgül’le kanka olunduğu için bir dönem Şişli Belediyesi aleyhine haber yazılamazdı.

“Kısa Vadede Umut Görünmüyor”

İsveç’te de, Norveç’te de, Danimarka’da da yüzde yüz basın özgürlüğü yok. Hayatta kolay formüller yoktur. Bu iş demokrasi mücadelesi, siyasi mücadele, toplumsal mücadele ve sınıfsal mücadeleden geçer. Türkiye ne zaman kişi başına 40 bin dolara ulaşır, o zaman bu konuyu daha az konuşur oluruz. Türk burjuvazisi ne zaman gerçekten burjuva olur, Türkiye’de ne zaman üniversiteler ayağa kalkar akademik özgürlüğü savunur, yönetsel özerkliği savunur, o zaman basın özgürlüğü

de belki bir miktar gelir. Ama sadece basın özgürlüğü adına basın özgürlüğü kavgası vermek ve diğerlerini dışarıda tutmak, diğerleri sabit kaldığı müddetçe pek mümkün değildir. Türkiye, son dönemde geriye gitti, kötüye gitti. Eğitim sistemindeki dincileşmeye bak. Çok kötü. Kısa vadede umut da görünmüyor.

3.3.5. Doçent Doktor İtir Erhart

Toplumsal cinsiyet, insan hakları, iletişim felsefesi ve sosyal girişimcilik alanlarında çalışmalarıyla tanınan ve adimadim.org adlı sivil toplum örgütünün kurucularından bir olan Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden Doçent Doktor İtir Erhart ile Türkiye'de basın özgürlüğü tartışmasını masaya yatırmakla birlikte gazetecilerin Türkiye'deki durumunu, gazetecilere yönelik açılan davaları ve basın özgürlüğüne giden yolu konuştuk. Doçent Doktor Erhart derinlemesine mülakatımızda "basın özgürlüğü herkesin derdi olmalıdır" dedi.

"Devletin Resmi Bir Görüşünün Aksini Oluşturacak Herhangi Bir Konuda Görüş Bildirmek Pek Mümkün Değil"

Basın özgürlüğü açısından Türkiye'de pek parlak bir dönem görmedim aslında. Öyle düşünürsek, hani kendi gençlik yıllarım açısından düşünüyorum. Hiçbir zaman böyle çok çok parlak bir tablo, işte iktidara karşı görüşlerin çok rahat ifade edilebileceği sorunsuz bir tablo hiç görmedim. Ama son zamanlarda daha da aslında sorun olarak düşündüğüm mesela mizah alanında bile özgürlüğün yavaş yavaş azalıyor olması. Hani 1990'ların 2000'lerin başlarını falan düşünüyorum; hani yine iktidar aleyhtarı bir şey yazmak paylaşmak çok zordu yani. Ama en azından mizah, siyasi mizah böyle devam ediyordu bir yerlerde. Şimdi onun da baya kısıtlanması hani sansürlenmesi, otosansür o baya üzüyor beni. Şuanda daha da azaldığını düşünüyorum. Hani hiçbir zaman olmadığını düşünüyorum, ama günümüzde son AKP iktidarıyla her sene neredeyse daha da azaldığını düşünüyorum. Yani resmi devletin resmi bir görüşünün aksini oluşturacak herhangi bir konuda görüş bildirme pek mümkün değil. Yani ana akımdan olsun sosyal medyadan olsun. Bunun tedirginliğini herkesin yaşadığını görüyorum.

“Ahmet’in Örgütle Alakası Olmadığının Herkesin Farkında Olduğunu Düşünüyorum”

Özellikle Ahmet Şık hakkında konuşabilirim. Ahmet Şık benim çok yakın çalışma arkadaşım aynı zamanda. Daha önce, Ahmet Şık, *İmamın Ordusu* kitabında FETÖ dediğimiz örgütün polisin, askerin içine sızdığını yazdığından dolayı hapis yatıp çıktıktan sonra, bunu öngördü diye nerdeyse yere göğe sığdırılmayacak hale gelmiştir. Ondan sonra, bu seferde kısa bir süre sonra tam tersi bir yerden yargılandı. Ahmet’in örgütle alakası olmadığına herkesin farkında olduğunu düşünüyorum; o kadar net görünen bir şey ki. Diğer tutuklu gazetecilerin de basından takip ettiğim kadar biliyorum ama onların benzer durumda olduğunu düşünüyorum. Ahmet’in çok yakın arkadaşım olmasından dolayı o davayı daha iyi takip edip, süreçte de daha yakından gözlemleme şansım oldu. Üzücü yani gerçekten çok üzücü.

“Devlete Ait Veriyi Bazen Sızdırmak Suç Olabiliyor”

Can Dündar’la ilgili şunu söyleyebilirim; devlete ait veriyi bazen sızdırmak suç olabiliyor ve basın özgürlüğünün dışında değerlendirilebiliyor. O veriye nasıl ulaştığı önemli. Çalıntı bir belge mi bilemiyorum. Sonuçta, tabii ki ülkelerinde kendilerini koruyan bir takım yasaları var. O veriyi koruma üzerine genelde her yerde bir yasa seti var. O yüzden, davanın içeriğini çok iyi bilmediğim için nasıl ulaşıldı o bilgiye nasıl gidildi yorum yapmak istemiyorum. Ama haber değeri taşıyor mu soruna yanıt olarak, kesinlikle haber değeri taşıdığını düşünüyorum. Yapılan haberin çok ciddi haber değeri var. Bilgiye ulaşma biçimi kanunların formüle edilmiş biçimine göre suç kapsamında değerlendirilebiliyor. O da, dava dosyasını detaylı incelediğinizde ortaya çıkar.

“Taraf Oldunuz Diye Sizin İşinizi Kaybetmeniz Kabul Edilebilir Birşey Değil”

Haber sunucusu tarafsız olsa ne kadar iyi olur, o başka bir tartışma bence. Tarafsız olsun işte genel bir kitleye hitap ediyor, iyi midir, kötü müdür onu tartışabiliriz. Ama bunu açıkladığı için işine son verilmesi başka bir konu. Dikkat edin Amerikan seçimlerinde de ünlü oyuncular, haberciler, televizyoncular hangi

partiye oy verdiklerini genelde açıklıyorlar. Taraf oldunuz diye sizin işinizi kaybetmeniz, baskı görmeniz bence sorun orada. Kabul edilebilir birşey değil.

“Basın Özgürlüğü Herkesin Derdi Olmalıdır”

Her olayda medya çalışanları da bölünüyor. Basın özgürlüğü konusu herkesin derdi olmalıdır. Bu konuda bana değene kadar benim umurumda değil, ötekinin basın özgürlüğü kısıtlanmış önemli değil tutumuna girersek, basının kısıtlanması, özgürlüğünün elinden alınması yavaş yavaş sonunda bize de geliyor. İdeolojik olarak farklı bir noktada durabilirsiniz; ama haber alma özgürlüğü, basın özgürlüğü çok temel bir insan hakkıdır. Bu hakkın arkasında durmadığımız zaman, orada bölündüğümüz zaman, bir gün tabii size de geliyor bu. Orada Ahmet’in arkasında durulmadı. Şimdi Nazlı Ilıcak’ın arkasında durulmuyor. Şimdi aynı şekilde devam ediyor.

“İyi Bir Gazetenin Farklı Görüşlere Yer Veriyor Olması Lazım”

Her yayının kuruluşunun kendi editoryal duruşu var ve ona uymadığınız zaman, genelde Türkiye’deki yapıyı konuşursak, siz ona uymadığınız zaman bir süre sonra var olamazsınız liberalde olsanız, muhafazakarda olsanız. Normal bir durum değil bu. İyi bir gazetenin sonuçta farklı görüşlere yer veriyor olması lazım. Sizin bir okur olarak aynı olayla ilgili özellikle köşe yazısında farklı görüşleri görüyor olmanız lazım. Ama Türkiye’deki durum ne ana manşette, başlıkta neyse bakış açısı genelde köşe yazıları da onun bir versiyonunu yansıtıyor.

“Farklı Seslerin Sesi Olan Yayınların Özgürlüğe Giden Yolda Adımlar Atacağını Düşünüyorum”

Alternatif medya çok kuvvetleniyor ve kuvvetlenmeye devam edecek. Ana akım medyanın tamamen özgür olması farklı olması hiçbir zaman olmadı ama bu alternatif yayın organlarıyla çeşitlilik olmak zorunda. Çeşitlilik olduğu sürece o çeşitliliğin basın özgürlüğüne ve demokrasinin geneline katkı sağlayacağını düşünüyorum. Yani sonuçta hani LGBTİ yayınlar, işte bir şekilde Agos’un hala hayatta olup devam ediyor olması, yani o çeşitlilik o farklı seslerin hayatta kalması için bir mücadelenin de verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Onların farklılığıyla en

azından farklı sesleri duyma olanağımız var. Basın özgürlüğü için bence vatandaş gazeteciliğinin yükseleceğini ve iyi olacağını düşünüyorum. Oralardan daha küçük ve çok sesli yayınlar, reklam gelirine bağlı olmayan, hak temelli yaklaşan ve farklı seslerin sesi olan yayınların onların özgürlüğe giden yolda adımlar atacağını düşünüyorum açıkçası.

3.3.6. Doçent Doktor Sarphan Uzunoğlu

UİT Norveç Arktik Üniversitesi öğretim üyesi ve aynı zamanda Journo.com.tr'nin Yazı İşleri Müdürlüğü yürüten Doçent Doktor Sarphan Uzunoğlu ile Türkiye'deki basın özgürlüğü meselesini, gazetecilerin sorunlarını, gazetecilere yönelik açılan davaları ve gazetecilik mesleğinin geleceğini derinlemesine mülakatımızda masaya yatırdık. Uzunoğlu, mülakatımızda Türkiye'de şu an kaliteli gazeteciliğin şartlarının oluşmadığını belirtti.

“Devlet Gazetecileri Keyfi Bir Yargılama Biçimiyle Yargılayabilir Duruma Gelmiş Durumda”

Türkiye'de özgür bir basın perspektifinden bahsetmek birçok açıdan sıkıntılı. Bir yandan nükleer santralde paydaş olan bir patron ve onun gazetesinde çevre muhabiri olan bir gazeteci var. Diğer yandan, köşe yazarı dediğimiz çoğu aslında belli siyasi partilerin gündemlerini toplum için bir ajanda haline getirmekle yükümlü olan insanlar var. Üçüncü ve en sıkıntılı konu, bu iki şeyin dışında devlet herhangi bir sermaye bağı olmaksızın artık gazetecileri keyfi bir yargılama biçimiyle yargılayabilir duruma gelmiş durumda. Bence en büyük sıkıntı bu üçüncü sıkıntı. Ama özellikle OHAL sonrası basın özgürlüğü yeni bir daha aldı, yeni bir tip darbeye açık hale geldi. 2016 sonrası dönemde anayasa referandumu OHAL vs. derken, artık gazetecilere yönelik hukuksuz yaklaşım, daha doğrusu evrensel hukuka uymayan ama hukuka uyan bu yaklaşım basın özgürlüğünü imkansız hale getirdi. Bunu tüm çevreler için yaptı. Basın özgürlüğü sadece sol basının, liberal basının vs. değil, bugün iktidara yakın gazetelerde de insanlar en ufak bir eleştiri yansıttığı zaman özeleştirici yapmaktan çekinir duruma geldiler. Yani temel olarak bu üç kategori üzerinden ben değerlendirmemi yapmayı uygun buluyorum. Birincisi, sermayenin kimlere ait olduğu, ikincisi, sermaye yapısı ve sermaye yapısına bağlı medya

ekonomisi içerisinde alternatif yapıların tutunamaması. Üçüncüsü de, doğrudan devlet baskısı. Doğrudan kelimesi çok önemli basın özgürlüğü ilk kez bu kadar doğrudan aslında ilk kez değil aslında Takrir-i Sükun Kanunu'ndan, işte tek partili rejim dönemindeki şeylere kadar bir sürü örnekten bahsedebiliyoruz ama 21. yüzyıl bağlamında bu bayağı ilk ve dünyada da özgün bir vaka.

“Gazetecilerin Ekonomik Politik Kaygıları Var”

Birinci ölçütü legal (yasal) yapıdır. Legal yapı, eğer anayasal olarak basın özgürlüğü ABD vs. olduğu üzere ifade özgürlüğü bağlamında değerlendirilip belirli nefret suçu, nefret söylemi vb. şeyler dışında özgür bırakılmadığı sürece zaten basın özgür diyemeyiz. Yani anayasal bir güvence olmadığı sürece özgür basından bahsedilemez. Türkiye’de 212 var vs. var falan filan ama basın özgürlüğünden şuan bahsetmek mümkün değil; çünkü hukuki olarak basın davası bile açılmıyor, doğrudan ceza veya TMK eski TMK üzerinden davalar açıldığı için böyle bir durum ortaya çıkıyor yani. Ama basın özgürlüğünün ölçütü sadece legal değil, aynı zamanda politiktir. Yani şöyle bir politiklikten bahsediyorum; muhabirin editörünü ikna etme sürecinden, muhabirin Genel Yayın Yönetmenini ikna etme sürecine kadar yani bir haberin girme aşamasında yaşanan pratik politik süreçte bunun bir parçasıdır. Mesela sıradan bir muhabir, bir haberin girilmesi için bazen 10 gün, bazen de 20 gün bekleyebilir. Örneğin; bu geçen sene konuşulan çocuk yurdunda taciz haberi belirli bir cemaatle ilgili. Bu haber, *Cumhuriyet Gazetesi*’ne, *Birgün Gazetesi*’nde yayınlanmadan 10 gün önce gitmiştir. 10 gün boyunca masada beklemiş. *Birgün*’le *Cumhuriyet* aynı gün yayınlamış. *Cumhuriyet*, daha küçük yayınlamış *Birgün* ise büyük yayınlamış. *Birgün*’deki arkadaş yılın gazetecisi ödülünü, yılın muhabiri ödülünü aldı geçen sene. Bu şunu anlatıyor bize; yani basın özgürlüğüyle ilgili bir mesele, yani bu *Cumhuriyet Gazetesi* dahi bir haberi yayınlamakta tereddütte kalabiliyorsa, yahu bu kadar kötü bir refleks gösterebiliyorsa bir de düşünün ATV’de, Star’da, *Sabah*’ta vs. çalışan muhabiri. Kim bilir kaç bin tane kaygıyla o haberi yapıyorlar. Yani ekonomik kaygıları var gazetecilerin, politik kaygıları var gazetecilerin, sosyal dışlanmaya yönelik kaygıları var gazetecilerin.

“Herkes Ahmet Hakanlaştı”

Vaktiyle Ahmet Şık cemaatle ilgili yazıyordu ve cemaat içeri almıştı. Şimdi tekrar adam dışarı çıktı. Adam dışarıdayken, cemaatle hükümet arasındaki çatışmayı ve geçmişteki işbirliğini yazdığı için bu konuda en akliselim lafları kendisi ettiği için yine içeri girdi. Kimse geçmiş ilişki üzerine konuşmuyor. Sürekli olarak bu tutuklama rejimi bunun üzerinden legal olarak oluşturulan baskılar aslında basın özgürlüğüne dair bir çerçeve veriyor. Basına siz ne kadar özgürsünüz ne yaparsanız özgür olursunuzun çerçevesini veriyor. Mesela *Cumhuriyet Gazetesi* operasyonu tamam orada farklı bir şey var, ama *Sözcü Gazetesi*'ne gitmeleri şu demek; *Sözcü Gazetesi* klasik devletçi-ulusalcı çizgiden muhalefet yapıyor. Ama *Sözcü Gazetesi*'ne giderek şunu söylüyor; ya bak tamam sen çıkıyorsun bir şekilde, ama “sende kendine çeki düzen vereceksin, sende bu tarz haberler yapmayacaksın” demek. Ben şahıslara atfedilen suçlamalara çok önem vermiyorum. Bu suçlamaların çoğu zaten hukuki olarak geçersiz sayılacak vs. Ama burada önemli olan şu; kimleri seçiyor, basına yönelik operasyonlarda kim suçlanıyor ve hangi mecralar özellikle suçlanıyor? Dijitalden birini aldıklarında, bir dijital medyaya baskı olduğunda, diğer dijital yayınlarda bundan kendilerine pay çıkarıyorlar ve yayınlarını kapatma yoluna kadar gidiyorlar... Dillerini değiştirme vs. bence asıl mesele bu... Biz hep içerdeki gazeteciler üzerinden konuşuyoruz Türkiye'deki basın özgürlüğünü; ama bir de dışardakilerin özgürlüğüne bakalım Herkes Ahmet Hakanlaştı, sonsuz bir esneklik içerisinde; ama bu artık esneklik değil, biraz omurga yoksunluğuna dönüştü.

“Bir Gazetenin Yayıncılık Anlayışının Değişmesi Dava Konusu Olamaz”

Bir gazetenin yayıncılık anlayışının değişmesi dava konusu olamaz. O halde şöyle olması gerekir; 17-25 Aralık öncesi gazetelerdeki Gülenci tavra bakmak lazım. Bir de sonraki tavırlarına bakmak lazım. Bunlarda eski Gülenci falan deyip herkesi tutuklamak gerekir. Ben Can Dündar ve *Cumhuriyet* davası için şunu söyleyebilirim; aynı haber daha önce *Aydınlık Gazetesi*'nde çıkmıştı. *Aydınlık Gazetesi*'nin Fethullahçı olduğunu söyleyebilir miyiz mesela. Her anlamıyla şunu söylüyorum; hiçbir şekilde *Aydınlık Gazetesi*'ne Fethullahçı diyemeyiz. Demek ki, *Cumhuriyet Gazetesi* de bu haberi yayınladığı için Fethullahçı değildir. Daha da önemlisi, diyelim ki bu haberi Fethullahçılar sızdırdı. Yani bu olabilir, devletin içerisinde

örgütlü bir yapıdan bahsediyoruz. Ama böyle bir haber, uluslararası hukukun büyük anlamda ihlal edildiğine dair belki savaşın kaderini değiştirme ihtimali dair bir haberin yayınlanıp yayınlanmaması konusunda Genel Yayın Yönetmeninin verdiği karar sadece basın etiğinin konusu olabilir, yargının konusu olamaz. Üstelik daha önce başka bir gazetede yayınlanmış haber sonra *Cumhuriyet Gazetesi*'nde çıktı diye, devlet sırlarının yayınlanmasından *Cumhuriyet*'e dava açıp sonradan *Aydınlık*'a göstermelik bir dava açmak bunun bir mantığı yok. Davanın siyasi hesaplaşmalar üzerine kurulu olması asıl sıkıntı burada. Bu gazetenin yayın politikası tarihte ilk kez mi değişti, bu gazeteyi Hasan Cemal yönetti ya vaktiyle. Hasan Cemal'den sonra İlhan Selçuk'a geçti bu gazete. Bu kadar büyük değişimler yaşamış bir gazete, tabii ki her zaman değişimler yaşayacak. Her gazete değişim yaşar. 2006 yılının *Milliyet Gazetesi*'ne bakın, bir de bugünün *Milliyet Gazetesi*'ne bakın.

“Sunuma Politik Nedenlerden Dolayı İzin Verilmemesi Faşistlikten Başka Birşey Değildir”

Akademide tartışılmayacak herhangi bir şey yoktur. Üniversite dediğimiz şey de herhangi bir şeyin tartışma konusu yapılmaması bence tartışma konusunun ta kendisidir. Herhangi bir şeyle ilgili sunuma politik nedenlerden dolayı izin verilmemesi faşistlikten başka bir şey değildir. Şöyle bir şey var; organizasyon daha en başında tamam biz böyle bir karşılaştırmanın doğru olmayacağını, bu metodolojinin işe yaramayacağını düşünüyorum vs. deseydi, herhangi bir sorun göremezdik bunda. Çünkü akademinin işleyiş biçimi bu. En ufak bu tür bir şeyi bile söylemek, tespiti dahi yapmak akademi gibi fazlasıyla korunmuş ve global normlarla da aslında muhafaza edilen ortama dahi sığradıysa, biz bence sadece Türkiye'de ve Venezuela'da basın özgürlüğünü değil, temel olarak Türkiye'de ifade özgürlüğü üzerinden meseleyi konuşabilmiş haline gelmiş olmamız lazım.

“Tek Yapabildiği Sınır Dışı Etmek Ya Hapse Atmak Artık Bunu Yapıyoruz”

Türkiye'de “millilik” söylemi üzerinden şey yapılan ulusal çıkar ve bunu Süleyman İrvan Hoca çok güzel yazmıştır; ulusal çıkar haberciliği diye bir kavram vardır. Bu ulusal çıkar haberciliğinin Türkiye'de zorunlu hale getirildiği aslında Cumhuriyet Davası da bununla ilgili. Ulusal çıkar haberciliği nedir; toplumun değil

ulus derken devletten bahsediliyor, devletin temel çıkarlarını koruyacak şekilde haber yapmak ve yapmamak bazı haberleri. Yani tam anlamıyla Deniz Yücel'den diğerlerine kadar yurt dışındaki muhabirlerin Türkiye'de çalışamaz hale getirilmesi, bu ulusal çıkar haberciliğinin de facto olarak tek bir gazetecilik tipi haline getirilmesinin bir çabası. Çünkü onları ne sermayeyle baskı altına alabiliyor devlet, ne ekonomik olarak baskı altına alabiliyor. Tek yapabildiği sınır dışı etmek ya da hapse atmak artık bunu yapıyoruz. Tabii ajanlaştırmak da öyle. Bugün herhangi bir haber kaynağı *New York Times*'dan bir gazeteciye kolay kolay açık herkesin olduğu bir alanda buluşup konuşabilir mi? Çok zor, neredeyse imkansız. Hani itibarsızlaştırmaya dayanıyor, sadece cezalandırmaya değil, aynı zamanda dışarıda olanları da itibarsızlaştırmaya yarıyor işte.

“Birçok Gazeteci İşsiz Kaldıktan Sonra Sendikalı Olmaya Başvuruyor”

AKP dönemi ile birlikte yandaş sendikanın devreye girmesi, holdinglerde ise işten çıkarılmaların ve sürekli olarak bir çalışan rotasyonun olması sendikaların gazeteci sayısını eritti. Gazeteciler, işleri için sendikalı olmayı bir tehdit olarak görüyorlar. Birçok gazeteci işsiz kaldıktan sonra sendikalı olmaya başvuruyor.

“Kaliteli Gazeteciliğin Şartları Şu Anda Türkiye’de Oluşmuş Değil”

Kişî odaklı haber anlayışının bırakılması gerekiyor. Haberin politik olarak belirli bir kar sağlama, belirli bir aktörü güçlendirme amacıyla yapılması anlayışının terk edilmesi gerekiyor. Bu, mevcut baskı ortamıyla neredeyse imkansız. Ama en azından muhalif medyanın daha fazla kaliteli haberler yapabilmesi için toplumsal yarar odaklı habercilik yapması gerekiyor; mesela çocuk tacizleriyle ilgili haberler, kadınlara yönelik tacizler vs. doğru çerçevede verildiklerinde, toplumsal bir tepki uyandırıyorlar farkındaysanız. Kaliteli gazeteciliğin şartları şu anda Türkiye’de oluşmuş değil. Bir kere buna uygun öğrenci yetiştirmiyoruz. Hiçbir gazeteci İletişim Fakültesi’nden mezun olan insan kaynağından memnun değil. Temel olarak baktığımızda problem çok çok derin. Hiçbir şekilde sana şunun garantisini veremiyorum, gazeteciliğin geleceği şuradadır diye. Benim bakış açım, gazeteciliğin geleceği kaliteli gazetecilik dediğimiz haberlerin üzerine uzun uzun düşünülen haberlerin prodüksiyon süreçlerine ciddi para harcanan günde 3 ya da 4 haber girer

ama3 ya da 4 haber on milyonlarca kişinin hayatını değiştirebilecek nitelikte olan gazetecilik gazeteciliktir. Ben kâğıda vs. çok inanan bir insan değilim. Ben şuna inanıyorum; bir haber hedef kitlesindeki insanların hayatlarında olumlu bir değişiklik yapabilecek mi? Sadece eleştiri üzerine kurulmuş haberler bence mantıksız. Sadece slogan üzerine kurulmuş haberler bence mantıksız. Ama hakikatler üzerine kurulu haberler, bence asıl basının daha ileriye gitmesini bu haberler sağlayacak. Zaten bakarsan, bu içerideki gazetecilerin çoğunluğunun da bu tarz kaliteli gazetecilik materyali üzerinden içeride olduğunu görüyorsunuz. Tıpkı Ahmet şık'ın Gülen Cemaati'nin devlette nasıl örgütlendiğini anlattığı için hapiste olması gibi. 3 yıl sonra darbe oluyor. Demek ki, Ahmet şık iyi bir gazetecilik yapmış. İyi bir gazetecilik yaptığı için hapiste şuan. Burada da kaliteli gazetecilik olarak öne bunu koymak lazım. Gerçekten bir içeriği olan, bir veri barındıran, bir hakikatle bağı olan ve slogandan ibaret olmayan, politik mevzilenmeden ibaret olmayan herşey ama her şey başarılı olmaya muktedir. Türkiye'de bizim şu an ihtiyacımız olan, şuan birbirinin copy paste'i olan onlarca muhalif gazete ya da haber portalı değil. T24'le, Diken'in bir şekilde ayrışması gerekiyor Duvar'ın bir şekilde ayrışması gerekiyor. Hepsinin aynı haberleri baştan yazarak tekrar girmesi Türkiye'nin ne demokrasi kültürüne, ne de gazeteciliğin geleceğine katkı sağlıyor.

3.3.7. Gazeteci şenol arık

Doktor Hikmet Kıvılcımlı, Adanmış Bir Hayat kitabıyla tanınan gazeteci ve yazar şenol çarık ile Türkiye'de yaşanan basın özgürlüğü meselesini, gazetecilere açılan davaları, gazetecilik mesleğinin durumunu ve geleceğini derinlemesine mülakatımızda enine boyuna konuştuk. Gazeteci arık, siyasi iktidar değişmediği müddetçe basın özgürlüğünün sağlanamayacağını belirtti.

“12 Eylül Rejimin Sonrasında Bile Bu Kadar Baskı Dönemi Türkiye’de Yaşanmamıştır”

Vicdanlı, gerçekleri görebilen, azıcık sağduyuya sahip, azıcık gazete okuyan, televizyon izleyen, kitap okuyan insanın ve sokaktaki insanın bile buna vereceği cevap bellidir. Türkiye'de basın özgürlüğü maalesef yok. Sadece bugün için mi, uzun süredir yok. Her dönemde iktidar-sermaye-basın ilişkileri malum. Birbiriyle girift

olmuştur. Her dönem bu böyle gerçekleşmiştir. Ama hiçbir dönemde bu dönem kadar baskının, korkunun olduğuna şahit olmadık, görmedik; yani en zor dönem bu dönem bence. Neden diyecek olursan, bir Kanun Hükmündeki Kararname ile herşey belirlenebiliyor. 12 Eylül rejiminin sonrasında bile bu kadar rahat, bu kadar baskıcı, bu kadar keyfi bir dönem Türkiye’de yaşanmamıştır.

“Basın Özgürlüğünün Bir Sınırı Vardır”

Önce özgürlüğün ölçütünü söyleyeyim. Özgürlük, her istediğini yapmak, her istediğini söylemek değildir. Aklıma *Taraf Gazetesi* geldi. Ergenekon döneminde, operasyonel işler için kurulmuş bir gazeteydi. Bu ülkenin Cumhuriyetçilerine, Atatürkçülerine, aydınlarına, yurtseverlerine yönelik sahte bilgi-belge üretim alanıydı. Şimdi biz *Taraf Gazetesi*’nin benzeri ya da başka terörü öven veya başka şeyleri yapan kurumların veya basın organlarının istediklerini söyleme özgürlüğü var diye bir şey yok. Onun da bir sınırı vardır, çerçevesi vardır. Basın özgürlüğünün bir sınırı vardır; ama dediğim gibi elbette o çerçeveyi veya toplumda terörü veya kargaşayı veya provokasyonu veya belli çıkar gruplarını savunup diğerlerine karşı düşmanca iliştilenmiş gazetecilik tarzı veya tetikçi gazetecilik yapmadığı sürece gazetelerde yazarlar, basın organları görüşlerini özgürce ifade edebilmelidir. Bu özgürlük ve bu ifade edebilme yaklaşımı tarzı, o ülkedeki gerçek anlamda özgürlüklerin de ne durumda olduğunun göstergesidir.

“Ahmet Şık Örneği Çok Trajikomiktir”

O dönem, bugün terörist ilan edilen Fethullahçı Terör Örgütü’ne yine bu insanlar karşı çıkıyorlardı. En çok Hikmet Çetinkaya yine bunun kitaplarını yazdı. Bu insanlara o dönem Ergenekon Terör Örgütü diyorlardı. Bugün de Fethullah’a destek veriyorsunuz diyorlar. Yarında başka bir şey olabilir, olacak da, geçmişte de başka bir şeydi. Yani her dönem bir siyasi iktidarı elinde tutanların politikaları var, buna karşı çıkanlarda maalesef o döneme uygun ne varsa onla itham ediliyor. Vatan düşmanı, Atatürk düşmanı, devlet düşmanı, işte din düşmanı vs. her dönem bir şeyin düşmanı oluyor. Ahmet Şık örneği çok trajikomiktir.

“Gazeteciler Görüşlerini Açıklayabilirler, Özgürdürler”

Gazetecilik, meslek gereği en hareketli toplumsal gelişmelere açık olan, bütün gelişmelere birebir temas eden en politik mesleklerden birisidir. Bir gazetecinin dünya görüşü vardır, olaylara bakış açısı vardır, haberi yazarken kullandığı dil bu güdülerle oluşmaktadır. Dolayısıyla, bir gazetecinin bir görüşü olmak zorunda. Kimine göre belki “sen gazetecisin siyasetçi değilsin, neden açıklıyorsun” denilebilir, ama şu da vicdansızlık; “kayırmacı olursan, iktidar ‘evet’ diyor sen ‘evet’ deyince başına bir iş gelmiyor ama ‘hayır’ deyince atılıyorsun”... Niye? İhalelerin kesilecek, reklamların kesilecek vs. Her dönemin sıkıntısı maalesef bugünde devam ediyor. Gazeteciler görüşlerini açıklayabilirler, özgürdürler.

“Bunların Yargılanmasını Doğru Buluyorum”

Genel olarak gazetecilerin görüşlerinden dolayı yargılanmasına karşıyım, ama bu kişiler maalesef çok zarar verdiler. Belli bir terör yapılanmasının sözcülüğünü yürüttüler. Yurtseverlere, Cumhuriyetçilere, Atatürkçülere bu ülkede insanlara karşı yürütülen operasyonda maalesef bavalcu ve belge üreticisi olarak rol aldılar. Bunların yargılanmasına o yüzden ben haklara özgürlüklere sahip çıksam da, evet ben bunların yargılanmasını doğru buluyorum. Hepsi hukuk çerçevesinde siyasi baskıya yönlendirmelere maruz kalmadan yargılsınlar. Haklarında verilen ceza neyse de bedelini ödesinler yaptıklarının.

“Bu İş Faşizme Kadar Gider Maalesef”

Bir akademisyen çıkacak, ortaya verileri koyacak, sende bunun karşısında eğer bunu kabul etmiyorsan, sen de anti-tezini koyacaksın. Ortaya da bir sentez çıkacak. Tez artı anti tez ve sentez. Bunu yapacak şey yoksa, bu iş faşizme kadar gider maalesef.

“Cumhuriyet Çalışanlarının Tutukluluklarını Doğru Bulmuyorum”

Cumhuriyet Gazetesi, Atatürk’ün ismini verdiği bu ülkenin kurucu ideolojisinin yayın organı olan bir gazetedir. Dönem dönem raydan çıktığı zamanlar da olmuştur. Nazım Hikmet’e “vatan haini” deyip, ona karşı istenilmeyen bir yayın

çizgisi yürüttüğü yayın politikası olmuştur. Hasan Cemal dönemi olmuştur. Ama *Cumhuriyet Gazetesi* Kemalist ideolojiye sahiptir. Türkiye'nin bağımsızlığını savunan ve anti-empyralist çizgide olması gereken bir gazetedir. Bu gazetenin genetik kodları da böyledir. Okuyucu kitlesi de böyledir. Son zamanlarda Can Dündar ve başında olduğu ekip *Cumhuriyet Gazetesi*'nin genleriyle oynamaya çalışmıştır, ama yine de *Cumhuriyet* çalışanlarının tutukluluklarını doğru bulmuyorum.

“Siyasal İktidar Değişmediği Müddetçe Olmaz”

Bana açılan bir dava olmadı. Tekzip gibi ufak tefek şeyler oldu. Siyasal iktidar değişmediği müddetçe olmaz. Ancak onun yerine ne gelecek onu da bilmiyoruz. Umudu yitirmeyelim. Umutlu olmak zorundayız. Bu ülkedeyiz ve bu ülkede gazetecilik yapıyoruz. Siyasi iktidar ve medya ilişkileri sermaye gruplarından bağımsızlaşmadan buralarla ilişkileri minimize etmediği müddetçe parayı veren düdüğü çalıyor. Haberi o yaptırıyor.

3.3.8. Gazeteci Erk Acarer

Gazeteci Erk Acarer'le Türkiye'de basın özgürlüğü konusunda yaşanan tartışmayı masaya yatırdık ve gazetecilik mesleğinin geleceğini, gazetecilere yönelik baskıyı ve açılan davaları ve Türkiye'de oluşan tabloyu derinlemesine mülakatımız kapsamında konuştuk.

“İktidarlar tarafından Basına Dünyanın Hiçbir Yerinde Baskı Yapılamaz”

Basın özgürlüğünün bir sınırlanmasının gerekli olduğunu düşünmüyorum. Yukardan iktidarlar tarafından ya da sermaye tarafından basına dünyanın hiçbir yerinde baskı yapılamaz.

“Aklın Ve Hayalin Sınırlarını Zorlayacak Bir Durum Var Ortada”

Aklın ve hayalin sınırlarını zorlayacak bir durum var ortada. Ben Ahmet Şık örneğinden yola çıkarak bunu vermek istiyorum. *Cumhuriyet Davası*'nda Ahmet Şık, Murat Sabuncu, Akın Atalay ve muhasebeci Bylock kullandığı iddia edilen Emre İper tutuklu yargılanıyor. Şimdi Ahmet Şık bundan birkaç yıl önce Gülenciler

tarafından Ergenekon torbasına konulup *İmamın Ordusu* kitabını yazdığı için ve yeni ilişkileri deşifre ettiği için yargılanmıştı. Bugün Ahmet Şık'a FETÖ soruşturması açılmış durumda. Bunun akla hayale mantığa gelebilecek bir tarafı yoktur, inandırıcılığı da yoktur. *Sözcü Gazetesi* açısından da bu iş böyledir. Yani Fethullah Gülen yapılanmasına sadece darbeden sonra değil, darbe öncesinde de karşı çıkan, en çok yazan ve en çok deşifre etmeye çalışan yaygın örgütlerinden bir tanesi *Sözcü Gazetesi*'dir. Dolayısıyla, bunun gerçekçilik boyutu yoktur.

“Faşizm Çok Açık Kurallarda Uygulanıyor”

Faşizm, çok açık kurallarda uygulanıyor Türkiye'de. Şimdi bir seçim konusunda görüş beyan etmek ve bunun karşılığında insanların işine son verilmesi demokratik yönetimlerde olmayacak bir şey. Ama bunun ötesinde, o seçim döneminde insanların tutuklandığını şiddet gördüğünü baskılara uğradığını çalışmalar yaptırılmadığını gördük. Bunların hepsini aynı bakış açısından ele almak gerekiyor.

“Gazeteciler Sadece Tutuklanmıyor”

Bazen bir korku imparatorluğu yaratılır; bu korku imparatorluğu kurumları işlevsiz hale getirmeye çalışır. Önce bireyleri işlevsiz hale getirmeye çalışır. Sonra demokratik kitle örgütlerini işlevsiz hale getirmeye çalışır. Arkasından formel kurumları işlevsiz hale getirmeye çalışır. Üniversiteler de bunlara dahildir. Bürokrasinin tüm kurumları buna dahildir. Dolayısıyla, derinleşen bir kaos ortaya çıkar. Kurumların hepsi korkudan nasibini alırlar. Durum böyledir. Tuhaf bir biçimde kendi üniversitelerinizi yaratmaya çalışırsınız. Kendi basınınızı yaratmaya çalışırsınız. Kendi gazetecilik anlayışınızı yaratmaya çalışırsınız. Kendi yargınızı yaratırsınız. Bunların hepsini tek elde toplamaya başlırsınız. Bu durumların ortaya çıkması da son derece doğal olacaktır. Gazeteciler sadece tutuklanmıyor. Bugün seminerler yapılmasına izin verilmiyor, onun dışında konuşma için salonlar verilmiyor. İktidar o kadar suç işledi ki, herşeyi gizlemeye çalışıyor. Kurumlar kendisinde olduğu için, güç kendisinde olduğu için ve otorite kendisinde olduğu için son dönemde bunu biraz daha rahat artık neredeyse gözümüzün içine soka soka yapıyor.

“Herşeye Fikir Özgürlüğü Çerçevesinden Bakmak Gerekir”

Bir kere gazeteci yargılanmaz. Herşeye fikir özgürlüğü çerçevesinden bakmak gerekir. Bunu yaparken de şunu unutmamalı; geçmişte neler olduğunu. Sözü ettiğiniz *Taraf Gazetesi*'nde neler yaşandığını unutmamak... İnsanların nasıl hedef gösterildiğini unutmamak gerekir. Türkiye'de çok uzunca bir süredir sapla saman birbirine karıştı. Yani neredeyse masum insan bulmak çok zor. Ama basın özgürlüğü dediğimiz açıdan hiç kimse hiçbir gazeteci yargılanmasının doğru olmadığını düşünüyorum.

“Herkes Fikirlerinde Özgürdür”

Aydınlık kafasını tartışmayacağım bile. Çünkü söylenebilecek sözüm yok. Tamamen AKP iktidarına endekslenmiş bir grupla karşı karşıyayız. İnsanları şiddetle cezalandırmaya yönelik bir takım söylemler. Hukuk devleti ve hukuk sistemi böyle çalışmaz. Dünyanın hiçbir yerinde böyle çalışmaz. Demokrasinin azami koşullarda en alt seviye çalıştığı ülkelerde bile aslında bunların tümünü bile dile getirmek suçtur. Herkes söylediklerinde, herkes fikirlerinde özgürdür. Kimin fikirlerine katılmıyorsak bile, onun fikirlerini açıkça dile getirebilmesi için mücadele etmemiz gerekir. Aydın olarak niteleniyorsak, entelektüel olarak niteleniyorsak, halkın gazetecisi olarak nitelenmek istiyorsak bu kriterlere özellikle dikkat etmemiz gerekir. Şunun altını çizelim; elbette geçmişte ne olduysa bugün de aynısı oluyor. Ama Türkiye'de bu tuhaf intikam biçimlerini yaratmak da toplumsal olarak Türkiye'de barışa katkı sağlamayacaktır. Herşey hukuk ölçüsünde olmalıdır. Evet, yalan haber mi yaptı, insanların hayatını engelleyecek bir şey mi yaptı, gerçekten bu bir soruşturmaya tabiidir. Ama bu anlamda bir gazeteci tutuklu yargılanamaz.

“Bütün Gazetecilerin Yargılanmasına Karşıyım”

Ben bütün gazetecilerin yargılanmasına karşıyım. Hepsi ayrı bir değerlendirme konusudur. Yani Nazlı Ilıcak'ın Türkiye sağına yaptığı katkılar Türkiye faşizmine yaptığı katkılar ayrı bir değerlendirmedir. Mehmet Altan'ın, Ahmet Altan'ın geçmişte liberal kafayla Türkiye'ye verdikleri zarar ayrı bir biçimde değerlendirilmelidir. Hatta Mehmet Baransu'nun attığı manşetler ayrı bir şekilde

değerlendirilebilir ve bunun için gazetecilere ceza verilmemelidir diye düşünüyorum. Ama burada ince bir nokta var. Ona da gelmek isterim. Mesela Cem Küçük'le Fuat Uğur'un televizyon programında söylediği sözler. İşte aslında gazetecilik faaliyeti olan bu değildir. Bu bir tetikçiliktir. Bu insanlar iktidarın söylemek istediklerini söyleyen insanlardırlar.

“Gazeteci Her Yerde Haber Yapan Kişidir”

Gazeteci her yerde haber yapan kişidir. Gazetecinin çok basit bir tanımı vardır. Gazeteci merak eder biliyorsunuz. Merak ettikleri de halkla paylaşılandır bir taraftan da. Hepimiz YPG ile röportaj yapmışızdır. PKK temsilcileriyle röportaj yapmışızdır. Ben 2015 yılında Kobani'ye geçtim, Salim Müslim'le röportaj yaptım. Bunlardan dolayı hiçbir gazeteci dünyanın hiçbir yerinde yani demokratik ülkelerde yargılanmıyor; şimdi gazetecinin merak ettikleri üzerinden ve halka sundukları üzerinden yargılama olmaz. Gazeteci yapar, yani röportaj yapar. Bugün Fethullah Gülen bir röportaj verse yapacak pek çok gazeteci vardır. Bu, haberdir; yani Fethullah Gülen'le röportaj yaptı diye bir gazeteci Fethullah Güleni mi sayılacak? Ya da PKK'lı biriyle bir tane röportaj yaptı diye PKK'lı mı sayılması gerekiyor? DHKP-C militanıyla yaptı diye DHKPC'li mi; yani böyle saçma sapan birşey dünyanın hiçbir yerinde olmaz.

“Deniz Yücel Gazetecilik Yapmıştır”

Deniz Yücel ne yapmıştır? Deniz arkadaşımız bir belge mi gizlemiştir? Deniz işbirliği mi yapmıştır? Deniz terör örgütüne mi katılmıştır? Deniz eline silah mı almıştır? Deniz ajanlık faaliyetleri içerisinde ne yapmıştır? Bu soruların cevapları bile aslında; yani nasıl derler, Türkiye'de bir bunlar diyor ya hani akıl tutulması yaşanıyor, Türkiye'de bir akıl tutulması gerçekten de onlar açısından yaşanıyor. Deniz Yücel ne yapmıştır? Deniz Yücel biz İstanbul'dayken darbenin ilk günü beni aramıştır ve şunu söylemiştir: “Çok merak ediyorum, Almanya'ya haber geçmek istiyorum. Biz ne yapabiliriz?” Deniz Yücel gazetecilik yapmıştır. Biz mesleğimiz gereği bulup araştırırız. Şunu anlamıyor AKP iktidarı galiba, evet bu adil yargılama meselesi ve haber konusunu anlamıyor.

“MİT Tırları Haberinin Yazılması En Doğru Şeydi”

MİT Tırları haberinin yazılması en doğru şeydi. Dünyanın her yerinde kirli bir iktidarı gözden düşürmek için ortada belgeleriniz varsa, ortada inandırıcı dokümanlarınız varsa, ortada delilleriniz varsa hepsi yapılacak haberlerdir. Yapılması gerekir zaten. Muhalif bir gazeteciyseniz zaten bayıla bayıla bu haberleri yaparsınız. Çünkü her şeyden önce gazetecinin sorumluluğu, ülkesinde ve dünyada barışın sağlanması, demokratik çerçeveler etrafında insanların adımlar atmasının sağlanmasıdır. Dolayısıyla, bu haberi yaparsınız zaten. Bu haberi herkes yapar. Buna benzer çok haber yaptık. Sadece MİT Tırları değildi. IŞİD çetelerinin nasıl görmezden gelindiği, TNT kalıplarının nerelerde saklandığı vs. bunlara ilişkin de haberler yaptık. Zaten bunlar iddianamelerde yazan haberlerdi. Zaten bunlar belgelerde gördüğümüz haberlerdi. Zaten bunlar alanda teyit ettiğimiz haberlerdi.

“Halkın Haber Alma Kaynaklarına Tümünden Göz Koymuşlar”

Ben bir süredir buradayım (Almanya). Bir süre daha burada olmaya devam edeceğim. Bunun nedeni şüphesiz iktidar tarafından uğradığım tehdit ve baskı. Hangi türden tehdit; sadece tutuklanmak da değil, öldürülmek de. Bir taraftan cihatçılar tarafından tehdit. Bir tarafıyla iktidarın tetikçileri Cem Küçük tayfası tarafından tehdit ve bunun ötesinde Türkiye’de size gazetecilik imkanın daraltılması. Yani artık en ufak bir şeyi paylaştığınızda bile sabah kalkarsınız küfür etmeye başlarlar, akşam yatana kadar bu iş sürer gider yani. Dolayısıyla, bu ortamda bırakın sağlıklı bir gazetecilik yapmayı, ruh halini korumak bile çok kolay değildir. Biraz çelik gibi sınırlarımızın olması gerekir. Aylarca hangi gün sabah kalktığınızda gözaltına alınacağınızı yaşamak durumunda kalabilirsiniz. Bir yandan ekonomik sıkıntılarla uğraşırsanız gazeteler olarak sizin basın ilan kurumu, ilan gelirlerini keser. Yine ekonomik olarak Türkiye’yi iyi yönetemezler. Kağıdın fiyatı fırlar. Dolar 4 lira olduğu için kağıt pahaladır. Bir yandan da size gazetecilik yaptırmamaya çalışırlar. İlan vermezler bununla uğraşırsınız. Bir tarafıyla da kendilerinin ekonomik olarak başımıza açtığı ekonomik belalarla uğraşırsınız. İşte gazetemiz nerede basılacak, ne tarafta basılacak, kâğıdı ne kadar alacağız diye düşünürsünüz. Dolayısıyla, Türkiye’de böyle bir ortam var. Sendika.org’u kapatırlar altmış kere. Patlamalardan

hemen sonra Twitter'ı yavaşlatırlar. Sadece gazetecinin değil de, halkın haber alma kaynaklarına da tümünden göz koymuşlar.

“Türkiye’de Gazetecilik Serüveni Yeni Başlıyor”

Haber yapmanın peşindeyiz. Yapacağız. Bu, gelip geçici bir şeydir. Faşizm kalıcı olmamıştır. 21. yüzyılda dünyanın hiçbir yerinde kalıcı olma şansı yoktur. Dolayısıyla, çok karanlık bir dönem olarak burayı anacağız. Ama ben şunu iddia ediyorum. Daha Türkiye’de habercilik yeni başlıyor. AKP iktidarının yıkılmasıyla birlikte çok hayret edeceğimiz şeyleri yazacağız, çizeceğiz biz. Türkiye’de gazetecilik serüveni yeni başlıyor diye tahmin ediyorum. Çok acayip şeyler duyacağız biz.

3.3.9. Gazeteci Nuh Albayrak

AK Parti iktidarına yakın görüşleriyle tanınan gazeteci Nuh Albayrak ile Türkiye’de yaşanan basın özgürlüğü tartışmasını, AK Parti’nin iktidara gelmesiyle birlikte medyada yaşanan dönüşümü, gazetecilik mesleğinin sorularını derinlemesine mülakatımız kapsamında masaya yatırıp konuştuk. Albayrak, konuşmasında, AK Parti ile medyada çok sesliğin var olduğunu altını çizdi.

“Her Ülkede Basın Özgürlüğüyle İlgili Problem Yaşanabilir”

Her ülkede az ya da çok basın özgürlüğüyle ilgili problem yaşanabilir. Dolayısıyla, Türkiye’de de mutlaka benzer problemler vardır. Meslek hayatımın aktif döneminin büyük çoğunluğunda bu basın özgürlüğü sözünü çok duyduk, çok konuşuldu. Türkiye’de basın özgürlüğünde ciddi problemler yaşandığına dair çok şeyler söylendi. Bizim meslektaşlarımızın büyük bir çoğunluğu maalesef basın özgürlüğünü biraz basın mensuplarının veya gazetecilerin sorumsuzluğu gibi algılıyor. Yani şöyle bir şey var; biz istediğimiz gibi davranalım. Hiçbir kurala kaideye hiçbir etiğe, etik ilkeye uymayalım yazılarımızda veya söylemlerimizde. Fakat bizi kimse kınamasın. Bize bu yaptıklarımız yazdıklarımızla ilgili kimse herhangi bir ceza uygulamasın. Bize kimse karışmasın gibi bir basın özgürlüğü böyle algılanıyor. Doğal olarak bu özgürlük olamaz, bu sorumsuzluktur yani.

“İfade Özgürlüğünü Kısıtlama Anlamına Gelen Konulara Hiç Gelemedik”

FETÖ bir algı operasyonu ürünüdür. Öbür taraftan PKK'nın bu kadar uzun süre Türkiye'de varlık göstermesinin iki ana şeyi vardır. Birisi, bunun son günlerde çok sık işlediğimiz dış destek ise, her türlü destek, siyasi ekonomik, askeri destek. Bir o kadarı da içerde bulunduğu medya desteğidir. Dolayısıyla, bunlar için bir kalkan olarak kullanılıyor. Yani kendi gayri meşru mücadelesi için basını bir kalkan olarak kullanıyor. Buna karşı yapılan engellemelere de ifade özgürlüğünü engelleme olarak görüyor. Dolayısıyla, biz hiçbir zaman bu mesleğin mensupları olarak mesleğimizle ilgili gerçekten ifade özgürlüğünü kısıtlama anlamına gelen konulara hiç gelemedik.

“Gazeteci Kendisini Hukuka Bağlı Olan Bütün Kişilerden Farklı Görmemeli”

Bir insan mesela bizim bir meslektaşımız biriyle ilgili herhangi bir gerekçeyle alakalı bir haber yapıyor. Bir kişiyle ilgili veya bir kurumla ilgili. O kişinin veya kurumun hayatını mahvediyor. Sıfırlıyor ertesi gün bakıyor ki doğru değilmiş. Şimdi bunun neresi özgürlük Allah aşkına ya? Bu sorumsuzluktur! Bununla ilgili bir şeyden gazeteci hapiste, gazeteciler hakkında dava açılıyor. Böyle bir şey yok. Gazeteci bana göre suç işleyebilir. Sonuçta bizim yaptığımız iş öyle yada böyle bir kenarından nerden bakarsanız yalnız her ne kadar yani hür teşebbüs olarak yapılıyorsa da, bana göre kamu hizmeti kamu görevi olan bir iş bizim yaptığımız iş. Dolayısıyla, ben böyle istedim böyle yaptım olmaz. Kamuya karşı bir sorumluluğumuz var bizim. Oraya da dikkat etmemiz lazım bizim. Bireysel haklara da dikkat etmemiz gerekiyor. Ya çok basit bir şey var biz kendimiz için neyi istemiyorsak neyin yapılmasını istemiyorsak, bizde onu yapmamalıyız başkasına en basit kural bir kere yani. Bu, gazeteci içinde geçerli. Dolayısıyla, gazeteci kendisini hukuka, anayasaya bağlı olan bütün kişilerden farklı görmemeli. Esas şey burada başlıyor.

“Medyada Çok Seslik Var En Büyük Değişim Bu”

Medyanın her zaman eksikliklerinden bahsedilebilir. Kaliteden bahsedilebilir. Bu, her zaman kabul edilebilir bir şey. Eleştirilmelidir zaten bu anlamda. Bizim de kendimizi eleştirebilmemiz lazım. Bunların hepsi realite. Daha önce genel olarak

yüzde 90'lara varan bir tek seslilik vardı medyada. Dolayısıyla, her türlü algı operasyonu çok rahat yapılıyordu. Mesela bu etkiyi biz çok net bir biçimde darbe dönemlerinin öncesinde görüyoruz. Hangi darbeye bakarsanız; bakın 60 için böyledir, 80 için böyledir, 97 diğerlerinden çok geniş kapsamlı darbedir. Bunun öncesinde medya yoluyla darbeye uygun ortam oluşturulmuştur medya yoluyla yapılan operasyonlarla. İşte bu dönemlerde bir denge olmadığı için, bir homojenlik olduğu için, belli kesimlerin ortaya attığı veya dışarıdan empoze edilen bir takım toplum mühendisliği yapılmasını sağlayan operasyonlar çok rahat meydan bulmuştur ve medyada tek seslilik vardır. Sonraki dönemde (AK Parti) ise medyada çok seslilik oldu. Karşıt görüşlü, yani aynı görüşlü olmayan farklı görüşlü medyada ciddi anlamda güçlendi. Dolayısıyla, en azından bu dönemde bunu yaşıyoruz, bunu görüyoruz. 97'deki 28 Şubat darbesi bir manşetler darbesidir. Tamamen bir medya darbesidir. Bakın geriye doğru gidin, mesela 1 ay öncesinden bakın manşetlere, belli tek çizgideki gazetelerin manşetlerine baktığımız zaman adeta TSK adım adım o noktaya getirilmiş. Dolayısıyla, bugün neden öyle şeyler olmuyor. Mesela denendi hatırlayacaksınız. "Bir Karargâh Rahatsız" diye bir manşet atıldı. Bu, tam bahsettiğim o operasyonun alışkanlığıydı. Ama yürümedi mesela. Gerekçeler belliydi. O günlerde TSK'da başörtülü kadın görevli olabileceğine dair karar alınmıştı. O operasyon yürümedi. Neden, çünkü eskisi gibi artık tek sesli değil medya, artık çok seslilik var. Bence en büyük değişim bu.

"Sendikacılık Türkiye'de Çok İstismar Edilmiş Müessesedir"

Örgütlü bir şey yok gazetecilik olarak Türkiye'de, ama bununda sebebi var; o da biraz da sendikacılık meselesinin Türkiye'de çok istismar edilmiş bir müessese olmasıdır. Bana göre sendika dediğimiz şey işçi haklarını, çalışanların haklarını savunma bakımından önemli bir kurum. Fakat ne yazık ki, birçok sivil toplum örgütlerinde olduğu gibi sendika meselesinde de Türkiye ta 80 öncesinden bu tarafa, 70'li yıllardan bu tarafa, sol kesim tarafından ciddi anlamda istismar edilmiştir. Bizim medya sektöründe sendikalı olmak demek, ülkeye, topluma hatta özellikle o medya kuruluşunun kurumuna yani patronajına bir düşmanlık olarak algılanıyor. Şimdi bana göre bir kurumu gerek mali yapısını, kar karlılığını vs. gazeteyi baz

alıyorsak eğer, başarılı bir yayıncılığını neyse en az patronaj kadar orada çalışanlar da dertlenmeli, onlar içinde mesele olmalı.

“FETÖ Algı Operasyonları Üzerine Kurulmuş Bir Şeydir”

Medya, Türkiye’de gazetecilik diyelim daha doğrusu, çoğu zaman farklı kesimler tarafından hep kendi amaçları doğrultusunda kullanılmıştır. Bahsettiğiniz FETÖ örgütünün medyayı kullanma biçimi daha farklıdır. FETÖ’nün bütün şeyine bakın, FETÖ’nün ana stratejisine bakın, algı operasyonları üzerine kurulmuş bir şeydir. Takiyye ile başlayan ve takiyye yaparak toplumu, kurumları kendi amacı doğrultusunda farklı bir biçimde inandıran, ona göre kendi stratejisini sürdüren bir yapıdır. Bu algı operasyonu dediğimiz şey, tamamen medyayla yapılan bir şey. Sayın Erdoğan’ın genel olarak medyada önemseydiği şeylerden bir tanesi, medyada bir dengelenme yani bir heterojenleşme oluşmasıydı. Bu yönde destek olduğunu düşünüyorum. O dönemde bu dengelenmeden kasıt nedir; biraz daha muhafazakar medyanın güçlenmesi desteklenmiştir. Tam da o dönemde şunu görüyoruz; aslında bir miktarda şöyle bir şey oldu. Bu muhafazakar kesimdeki yelpazedeki yer alan medya unsurlarının bir kısmı çok ciddi anlamda bir o bahsettiğimiz muhafazakar medyayı güçlendirme şeyini çok ciddi anlamda kötü amaçla kullandı. Kullandığı ortaya çıktı daha sonra. Yani bunların bir kısmı meğer çok farklı bir ileriye dönük bir yapılanma içerisindeymiş.

“Türkiye’de Kim Hukuktan Muaf ki Gazeteci Muaf Olacak”

Bende prensip olarak gazetecilerin tutuksuz olarak yargılanması gerektiği kanaatindeyim. Burada bir çekincem var; o da çok kötü bir örnek olan Can Dündar örneği. Daha doğrusu şöyle söylemek daha doğru; ben Can Dündar örneğine kadar, Can Dündar rezaletine kadar, gazetecilerin tutuksuz yargılanmasını gerektiğini düşünüyordum. Bu rezalet çok büyük bir rezalet. Bir gazetecinin firarı izah edilemez. Son yıllarda Batı’nın Türkiye aleyhine oluşturduğu algı operasyonlarının büyük bir çoğunluğunda bu Can Dündar’ın payı var. Türkiye aleyhine doğru olmayan şeylerin payı var. Dolayısıyla, artık her ne kadar dediğim gibi gazeteci tutuksuz yargılanmalı düşüncesinde olsak bile, artık böyle söylemeye yüzümüz kalmadı bundan dolayı. Gazeteci suç işlemez diye bir şey yok. Elbette gazetecinin suçu da kendi meslek

icrası yöntemiyle oluyor. Elbette gazeteci yazdığından çizdiğinden yargılanacak. Yazdığı bir şey ülkenin toplumun huzurunu ülkenin geleceğini tehlikeye sokan parçalanmasına sebep olacak ve buna çalışan kesimlere destek olacak bir şey varsa tabii ki de ondan yargılanacak gazeteci yani. Türkiye’de kim hukuktan muaf ki gazeteci muaf olacak.

3.3.10. Gazeteci Enver Aysever

Gazeteci, tiyatrocu ve yazar Enver Aysever ile Türkiye’deki basın özgürlüğü tartışmasını, gazetecilik mesleğinin durumunu ve gazetecilerin meslekteki koşullarını bununla birlikte davalarını derinlemesine mülakatımız kapsamında konuştuk. Aysever, konuşmasında Türkiye’nin sosyalist demokrasiye ihtiyacı olduğunu belirtti.

“Türkiye’de Basın Özgürlüğü Öteden Beri İstenilen Düzeyde Değil”

Türkiye’de basın özgürlüğü öteden beri istenilen düzeyde değil kuşkusuz. Cumhuriyet tarihinde de basının Türkiye’de bir yaşam alanı bulması bağlamında Cumhuriyet öncesinde de istenildiği anlamda çoğulcu ifade özgürlüğüne dayanan bir basın özgürlüğünden söz etmemiz mümkün değil. Ancak AKP döneminde yani basının çeşitlenmesinin giderek arttığı bu dönemde, yani yazılı basın, görsel basın, işitsel basının yanına bilişsel basın diyebileceğimiz elektronik basınında girdiği bu dönemde, basın ihlallerinin hak ve özgürlüklerin ortadan kaldırılmasının yayıncılık açısından en sorunlu olduğu dönemdeyiz.

“Hiç Benzeri Görülmemiş Vakalarında Ortaya Çıktığı Bir Dönemdeyiz”

Bugüne dek hiç benzeri görülmemiş bir takım vakalarında ortaya çıktığı bir dönemdeyiz. Örneğin, cemaat basını denen bir basın ortaya çıktı. 1 milyon satışı olduğu iddia edilen *Zaman Gazetesi*’nin büfe satışı yani bayi satışı yirmi bini bile bulmuyordu. *Taraf Gazetesi* gibi bir vaka ortaya çıktı. Siyasi operasyonlar ya da bir dönemi anlamak açısından kurulacak olan davalar açısından bir yayın organıymış bir özgürlük savunusuymuş gibi sunuldu. Bunu şunun için söylüyorum; basının geleneksel sorunlarından biri olan ifade özgürlüğünün yanı sıra, Türkiye’ye has yeni farklı sorunlarında olduğunu gördük bu süreçte. Bir de yeni bir kavram ortaya çıktı havuz medyası denen. Yani finansmanı belli olmayan, hükümete yakın olan bir

medya ortaya çıktı. Bu, giderek genişledi. Havuza gönüllü dahil olanlarda ortaya girdi.

“Siyasal İslamcı Bir İktidarın Hayatı Giderek Daralttığını Görüyoruz”

Aslında bunun bir tık ötesine baktığımız zaman, şu iki kavramı tartışmamız gerekiyor aslında. Bir tanesi basın özgürlüğü açısından demokrasinin varlığı önemli. Öte taraftan da, liberal demokrasinin doğurduğu açmazlardan biri olan iktisadi ilişkileri basında sorun haline geliyor. Basın kuruluşlarının iktisadi olarak varlıklarını genellikle devlete dayamış olarak sürdürüyor olmaları da ayrıca bir başka sorunu daha ortaya koymuş oluyor. Yani gazetecilerin kendi ekonomik kaynaklarını oluşturarak yarattıkları bir basın ortamının olmadığını, devletten çeşitli ihaleler ya da çeşitli siyasi ilişkilerle bir araya gelen patronlar eliyle kurulmuş basın yapısının her zaman bir tehdit olarak ortada bulunduğunu ve bunun da siyasi iktidarların kendisine yönelik olarak kullandığını görüyoruz. Tabii 1980’lerin hemen ardından 12 Eylül’ün ardından Özalizm denen dönemde birlikte ortaya çıkan bu tavır, AKP döneminde iyice yıkıcı bir hale geldi. Bir temel göstergesi söyleyerek tamamlamamız mümkün olabilir. Her siyasal iktidarın Türkiye’de kendi zenginleri ve kendi basın grupları olduğunu gördük. O iktidarın sonlanmasıyla birlikte, kendi zenginlerinin ve basın gruplarının, yapılarının ve kurumlarının da ortadan kalktığını gördük. Bu da, aslında basın ilkelerine, basın etik ölçülerine uymayan bir çıkar çerçevesinin oluşturduğu bir yapıdan söz etmemiz için iyi bir veri diye düşünüyorum. Gazeteciliği gazetecilerin yapması gerekir ilkesinin Türkiye’de işlemediğinin, bir de bunun üzerinde siyasal İslamcı bir iktidarın hayatı giderek daralttığını görüyoruz.

“Gazetecinin İnsan Haklarından, Barıştan, İfade Özgürlüğünden Yana Olması Gerekir”

Basın özgürlüğünün ölçütü iki ayağa dayanabilir bence çok kabaca. Bir tanesi, dünyadaki ifade özgürlüğünün tanımı her ne ise, toplumun haber alma özgürlüğü bağlamında oraya oturtulabilir. Nedir bu ifade özgürlüğü; şiddet olmadığı müddetçe insanları şiddete çağırmadığımız müddetçe her fikrin söylenebilmesinin, tartışılabilmesinin, her haberin yapılabilmesinin ve her yorumun yapılabilmesinin olağanının bulunmasıdır. Gelişkin demokrasiler açısından bunu söylüyoruz. Çağdaş

gazetecilik normları açısından baktığımızda yine önemli bir şey var. Artık dünyada insanlığın geldiği noktadan doğan “barış gazeteciliği” diye bir şey var. Yani bir taraf olma sorunu bağlamında bakıldığı zaman, gazetecinin temel insan haklarından, barıştan, ifade özgürlüğünden ve cinsiyet eşitliğinden yana olması gerekir. Bunu çoğaltabiliriz. Yani hayvan hakları, çevre hakları vs. Dolayısıyla, sonuç itibariyle ifade özgürlüğünün sınırlarını da bu bağlamda ölçmemiz, tartışmamız gerekir. Sınırsızdır. Sınır bunlardır.

“Ahmet Şık Meselesi Demokrasi Arayışı İçerisinde Yer Alan Bir Gazetecinin Her Dönemin Sanığı Olma Halidir”

Türkiye’de FETÖ’cü olmak bu iktidarın hedefe oturtma biçimi olarak artık yorumlanabilir. Hoşuna gitmeyen herkese FETÖ’cü doğrudan ya da dolaylı olarak FETÖ’cü diyerek bu değerlendirmeyi yapıyor bu iktidar. Hukukun olmadığı, hukukun kendi ilkelerinin, hukukun evrensel değerlerinin insanlığın birikiminden süzülerek gelen ölçütlerin ortadan kalktığı bir dönemde doğal olarak bizde görüyoruz ve üzülmüyoruz ki, Türkiye’de temel bir ilk ağızdan zararı gazeteciler görüyor. Ahmet Şık meselesi çizgi dışı bir gazetecinin özgürlük arayışı, demokrasi arayışı içerisinde yer alan bir gazetecinin her dönemin sanığı olması halidir. Bir tür Aziz Nesin’lik durumdur bu. Ahmet Şık, Türkiye’de basın tarihi bu dönemin siyasal ortamını mutlaka bu şekilde yazacak. İroniktir. Tartışmaya değer. Ancak genel anlamda baktığımız zaman, bu türden davalar siyasal davalardır. Siyasal davalarda döneme göre kimlik değiştirirler. Bugünkü gazetecilere yönelik bu baskıların, gazeteci tutuklamalarının, gazeteci yargılamalarının da dönemin ruhuna uygun olduğunu anlıyoruz. Dolayısıyla, bunları bir hukuk davası olarak değil, birer siyasal dava olarak görmek gerekir. Elbette ki büyük bir sorundur. Elbette ki büyük açmazdır. Elbette ki Türkiye’ye dair önemli bir sorundur. Lakin tarihimizde benzer durumları yaşadık, ama bu seferki en kötüsü tabii.

“Tamamen Yönetel Bir Sorundur”

Cumhuriyet Gazetesi’nin çizgisinin geleneksel çizgisinin dışına kaydığı doğru. Ancak geleneksel çizginin dışına kaymış olması *Cumhuriyet Gazetesi*’nin Aydınlanıkçıların iddia ettiği gibi Fethullahçı olduğu anlamına gelmez. Bir yönetim

değişikliğinden kaynaklı olarak bu tablonun ortaya çıktığı anlamına gelir. Bende bu çizgiye tamamen karşıyım; ancak sonuçta gazeteleri ayakta tutan okurlarıdır. Buna okur tepki verir. Okur, o yazarı ya da bu yazarı ister ya da istemez. Bana kalırsa diğer isimlerin başta Aydın Engin olmak üzere *Cumhuriyet* okurlarıyla yan yana durabilme ihtimali yok. Sonuç itibarıyla, ne buradan bir terör örgütü çıkar, ne de buradan bir hukuki sorun ortaya çıkar. Bu, tamamen yönetsel bir sorundur. Okurla gazetenin yaptığı anlaşmaya dahildir. Dolayısıyla, bu, saçma bir tartışmadır.

“Haberin Yapılmasıyla İlgili Bir Sakınca Görmüyorum”

MİT Tırları meselesi eğer bir hakikat söz konusuysa ki daha önce zaten bu haber yapılmıştır, yayınlanır. Ancak gazeteci iki şeye dikkat etmek zorunda. Haber kaynaklarının kim olduğuna ve hangi ortamda, hangi koşullarda, hangi ifade özgürlüğü ekseninde bir haberi yaptığıyla ilgilidir. Ben bu haberin yapılmasıyla ilgili bir sakınca görmüyorum açıkçası. Aydınlikçılar üzerinden girilen bir tartışmanın boş bir tartışma olduğunu düşünüyorum.

“İrfan Değirmenci Ya da Bir Başkasının Görüşünü Açıklaması Niye Suç Olsun”

Siyasal iktidara yakın olan ve siyasi iktidardan beslenen grupların siyasi iktidarın tavrı üzerinde tasarrufta bulunmaları mecburidir. Dolayısıyla, Türkiye'nin durumunda bu biraz böyle bir tablo doğruyor. Evet diyen hoş görünüp, hayır diyen karşı olarak işinden oluyorsa, bunun nedeni siyasetle ticaretin, ticaretle medyanın iç içe geçmiş olması ve Türkiye'de bir özgürlük ortamının olmayışındır. Asıl mesele şu; Türkiye'de zaten genel gazetecilik ilkelerinin söz konusu olduğunu söyleyebilir miyiz? İrfan Değirmenci ya da bir başkasının görüşünü açıklaması niye suç olsun. Türkiye'de bir rejim değişikliği oluyor, demokrasi ortadan kaldırılıyor. Böyle bir durumda her yurttaş tepki gösterir.

“Adil Yargılanmaları Gerekirken Şimdi Adil Yargılanmıyorlar”

Mehmet Baransu bir gazetecilik etkinliği gerçekleştirmedi eline tutuşturulan belgelerle. Üstelik o belgelerin gerçek olmadığı ortaya çıktı. Bir operasyon gazetesi denen *Taraf*'ta yayınlandı ve Türkiye'ye bir toplum mühendisliği bir siyasi

mühendislik yapılarak toplumun bir grubu haklı ya da haksız nedenlerden dolayı yargılandı. Çünkü insanların burada adı geçen insanların bir takım suçları da olmuş olabilir. Ancak hukukta bir kural vardır. Usul ve hukukun temel ilkesi olan suçun içeriği önemlidir. Siz insanlara yönelttiğiniz suçlamalar eğer hakiki değilse, onları yargılayamazsınız. Gerçek suçlarından dolayı yargılanmaları gerekir. Ben o gün söylediğim şeyleri bugün de söylüyorum. Ergenekon, Balyoz türü davalarda muhtemelen belli dönemlerde belli suçları işleyen insanlarda dava sepetinin içine atıldı, suçsuz masum insanlar da atıldı. Bu, Cumhuriyet tarihinde belki dünyada nadir görülmüş olaylardan birisiydi. Elbette ki bavul gazeteciliği denen operasyon gazeteciliği bir gazetecilik etkinliği değildir. Bir felaket oldu. O gün bunu destekleyenler suç işlediler mi dersin, o gün bunu destekleyenler elbette ki suç işlediler. O gün bunu destekleyenler kamuoyunda cemaatinde AKP'nin gücüyle birlikte kıyametleri kopardılar. Suçsuz insanları ya da kendi savunma hakkı olmayan insanları hedefe oturtular. Bunları gördük hep beraber yaşadık. Ancak bugün onların yargılanmaları aşamasına gelindiğinde yine bir hukuksuzluk söz konusu. Dolayısıyla, iki durumda da hukukun üstünlüğünden söz edemiyor olmamız Türkiye'nin en büyük açmazı. Dolayısıyla, iki tür suçtan söz edebiliriz. Bir etik suçlardan, bir de hukuksal suçlardan. Bu insanlar iki suçu da işledi. Ancak şimdi adil yargılanmaları gerekirken, şimdi adil yargılanmıyorlar mesele bu.

“Türkiye’de Vasatlık ve Cehaletin Uzlaştığı Bir İktidar Söz Konusu”

Bu akademik özgürlük açısından da tartışılabilir, ifade özgürlüğü açısından da tartışılabilir. Ama böyle nokta meselelere bakmak yerine, Türkiye’de genel olarak akademide özgürlük söz konusu mu, Türkiye’de bir akademi söz konusu mu? Türkiye’de bir medya özgürlüğü söz konusu mu, yoksa Türkiye’de bir medya söz konusu mu? Bunu tartışmak gerekir. Hiç birine olumlu cevaplar veremeyeceğimize göre, nokta atışlar yerine genel ilkelerden söz etmemiz lazım. Türkiye’de vasatlık, bayağılık ve cehaletin uzlaştığı bir iktidar söz konusu; bunun bir koalisyonu söz konusu. Biz buraya esir düşmüş durumdayız şu anda. Dolayısıyla, mesele bu.

“Yabancı Gazeteciler Kendilerini Türkiye’de Esir Gibi Kabul Ediyorlar”

Genel olarak, Türkiye’de yabancı gazeteciler kendilerini artık Türkiye’de esir gibi kabul ediyorlar. Bir Merkel’in gücü, Türkiye’de esir bulunduğunu düşündüğü vatandaşını aldı kopardı gitti. Diğerleri koparabilir, koparamaz. Dolayısıyla, Türkiye’de gazetecilik standardı bu ölçüde. Bir diplomasıyla olmadığı, belli ki bir bilek güreşiyle olduğu da ortada bunun. Ben iktidar kaldığım müddetçe Deniz Yücel dışarı çıkamaz diyen Erdoğan, demek ki Merkel’e bunu verdi. Artık ne konuşulduğunu bilemiyoruz ama ne olduğunu biliyoruz sonuçta.

“Medyada Genel Olarak Sansür ve Otosansür Kol Kola Gidiyor”

Bana iki, üç dava açıldı bu dönemde farklı gerekçelerden. 11 ay 20 günlük bir hapis cezam var şu anda. İfade özgürlüğünün tamamen ortadan kalktığını gösteren İsmail Kahraman’ın açtığı bir dava. Medyada genel olarak sansür ve otosansür kol kola gidiyor bu dönemde. Patronlarımız tehdit ediyor. Siz acaba amacını aşan bir hale geldi mi durum ya da yayın gibi durum ya da yayın gibi vs. yersiz kaygıyı belki de bilinçaltınızda taşıyorsunuz. Ben, genel olarak meslek ilkelerine ve kendi vicdanıma yönelik yayın yaptım. Birçok yerden kovuldum. Ama sonuçta gazetecilikte kovulmak, kıdemli olmak gibi bir şey haline geldi. Şu anda hayatım sürüyor. Halk Tv’de yayın yapacağım. Halk Tv’nin de kendi içinde belki tutucu olduğu tarafları olabilir bilemiyorum. Yaşarken göreceğiz.

“İçinde Bulduğumuz Ortam Gazetecilik Yapmaya Çok Uygun Ortam Değil”

Hiç kuşku yok ki, bu ülkede Batılı anlamda ya da küresel değerler açısından bir basın özgürlüğünden söz edemeyiz. Sonuç itibariyle, Halk Tv yönetimi de zaman zaman gelgitli hamleler yaptı. Ece ayrıldı, geri döndü. Ayşenur Arslan ayrıldı, geri döndü. Ben gönderildim sonra yeniden geri döndüm. Hüsnü Mahalli içeri girdi çıktı falan. Bunlar tutarlı hareketler değil, ama Türkiye’de ne tutarlı ki zaten? Doğal olarak, oradaki yönetimde belki gelgitli, gerilimli ortamlarda tercihlerini zaman zaman değiştiriyor olabilir. Burada gazetecilerin takındığı tutumlar yüzde yüz her koşulda haklı olmayabilir. Bazen yönetimlerde haklı olabilir. Ama genel anlamda gazetecileri koruyan bir yapı olmadığı zaman iş bir çekiştirmeye dönüyor. Halbuki

bir sendikası olsa gazetecilerin, gazetelerin yönetiminde gazeteciler olsa, gazetecilerle birlikte bir yapı kurulsa tablo farklı olur. Dolayısıyla, Türkiye’de herşeyin bozuk olduğu bir yapıda örneğin muhalif görünen *Sözcü*’nün, *Birgün*’ün, Halk Tv’nin ve Tele 1’in düzgün olmasını bekleyebilir miyiz? Bunların ekonomik yapıları bile düzgün olamıyor. Reklam alamıyorlar. İlişki ağları değişik oluyor, bu böyle. Dolayısıyla, tam tersini söylemek mümkün. Can Ataklı, Hüsnü Mahalli neden kovuldu? Enver Aysever, Ayşenur Arslan, Ece Zereycan niye döndü? Ece Zereycan sonra yine niye yeniden ayrıldı? Bunlar sorulabilir. Bunlara olaylar üzerinden yanıt verebiliriz. Ama genel olarak içinde bulunduğumuz ortam zaten gazetecilik yapmaya çok uygun bir ortam değil.

“Havuz Medyasına Doğan Grubu Gönüllü Dahildi”

Medyada bir değişiklik olmaz. Medyada havuz medyası söz konusuydu. Havuz medyasına Doğan Grubu gönüllü dahil. Şimdi zorunlu dahil haline geldi. Dolayısıyla, bunların hepsinin bir çöküşün göstergesi olduğunu bir çürümenin göstergesi olduğunu biliyoruz. Bu çöküş ve çürümeden yeni bir dünya kurulabilir mi, o da tartışılır. Her zaman daha iyi aydınlığa doğru gitmeyebilir toplum; biz bunu göreceğiz önümüzdeki dönemde. Ben kendi payıma Aydınlanma fikrinin bu coğrafyada önemli olduğunu, genlerin de bunun olduğunu yüz yıllardır taa Pir Sultan’dan bu yana mücadeleler verildiğini, dolayısıyla Türkiye’nin yüzünü Batı’ya dönmüş olduğunu, yaşam biçimini buna tercih etmiş olduğunu, bir tür Vahhabi-Selefi anlayışla Türkiye’nin idare edilmesinin mümkün olmayacağını ve uzun sürmüş bir karanlık dönemin olduğunu bunun içinden yeni yollar bulunarak çıkılacağını tahmin ediyorum. Bu bizim ömrümüze denk gelir mi, yoksa biraz zaman alır mı bilemem. Yani sonuç itibarıyla kendimizi biricik ve değerli saymak durumunda değiliz.

“Sosyalist Demokrasiye Türkiye’nin İhtiyacı Var”

Sosyalizm insanlığın derdine devadır. Liberalizm de insanlığın zehridir. Dolayısıyla, liberal arayışların hepsi geçici arayışlardır. Sosyalist demokrasiye dünyanın ve Türkiye’nin ihtiyacı vardır. Onun ne zaman olacağını şuan

kestirebilmem mümkün değil. Onun ne zaman olacağını şuan kestirebilmem mümkün değil. İnsanlığın büyük yolculuğunu iyi takip etmek gerekiyor.

3.3.11. Gazeteci Arslan Bulut

Ülkücü gazeteci ve yazar Arslan Bulut ile Türkiye’de gazetecilere yönelik açılan davaları, gazetecilere yapılan baskıları, gazetecilik mesleğinin geleceğini ve basın özgürlüğü tartışmasını derinlemesine mülakatımız kapsamında konuştuk. Gazeteci Bulut, Türkiye’de tüm kurumlarda reformlar yapılması gerektiğinin altını çizdi.

“Hem Siyasi Operasyonlar, Hem Ekonomik Operasyonlar Yapılmıştır Türkiye Üzerinde”

Basın özgürlüğü denilince, hep böyle siyasilerin hep iktidar olanların gazeteciler üzerinde sınırlamaları gelir. Ama bana göre işin aslı öyle değildir; ekonomik anlamda basın özgürlüğü var mıdır yok mudur? Genelde hükümetler ekonomik organizasyonlar yaparak basın özgürlüğünü denetim altına alır. Bu her dönem böyle olmuştur. Son dönem kendine yakın medya organları oluşturmak suretiyle büyük ekonomik organizasyonlar havuz sistemi gibi organizasyonlar kurarak kendine yakın medya organlarını oluşturmak, medyanın iç işleyişine karışmak, köşe yazarı atamak gibi çok siyasal anlamda operasyonlar yapılmıştır. Hem siyasi operasyonlar, hem de ekonomik operasyonlar yapılmıştır medya üzerinde.

“Türkiye’de Devletin İdari ve Hukuki Düzeni Basını Sınırlama Üzerine Kurulmuştur”

Gazetenin ekonomik özgürlüğünün olması gerekir. Gazetelere eşit davranılması gerekiyor. Önce ekonomik olarak gazeteler özgür olacak ki gazeteciler özgür olarak yazabilsinler. Gazeteler tehdit altındayken gazeteler kapanma tehlikesiyle karşı karşıyayken gazete yönetenler tutuklanma tehlikesiyle karşı karşıyayken basın özgürlüğünden bahsedilemez. Önce ekonomik özgürlük sonra siyasal ve hukuki anlamda özgürlük. Ama Türkiye’de devletin idari ve hukuki düzeni basını sınırlama üzerine kurulmuştur basın özgürlüğü üzerine değil. Terör örgütlerine

hizmet eden veya yabancı ülkelere hizmet eden grupları bunun dışında tutuyorum. Bunlarla devlet her türlü hukuki aracı kullanarak mücadele etmelidir ancak basın özgürlüğünü yok etmeden.

“O Gazeteleri Susturmak İçin Hükümet Böyle Bir Aracı Kullanıyor”

Sözcü gibi bir gazeteye milli ulusal bir gazeteye ve zamanın FETÖ denilen yapıyla o zaman cemaat denilen sonradan FETÖ’cü denen yapıyla yıllardır mücadele etmiş kuruluşlar hakkında bu şekilde delilsiz iddialar öne sürülmesi kamuoyunda komik karşılanıyor. Ama buna rağmen, o gazeteleri susturmak için hükümet böyle bir aracı kullanıyor. Herşeye rağmen adalet ve özgürlük düşüncesi galip geliyor. Sonunda yine galip gelecektir.

“Delilsiz Hiç Kimse Suçlanmamalıdır”

Onlar hakkında dedikleri iddialarda 15 Temmuz darbesini önceden bildikleri buna göre yayın yaptıkları suçlaması var ama bu yönde getirdikleri bir delil yok. Delilsiz hiç kimse suçlanmamalıdır. Yani bir terör örgütü üyesi bile, kimse delilsiz olarak suçlanmamalıdır; terör örgütü üyesi olduğuna dair iddia ortaya koymanız lazım. Başka suçları varsa onlardan yargılayabilirsiniz, bu gerekçeyle yargılamak doğru değil. Onlara açılan davalar yanlış açılmıştır. Dolayısıyla, adalet, hukuk düzeni, hukukun üstünlüğü gibi kavramlar sadece gazetecilere lazım değil. Sadece hakimlere lazım değil. Bütün vatandaşlara lazım. Onun için herkesin bu temel fikirlerin üzerinde titremesi gerekiyor.

“Basın Özgürlüğü Adına Yapılan Sunumu Engellemek Fikir Özgürlüğünü Engellemektir”

Türkiye’deki basın özgürlüğü ile Venezuela’daki basın özgürlüğünün karşılaştırılmasının mevcut hükümete zarar vereceğini düşünen Koç Üniversitesi yetkilileri akademisyen hanımefendiye izin vermemiş olabilir. Ama bu nedir, siyasi baskıdır, siyasi baskı korkusudur. Yani hükümetten korku yüzünden Koç Üniversitesi’nin başına bir şey gelmesin diye hükümetin canını sıkacak bir basın özgürlüğü adına yapılan sunumu engellemek dolayısıyla fikir özgürlüğünü engellemektir.

“Bu Kişilerin Siyasi Konularda Net Bir Tavrı Koyması Doğru Değil”

Gazeteler, medya kuruluşları hükümetin yoğun siyasi ve ekonomik baskısı altında kaldığı için veya kendi siyasi düşünceleri bunu gerektirdiği için Çiğdem Akdemir olayındaki olduğu gibi muhalif çizgide yayın yapan gazetecileri dışlama yolunu veya işten atma yolunu seçiyorlar. Ama kimisi bunu hükümetin baskısından yapıyor, kimisi de kendiliğinden yapıyor. Bu kişilerin siyasi konularda net bir tavır koyması aslında bana bakarsanız doğru değil. Onlar köşe yazarı değiller. Kimisi haber sunucusu, kimisi objektif olması gereken insanlar.

“Adalet Olmadan Basın Özgürlüğü Düşünülemez”

Bu gazeteciler ajanlıkla suçlanıyor ama somut delil varsa kimsenin bir itirazı olmaz; ama yoksa o zaman bunların doğrudan ajanlık dosyası içinde yer alması kolay değil. Büyük bir kısmını iddianame hazırlamadan aylarca tutuklu bırakıyorlar. Sonra iddianame hazırlanıyor. Daha sonra tahliye ediliyorlar veyahut da Almanya'yla konuşuyorlar ilişkileri düzeltme adına birilerini serbest bırakıyorlar. Hani yargı bağımsızdı? Demek ki buradaki tutuklamalarda, tahliyelerde, siyasi düşünceyle yapılıyor. Adalet duygusu yok ediliyor. Adalet olmadan basın özgürlüğü düşünülemez.

“Sorun Sizden Kaynaklanıyor”

Yine söylediğim gibi, delil var mı? Tamam, siz MİT Tırları haberini yayınladınız diyorsunuz, ama şimdi bu olay gerçek mi gerçek. Daha önce bu başka bir gazete yayınlanmış mı yayınlanmış. Bu gazete hakkında herhangi bir işlemde bulunmuş musunuz, dava açmış mısınız, hayır. Peki, *Cumhuriyet Gazetesi* haber yaptığı zaman daha etkili olduğu zaman yapmaya hissettiğinize göre, o zaman sorun sizden kaynaklanıyor.

“Tüm Kurumlarda Reform Gerekıyor”

Cumhuriyet'i kurduğumuz dönem gibi aşkla, heyecanla, saflıkla 7 yaşındaki bir çocuğun temiz düşüncesi gibi tüm kurumları temizleyip yeniden oluşturmak gerekiyor. Yeni bir ekonomik sistem, yeni bir eğitim teşkilatı, yeni bir medya ortamı

kurulması gerekir. Bütün kurumlarımız çürümüş vaziyette. Tüm kurumlarda reform gerekiyor.

3.3.12. Gazeteci Ayşenur Arslan

“Medya Mahallesi” programıyla tanınan ve bu mesleğe yıllarını vermiş gazeteci Ayşenur Arslan’la Türkiye’de medyaya yönelik baskıları, gazetecilere açılan davaları ve basın özgürlüğünün geleceğini derinlemesine mülakatımız kapsamında konuştuk. Ayşenur Arslan, konuşmasında, kaybetmekten korkanların kazanamayacağını belirtti.

“Basın Özgürlüğü Galiba Ülkede Bir Tek Hülya Koçyiğit’e Göre Var”

Aslında basın özgürlüğü konusunda tek tek biz bireylerin herhangi bir şey söylemesine gerek yok. Uluslararası araştırmalar, veriler, kriterler vs. onların ortaya koyduğu sonuç çok net bir şekilde gösteriyor. Türkiye, özellikle son birkaç yıldır kısmen özgür ülkelerden özgür olmayan ülkeler statüsüne gerilemiş durumda basın özgürlüğü açısından. Basın özgürlüğü galiba ülkede bir tek Hülya Koçyiğit’e göre var. Ama ben medyadaki iktidar yanlısı gazetecilerin bile özgürlüklerinin olmadığını bildiği kanaatindeyim. En azından kendileri bir konuda yazı yazarken, yorum yaparken belli alanlara girmemeye çalışarak bunu zımnem ortaya koyuyorlar. Yani şu konu yasaklı, bu konu tehlikeli, mayın dolu alanlarda dolaşıyoruz çünkü... Kaldı ki, bence iktidarın ya da genel olarak kamu gücünü elinde bulunduranların basın özgürlüğü konusundaki yasaklayıcı baskıcı kısıtlayıcı tavırlarından öte başka bir düzleme geçtik. Artık her birimizin, her birimizin derken genelleme yaparak söylüyorum tabii ki, bütün gazetecileri katmıyorum kendim de dahil. Genel olarak, gazetecilerin yanı sıra sanatçıları, akademisyenleri de ekleyebiliriz. Her birinin beyninde birer jandarma var. Bu süreç, son yıllarda yaşadığımız süreç bunu da yaptı. Her birimizin ya da herkesin yine genelleme yaparak söylüyorum, her birimizin beynine birer jandarma yerleştirmeye başardılar. Dolayısıyla, sansüre gerek kalmadan otosansür, özgürlüğe gerek kalmadan bundan gönüllü vazgeçiş süreci başladı. Bunlar tarih boyunca pek çok ülkede yaşanan şeyler. Örneklerini gördük biliyoruz. Şimdi içindeyiz yaşıyoruz.

“Her Şeyin Bir Sınırı Vardır”

Şimdi her şeyin bir sınırı vardır. Toplumsal normlarda, tabiatın kendisi de sınırlamalar getirir. Fakat bu sınırlamalar şiddet bir başka işte bir insanın canına kastetmek haksız suçlamalarla birini zor durumda bırakmak gibi sınırlar. Yani yüzyılların birikiminden süzülüp gelen etik değerlerdir sınırlamalarımız. Onun ötesinde iktidarın sorgulanması değildir. Tam tersine, yüzyıllardır süzülüp gelen etik değerler iktidarların sorgulanması gerektiğine. Zaten basın bu çerçevede bir kamu görevi yaptığını söyler. Daha ötesine gideyim. Şimdi böyle bir araştırmada güncel bir örneğin bir olur mu bilmiyorum ama çok kısa bir süre önce yani Mart 2018 itibariyle diyelim genel olarak; Amerikan Senatosu’nda Silahlı Kuvvetler Komitesi’nde Centcom Amerikan Merkez Kuvvetler Komutanı Joseph Votel bilgi verdi. Senatörlerin sorularını yanıtladı. Şimdi oradaki sorular çok net, yanıtları da çok nettir. Örneğin bir Senatör şunu sordu; size göre Beşar Esad bu savaşı kazanıyor gibi mi? Şimdi aslında bu sübjektif bir değerlendirme isteyen bir soru. Buna rağmen, Joseph Votel şöyle yanıt veriyor. Benim değerlendirmem yani siz sübjektif bir soru sordunuz, bende sübjektif olarak yanıt veriyorum; ama şunu da ekliyor devam ediyor. Benim değerlendirmem, “Evet Esad rejiminin savaşı kaybetmediği yönünde”. Sonunda da, birkaç soruya da bu minvalde cevap verdi. Şimdi, bırakın bir gazeteciyi, bir ülkenin ulusal güvenliğinden sorumlu olan bir kişi böyle bir net soruya aslında o ülkenin ulusal politikasıyla çelişen bir cevap verebiliyor. Şimdi özgürlük olarak mı nitelendireceğiz bunu, hayır bu bir etik davranıştır. Demokrasi etiği bunu gerektirir. Bizler şunu unutuyoruz; yani bakıyorum ben şimdi meslektaşlarıma her biri sanki jandarma binbaşı, hava yüzbaşı, kara albay her biri vatan millet bir asker gibi konuşuyorlar yorumlar yapıyorlar nerdeyse. Oysa çok eleştirdiğimiz pek çok garabetle ABD’de bile Merkez Kuvvetler Komutanı ulusal politikaya aykırı olduğu halde gerçeği ifade ettiği için bunu söyleyebiliyor.

“Yabancı Bir Gazeteciye Bile Böyle Davranabilen Bir Zihniyetin İktidar Olduğu Bir Ülkede Basın Özgürlüğünden Söz Edemeyiz”

FETÖ’cü olmak demişken, özgürlük meselesine dair bir şey söylemek olacak. Dış İşleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu dün Astana’da Rus ve İranlı mevkidaşlarıyla beraberdi bir toplantı yaptı. Orada bir gazeteci İsviçre’de bir kişinin FETÖ’cü diye

tutuklanıp sınır dışı edilmesi konusunda Türkiye'nin girişimi olduğu söyleniyor doğru mu diye. İsveçre ya da İsveç tam net hatırlamıyorum ama böyle bir soru yöneltiyor bir gazeteci. Bakanın yanıtı şu: Sende bir FETÖ'cü hal seziyorum, sen kimsin hangi gazeteden? Şimdi bir Türk gazeteci değil zaten, Türk gazetecileri oraya seçerek götürüyorlar. Böyle bir soru sorması imkansız. Yani yabancı bir gazeteciye bile böyle davranabilen bir zihniyetin iktidar olduğu bir ülkede basın özgürlüğünden söz edemeyiz.

“Ahmet Şık'ın FETÖ'cü Olduğunu Söylemek Bir Oksimorondur”

Cumhuriyet'in tarihsel bir tarafı var. Adını Atatürk'ün adını koymasından başlayın, bence zaten gerçek hedef olan Türkiye Cumhuriyeti'ni hatırlattığı için de, bunun yanı sıra tabii ki yaptığı gazeteciliğinde çok önemli bir anlamı var iktidar açısından. Bu nedenle *Cumhuriyet*'i susturana kadar uğraşacaklardır. Ahmet Şık'ın FETÖ'cü olduğunu söylemek bir oksimorondur. *Sözcü Gazetesi* ise çok sattığı için suçlu. İçeriğine çok da itirazları olmayabilir. FETÖ'cü olmaları söz konusu değil, bunu kendileri de biliyor zaten.

“Can Dündar ‘Erdoğan'ın En Uzun Gecesi’ Belgeseli Nedeniyle Hedef Altına Alındı”

Bu tırların yakalanmasından birkaç gün sonra, Ocak'ta, *Aydınlık Gazetesi*'nde sürmanşetten verildi üstelikle fotoğrafla birlikte. Şimdi bundan yaklaşık 6 ay sonra *Cumhuriyet*'te yayınladığı zaman yer yerinden oynadı. Bunun bir izahının yapılması lazımdı, ama yapılmadı. Bir dipnot olarak belirtmek isterim. Ben bu soruyu kendisine sordum. Nuray Mert'in gelişi benden önce konuşulmuş, bağlanmış durumdu. Ama benimle birlikte yazmaya başladığı için benim getirdiğim zannedildi böyle bir şey söz konusu değil dedi. Yargısız infaz bu tarafta da katılıyor. *Hürriyet*, *Sabah*, *Milliyet* yayın politikasını değiştirmede mi, hangi gazete politikasını değiştirmede? Bir gazetenin yayın politikasının değişip değişmediğine bir tek okuyucu tepki gösterebilir. O da, almayarak okumayarak tepki gösterir. Yayın politikasının değişip değişmediğini tamamen *Cumhuriyet*'in başına gelenlerden ayrı tutmak gerekli. FETÖ suçlamasının da astı astarına uymadığı ortada Ahmet Şık mı FETÖ'cü, Kadri Gürsel mi FETÖ'cü? Can Dündar'ı hepimiz eleştirebiliriz ama ben

Can Dündar'ın başka bir nedenden hedef alındığını düşünüyorum; 17-25 Aralık'la ilgili "Erdoğan'ın En Uzun Gecesi" belgeseli nedeniyle hedef altına alındığını düşünüyorum.

"İnsanların Bu Konuda Özgür Olması Gerektiğini Düşünüyorum"

Referandumda Türkiye'nin geleceğine yönelik kritik bir adım atılacak yani herhangi bir seçim değil, bu konuda bütün kamuoyu önderleri görüşünü açıklayabilir hatta bence açıklamalıdır. Yurtdışında da öyledir. AKP'yi destekleyen referandum döneminde "evet" diyenler bu görüşünü açıkladıkları zaman sorun olmuyor da, aksi olduğu zaman neden sorun oluyor bir gazeteci işini kaybedebiliyor. Fatih Çekirge "evet açıklıyorum çünkü" dedi, tamam o da saygıdeğer bu da saygıdeğer. Kaldı ki, gerçekten kamuoyu önderleri dediğimiz insanların bu konuda özgür olması gerektiğini düşünüyorum.

"Hukuksuzluk Eğer Onlara da Yapılıyorsa Buna da Karşı Çıkarım"

Çok yalnız kaldılar tabii eski yandaşları AKP'lileri kaybettiler. Onun karşısındaki solcular, sosyalistler, ulusalcılar vs. hedefleri olduğu için zaten yanlarında değildiler. Ancak bir avuç insan onları savunuyoruz. Ben savunuyorum şahsen; şöyle hukuksuzluk eğer onlara da yapılıyorsa buna da karşı çıkarım. Adalet, hukuk şunlar için lazım şunlar için lazım değil diyebilir miyiz diyemeyiz. Çok büyük dersler çıkarttıklarını düşünüyorum bu süreçte. Ama gerçekten de hiçbirinin ben müebbet hapsi hak edecek bir şey yaptıkları kanaatinde değilim. Her dönemde Mehmet Baransu'lar olmuştur. Kendini kullandıranlar her dönem olmuştur, bugünde var.

"Kaybetmekten Korkanlar Kazanamazlar"

Toplum seyrettiği müddetçe, toplum aktif olarak sesini çıkarmadığı müddetçe hiçbir şey olmaz. Her toplum hak ettiği gibi yönetiliyor ve yönetiliyor da. Türkiye'de basın özgürlüğünün var olabileceğini ileride görmek çok zor. Gazeteciler herşeyden önce eğer ne yapalım evde çoluk çocuk bekliyor maaşa bakarlarsa hiçbir şey değişmez. Kaybetmekten korkanlar kazanamazlar.

3.3.13. Derinlemesine Mülakatların Değerlendirilmesi

“Derinlemesine Mülakatlar” bölümünde medya sektörü çalışanı veya bu sektörü iyi bilen 12 kişiyle görüşme yapılmıştır. Seçilen 12 kişiden 3 tanesi basın örgütü üyesi (TGS Genel Başkanı Gökhan Durmuş, IPI Türkiye Ulusal Komitesi Başkan Yardımcısı Emre Kızılkaya, PEN Türkiye Merkezi İkinci Başkanı Halil İbrahim Özcan), 3’ü akademisyen (Barış Doster, Itır Erhart, Sarphan Uzunoğlu), 6’sı ise gazetecidir (Şenol Çarık, Erk Acarer, Nuh Albayrak, Enver Aysever, Arslan Bulut, Ayşenur Arslan). Bu 6 gazeteci arasında Arslan Bulut gibi ülkücü-milliyetçi çevreden gelen ve Nuh Albayrak gibi AK Parti hükümetini destekleyen gazeteciler de bulunmaktadır. Diğer 4 gazeteci ise, sol siyasal yelpazenin farklı tonlarında yer alan muhalif gazetecilerdir. Bu bağlamda, farklı görüş ve renklere araştırmada yer vermeye çalışılmış, ancak hükümete yakın gazetecilerin mülakat önerisine sıcak yaklaşmamaları nedeniyle bu sayı sınırlı tutulabilmiştir. Tüm konuşmacılara aynı sorular sorulmuş ve bu sorular EK-2’de belirtilmiştir. Ancak konuşmanın devamında gelişen diyalog nedeniyle, zaman zaman derinlemesine mülakatlarda farklı konulara girilmiş, ayrıca konuşmacılar mülakatlarda istedikleri şekilde farklı konular üzerinde durmuşlardır.

Mülakatların genel bir değerlendirmesi yapıldığında, bu tezin hipotezlerini doğrulayan bilgi, yorum ve gözlemlerin ağır bastığı açıkça ortaya çıkmaktadır. Zira tüm mülakat verenler, Türkiye’de son yıllarda gazetecilere ve medya (basın) sektörü çalışanlarına yönelik baskıların üst düzeyde olduğunu vurgulamış, ancak bir kısmı da bu baskıların zaten hemen hemen her dönemde Türkiye’de var olduğunu söyleyerek, bu dönemin diğerlerinden çok daha kötü veya farklı olmadığını ima etmişlerdir. Bu durum, özellikle AK Parti hükümetine yakın bir gazeteci olan Nuh Albayrak’ın mülakatında görülebilir. Ayrıca tüm mülakat verenler Fethullah Gülen Cemaati’ne yakın basın-yayın organlarının Ergenekon ve Balyoz süreçlerinde medya çalışanları üzerinde büyük bir korku iklimi oluşturduğunu, ancak son yaşanan süreçlerde de bu gruba mensup kişilere haksızlıklar yapıldığına dikkat çekmişlerdir. Ayrıca Türkiye’deki olağanüstü koşullar ve baskılar nedeniyle, Gülen Cemaati (FETÖ) veya Kürt medyasına mensup gazetecilerin görüşlerine tezde yer verilememiştir. Bu

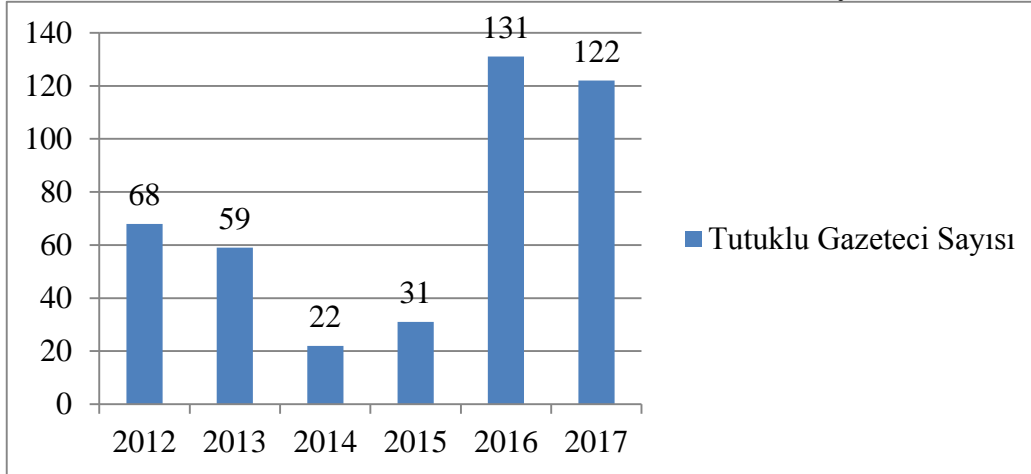
durum, Türkiye’de OHAL koşulları altında yapılan bir bilimsel çalışma açısından doğal kabul edilmelidir.

Mülakatlara hipotezler açısından bakıldığında ise, her iki hipotezi de doğrulayan bilgilerin neredeyse tüm konuşmacılar tarafından verildiği gözlemlenmiştir. Zira Türkiye’de son yıllarda basına yönelik baskıların arttığı tespiti ortak bir kanaat olarak vurgulanırken, bu durumun Türkiye’nin genel demokrasi, ekonomik gelişmişlik ve insan hakları çitasıyla alakalı olduğu da sıklıkla vurgulanmıştır. Derinlemesine mülakatlar hakkında bu araştırma kapsamında nicel anlamda bir içerik analizi yapılmamış olsa da, gözlemler ve söylem analizi düzeyi bakıldığında, otoriterleşme ve medyaya siyasi ve ekonomik baskılar olgularının genel olarak doğrulandığı görülmektedir.

3.4. Türkiye’de Basın Özgürlüğünün İstatistiki Olarak İncelenmesi: Türkiye’deki Geçmiş Hükümetler ve Diğer Ülkelerle Kıyaslanması

Bu bölümde, Türkiye’de basın özgürlüğünün istatistiki olarak incelenmesine gayret edilecek ve nitel kanıtlara nicel kanıtlar iliştilirilecektir. Bu bağlamda, AK Parti hükümetinin Türkiye’deki geçmiş hükümetler ve diğer ülkelerle kıyaslanması amaçlanmaktadır. Bu veriler, bize genel tablo hakkında sağlam kanıtlar oluşturacaktır. Bu bölümde kullanılan veriler, Bianet medya gözlem raporları, Freedom House verileri ve Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü’nün istatistiki verilerinden derlenmiştir.

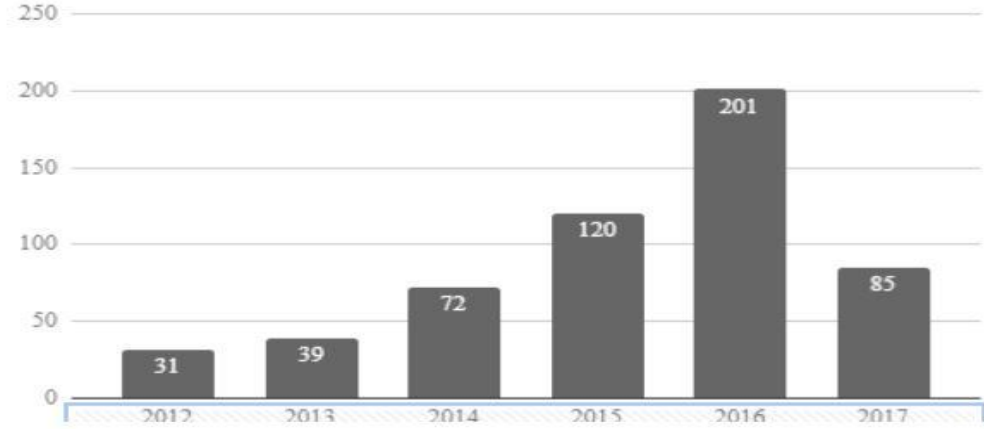
Tablo 1. Yıllara Göre Tutuklu Gazeteci Sayısı

Kaynak: Bianet, Bia Medya Gözlem Raporları (10 Şubat 2017, 7 Şubat 2018). 25 Mayıs 2018 tarihinde <https://bianet.org/bianet/medya/183487-2016-gazeteciligin-ohal-kiskacina-alindigi-yil> ve <https://m.bianet.org/bianet/medya/194083-bia-medya-gozlem-2017-habercinin-medyanin-bir-yil> adreslerinden erişilmiştir.

Tablo 1, Türkiye’de 2012-2017 döneminde tutuklanan gazeteci sayılarını göstermektedir. Bianet Bia Medya Gözlem Raporları’ndan derlenen bu verilere göre, Türkiye’de medyaya yönelik en büyük baskı ve tutuklama dalgası 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından 2016 ve 2017 döneminde yaşanmıştır. Bu bağlamda, buradaki veriler her iki hipotezi de doğrulamaktadır. Zira hükümetin iktidarı kaybetme korkusuyla darbe girişimi sonrasında baskı politikalarına yönelmesi durumu ve demokrasi çitasının OHAL koşulları altında düştüğü dönemlerde basın özgürlüklerinin de azaldığı savı, hipotezlerimizin özünü oluşturmaktadır. Nitekim 2012-2013 gibi demokratikleşme reformlarının devam ettiği dönemlerde, basına yönelik baskılar da istatistiki olarak daha düşük düzeydedir.

Tablo 2. 2012'den Bu Yana Yıl Yıl Gözaltına Alınan Gazeteciler
2012'den bu yana yıl yıl gözaltına alınan gazeteciler

Kaynak: BİA Medya Gözlem Raporları. (7 Şubat 2018). Bia Medya Gözlem 2017: Habercinin & Medyanın Bir Yılı. 25 Mayıs 2018 tarihinde <http://bianet.org/bianet/medya/194083-bia-medya-gozlem-2017-habercinin-medyanin-bir-yili> adresinden erişilmiştir.

Tablo 2, Tablo 1'i doğrular şekilde, Türkiye'de 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında basına yönelik baskıların arttığını ve gözaltına alınan gazeteci sayısında hızlı bir artış yaşandığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, olağanüstü koşullar nedeniyle düşen Türkiye'nin demokratik performansı, medya düzenini de olumsuz yönde etkilemektedir.

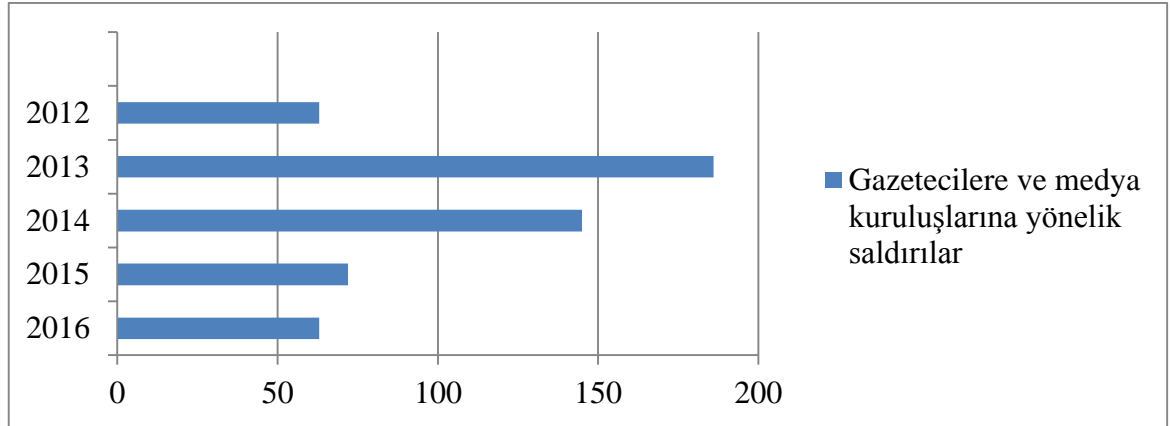
Tablo 3. Yıl Yıl İşten Çıkarılan Gazeteciler

Kaynak: BİA Medya Gözlem Raporları. (7 Şubat 2018). Bia Medya Gözlem 2017: Habercinin & Medyanın Bir Yılı. 25 Mayıs 2018 tarihinde <http://bianet.org/bianet/medya/194083-bia-medya-gozlem-2017-habercinin-medyanin-bir-yili> adresinden erişilmiştir.

Tablo 3 de, Tablo 1 ve Tablo 2'yi doğrular niteliktedir. 15 Temmuz 2016'da Gülen Cemaati (FETÖ) tarafından gerçekleştirilen darbe girişiminin ardından tabloda görüldüğü gibi en çok işten çıkarılan gazeteci sayısı 2016 senesinde oluşmuştur. Buradan da anlaşıldığı gibi, darbe girişimi, iktidarın medyaya yönelik baskıyı arttırmasında önemli faktörlerden bir tanesidir. Bu durum da, birinci hipotezimizi doğrulamaktadır.

Tablo 4. Yıllara Göre Gazetecilere Ve Medya Kuruluşlarına Yönelik Saldırılar

Kaynak: BİA Medya Gözlem Raporları. (10 Şubat 2017) 2016: Gazetecinin OHAL Kıskaçına Alındığı Yıl. 25 Mayıs 2018 tarihinde <https://m.bianet.org/bianet/medya/183487-2016-gazeteciligin-ohal-kis kacina-alindigi-yil> adresinden erişilmiştir.

Tablo 4'te ise farklı bir durum ortaya çıkmıştır. Gazetecilere ve medya kuruluşlarına karşı en çok saldırı 2013'te AK Parti iktidarının otoriterleşmesine yönelik büyük bir kitlesel halk hareketine dönüşen Gezi Parkı Olayları sürecinde ve sonrasında olmuştur. Bu yıl içerisinde, iktidarın, bu konuyla ilgili gerçekleri vermek isteyen medya çalışanlarına yönelik baskının dozajını diğer yıllara oranla arttırdığı görülmektedir. İlerleyen yıllarda ise gazetecilere ve medya kuruluşlarına yönelik saldırılar nispeten azalmıştır.

Tablo 5. Freedom House Türkiye’de Basın Özgürlüğü Puanı

Yıllar	Freedom House, Türkiye’de Basın Özgürlüğü Puanı
1995	73
1996	74
1997	65
1998	69
1999	69
2000	58
2001	58
2002	58
2003	55
2004	52
2005	48
2006	48
2007	49
2008	51
2009	50
2010	51
2011	54
2012	55
2013	56
2014	62
2015	65

Not: Yüksek puan basın özgürlüğünde gerileme anlamı taşıyor.

Kaynak: Dogrulukpayi.com. (7 Ekim 2015). Türkiye’de Basın Özgürlüğü. 25 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.dogrulukpayi.com/bulten/turkiye-de-basin-ozgurlugu> adresinden erişilmiştir.

Tablo 5’te ise, 2002’de iktidara gelen AK Parti iktidarı dönemi içerisinde 2015 yılına doğru basın özgürlüğü konusunda düşüş yaşadığını görmekle birlikte, 2015 senesindeki puanının 1997’deki puanla aynı olduğunu görmekteyiz. Bu veriden yola çıkarsak, AK Parti iktidarı döneminde, Türkiye, 2015 yılından itibaren basın özgürlüğü konusunda eski yıllara kıyasla bir gerileme yaşamaktadır. Ancak 1990’lar Türkiye’sinin de şimdikinden pek farklı olmadığı yine bu tabloda karşımıza çıkan bir veridir.

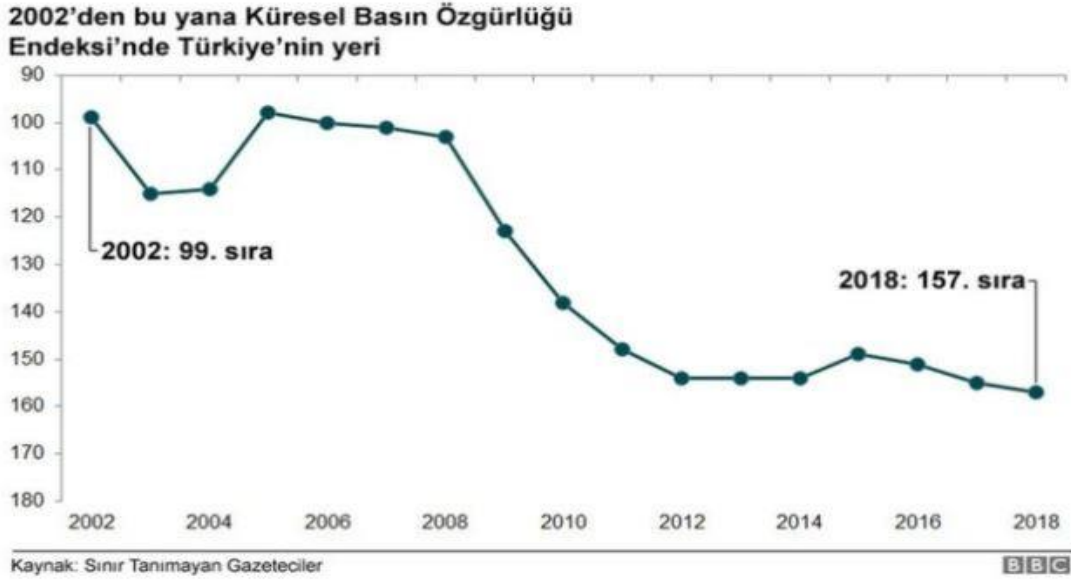
Tablo 6. Türkiye’nin Basın Özgürlüğü Karnesi

Kaynak: Deutsche Welle Türkçe Servisi. (3 Mayıs 2018). Beş Soruda Türkiye’de Basın Özgürlüğü 25 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.dw.com/tr/beş-soruda-türkiyede-basin-özgürlüğü/a-43625621> adresinden erişilmiştir.

Tablo 6'daki verileri Tablo 5'le karşılaştırdığımızda, Türkiye'nin 2016'dan itibaren basın özgürlüğü konusunda 1990'lı yıllardan bile daha geriye doğru gittiği görülmektedir. Tablo 1-2-3-5'i doğrular nitelikte olan bu veriden yola çıkarsak, bu gerilemenin ana faktörü 15 Temmuz 2016 darbe girişimidir.

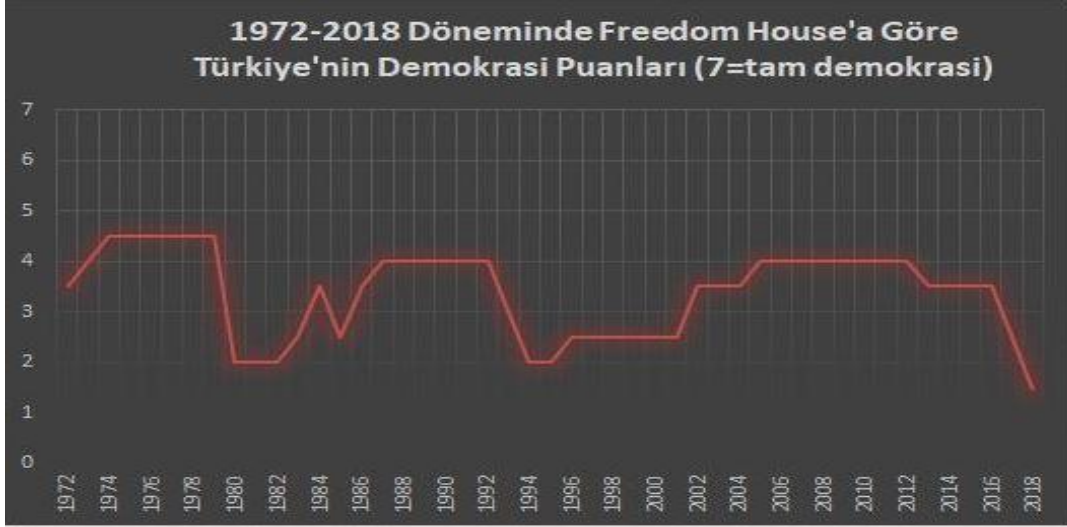
Tablo 7. 2002'den Bu Yana Küresel Basın Özgürlüğü Endeksi'nde Türkiye'nin Yeri

Kaynak: Bbc.com. (26 Nisan 2017). 2017 Basın Özgürlüğü Endeksi: Türkiye Yine Geriledi, 180 ülke arasında <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-43985064> 155'nci 25 Mayıs 2018 tarihinde adresinden erişilmiştir.

Tablo 7 de Tablo 1-2-3-5 ve 6'yı doğrular niteliktedir. Nitekim 15 Temmuz darbe girişiminin ardından, Türkiye'nin küresel anlamda basın özgürlüğü konusunda geriye doğru gittiğini görmekteyiz.

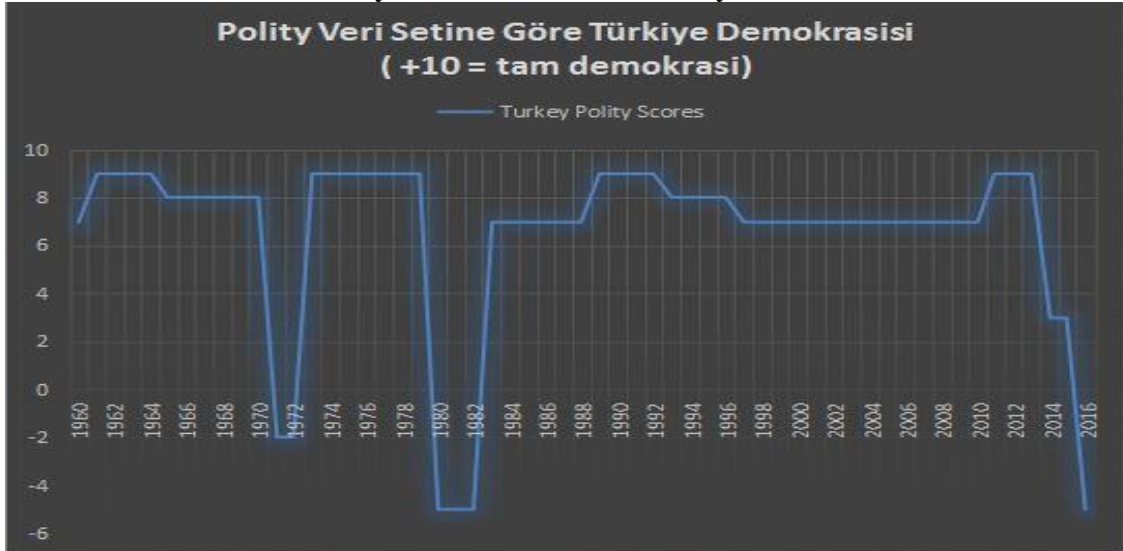
Tablo 8. 1972-2018 Döneminde Freedom House'a Göre Türkiye'nin Demokrasi Puanları

Kaynak: Balta, Evren. (15 Mayıs 2018). Türkiye'de Demokrasi Grafiği. 25 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.birikimdergisi.com/haftalik/8881/turkiye-nin-demokrasi-grafigi#.WwMfp-jFLIU> adresinden erişilmiştir.

Tablo 8 de Tablo 1-2-3-5 ve 7'yi doğrular nitelikte olup, bu tabloda da görüldüğü üzere, Türkiye'nin demokrasi puanı 15 Temmuz darbe girişiminin ardından azalmaktadır. Bunda 15 Temmuz darbe girişiminin ardından ilan edilen OHAL'in büyük etkisinin olduğunu görülmektedir.

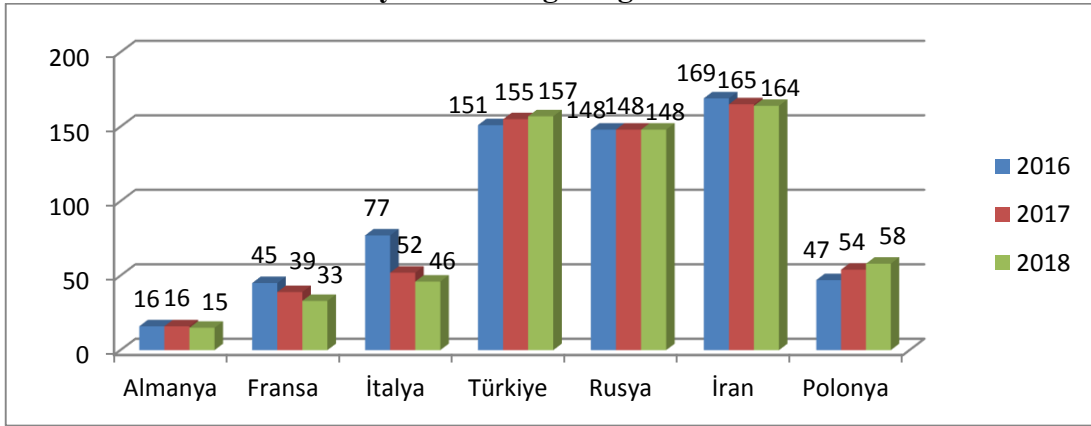
Tablo 9. Polity Veri Setine Göre Türkiye Demokrasisi

Kaynak: Balta Evren. (15 Mayıs 2018).Türkiye'de Demokrasi Grafiği.25 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.birikimdergisi.com/haftalik/8881/turkiye-nin-demokrasi-grafigi#.WwMfp-jFLIU> adresinden erişilmiştir.

Tablo 9’da ise, Türkiye demokrasinin bulunduğu durum Tablo 8’i doğrulamaktadır. 15 Temmuz darbe girişiminin ardından ilan edilen OHAL’in demokrasi açısından gerilemeye neden olduğu görülmekle birlikte, cari durumun 12 Eylül 1980 darbesindeki oranla hemen hemen aynı olduğu görülmektedir.

Tablo 10. Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi Sıralaması

Kaynak: Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü (RSF). (2016-2017-2018). Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi Sıralaması. 25 Mayıs 2018 tarihinde <https://rsf.org/fr/ranking/2016>, <https://rsf.org/fr/ranking/2017> ve <https://rsf.org/fr/ranking/2018> adreslerinden alınmıştır.

Tablo 10’da görüldüğü gibi, Türkiye, dünya basın özgürlüğü sıralamasında liberal demokrasinin uygulandığı Almanya, Fransa, İtalya gibi ülkelerden ve bir Doğu Avrupa ülkesi olan Polonya’dan bile basın özgürlüğü konusunda çok daha geridedir. Bu verilere göre, Rusya’nın sıralaması ise son yıllarda hiçbir şekilde değişmemiş ve otoriter bir rejimle yönetilen Rusya sabit konumda kalmıştır. Ancak Türkiye, 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından, tabloda görüldüğü gibi basın özgürlüğü sıralamasında dünyada en gerilere doğru gitmiştir. Ayrıca Türkiye, tabloya baktığımızda, İran’dan hala daha iyi durumdadır.

3.5. Basına Yönelik Baskı Politikalarına Dair Teorik Modellemeler

Nikos Poulantzas, otoriter devlet kavramını kapitalist devletin doğal bir biçimi olarak tanımlamaktadır. Günümüzde devletin veya diğer bir deyişle iktidarın otoriterleşmesine yönelik atılan adımlar rekabetçi otoriterlik veya rekabetçi otoriterizm gibi kavramlarla yer bulmaktadır (Pirili 2016, 15).

Üçüncü dalga demokratikleşmenin getirdiği yeni rejimler olarak tanımlanan hibrit (melez) rejimler, demokrasi ve otoriter rejimlerin arasında bulunmaktadır.

Steven Levitsky ve Lucan Way'a göre, bir rejimde demokrasi tanımlamasında yer alan ifadelerden biri kısıtlanıyorsa, buna "rekabetçi otoriterlik" veya "rekabetçi otoriteryanizm" (*competitive authoritarianism*) denir. 1990'lı ve 2000'li yıllarda askeri ve tek parti vesayetlerini seçimler yoluyla devirmiş ve yönettikleri toplumları demokratikleştirmek için bir takım adımlar atan, fakat bundan herhangi bir sonuç elde edemeyen iktidarlar, baskıcı otoriter rejimler inşa etmektedirler. Bu tarz rejimlerde rekabetçi otoriteryanizm görülmektedir. Rekabetçi otoriteryanizm'in görüldüğü ülkelerde, farklı ideolojileri temsil eden siyasi partiler seçimler yoluyla birbirleriyle rekabet etmektedirler; fakat seçimlerde hile ve manipülasyon yaşanmasıyla birlikte, iktidar, devletin elinde ordu ve polis gibi baskı aygıtlarını kullanarak muhalif partileri ve basını baskı altına almakla beraber, seçimlerde haksız ve eşitsiz bir rekabete yol açmaktadır. Rekabetçi otoriter rejimlerde seçimlerde iktidar ile yurttaşlar arasında bir patronaj ilişkisi olmakla birlikte, yurttaşlar, adaylar arasından tercihte bulunurken hangi adaydan daha fazla imtiyaz elde edeceklerse o adaya oy vermektedirler. Bu koşullardan dolayı, muhalif görüşlü insanlar iktidarı seçimle deviremeyeceğini düşündüğünden, hükümetin iktidarı kaybedip hesap verebilme ihtimali de ortadan kalkmaktadır. Yurttaşlar, aynı zamanda iktidar ile iyi ilişkiler yürütemeyen ve iktidarın politikalarına muhalefet eden muhalif milletvekillerini bu davranışlarından dolayı hedef altına almaktadır. Bu durum, hukuk devletinin, özgürlüklerin ve sivil toplum örgütlerinin zayıflamasına yol açmaktadır (Demirtaş 2014, 90; Jibrul & Kabıru 2017, 84; Pirili 2016, 16; Somer 2014)

Rekabetçi otoriter rejimlerde, siyasal hayat içerisinde seçimler yapılmasına rağmen, temel hak ve özgürlükler güvence altına alınmamakla birlikte, ifade ve örgütlenme hakları da kısıtlanabilmektedir. Ancak rekabetçi otoriterlik, herşeye rağmen seçimli demokrasiye dayandığı iddia edilen bir rejimdir. Diğer bir deyişle, Levitsky'e göre, bu rejimler otoriterleşme ile birlikte içinde temsili demokrasiyi de belli ölçülerde barındırmaktadır. Diğer bir deyişle, rekabetçi otoriterliğin görüldüğü rejimler, geleneksel otoriter rejimler ve diktatörlüklerden farklı olmakla birlikte, bu rejimler kendi içinde demokratik ve anti-demokratik uygulamaları da bir arada içerisinde barındırır. Devlet kurumları muhalif siyasi partileri zayıflatmak amaçlı kullanılırken, bu rejimlerde yasama organı iktidar tarafından zayıflatılmakta ve yargı organı ise sürekli baskı ve denetim altına alınmaktadır. Yargının iktidar tarafından

teslim alınabilmesi için rüşvet gibi bir takım yöntemler uygulanmaktadır. (Karadağ 2006, 76; Pirili 2016, 16-18).

Rekabetçi otoriterliğin görüldüğü rejimlerde, iktidar devlet kaynaklarını usulsüz bir şekilde kullanmakta ve farklı şekillerde şiddet ve baskı görülmektedir. Ancak Batı ile ilişkilerini çeşitli şekillerde güçlü bağlarla sürdüren bazı devletler bu süreçte demokratikleşirken, Batı ile ilişkilerini olumlu anlamda sürdüremeyen devletlerde ise rejim demokrasi olduğu iddia edilen otoriter bir yönetime dönüşmekte ve bu rejimlerin ömrü kısa olmaktadır. Rekabetçi otoriterliğin görüldüğü ülkelerde iktidar seçimle devrilebilir. Ancak Siyaset Bilimci Bunce ve Wolchik'e göre; rekabetçi otoriterliğin görüldüğü ülkelerde, ortak bir cephe oluşturulup ortak bir aday çıkarılır, sivil toplum ile muhalefet arasında güçlü bağlar oluşturulur, ülke çapında yüksek oranda sandığa katılım sağlanır, muhalefet olarak ortaya yeni bir söylem koyulur, gençlik hareketleriyle güçlü bağlar oluşturulur ve hem finansal kaynaklar güçlendirilir, hem de seçimde gerekli denetleme sağlanabilirse, seçimi muhalefet kazanabilmektedir. (Arslanalp 2017; Emre 2013, 2).

Bu tür bir siyasi yapıyla yönetilen ülkelerde yasama işlevini yitirirken, yargı yani diğer deyişle mahkemeler iktidar tarafından bir takım yöntemler ile ele geçirilmeye çalışılmaktadır. Rekabetçi otoriterliğin görüldüğü ülkelerde, iktidar, medyayı kendisine ait olduğunu görmeye birlikte, baskı yoluyla medyayı teslim almaya veya ele geçirmeye çalışılmaktadır. Bu tarz sistemle yönetilen ülkelerde, basın kuruluşları yasaklanmaya çalışılıp, tamamen işlevsiz hale getirilmeye çalışılmıştır (Pirili 2016, 16). Bazı ülkelerde gazetecilerin listeler yoluyla işten attırılması, medya kuruluşlarının çeşitli şekillerde iktidara yakın gruplara sattırılmaya çalışılması ve kapatılması bu duruma örnek gösterilebilir.

Otoriter rejimlerde ve rekabetçi otoriterliğin görüldüğü rejimlerde basının durumunu otoriter kuramla açıklarsak; basın, pasif bir konuma veya tamamen işlevsiz hale getirilmeye çalışılmaktadır. Otoriter rejimlerde basın otoriteye bağlı olmakla birlikte, siyasi iktidarın çizmiş olduğu özgürlük sınırının dışına çıkıldığı zaman medya kuruluşları devlete ihanet etmekle suçlanmaktadırlar. A. J. Liebling'in söylediği gibi, "Basın özgürlüğü yalnızca basına sahip olabilenlere aittir". Otoriter rejimler ile yönetilen ülkelerde, iktidar, medyanın sahibi olarak kendini gördüğünden

dolayı, basın kuruluşlarının kendisini huzursuz edecek veya kendisini zor duruma düşürecek yayınlar yapmamasına çok büyük önem verir. Aksi bir durumun yaşanması durumunda ise, iktidar, medya kuruluşlarını ve çalışanlarını kendine düşman olarak görmekle birlikte, onları hainlik, ajanlık ve düşmanlıkla suçlar (Arvas 2014, 17; İnsel 2017; Keane 2015, 85) Türkiye gibi bazı ülkelerde bir takım muhalif gazetelerin ve gazetecilere yönelik bu tarz suçlamaların yöneltilmesi örneği bu durumu daha iyi açıklamaktadır.

Rekabetçi otoriter rejimlerin anlaşılabilmesi için, bu rejimlerin siyasal ve ekonomik programlarının tartışılabilmesi ve bu rejimlerin toplumsal boyutunun anlaşılabilmesi gerekir. Otoriterlik, kapitalist devlet vb. kavramların Siyaset Bilimciler tarafından irdelenmesi gerekir. Siyasal Bilimlerin konusu olan kimlik politikaları ve feminist yaklaşımlar gibi konular da bu bağlamda dışlanmamalıdır (Pirili 2016, 18)

Rekabetçi otoriterlik kavramını güncel Türkiye siyasetine uyarladığımızda, birçok açıdan benzerlikler görüldüğü söylenebilir. Zira 2010 yılına kadar demokratikleşme reformu yapan Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) hükümeti, bu tarihten itibaren hızlı bir otoriterleşme sürecine girmiştir. Rekabetçi otoriterliğin görüldüğü rejimlerde olduğu gibi AK Parti iktidarı döneminde de seçimler haksız ve eşitsiz koşullarda gerçekleştirilmiştir. Örneğin; bir kamu yayın kurumu olan TRT 1, Kasım 2015'te gerçekleştirilen genel seçimler öncesinde AK Parti'nin gerçekleştirdiği 52 etkinliğe 21 saat, CHP'nin 29 etkinliğine 7 saat, MHP'nin 5 etkinliğine 2 saat, HDP'nin 1 etkinliğine ise sadece 18 dakika yer vermiş ve buna benzer bir durum bu seçim öncesindeki 7 Haziran 2015 genel seçimleri ve bu seçim sonrasında 16 Nisan 2017 referandumunda da yaşanmıştır. Rekabetçi otoriter rejimlerde, iktidar, polis ve ordu gibi baskı aygıtlarını kullanarak muhalif partileri ve basını baskı altına almaktadır. Ancak Türkiye'de, AK Parti iktidarı döneminde ordu bir baskı aygıtı olarak kullanılmamıştır; buna karşın, gazeteciler ve milletvekilleri arasında polis şiddetine maruz kalanlar olmuştur. Örneğin; KHK ile üniversiteden uzaklaştırılan akademisyenlere destek amacıyla Ankara Üniversitesi'nde gerçekleştirilen bir eylemde polisler tarafından gazetecilere müdahalede bulunulmuş ve basında yer alan bazı görüntülerde polisin CHP milletvekili Ali Şeker'in boğazını

sıktığı görülmüştür. Bu olaya benzer ve daha vahim bazı olaylar da gerçekleşmiştir (Cumhuriyet.com.tr 2017; Sozcu.com.tr 2016).

Rekabetçi otoriter rejimlerde seçimlerde iktidar ile yurttaşlar arasında bir patronaj ilişkisi vardır. Dolayısıyla, bireyler, adaylar arasından tercihte bulunurken hangi adaydan daha fazla imtiyaz elde edeceklerse o adaya oy vermektedirler. Türkiye’de de AK Parti iktidarı döneminde benzer bir durum görülmektedir. Örneğin, 2010 yılında gerçekleştirilen anayasal referandum öncesi hava sıcaklığının 45 dereceye ulaştığı Gaziantep’te iktidara yakınlığıyla bilinen Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından yurttaşlara kömür dağıtılmıştır. Kömür dağıtımına tepki gösteren dönemin CHP Gaziantep İl Başkanı Hasan Öztürkmen, AK Parti’nin rüşvet veya tehditle oy almaya çalıştığını iddia ederek durumu yurttaşların oyunu etkilemeye yönelik rüşvet olarak değerlendirmiştir. Dönemin MHP İl Başkanı Mehmet Özdemir de referandum öncesi bu atılan adımın art niyetle yapıldığını belirtmiştir. Yine 2014 senesinde gerçekleştirilen seçim öncesinde, İstanbul’un Esenyurt Mahallesi’nde Roman yurttaşların itirafları sonucunda AK Parti iktidarının oy sözü karşılığında çok sayıda insana 300 lira dağıttığı ortaya çıkmış ve yurttaşlar kurban bayramında kurban etinin bile kendilerine getirildiğini belirtmiştir (Hurriyet.com.tr 2010; Ortadogugazetesi.net 2014).

Rekabetçi otoriter rejimlerde medya iktidar tarafından baskı altına alınmaktadır. Böyle bir ortamda, iktidar, rahatsızlık duyduğu gazetecileri ve medya kuruluşlarını hainlik, ajanlık ve düşmanlıkla suçlayabilir ve Türkiye’de de son yıllarda buna benzer bazı olaylar yaşanmıştır. Çalışmanın ‘Türkiye’de Basın Özgürlüğü (2002-2017)’ başlıklı üçüncü bölümünde konunun detaylarıyla ilgili bilgi verilmiştir. Rekabetçi otoriterliğin görüldüğü rejimlerde, yasama, yürütme ve yargı iktidarın denetimi altındadır ve AK Parti iktidarı döneminde bu durum Türkiye için de geçerlidir. Örnek vermek gerekirse; iktidara yakınlığıyla bilinen A Haber’de gazeteci Erkan Tan’ın “Arka Plan” isimli programında dönemin AK Parti Diyarbakır milletvekili Galip Ensarioğlu yasamanın da, yürütmenin de ve yargının da kendi ellerinde olduğunu duyurmuş. Ayrıca Danıştay Başkanı Zerrin Güngör’ün Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın düzenlediği çay toplama etkinliğine katılması ve yine Güngör’ün Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın karşısında cüppesinde olmayan düğmelerini

iliklemeye çalışması Türkiye’de büyük bir tartışma konusu olmuştur (T24.com.tr 2016; Yurtgazetesi.com.tr 2017). Rekabetçi otoriterliğin görüldüğü rejimlerde demokratik ve anti-demokratik uygulamalar bir arada görülmektedir. Bu durum, AK iktidarı döneminde Türkiye için de geçerlidir. Bu çalışmada “AK Parti Döneminde Siyasi Arka Plan (2002-2017)” başlıklı ikinci ve “Türkiye’de Basın Özgürlüğü (2002-2017)” başlıklı üçüncü bölümünde konunun detaylarına yer verilmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmada; AK Parti iktidarının siyasi arka planı ve bu iktidarın basınla olan ilişkileri, bu alanda çalışmış gazeteciler, akademisyenler ve basın örgütlerinin yöneticilerinin görüşlerine yer verilerek ve sayısal veriler üzerinden Türkiye'nin bu iktidar dönemi içerisinde basın (medya) özgürlüğü konusunda geldiği durum incelenerek ortaya konulmuştur. Bu çalışmada, "Giriş" bölümünde ifade edilen her iki hipotez de ispatlanmıştır.

İlk hipoteze² bakmak gerekirse; Türkiye'de AK Parti iktidarı döneminde özellikle 2013 yılından itibaren basın özgürlüğü hızla azalmış ve Türkiye'de medya ve çalışanlarına yönelik büyük bir baskı politikası uygulanmıştır. Bu korkuların ana tetikleyici ise, 2013 Gezi Parkı Olayları ve 15 Temmuz 2016 darbe girişimi gibi AK Parti'yi iktidarını kaybetme korkusuna sürükleyen olağanüstü süreçlerdir. Bu çalışmanın içerisinde bulunan Tablo 1-2-3-4-5-6-7-8 ve 9'u incelediğimiz zaman, bu durum sayısal verilerle net olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada ikinci hipotez³ de ispatlanmıştır. Türkiye'de genel demokrasi çitasının yükseltildiği dönemlerde basın özgürlükleri de artmaktadır; ancak çitanın düştüğü dönemlerde basın özgürlükleri de azalmaktadır. Ayrıca Türkiye, geçmişte demokratik açıdan daha kötü durumda olduğu dönemlerde bile basın özgürlükleri konusunda istatistiki açıdan daha iyi durumda olmuştur ve Türkiye günümüzde diğer gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerle kıyaslandığında, basın özgürlükleri açısından hayli olumsuz bir noktadadır. Bu çalışmanın içerisinde yer alan Tablo 5-6-7-8 ve 9'a baktığımızda, geçmiş dönemlere oranla basın özgürlüğü konusunda geriye doğru gidildiği istatistiki olarak ispatlanmaktadır. Yine Tablo 10'nu incelediğimizde, Türkiye'nin liberal demokrasi ile yönetilen Almanya, Fransa, İtalya, bir Doğu

² **Birinci Hipotez:** Türkiye'de AK Parti iktidarı döneminde özellikle 2013 yılından sonra basın özgürlükleri hızla azalmış ve Türkiye'de medya çalışanlarına yönelik büyük bir baskı ve sindirme politikası uygulamaya sokulmuştur. Türkiye'de yaşanan olağanüstü süreçler (darbe girişimleri vs.) ve hükümetin yaşadığı iktidarı kaybetme korkusu, bu baskı politikalarının ana tetikleyicisidir.

³ **İkinci Hipotez:** Türkiye'de genel demokrasi çitasının ilerlediği dönemlerde basın özgürlükleri de artmaktadır. Türkiye'de demokrasi çitasının düştüğü dönemlerde basın özgürlükleri de azalmaktadır. Ancak Türkiye, geçmişte demokratik açıdan daha kötü durumda olduğu dönemlerde bile basın özgürlükleri konusunda istatistiki açıdan daha iyi durumda olmuştur. Ayrıca Türkiye, günümüzde diğer gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerle kıyaslandığında, basın özgürlükleri konusunda çok olumsuz bir noktadadır.

Avrupa ülkesi olan Polonya ve otoriter rejimle yönetilen Rusya'dan bile basın özgürlüğü konusunda daha geriye gittiği görülürken, şimdilik İslami otoriter bir rejimin olduğu İran'dan şimdilik daha iyi konumda olduğu görülmektedir.

Genel olarak bu çalışmada elde edilen tüm bilgi ve verilerden yola çıkarsak; Türkiye'de basın özgürlüğünün sağlanabilmesi için şu önerilerde bulunulabilir.

- AK Parti iktidarı, öncelikle PKK, Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve DEAŞ (İŞİD) ile kararlı bir şekilde anayasal çerçeve ve hukuk sınırları içerisinde mücadele ederek, terör sorununu çözmeye çalışmakla birlikte, Türkiye'de demokratikleşmenin önünün açılmalıdır.
- Türkiye'de OHAL rejimi kaldırılarak, demokratik bir anayasanın hazırlanması gerekmektedir.
- Türkiye'de gazeteciler başta olmak üzere terör örgütleriyle bağlantısı olmayan kişilerin üzerindeki baskının ortadan kaldırılması ve bu kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi gerekmektedir.
- Yargıda reformların gerçekleştirilmesi ve yargının üstünlüğü ve tarafsızlığını koruyacak bir takım adımların atılmasıyla birlikte, Türkiye'de görülmekte olan davalar da hukuka uygun bir şekilde, diğer bir deyişle anayasal çerçeve içerisinde incelenmeli ve davalara herhangi bir siyasi müdahalede bulunulmamalıdır.

Daha önceki yıllarda Türkiye'de tabuları yıkan önemli meselelerin gündeme gelmesini ve tartışılmasını sağlayan ve özellikle 2002-2010 döneminde belli ölçülerde demokratikleşmenin önünü açmış olan, ancak daha sonra ülkedeki terörün yarattığı ortamdan ve değişen siyasi koşullardan etkilenerek geriye doğru adımlar atmaya başlayan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan liderliğindeki AK Parti, geçmişte yaptığı hatalardan ders çıkararak, bundan sonra terör sorununu ortadan kaldırmaya çalışmalı ve aynı süreçte demokratikleşmenin önünü açarak, hukuk alanında sağlam temellere dayanan bir reform gerçekleştirmeli ve aynı zamanda toplumdaki kutuplaşmanın ortadan kalkması için de çaba göstermelidir. Tüm bu önerilerle birlikte, AK Parti, başlangıçta bu önerileri gerçekleştirirse basın özgürlüğü, ekonomi, eğitim vs. alandaki sorunları da çözebilir. Bu durum, başta ekonomi ve dış politika olmak üzere diğer alanlarda da Türkiye'yi çok daha iyi bir konuma

taşıyacaktır. Zira dünyadaki gelişmiş ülkeler, aynı zamanda açık ve özgür toplumlardır.

Muhalefet partilerinin ise, iktidara karşı topluma alternatif olacak politikalar geliştirmeleri ve deneyimli ve dinamik bir siyasi kadro ve program oluşturmaları gerekmektedir. Türkiye'deki muhalif siyasi partiler, iktidara yapıcı eleştirilerde bulunarak, topluma bu konuda ön ayak olmalıdır. Muhalefet partilerinin medya kuruluşlarına ve gazetecilere sahip çıkması da gerekmektedir. Muhalefet partileri tarafından gazetecilere yönelik baskılar dile getirilmeli ve gazetecilere açılan davalara geniş katılım gösterilerek, toplumun dikkati bu baskı politikalarına çekilmelidir. Ayrıca muhalefet partilerinin sivil toplum ve basın örgütleriyle aralarındaki bağı güçlendirmesi de gerekmektedir.

Türkiye'de basın özgürlüğünün sağlanabilmesi için gazetecilerin de bir takım adımlar atması gerekir. Gazeteciler, farklı kurumlarda çalışıyor ve farklı ideolojilere mensup bulunuyor olsalar da, birbirlerini ayırmadan örgütlü ve dayanışma içerisinde olmaları gerekmektedir. Gazetecilerin aynı zamanda sendikalı olup örgütlenmeleri de gerekmektedir. Gazetecilerin kendi meslektaşlarına yönelik açılan davalara geniş katılım ve destek göstermesiyle birlikte, meslektaşlarına yönelik baskılara da itiraz etmeleri gerekir. Görüş aldığımız basın örgütlerinin temsilcilerinin, akademisyenlerin ve gazetecilerin görüşlerinden yola çıkarsak, gazeteciler, herhangi bir anayasal, hukuksal suç veya terör suçu oluşturmadan kamuoyu yararına gerçekleri haber olarak yazıp yayınlamakla görevlidirler. Bu haklarına, gazeteciler mutlaka sahip çıkmalıdırlar.

Bu konuda topluma düşen sorumluluklara bakmamız gerekirse; toplum, haber alma hakkına sahip çıkmakla birlikte, iktidar tarafından hukuksuzca gerçekleştirilen bir takım girişimlere ve başta gazeteciler olmak üzere haksız olan tutuklamalara yönelik itiraz etme hakkını kullanmalıdır. Medya kuruluşlarına ve gazetecilere sahip çıkılmalı ve gazetecilere yönelik açılan davalarda geniş katılım gösterilmelidir. Bu şekilde, toplum, en temel haklarından biri olan haber alma hürriyetine/hakkına sahip çıkmış olacaktır.

Konuyu genel biçimde özetlersek; basın özgürlüğü ve demokratikleşmenin önünün açılması konusunda, AK Parti, CHP başta olmak üzere muhalefet partileri, basın çalışanları ve sivil toplum ve toplumun da katılımıyla geniş bir istişare süreci yaratılmalıdır. Bununla birlikte, gazetecilerin yeni medya teknolojileriyle yaşanan dönüşüme ayak uydurabilmesinin önü açılarak, yeni medya teknolojilerine yatırım yapılması gerekmektedir. Gazetecilerin mesleklerine sahip çıkması için internet üzerinden “tık haberciliği” yapmak yerine, “veri gazeteciliği”, “yavaş gazetecilik”, “kaliteli gazetecilik” ve “barış gazeteciliği” gibi alternatif gazetecilik alanlarına yönelmeleri gerekmektedir. Önemli olan, gazetecinin toplumdaki insanların hayatını olumlu yönde değiştirecek haberler yazmasıdır. Bu sayede mesleklerine sahip çıkmakla birlikte, bu durum toplumun da bağımsız gazeteciliğe sahip çıkabilmesini sağlar.

Son olarak, bu araştırma ve benzeri araştırmaların Türkiye’de iktidar, muhalefet, akademi, iş çevreleri ve sivil toplumca ciddiye alınmaları ve herkesin Türkiye’de daha iyi işleyen bir demokratik rejim kurulması konusunda elini taşın altına koyması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Abc Gazetesi (21 Nisan 2016). Erdoğan ‘Ben Bu Davanın Savcısıyım’ Demişti!. 21 Aralık 2017 tarihinde <https://www.abcgazetesi.com/guncel/erdogan-ben-bu-davanin-savcisiyim-demisti-13866h/haber-13866> adresinden erişilmiştir.
- Acarer, Erk. (5 Ekim 2016). Olağanüstü Bir Hal Yok OHAL Neden Sürüyor?. 9 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.birgun.net/haber-detay/olaganustu-bir-hal-yok-ohal-neden-suruyor-130370.html> adresinden erişilmiştir.
- Ağbaba, Veli & Nurettin, Demir & Özel, Özgür (2013). “Dünyanın En Büyük Gazeteci Cezaevi: Türkiye”. Cumhuriyet Halk Partisi Tutuklu Gazeteciler Raporu 2013. 17 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.cgd.org.tr/index.php?Did=274> adresinden erişilmiştir.
- Ağbaba, Veli & Muharrem, Işık & Nurettin, Demir, Özel, Özgür (2014). *Balyoz Kumpası*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Akdeniz, Yaman & Altıparmak Kerem. Türkiye’de Can Çekişen İfade Özgürlüğü: OHAL’de Yazarlar, Yayıncılar Ve Akademisyenlerle İlgili Hak İhlalleri. 19 Mayıs 2018 tarihinde https://www.englishpen.org/wp-content/uploads/2018/03/Turkey_Freedom_of_Expression_in_Jeopardy_TUR.pdf adresinden erişilmiştir.
- Akgün, Mensur & Cop, Burak & Emre, Yunus & Yesevi, Çağla Gül. (2014). *Gezi Parkı’nda Ne Oldu? Katılımcıların Penceresinden Bir Gezi Parkı Değerlendirmesi*. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Küresel Siyasal Eğilimler Merkezi (GPoT).
- Akın, Doğan. (30 Ekim 2014). Zaman Gazetesi ÇYDD’nin Burs Verdiği Fahişeleri ve Teröristleri Hatırlıyor mu?. 21 Mayıs 2018 tarihinde <http://t24.com.tr/yazarlar/dogan-akin/zaman-gazetesi-cyddnin-burs-verdigi-fahiseleri-ve-teroristleri-hatirliyor-mu,10502> adresinden erişilmiştir.

- Akşam Gazetesi. (21 Mart 2015). Abdullah Öcalan'ın Mektubu. 27 Nisan 2018 tarihinde <https://www.aksam.com.tr/siyaset/abdullah-ocalanin-mektubu/haber-391530> adresinden erişilmiştir.
- Alan, Ümit. (2015). Saray'dan Saraya Türkiye'de Gazetecilik Masalı. İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Aljazeera Turk. (21 Eylül 2016). Ali Bayramoğlu Yeni Şafak'tan Ayrıldı. 20 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.aljazeera.com.tr/haber/ali-bayramoglu-yeni-safaktan-ayrildi> adresinden erişilmiştir.
- Altıok, Zeynep. OHAL Bilançosu, Hak İhlalleri Raporu. CHP. 4 Mayıs 2018 tarihinde <http://cdn.chp.org.tr/cms/0/Folder//33743.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Altunok, Özlem & Epik, Seçil & Oral Sibel. (Şubat 2018). Türkiye'de Sansür Ve Otosansür: Eylül 2016- Aralık 2017. İstanbul: Sansüre ve Otosansüre Karşı Platform.
- Amerikaninsesi.com. (29 Kasım 2017). KaosGL: Türkiye'de Eşcinsellere Karşı Nefret Söylemi Resmileşti. 4 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.amerikaninsesi.com/a/kaosgl-turkiyede-escinsellere-karsi-nefret-soylemi-resmilesti/4142352.html> adresinden erişilmiştir.
- Ardalı, Ecem & Osum, Fezile. Düşünce Suçuna Karşı Girişim: Düşünceye Özgürlük Raporu 2015. 30 Nisan 2018 tarihinde <http://www.dusun-think.net/dosya/kutuphane/2015-kitap-06012016-25.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Arslan, Alp. (9 Nisan 2017). Otoriter Rejimlerde Muhalefet Seçimleri Kazanabilir mi?. 26 Haziran 2018 tarihinde <https://www.gazeteduvar.com.tr/forum/2017/04/09/otoriter-rejimlerde-muhalefet-secimleri-kazanabilir-mi/> adresinden erişilmiştir.

- Arslan, Zühtü. (2009). *Başörtüsü AK Parti Ve Laiklik*. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA Analiz).
- Artigercek.com. (13 Temmuz 2017). OHAL'in Bir Yıllık Bilançosu. 9 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.artigercek.com/ohal-in-turkiye-de-bir-yillik-bilancosu> adresinden erişilmiştir.
- Arvas, Sena, İbrahim. (2014). *Türk Basınında Etik Ve Öz Denetim*. İstanbul: BETA Yayıncılık.
- Aslan, Ali. (8 Ekim 2016). 5 Soruda OHAL Karnesi. 9 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.setav.org/5-soruda-ohal-karnesi/> adresinden erişilmiştir.
- Ayaz, T. & Bilir, M. & Buyruk, E. & İzmir, S. & Kaygusuz, A. & Kaynar & A., Kuruçaylı & Z., Sever & D., Yücel, M. (2013). *Taksim Gezi Parkı Olayları Raporu*. İstanbul: MAZLUMDER İstanbul Şubesi.
- Aydınlık Gazetesi. (14 Mart 2017). Bahçeli'den Bengü Türk'e Tasfiye Operasyonu. 20 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.aydinlik.com.tr/politika/2017-mart/bahceli-den-bengu-turk-e-tasfiye-operasyonu> adresinden erişilmiştir.
- Aydınlık Gazetesi. (1 Şubat 2018). Taner Kılıç Yeniden Tutuklandı. 17 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.aydinlik.com.tr/taner-kilic-yeniden-tutuklandi-turkiye-subat-2018> adresinden erişilmiştir.
- Balak, Erman, Mehmet. 2014. *Tutuklu Gazeteciler Kapsamında İfade Özgürlüğü, Sansür Ve Otosansür Kavramlarının İncelenmesi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Baltacı, Evren. (15 Mayıs 2018). Türkiye'nin Demokrasi Grafiği. 25 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.birikimdergisi.com/haftalik/8881/turkiye-nin-demokrasi-grafigi#.WwftyujFLIU> adresinden erişilmiştir.

Bbc.com. (16 Temmuz 2016). Darbe Girişimi İçin Kim Ne Dedi?. 2 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-36813013> adresinden erişilmiştir.

Bbc.com. (3 Mayıs 2018). Dünya Basın Özgürlüğü Günü Türkiye Basın Özgürlüğü Endeksinde 2 Sıra Daha Gerileyerek 157'inciliğe Düştü. 3 Temmuz 2018 tarihinde <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-43985064> adresinden erişilmiştir.

Bbc.com. (3 Nisan 2017). Erdoğan'dan Kılıçdaroğlu'nun Kontrollü Darbe Girişimi İddiasına Yanıt. 9 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-39483298> adresinden erişilmiştir.

Bbc.com. (16 Şubat 2018). Gazeteci Deniz Yücel Tahliye Edildi. 20 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-43084331> adresinden erişilmiştir.

Bbc.com. (11 Ağustos 2014). Türkiye'nin 12.Cumhurbaşkanı Erdoğan. 27 Nisan 2017 tarihinde http://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/08/140810_cumhurbaskanligi_secim adresinden erişilmiştir.

Bbc.com. (7 Ağustos 2016). Yenikapı'da Üç Partinin Katılımıyla Demokrasi ve Şehitler Mitingi. 2 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-37002177> adresinden erişilmiştir.

Beyazgazete. (22 Aralık 2009). "Türkiye'de 2009'a Damga Vuran Olaylar". 17 Kasım 2017 tarihinde <http://beyazgazete.com/haber/2009/12/22/turkiye-de-2009-a-damga-vuran-olaylar-18288.html> adresinden erişilmiştir.

BİA Medya Gözlem Raporları. (10 Şubat 2017). 2016 Gazeteciliğın OHAL Kiskacına Alındığı Yıl. 25 Mayıs 2018 tarihinde <https://m.bianet.org/bianet/medya/183487-2016-gazetecilig-in-ohal-kiskacina-alindigi-yil> adresinden erişilmiştir.

BİA Medya Gözlem Raporları. (7 Şubat 2018). BİA Medya Gözlem 2017: Habercinin& Medyanın Bir Yılı 25 Mayıs 2018 tarihinde <http://bianet.org/bianet/medya/194083-bia-medya-gozlem-2017-habercinin-medyanin-bir-yili> adresinden erişilmiştir.

Bianet.org. (21 Eylül 2012). “Balyoz Davası Nedir?”. 20 Kasım 2017 tarihinde bianet.org/bianet/hukuk/140996-balyoz-davasi-nedir adresinden erişilmiştir.

Bianet.org. (27 Şubat 2008). CHP Türban Değişikliğine Karşı Anayasa Mahkemesi'ne Başvurdu. 17 Mayıs 2018 tarihinde <https://bianet.org/bianet/siyaset/105196-chp-turban-degisikligine-karsi-anayasa-mahkemesi-ne-basvurdu> adresinden erişilmiştir.

Bianet.org (12 Haziran 2011). “12 Haziran Genel Seçim Sonuçları Belli Oldu”. 21 Kasım 2017 tarihinde bianet.org/bianet/bianet/130687-12-haziran-genel-secim-sonuclari-belli-oldu adresinden erişilmiştir.

Bianet.org (3 Mayıs 2017). “KCK Operasyonları”. 20 Kasım 2017 tarihinde İşsiz Gazeteciler Haberin Peşinde dosyasının içinde bulunan bianet.org/bianet/siyaset/185455-kck-operasyonlari adresinden erişilmiştir.

Bianet.org (10 Ağustos 2010). “Referandum 2010 Yetmez Ama Evet Diyenler Gerekçelerini Anlatıyor”. 20 Kasım 2017 tarihinde bianet.org/bianet/siyaset/124030-yetmez-ama-evet-diyenler-gerekcelerini-anlatiyor adresinden erişilmiştir.

Birgün Gazetesi. (11 Şubat 2018). Akit TV'de Cumhuriyet'e tehdit: Sizi Gibileri Katletmek Mübahtır. 20 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.birgun.net/haber-detay/akit-tv-de-cumhuriyet-e-tehdit-sizin-gibileri-katletmek-mubahtir-203920.html> adresinden erişilmiştir.

Bursalı, Orhan. (25 Mart 2018). Neden Doğan Medya, 4 Gerekçe Ve Gazetecilik Yapmak Yasak!. 9 Mayıs 2018 tarihinde http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/948174/Neden_Dogan_Medya__4_gerekce_ve__Gazetecilik_yapmak_yasak__.html adresinden erişilmiştir.

Cnnturk.com. (9 Kasım 2009). Aydınlik ve Ulusal Kanal Çalışanları Tutuklandı. 20 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.cnnturk.com/2009/turkiye/11/09/aydinlik.ve.ulusal.kanal.calisanlari.tutuklandi/550991.0/index.html> adresinden erişilmiştir.

Cnnturk.com. (21 Nisan 2016). “Ergenekon Davası Resmen Bitti”. 20 Kasım 2017 tarihinde <https://www.cnnturk.com/turkiye/ergenekon-davasi-resmen-bitti?page=2> adresinden erişilmiştir.

Cumhuriyet Akademi Sayı 18. (27 Eylül 2017). Akademik Özgürlükler Raporu 2016-2017. 8 Mayıs 2018 tarihinde <https://bilimakademisi.org/wp-content/uploads/2017/10/ca18-4-5.pdf> adresinden erişilmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi. (10 Şubat 2017). Ankara’da CHP’li Vekile Saldırı: Polis Boğazını sıklı. 2 Temmuz 2018 tarihinde http://www.cumhuriyet.com.tr/video/video_haber/673895/Ankara_da_CHP_li_vekile_saldiri__Polis_bogazini_sikti.html adresinden erişilmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi. (16 Şubat 2018). CNN Türk Emin Çapa’nın İşine Son Verdi. 9 Mayıs 2018 tarihinde http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/928101/CNN_Turk__Emin_Capa_nin_isine_son_verdi.html adresinden erişilmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi. (28 Şubat 2015). Dolmabahçe Anlaşması. 27 Nisan 2018 tarihinde http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/224047/Dolmabahce_anlasmasi.html adresinden erişilmiştir.

- Cumhuriyet Gazetesi. (16 Eylül 2015). Gazeteci Kılığında Tetikçi. 20 Mayıs 2018 tarihinde
http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/370673/Gazeteci_kiliginda_tetikci.html adresinden erişilmiştir.
- Cumhuriyet Halk Partisi Genel Merkezi (2010). “AKP Yönetimi Altındaki Medya Dünyası”. Ankara: CHP Aralık 2010 Medya Raporu.
- Çağdaş Gazeteciler Cemiyeti (Ocak-Mart 2015). “Çağdaş Gazeteciler Cemiyeti Medya İzleme Raporu Ocak-Mart 2015”. 22 Aralık 2017 tarihinde <http://www.cgd.org.tr/index.php?Did=358&Page=1> adresinden erişilmiştir.
- Çağlar, İsmail & Efe, İbrahim & Kardaş, Tuncay & Telci, Numan, İsmail. (2017). 15 Temmuz Darbe Girişimi Ve Batı Medyası. İstanbul: Siyaset Ekonomi Ve Toplumsal Araştırmaları Vakfı (SETA).
- Çakır, Ruşen. (21 Haziran 2014). Balyoz Gülen Cemaatinin Başında Patladı. 21 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.gazetevatan.com/rusen-cakir-650418-yazar-yazisi-balyoz-gulen-cemaatinin-basin-d-a-patladi/> adresinden erişilmiştir.
- Çalışır, Bilal. (2015). Türkiye’de Basın Özgürlüğü’nün Hukuki Zemini. İstanbul Enstitüsü: İstanbul Toplum Siyaset ve Ekonomi Araştırmaları Enstitüsü Medya ve İletişim Çalışmaları Merkezi.
- Çarık, Şenol. (23 Temmuz 2016). Solcular Darbe Girişimi Ve OHAL için Ne Dedi. 2 Mayıs 2018 tarihinde <https://odatv.com/solcular-darbe-girisimi-ve-ohal-icin-ne-dedi-2307161200.html> adresinden erişilmiştir.
- Çekirge, Fatih. (30 Ocak 2017). Madem Sordunuz Ben de Oyumu Açıklıyorum Çünkü. 20 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/fatih-cekirge/madem-sordunuz-ben-de-oyumu-acikliyorum-cunku-40350078> adresinden erişilmiştir.

Çetin, Selvet& Yılmaz Murat (2013). *10 Yıllık Reform Döneminde İnsan Hakları: Gelişmeler ve Beklentiler*. Ankara: Stratejik Düşünce Enstitüsü.

Çiftçi, K. ,“Türkiye’de Kemalizm Karşısında Siyasal İslamcı Hegemonyanın İnşası- TheCostruction Of Political Islamist”, 25 Aralık 2017 tarihinde http://iibf.giresun.edu.tr/fileadmin/user_upload/Dergi_1/02.pdf adresinden erişilmiştir.

Çolak, İlker, Nusret. (2013). *Kitle İletişim Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Demirtaş, Erdem. (2014) *Ortadoğu’da Devlet Ve İktidar Otoriter Rejimler Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul: Metis Yayınları.

Demirtaş, Serkan. (3 Kasım 2015). 7 Haziran’dan 1 Kasım’a Ne Değişti?. 30 Nisan 2018 tarihinde <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/serkan-demirtas/7-hazirandan-1-kasima-ne-degisti-1464710/#> adresinden erişilmiştir.

Demokrasi İçin Birlik Platformu. (20 Temmuz 2017). *OHAL’in 1. Yılında Demokrasi Enkaz Altında*.

Denk, Erdem. (2016). *Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri*. Ankara: Öğrenciler AB’yi Öğreniyor: Ortak Değerler, Temel Haklar ve Politikalar Teknik Destek Projesi.

Deutsche Welle Türkçe Servisi. (17 Aralık 2017). 17-25 Aralık: Yolsuzluk Soruşturması mı, Darbe Girişimi mi?. 26 Nisan 2018 tarihinde <http://www.DW.com/tr/17-25-aralik-yolsuzluk-soruşturması-mı-darbe-girişimi-mi/a-41827103> adresinden erişilmiştir.

Deutsche Welle Türkçe Servisi. (14 Mart 2008). *AKP’ye Kapatma Davası Açıldı*. 16 Kasım 2017 tarihinde www.DW.com/tr/akpye-kapatma-davası-açıldı/a-3192923 adresinden erişilmiştir.

Deutsche Welle Türkçe Servisi. (31 Mayıs 2017). Beş Soruda Gezi Parkı Protestoları. 11 Nisan 2017 tarihinde <http://www.DW.com/tr/beş-soruda-gezi-parkı-protestoları/a-39063920> adresinden erişilmiştir.

Deutsche Welle Türkçe Servisi. (3 Mayıs 2018). Beş Soruda Türkiye’de Basın Özgürlüğü. 25 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.DW.com/tr/beş-soruda-türkiyede-basın-özgürlüğü/a-43625621> adresinden erişilmiştir.

Deutsche Welle Türkçe Servisi. (25 Nisan 2018). Cumhuriyet Gazetesi Çalışanlarına Hapis Cezası Yağdı. 19 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.DW.com/tr/cumhuriyet-gazetesi-çalışanlarına-hapis-cezası-yağdı/a-43537684> adresinden erişilmiştir.

Deutsche Welle Türkçe Servisi. (10 Ocak 2017). Kılıçdaroğlu: 20 Temmuz Sivil Darbe Tarihidir. 9 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.DW.com/tr/kılıçdaroğlu-20-temmuz-sivil-darbe-tarihidir/a-37074721> adresinden erişilmiştir.

Deutsche Welle Türkçe Servisi. (20 Temmuz 2017). OHAL’in Birinci Yılında Enkaz Raporu. 7 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.DW.com/tr/ohalin-birinci-yılında-enkaz-raporu/a-39774624> adresinden erişilmiştir.

Deutsche Welle Türkçe Servisi. (21 Mart 2013). Öcalan’dan Çağrı. 26 Kasım 2017 tarihinde <http://www.DW.com/tr/öcalandan-çağrı/a-16688176> adresinden erişilmiştir.

Diken.com.tr. (22 Mart 2015). Erdoğan’dan Bir Bomba Daha: Dolmabahçe Toplantısı Yanlıştı, O 10 Maddeye de Karşıyım. 29 Nisan 2018 tarihinde <http://www.diken.com.tr/erdogandan-bir-bomba-daha-dolmabahçe-toplantisi-dogru-degildi-o-10-maddeye-de-karsiyim/> adresinden erişilmiştir.

Diken.com.tr. (6 Eylül 2015). Erdoğan’dan Samimi İtiraf: 400 Milletvekili Alınsaydı Durum Farklı Olurdu. 30 Nisan 2018 tarihinde <http://www.diken.com.tr/erdogandan-samimi-itiraf-400-milletvekili-alinsaydi-bunlar-olmazdi/> adresinden erişilmiştir.

Diken.com.tr. (6 Ekim 2017). Nagehan Alçı: Sözcü'ye FETÖ Suçlaması Yönelmek FETÖ'ye Bayram Ettiriyor. 20 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.diken.com.tr/nagehan-alcı-sozcuye-feto-suclamasi-yoneltmek-fetoye-bayram-ettiriyor/> adresinden erişilmiştir.

DİSK (20 Temmuz 2017). Olağanüstü Hal Ve Çalışma Yaşamı: OHAL Emeğe Zararlıdır. İSTANBUL: Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) RAPORU

Doğrulukpayi.com. (7 Ekim 2015). Türkiye'de Basın Özgürlüğü. 25 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.dogrulukpayi.com/bulten/turkiye-de-basin-ozgurlugu> adresinden erişilmiştir.

Dufner, Ulrike, Sevim, Semahat, Yıldırım Barış. (2013). Kürt Meselesinin Çözümüne İlişkin Algılar, Aktörler Ve Süreç. İstanbul, Diyarbakır: Diyarbakır Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü, HeinrichBöllStiftung Derneği Türkiye Temsilciliği.

Ellis, M., Steven. (2015). Demokrasi Risk Altında. Viyana: Uluslararası Basın Enstitüsü (IPI) Türkiye Özel Raporu.

Emre, Yunus. (2013). Sosyal Demokrasi Küresel Bir Çevre İçin Bir Siyasal Alternatif Olabilir mi?. İstanbul Kültür Üniversitesi: Küresel Eğilimler Serisi Çalışma Kağıdı No: 3

Eral, Elif. (2011). Basında Ergenekon Davası. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Gazetecilik Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Evrensel Gazetesi. (31 Temmuz 2016). Cemaat Ve Necip Hablemitoğlu Suikastı. 18 Aralık 2017 tarihinde <https://www.evrensel.net/haber/286436/cemaat-ve-necip-hablemitoglu-suikasti> adresinden erişilmiştir.

Evrensel Gazetesi. (9 Haziran 2017). Nedim Şener: Devletin Tüm Kademeleri Cinayette Rol Aldı. 21 Kasım 2017
tarihinde www.evrensel.net/haber/322863/nedim-sener-devletin-tum-kademeleri-cinayette-rol-aldi adresinden erişilmiştir.

Evrensel Gazetesi. (30 Aralık 2017). Türkiye Ve Dünyada 2017 Yılına Damga Vuran Olaylar. 3 Mayıs 2018 tarihinde
<https://www.evrensel.net/haber/342086/turkiye-ve-dunyada-2017-yilina-damga-vuran-olaylar> adresinden erişilmiştir.

Gazeteciler.com. (8 Şubat 2012). Ve Karacan Hisselerini Devretti!!. 10 Nisan 2018 tarihinde <http://www.gazeteciler.com/haber/ve-karacan-hisselerini-devretti/204380> erişilmiştir.

Gazetekarinca.com. (25 Eylül 2017). HDP Raporu: OHAL En Çok Kadınları Etkiledi Cinayet Ve İstismarlar Arttı. 9 Mayıs 2018 tarihinde
<http://gazetekarinca.com/2017/09/hdp-raporu-ohal-en-cok-kadinklari-etkiledi-cinayet-ve-istismarlar-artti/> adresinden erişilmiştir.

Güler, E., Z. Recep Tayyip Erdoğan'ın Davos Şovu Ve Etkileri. BU SAYIDA, 205.

Haber7.com. (12 Temmuz 2017). Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan OHAL Resti. 9 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.haber7.com/ic-politika/haber/2376222-cumhurbaskani-erdogandan-ohal-resti> adresinden erişilmiştir.

Haber7.com. (13 Eylül 2010). Referandum Sonucu Neleri Değiştirdi?. 20 Kasım 2017 tarihinde www.haber7.com/siyaset/haber/603261-referandum-sonucu-neleri-degistirdi adresinden erişilmiştir.

HabertürkGazetesi . (22 Mayıs 2011). Bahçeli A Takımını Kaybetti. 20 Kasım 2017 tarihinde www.haberturk.com/gundem/haber/632867-bahceli-a-takimini-kaybetti adresinden erişilmiştir.

- Hac, Said. (13 Aralık 2013). Erdoğan Ve Gülen: Çekişmenin Sebepleri Ve Araçları. 21 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/erdogan-ve-gulen-cekismenin-sebepleri-ve-araclari> adresinden erişilmiştir.
- Halkevleri. (2017). 16 Nisan 2017 Referandum Hak İhlalleri Raporu 1. Halkevleri Hukuk Dairesi.
- Halktv.com.tr. (4 Temmuz 2017). 4 Temmuz 2003 Çuval Olayının Yıl Dönümü. 6 Aralık 2017 tarihinde halktv.com.tr/4-temmuz-2003-cuval-olayinin-yil-donumu-199850 adresinden erişilmiştir.
- Hamsici, Mahmut. (16 Aralık 2014). 10 Soruda: 17-25 Aralık Operasyonları. 27 Nisan 2018 tarihinde http://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/12/141212_17_25_aralik_operasyonu_neler_oldu_10_soruda adresinden erişilmiştir.
- House, Benenson, Peter. (2013). Gezi Parkı Eylemleri Türkiye’de Toplanma Özgürlüğü Hakkı Şiddet Kullanılarak Engelleniyor. Birleşik Krallık: Uluslararası Af Örgütü, Uluslararası Sekreteryaya
- Hürriyet Gazetesi. (7 Eylül 2015). AK Parti Milletvekili Saldırganlara Böyle Hitap Etti: 1 Kasım’dan Sonra Defolup Gidecekler. 20 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/ak-parti-milletvekili-saldirganlara-boyle-hitap-etti-1-kasim-dan-sonra-defolup-gidecekler-30007675> adresinden erişilmiştir.
- Hürriyet Gazetesi. (18 Mayıs 2006). Allah’ın Askeriyim Dedi Vurdu. 25 Aralık 2017 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/allah-in-askeriyim-dedi-vurdu-4432607> adresinden erişilmiştir.
- Hürriyet Gazetesi. (11 Ağustos 2010). 45 Derece Sıcaklıkta Kömür Dağıtımı. 2 Temmuz 2018 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/45-derece-sicaklikta-komur-dagitimi-15532552> adresinden erişilmiştir.

Hürriyet Gazetesi. (6 Ocak 2012). Eski Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ Tutuklandı. 24 Kasım 2017 tarihinde www.hurriyet.com.tr/eski-genelkurmay-baskani-ilker-basbug-tutuklandi-19615243 adresinden erişilmiştir.

Hürriyet Gazetesi. (9 Eylül 2015). Hürriyet Gazetesi'ne İkinci Saldırı. 20 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/hurriyet-gazetesine-ikinci-saldiri-30021193> adresinden erişilmiştir.

Hürriyet Gazetesi. (24 Kasım 2016). Son Dakika! Avrupa Parlamentosu Türkiye İle Müzakereler Dondurulsun Dedi. 9 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/avrupa-parlamentosu-turkiye-ile-muzakereleri-40287154> adresinden erişilmiştir.

Hürriyet Gazetesi. (1 Ocak 2009). TRT'nin Kürtçe kanalı TRT 6 yayına başladı. 17 Kasım 2017 tarihinde www.hurriyet.com.tr/trtnin-kurtce-kanali-trt-6-yayina-basladi-10683296 adresinden erişilmiştir.

Hürriyet Gazetesi. (20 Aralık 2009). Yarbay Ali Tatar intihar etti. 17 Kasım 2017 tarihinde www.hurriyet.com.tr/yarbay-ali-tatar-intihar-etti-13257788 adresinden erişilmiştir.

IPS İletişim. Gazeteciler İçin Pratik Kılavuz. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları. 2 Temmuz 2018 tarihinde https://bianet.org/files/static/bia_kitaplar/gazeteciler%20için%20pratik%20kavuz-c.pdf adresinden erişilmiştir.

İnce, Barış. (6 Nisan 2018). Bağımsız Medya: Havuzda Islanmayanlar. 10 Mayıs 2018 tarihinde <https://freeturkeyjournalists.ipi.media/bagimsiz-medya-havuzda-islانmayanlar/> adresinden erişilmiştir.

İnsan Hakları Ortak Platformu. (2017). Olağanüstü Hal Uygulamaları Durum Raporu 23 Şubat 2017. İnsan Hakları Ortak Platformu (HYD, İHD, İHGD, UAÖ Türkiye).

- İnsel, Ahmet. (29 Temmuz 2017). Otokratlar Bağımsız Medya Olabileceğine İnanmazlar. 25 Mayıs 2018 tarihinde http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/791728/Otokratlar_bagimsiz_medya_olabilecegine_inanmazlar.html adresinden erişilmiştir.
- İnternethaber.com. (21 Nisan 2016). Ergenekon Davası Nedir Nasıl Sonuçlandı İşte Son Durum. 20 Kasım 2017 tarihinde www.internethaber.com/ergenekon-davasi-nedir-nasil-sonuclandi-iste-son-durum-1586664h.htm adresinden erişilmiştir.
- JIBRIL, Z. A., & KABIRU, D. (2017). Nijerya’da Demokrasi ve Demokratileşmeye İlişkin Kuramsal ve Kavramsal Konular. 2 Temmuz 2018 tarihinde <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/333608> adresinden erişilmiştir.
- Kanal B. (6 Ekim 2016). Yarbay Ali Tatar’ı intihara sürükleyen kumpas. 17 Kasım 2017 tarihinde www.kanalb.com.tr/haber.php?HaberNo=83526 adresinden erişilmiştir.
- Kaosgl.org. (21 Temmuz 2017). OHAL’de LGBTİ’ler İçin Sokaklar Daha Güvensiz!. 8 Mayıs 2018 tarihinde <http://kaosgl.org/sayfa.php?id=24256> adresinden erişilmiştir.
- Karadağ, Ahmet. (2006). Sürdürülebilir Demokrasi. C.Ü İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi: Cilt 7. Sayı: 1.
- Karar Gazetesi. (17 Şubat 2018). Deniz Yücel Serbest. 20 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.karar.com/guncel-haberler/deniz-yucel-serbest-758594> adresinden erişilmiştir.
- Keane, John. (2015). Medya ve Demokrasi. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Kılıç, Seyfi. (2011). Antalya’daki Yerel Gazetelerin Siyasal Yanlılık Açısından İncelenmesi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi. Sayfa: 2.

Koç, Taşkın, Yaşar. (2011). 12 Eylül'den 12 Haziran'a Siyasi Partiler Adalet Ve Kalkınma Partisi (AK Parti). Ankara: Siyaset Ekonomi Ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA Analiz).

Konda Aratırma Ve Danışmanlık. (2015). 7 Haziran Sandık Ve Seçmen Analizi. İstanbul.

Korkmaz, Ali. Siyasal İletişim Bağlamında Çözüm Süreci Haberlerinin Analizi. 2 Temmuz 2018 tarihinde <http://www.iletisimvediplomasi.com/wp-content/uploads/2014/07/4-Ali-Korkmaz.pdf> adresinden erişilmiştir.

Kulturlimited.com. (2 Kasım 2017). Anadolu Kültür, Diyarbakır Sanat Merkezi Ve DEPO'dan Osman Kavala İle İlgili Açıklama. 9 Mayıs 2018 tarihinde <https://kulturlimited.com/2017/11/02/anadolu-kultur-diyarbakir-sanat-merkezi-ve-depodan-osman-kavala-ile-ilgili-aciklama/> adresinden erişilmiştir.

Kulturlimited.com. (7 Ağustos 2016). Dostlar Tiyatrosu'nun Oyununa OHAL İptali. 8 Mayıs 2018 tarihinde <https://kulturlimited.com/2016/08/07/dostlar-tiyatrosunun-oyununa-ohal-iptali/> adresinden erişilmiştir.

Kulturlimited.com. (11 Ağustos 2016). Zeytinli Rock Festivali OHAL Nedeniyle İptal Edildi. 8 Mayıs 2018 tarihinde <https://kulturlimited.com/2016/08/11/zeytinli-rock-festivali-ohal-nedeniyle-iptal-edildi/> adresinden erişilmiştir.

Medyaradar.com. (22 Mart 2018). Doğan Medya Grubu Ucuza mı Satılıyor? İşte Emsal Rakamlar.... 10 Nisan 2018 tarihinde <http://www.medyaradar.com/dogan-medya-grubu-ucuza-mi-satiliyor-iste-emsal-rakamlar-haberi-1039225> adresinden erişilmiştir.

- Medyaradar.com. (5 Temmuz 2013). Takvim Eylemcileriyle Görüşen Hangi Gazeteci Turkuvaz Medya'dan Kovuldu?. 21 Mayıs 2018'de <http://www.medyaradar.com/takvim-eylemcileriyle-gorusen-hangi-gazeteci-turkuvaz-medyadan-kovuldu-medyaradar-ozel-haberi-101865> adresinden erişilmiştir.
- Mehmetaliguller.com. (29 Nisan 2017). Kontrollü Değil, Erken Doğurtulmuş Darbe Girişimi. 9 Mayıs 2018 tarihinde <https://mehmetaliguller.com/2017/04/29/kontrollu-degil-erken-dogurtulmus-darbe-girisimi/> adresinden erişilmiştir.
- Meltem Haber. (20 Mart 2015). Erdoğan'dan Ergenekon Ve Balyoz İtirafı: 'Aldatıldık!'. 21 Aralık 2017 tarihinde <http://www.meltemhaber.com/?haber,12721> adresinden erişilmiştir.
- Milli Gazete. (17 Nisan 2014). İşte 17 Aralık Sonrası Kovulan Gazeteciler. 19 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.milligazete.com.tr/haber/897412/iste-17-aralik-sonrasi-kovulan-gazeteciler> adresinden erişilmiştir.
- Milliyet Gazetesi. (30 Temmuz 2008). AK Parti Kapatılmasının Kararı Çıktı. 16 Kasım 2017 tarihinde www.Milliyet.com.tr/karar--font-color-red-bugun-mu---font--aciklanacak--siyaset-972729/ adresinden erişilmiştir.
- NTV. (8 Kasım 2017). Sözcü Davasında Gökmen Ulu'ya Tahliye. 20 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.ntv.com.tr/turkiye/sozcu-davasinda-gokmen-uluya-tahliye,PUjS7BPc9kCqyVz816PIpg> adresinden erişilmiştir.
- Odatv.com. (18 Mayıs 2018). CNN Türk'te Ve Kanal D'de Ayrılık Üstüne Ayrılık. 19 Mayıs 2018 tarihinde <https://odatv.com/cnn-turkte-ayrilik-ustune-ayrilik-18051855.html> adresinden erişilmiştir.
- Odatv.com. (21 Aralık 2014). Derya Sazak: Ekrem Dumanlı Tertemizdir. 21 Kasım 2017 tarihinde odatv.com/ekrem-dumanli-tertemizdir-2112141200.html adresinden erişilmiştir.

- Odatv.com. (22 Temmuz 2013). İşte Hükümetin Hedefindeki Gazetecilerin Listesi. 20 Mayıs 2018 tarihinde <https://odatv.com/iste-hukümetin-hedefindeki-gazetecilerin-listesi-2207131200.html> adresinden erişilmiştir.
- Odatv.com. (1 Eylül 2015). Kanaltürk Bizimdir. 16 Kasım 2017 tarihinde odatv.com/fethullahcilar-hem-malimize-coktu-hem-de-silivriye-gonderdi-0109151200.html adresinden erişilmiştir.
- Odatv.com. (12 Mart 2013). 1 Mart Tezkeresi Tutanakları. 25 Aralık 2017 tarihinde <https://odatv.com/1-mart-tezkeresi-tutanaklari-1203131200.html> adresinden erişilmiştir.
- Ortadoğu Gazetesi. (9 Mart 2014). AKP Oy Sözü Karşılığında Para Dağıtıyor. 2 Temmuz 2018 tarihinde <http://www.ortadogugazetesi.net/haber.php?id=33931> adresinden erişilmiştir.
- Özkan, Büşra, Ayşegül. (2015). Türkiye'nin Avrupa Birliği Macerası: 2002-2015 Döneminde Yaşanan Gelişmeler. İstanbul: Birlik Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİRSAM) Yeni Türkiye Enstitüsü.
- Özkır, Yusuf. (14 Temmuz 2015). Gülen Medya Grubu. 21 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.setav.org/gulen-medya-grubu/> adresinden erişilmiştir.
- Patronlardunyasi.com.(1 Eylül 2014). AKP Döneminde Medyada Görülmemiş Kıyım. 10 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.patronlardunyasi.com/haber/AKP-doneminde-medyada-gorulmemis-kiyim/161015> adresinden erişilmiştir.
- Patronlardunyasi.com. (31 Temmuz 2015). İşte 7 Haziran Öncesi Ve Sonrası Şiddetin Kronolojisi: Oylar Düşünce Olaylar Başladı. 29 Nisan 2018 tarihinde <http://www.patronlardunyasi.com/haber/Iste-7-Haziran-oncesi-ve-sonrasi-siddetin-kronolojisi-Oylar-dusunce-olaylar-basladi/171293> adresinden erişilmiştir.

- Pehlivan, Barış, Terkoğlu, Barış. (2015). Gizli Belgelerde Türkiye'nin Sırları Mahrem. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Pirili, Mustafa. (Haziran 2016). Devlet Ve Otoriterlik Üzerine. İktisat ve Toplum sayı 68. 25 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.iktisatvetoplum.com/wp-content/uploads/2017/10/musatafa-pirili-68.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Radikal Gazetesi (3 Temmuz 2014). 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi Tarihi Ne Zaman?. 27 Nisan 2018 tarihinde <http://www.radikal.com.tr/turkiye/2014-cumhurbaskanligi-secimi-tarihi-ne-zaman-1199988/> adresinden erişilmiştir.
- Rürup, Luise, Bettina. (2009). Türkiye'nin Uzun AB Yolu (Çev.). İstanbul: Friedrich Ebert Stiftung Derneği İstanbul Temsilciliği International Policy Analysis Ekim 2009 raporu.
- Sabah Gazetesi (27 Ağustos 2011). Milliyet ve Vatan'a Kayyum Atandı. 10 Nisan 2018 tarihinde <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2011/08/27/milliyet-ve-vatana-kayyum-atandi> adresinden erişilmiştir.
- Sabah Gazetesi (2015). Seçim Haziran 2015. 30 Nisan 2018 tarihinde https://www.sabah.com.tr/secim/7-haziran-2015-genel-secimleri/?utm_campaign=secim_2015_haziran&utm_source=refresh_anasayfa&utm_medium=refresh_anasayfa adresinden erişilmiştir.
- Sabah Gazetesi (2017). Nisan 2017 Referandum Sonuçları. 4 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.sabah.com.tr/secim/16-nisan-2017-referandum/> adresinden erişilmiştir.
- Sansüre Ve Otosansüre Karşı Platform. (28 Haziran 2017). Koç Üniversitesi'nde Basın Özgürlüğü Sunumuna Sansür. 21 Mayıs 2018 tarihinde <http://susma24.com/koc-universitesinde-basin-ozgurlugu-sunumuna-sansur/> adresinden erişilmiştir.

Saran, Ceren. (2014). Medyada Mülkiyet İlişkileri: AKP Döneminde Medya Sahipliğinde Yaşanan Değişimler. Kocaeli: I. Uluslararası İletişim Bilimi ve Medya Araştırmaları Kongresi (I. International Communication Science & Media Studies Congress) Bildiri Kitabı I

Sayar, Hacer. (2017), AK Parti Ve Dönem Seçimleri. Yalova: Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitü Bilim Dalı: Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans Tezi.

Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü. Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi Sıralaması (2016). 25 Mayıs 2018 tarihinde <https://rsf.org/fr/ranking/2016> adresinden erişilmiştir.

Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü. Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi Sıralaması (2017). 25 Mayıs 2018 tarihinde <https://rsf.org/fr/ranking/2017> adresinden erişilmiştir.

Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü. Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi Sıralaması. (2018). 25 Mayıs 2018 tarihinde <https://rsf.org/fr/ranking/2018> adreslerinden erişilmiştir.

Sivilsayfalar.org. (11 Nisan 2018). 2017 İnsan Hakları İhlalleri Raporu: Türkiye'nin İnsan Hakları Ekseni Kaydı. 8 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.sivilsayfalar.org/2018/04/11/2017-insan-haklari-ihlalleri-raporu-turkiyenin-insan-haklari-ekseni-kaydi/> adresinden erişilmiştir.

Sol.org.tr. (14 Nisan 2013). AKP'nin İlk KCK Operasyonun Üzerinden 4 Yıl Geçti. 20 Kasım 2017 tarihinde <http://haber.sol.org.tr/devlet-ve-siyaset/akpnin-ilk-kck-operasyonunun-uzerinden-4-yil-gecti-haberi-71401> adresinden erişilmiştir.

Sol.org.tr. (19 Nisan 2017). İrfan Değirmenci'nin Evi Kurşunlandı!. 9 Mayıs 2018 tarihinde <http://haber.sol.org.tr/toplum/irfan-degirmencinin-evi-kursunlandi-193464> adresinden erişilmiştir.

Sol.org.tr. (31 Aralık 2010). 2010'da Türkiye'de Neler Oldu. 20 Kasım 2017 tarihinde haber.sol.org.tr/devlet-ve-siyaset/2010da-turkiyede-neler-oldu-haberi-37521 adresinden erişilmiştir.

Somer, Murat. (11 Nisan 2014). Türkiye Eksik Demokrasiden Rekabetçi Otoriterizme mi Kayıyor?. 25 Mayıs 2018 tarihinde <http://t24.com.tr/yazarlar/murat-somer/turkiye-eksik-demokrasiden-rekabetci-otoriterizme-mi-kayiyor,9002> adresinden erişilmiştir.

Sönmez Mustafa. (4 Eylül 2015). AKP-Cemaat ya kavga etmeselerdi?. 16 Kasım 2017 tarihinde www.birgun.net/haber-detay/akp-cemaat-ya-kavga-etmeselerdi-88405.html adresinden erişilmiştir.

Sözcü Gazetesi. (7 Ekim 2013). Andımız Kalktı Kamuda Türban Serbest. 17 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.sozcu.com.tr/2013/gundem/andimiz-kalkti-kamuda-turban-serbest-385426/> adresinden erişilmiştir.

Sözcü Gazetesi. (17 Aralık 2015). 17 Aralık Yolsuzluk Operasyonunda Neler Olmuştu?. 26 Nisan 2018 tarihinde <https://www.sozcu.com.tr/2015/gunun-icinden/17-aralik-yolsuzluk-operasyonunda-neler-olmustu-1010713/> adresinden erişilmiştir.

Sözcü Gazetesi. (26 Eylül 2017). Arkadaşımız Mediha Olgun Artık Özgür Sıra Gökmen Ulu'da. 20 Mayıs 2018'de <https://www.sozcu.com.tr/2017/gundem/arkadasimiz-mediha-olgun-tahliye-oldu-sira-gokmen-uluda-2021575/> adresinden erişilmiştir.

Sözcü Gazetesi. (2015). Gezi Parkı Direnişi Sırasında Hayatını Kaybedenler. 26 Aralık 2017 tarihinde http://www.sozcu.com.tr/2015/gundem/gezi-parki-direnisi-sirasinda-hayatini-kaybedenler-845977/?_szc_galeri=1 adresinden erişilmiştir.

Sözcü Gazetesi. (23 Ocak 2018). Sözcü Davasında İkinci Duruşma.. Fehmi Kuru Tüm İddiaları Reddedti: Ben Öyle Hissetmişim. 20 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.sozcu.com.tr/2018/gundem/sozcu-davasinda-ikinci-durusma-2185892/> adresinden erişilmiştir.

Sözcü Gazetesi. (17 Şubat 2017). Süheyl Batum'un Bahçeşehir Üniversitesi'ndeki Görevine Son Verildi. 3 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.sozcu.com.tr/2017/egitim/suheyl-batumun-bahcesehir-universitesindeki-gorevine-son-verildi-1684285/> adresinden erişilmiştir.

Sözcü Gazetesi. (6 Ocak 2016). TRT'nin Skandal Seçim Karnesi!. 2 Temmuz 2018 tarihinde <https://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/trtnin-skandal-secim-karnesi-1031558/> adresinden erişilmiştir.

Sözeri, Ceren. (2015). Türkiye'de Medya-İktidar İlişkileri Sorunlar Ve Öneriler. İstanbul: İstanbul Toplum Siyaset ve Ekonomi Araştırmaları Enstitüsü (İstanbul Enstitüsü).

Sputniknews.com. (17 Nisan 2018). Avrupa Komisyonu Raporu: OHAL Gecikmeksizin Kaldırılsın. 9 Mayıs 2018 tarihinde <https://tr.sputniknews.com/avrupa/201804171033071972-avrupa-komisyonu-turkiye-raporu-feto-teor-orgutu/> adresinden erişilmiştir.

Sputniknews.com. (23 Mart 2018). Gülen'e Vatan Haini Diyen Gazeteciye Hapis Cezası. 21 Mayıs 2018 tarihinde <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201803231032750223-feto-gulen-vatan-haini-hapis-cezasi/> adresinden erişilmiştir.

Sputniknews.com. (2 Kasım 2015). HDP Neden Ve Nerede Oy Kaybetti ?. 30 Nisan 2018 tarihinde <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201511021018761262-hdp-secim-diyarbakir-istanbul-ak-parti-mhp-chp/> adresinden erişilmiştir.

Sputniknews.com. (25 Mayıs 2017). Merkel Erdoğan'dan Gazeteci Deniz Yücel'in Salıverilmesini İstedi. 20 Mayıs 2018 tarihinde <https://tr.sputniknews.com/avrupa/201705251028612010-merke-erdogan-deniz-yucel/> adresinden erişilmiştir.

Sweeney, Bill (2012). *Türkiyenin Basın Özgürlüğü Krizi Gazetecilerin Hapsedildiği ve Muhalefetin Suç Sayıldığı Karanlık Günler*. Çeviri: Özlem Dalkıran & Öznur Tuna, New York: Gazetecileri Koruma Komitesi (CPJ).

Şahin, Haluk. (2011). *Can Çekişen Bir Meslek Üzerine Son Notlar*. İstanbul: Say Yayınları.

Şahin, Haluk. (2012). *Kim Korkar Soruşturmacı Gazeteciden? Araştırmacı ve Soruşturmacı Gazetecilik: Dün, Bugün, Yarın*. İstanbul: Say Yayınları.

Şahin, Mehmet. (2011). *Türkiye-İsrail İlişkileri: Zoraki İttifak Çöktü*. Ankara: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) Ortadoğu Analiz Cilt:3 Sayı: 33

Tasnimnews.com. (10 Nisan 2018). En Büyük Terör Örgütü NATO'dur. 11 Nisan 2018 tarihinde <https://www.tasnimnews.com/tr/news/2018/04/10/1696721/en-buyuk-teror-orgutu-nato-dur> adresinden erişilmiştir.

T24.com.tr. (29 Şubat 2016). Adalet Ağaoğlu: 12 Eylül Referandumunda Evet Dediğim İçin Pişmanım Enayilik Etmişim Osman Can'a Kandık. 20 Kasım 2017 tarihinde t24.com.tr/haber/adalet-agaoglu-12-eylul-referandumunda-evet-dedigim-icin-pismanim-enayilik-etmisim-osman-cana-kandik,330050 adresinden erişilmiştir.

T24.com.tr. (5 Nisan 2016). AKP'li Ensarioğlu: Yasama Bizde Yürütme Bizde, Yargı Bizde, Her Şey Bizde!. 2 Temmuz 2018 tarihinde <http://t24.com.tr/haber/akpli-ensarioglu-yasama-bizde-yurutme-bizde-yargi-bizde-her-sey-bizde,334979> adresinden erişilmiştir.

T24.com.tr. (23 Temmuz 2017). İşte Aylar Sonra Gelen Cumhuriyet İddianamesinin Tam Metni. 19 Mayıs 2018 tarihinde <http://t24.com.tr/haber/iste-aylar-sonra-gelen-cumhuriyet-iddianamesinin-tam-metni,397368> adresinden erişilmiştir.

T24.com.tr. (19 Aralık 2008). Türkiye’de 2008 yılının önemli olayları. tarihi: 16 Kasım 2017 tarihinde t24.com.tr/haber/turkiyede-2008-yilinin-onemli-olaylari,21402 adresinden erişilmiştir.

T24.com.tr. (7 Ağustos 2015). Ve Cüneyt Özdemir Kanal D Ana Haber’den Alındı. 20 Mayıs 2018 tarihinde <http://t24.com.tr/haber/ve-cuneyt-ozdemir-kanal-d-ana-haberden-alindi,305476> adresinden erişilmiştir.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti. (Mart 2014). Mart 2014 Raporu. 22 Aralık 2017 tarihinde <http://www.tgc.org.tr/raporlar/basin-raporlari/164-mart-2014-raporu.html> adresinden erişilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi. (9 Haziran 2004). Basın Kanunu. 26 Haziran 2018 tarihinde <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5187.html> adresinden erişilmiştir.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti. (Mart 2015). Mart 2015 Raporu. 17 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.tgc.org.tr/raporlar/basin-raporlari/433-mart-2015-raporu.html> adresinden erişilmiştir.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti. (Mayıs 2007). Mayıs 2007 Raporu. 16 Kasım 2017 tarihinde <http://eski.tgc.org.tr/basinraporlari.asp> adresinden erişilmiştir.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti. (Nisan 2015). Nisan 2015 Raporu. 17 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.tgc.org.tr/raporlar/basin-raporlari/434-nisan-2015-raporu.html> adresinden erişilmiştir.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti. (Şubat 2014). Şubat 2014 Raporu. 17 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.tgc.org.tr/raporlar/basin-raporlari/165-subat-2014-raporu.html> adresinden erişilmiştir.

Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi. (2012). Türk Tabipleri Birliği Hopa Raporu.
Ankara: Türk Tabipleri Birliği Yayınları.

Ulusal Kanal. (21 Mart 2016). Ergenekon Tertibiyle 21 Ulusal Kanal Ve Aydınlik
Çalışanı Tutuklandı. 20 Mayıs 2018 tarihinde
<https://www.ulusal.com.tr/medya/ergenekon-tertibiyile-21-ulusal-kanal-ve-aydinlik-calisani-tutuklandi-h96447.html> adresinden erişilmiştir.

Uluslararası Af Örgütü. (Nisan 2018). Fırtınaya Göğüs Germek Türkiye’de Korku
İkliminde İnsan Haklarını Savunmak.Birleşik Krallık: Uluslararası Af
Örgütü Uluslararası Sekreteryası.

Uluslararası Af Örgütü. (Mayıs 2017). Gazetecilik Suç Değildir Türkiye’de Medya
Özgürlüğü Üzerindeki Baskılar. Birleşik Krallık: Uluslararası Af Örgütü
Uluslararası Sekreteryası.

Yaşlı, Fatih. (3 Ocak 2018). On Beş Yıl: Kısa Bir Özet. 27 Nisan 2018 tarihinde
<https://www.birgun.net/haber-detay/on-bes-yil-kisa-bir-ozet-198288.html>
adresinden erişilmiştir.

Yeni Akit Gazetesi. Hande Fırat 15 Temmuz Gecesi Sığınakta Beklemiş. 2 Mayıs
2018 tarihinde <http://www.yeniakit.com.tr/foto-galeri/hande-firat-15-temmuz-gecesi-siginakta-beklemis-9248> adresinden erişilmiştir.

Yeni Akit Gazetesi. (6 Haziran 2016). Ümmet Kandoğan: Abdullah Gül’ün eşi
başörtülü olduğu için....16 Kasım 2017 tarihinde
www.yeniakit.com.tr/haber/ummet-kandogan-abdullah-gulun-esi-basortulu-oldugu-icin-181591.html adresinden erişilmiştir.

Yeni Asya Gazetesi. (21 Haziran 2017). AKP’li Yazıcı’dan 20 Temmuz’da Bir
Darbe Yaptılar Yorumu. 9 Mayıs 2018 tarihinde
http://www.yeniasya.com.tr/politika/akp-li-yazici-dan-20-temmuz-da-bir-darbe-yaptilar-yorumu_435963 adresinden erişilmiştir.

Yeniçağ Gazetesi. (9 Aralık 2016). Yeniçağ'a Alçak Saldırı. 20 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.yenicaggazetesi.com.tr/yenicaga-alcak-saldiri-152469h.htm> adresinden erişilmiştir.

Yeni Şafak Gazetesi. (28 Ağustos 2007). Abdullah Gül 339 oyla Cumhurbaşkanı seçildi. 19 Kasım 2017 tarihinde www.yenisafak.com/politika/abdullah-gul-339-oyla-cumhurbaskani-secildi-64827 adresinden erişilmiştir.

Yeni Şafak Gazetesi. (2 Mart 2015). Bavul Başını Yaktı. 21 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.yenisafak.com/gundem/bavul-basini-yakti-2090467> adresinden erişilmiştir.

Yeni Şafak Gazetesi. (22 Mart 2018). Doğan Medya Grubu Erdoğan Demirören'e Satıldı. 10 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.yenisafak.com/ekonomi/dogan-medya-grubu-erdogan-demirorene-satildi-3179648> adresinden erişilmiştir.

Yeni Şafak Gazetesi (2015). Kasım 2015 Genel Seçimi Sonuçları. 30 Nisan 2018 tarihinde <https://www.yenisafak.com/secim-2015-kasim/secim-sonuclari> adresinden erişilmiştir.

Yılmaz, Murat. (2010). 2010 Referandumunu Siyasi Partilerin Tutumları. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA Analiz).

Yurt Gazetesi. (8 Nisan 2017). AKP Eriyor; Hayır'a Saldırıları Artıyor. 3 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.yurtgazetesi.com.tr/gundem/akp-eriyor-hayira-saldirilar-artiyor-h26415.html> adresinden erişilmiştir.

Yurt Gazetesi. (13 Temmuz 2017). Düğmesiz Cübbeyi İliklemeye Çalışan Danıştay Başkanı'na Protesto. 2 Temmuz 2018 tarihinde <http://www.yurtgazetesi.com.tr/gundem/dugmesiz-cubbeyi-iliklemeye-calisan-danistay-baskani-na-h35698.html> adresinden erişilmiştir.

Zileli, Ümit. (23 Mart 2018). Sarı Öküzü Vermeyeceğidin Doğan Ağa!... 9 Mayıs 2018 tarihinde <https://www.sozcu.com.tr/2018/yazarlar/umit-zileli/sari-okuzu-vermeyecegin-dogan-aga-2305068/> adresinden erişilmiştir.

EKLER

EK 1. Çağdaş Gazeteciler Cemiyeti'nin Paylaştığı Cezaevindeki Gazeteciler Listesi

Tutuklu ve Hükümlü 21 Nisan 2018

1. Abdulkadir Turay - Dicle Haber Ajansı (DİHA) muhabiri
2. Abdullah Kılıç - Meydan Gazetesi köşe yazarı
3. Abdullah Özyurt - Zaman Gazetesi muhabiri
4. Abdulvahap İş - Serbest gazeteci
5. Ahmet Altan - Gazeteci - Yazar
6. Ahmet Feyzullah Özyurt - Yerel gazeteci
7. Ahmet Memiş - Haberdar İnternet Sitesi haber müdürü
8. Ahmet Metin Sekizkardeş - Zaman Gazetesi, Gazeteci - yazar
9. Ahmet Turan Alkan - Zaman Gazetesi eski yazarı
10. Ahmet Yavaş - TRT (Erzurum)
11. Akın Atalay - Cumhuriyet Vakfı İcra Kurulu Başkanı
12. Alaattin Güner - Cihan Haber Ajansı eski Medya Direktörü
13. Alaattin Kaya - Zaman Gazetesi imtiyaz sahibi
14. Ali Ahmet Böken - TRT Haber koordinatörü
15. Ali Aşık - Azadiya Welat Gazetesi çalışanı
16. Ali Konar - Azadiya Welat Gazetesi Temsilcisi, Hükümlü
17. Ali Ünal - Zaman Gazetesi köşe yazarı
18. Arafat Dayan - Demokratik Ulus Gazetesi eski yazı işleri müdürü
19. Arif Aslan - Serbest gazeteci
20. Aslı Ceren Aslan - Özgür Gelecek Gazetesi yazı işleri müdürü
21. Ayhan Demir - Çaldıran Haber Ajansı imtiyaz sahibi
22. Ayşe Nazlı Ilıcak - Yarına Bakış Gazetesi yazarı
23. Ayşenur Parıldak - Zaman Gazetesi eski muhabiri
24. AYTEKİN GEZİCİ - Gazeteci - Yazar
25. Aziz İstegün - Zaman Gazetesi Diyarbakır Bölge Temsilcisi
26. Bayram Kaya - Zaman Gazetesi muhabiri

27. Beytullah Özdemir - Zaman Gazetesi Düzce temsilcisi
28. Binali Erdoğan - TRT İzmir başkameramanı
29. Cebrail Parıltı - Anadolu Ajansı (AA) Derik muhabiri
30. Cemal Azmi Kalyoncu - Gazeteci ve Yazarlar Vakfı
31. Ceren Taşkın - Hatay Ses Gazetesi çalışanı
32. Cuma Kaya - Zaman Gazetesi, Gazeteci - yazar
33. Cuma Ulus - Milet Gazetesi yayın koordinatörü
34. Cumali Önal - Zaman Arapça servis sorumlusu
35. Cüneyt Seza Özkan - STV Yayın Yönetmeni
36. Emin Demir - Serbest Gazeteci
37. Emre Soncan - Zaman Gazetesi eski savunma muhabiri
38. Ercan Gün - Fox TV Haber Editörü
39. Erdal Süsem - Eylül Dergisi Editörü, Hükümlü
40. Erdal Şen - Meydan gazetesi eski yazı işleri müdürü
41. Erol Yüksel - TRT Haber Dairesi başkan yardımcısı
42. Erol Zavar - Odak Dergisi Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü, Hükümlü
43. Ersin Şanlı - TRT yurt haberleri müdürü
44. Fahrettin Kılıç - Özgür Toplum Dergisi çalışanı
45. Fatma Ölmez - Radyo Ses çalışanı
46. Faruk Akkan - Cihan Haber Ajansı genel müdürü
47. Ferhat Çiftçi - Azadiya Welat Gazetesi Gaziantep Temsilcisi, Hükümlü
48. Fevzi Yazıcı - Zaman Gazetesi görsel yönetmeni
49. Gökçe Fırat Çulhaoğlu - Türksolu Gazetesi yazarı
50. Gurbet Çakar - Hevi Kadın Dergisi, Hükümlü
51. Gültekin Avcı - Bugün köşe yazarı
52. Habip Güler - Zaman Gazetesi muhabiri
53. Hakan Aksel - TRT yapımcı - yönetmen
54. Hakan Taşdelen - Zaman Gazetesi, Gazeteci - yazar
55. Halil İbrahim Balta - Zaman Gazetesi ekonomik muhabiri
56. Halil İbrahim Mert - TRT (Erzurum)
57. Hamza Günerigök - TRT spikeri
58. Hamit Dilbahar - Azadiya Welat Gazetesi yazarı, Hükümlü

59. Hanım Büşra Erdal - Zaman Gazetesi muhabiri
60. Haşim Söylemez - Aksiyon Dergisi eski yazarı
61. Hatice Duman - Atılım Gazetesi Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü, Hükümlü
62. Havva Cuştan - Etkin Haber Ajansı (ETHA) muhabiri
63. Hidayet Karaca - Samanyolu Yayın Grubu Başkanı
64. Hüseyin Aydın - Cihan Haber Ajansı muhabiri
65. Hüseyin Turan - Zaman Gazetesi, Gazeteci - Yazar
66. İbrahim Kareyeğen - Zaman gazetesi eski yazı işleri müdürü
67. İdris Sayılğan - DİHA muhabiri
68. İdris Yılmaz - Gazeteci
69. İsmail Çoban - Azadiya Welat eski yazı işleri Müdürü
70. İsmnaz Temel - Etkin Haber Ajansı (ETHA) editörü
71. Kamuran Sunbat - DİHA Çukurova eski Muhabiri, Hükümlü
72. Kemal Özer - Evrensel Gazetesi muhabiri
73. Kenan Karavil - Radyo Dünya Genel Yayın Yönetmeni, Hükümlü
74. Lokman Erdoğan - Çorum Manşet Gazetesi yayın kurulu üyesi
75. Mehmet Altan - Gazeteci - Yazar
76. Mehmet Baransu - Taraf Gazetesi Yazarı
77. Mehmet Güleş - Diha muhabiri
78. Mehmet Kuru - Zaman Gazetesi Eskişehir muhabiri
79. Mehmet Sıddık Damar - Diha muhabiri
80. Meltem Oktay - Dicle Haber Ajansı muhabiri
81. Mikail Barut - Özgür Halk Dergisi eski editörü, Hükümlü
82. Miktat Algül - Mezitli FM genel yayın koordinatörü, Hükümlü
83. Mizgin Çay - Radyo Karacadağ
84. Muhsin Pirgil - KHK ile kapatılan Zaman Gazetesi
85. Murat Avcıoğlu - Zaman Gazetesi, Gazeteci - yazar.
86. Murat Dağdeviren - Demokrat Gebze Gazetesi sahibi
87. Murat Öztürk - Çorum Manşet sorumlu yazı işleri müdürü
88. Mustafa Erkan Acar - Bugün Gazetesi haber müdürü
89. Mustafa Gök - Ekmek ve Adalet Dergisi Ankara Temsilcisi, Hükümlü
90. Mustafa Ünal - Zaman Gazetesi eski Ankara Temsilcisi

91. Mutlu ölgeen - Millet gazetesi yazı işleri koordinatörü
92. Mutlu Özey - KHK ile kapatılan Cihan Haber Ajansı
93. Mümtazer Türköne - Zaman Gazetesi köşe yazarı
94. Nedim Türfent - Dicle Haber Ajansı (DİHA) Muhabiri
95. Nur Ener - Yeni Asya Gazetesi editörü
96. Nuri Durna - TRT (Erzurum)
97. Nuri Yeşil - Azadiya Welat Gazetesi Dersim Temsilcisi, Hükümlü
98. Nurullah Kaya - Zaman Gazetesi Gaziantep bölge temsilcisi
99. Oğuz Usluer - Habertürk TV eski haber koordinatörü
100. Osman Yakut - Zaman Gazetesi Antalya muhabiri
101. Ömer Faruk Aydemir - İHA Haber Müdürü
102. Ömer Oruç - KHK ile kapatılan Cihan Haber Ajansı
103. Özcan Keser - TRT muhabiri
104. Özkan Erdoğan - Özgürlükçü Demokrasi gazetesi muhabiri
105. Pınar Gayıp - Etkin Haber Ajansı (ETHA) muhabiri
106. Ramazan Alkan - Yeni Akit muhabiri
107. Resul Cengiz - Zaman Gazetesi Denizli eski muhabiri
108. Reyhan apan – Kapatılan Özgür gündem Gazetesi Yazı İşleri Md.
109. Sadık Damar – Kapatılan DİHA Muhabiri
110. Sadık Demir - Radyo Karacadağ
111. Sait Gürkan Tuzlu - KHK ile kapatılan Cihan Haber Ajansı
112. Salih Erbekler - Radyo Karacadağ
113. Sami Tunca - Mücadele Birliğı Dergisi yazı işleri müdürü, Hükümlü
114. Seher Taşkın - Mezopotamya Ajansı (MA) muhabiri
115. Selman Keleş - Dihaber muhabiri
116. Semiha şahin - Etkin Haber Ajansı (ETHA) editörü
117. Serkan Aydemir - Bitlis Aktüel gazetesi muhabiri
118. Serhat şeftali - Zaman Gazetesi Antalya muhabiri
119. Serkan Erdoğan - Özgürlükçü Demokrasi gazetesi muhabiri
120. Seyit Kılıç - TRT Haber muhabiri
121. Seyithan Akyüz - Azadiya Welat Gazetesi Adana, Hükümlü
122. Sezgin Kartal - Sosyalist Dayanışma Dergisi yazı işleri sorumlusu

123. Şahabettin Demir - Dicle Haber Ajansı (DİHA) muhabiri, Hükümlü
124. Şeref Yılmaz - Irmak TV yönetim kurulu başkan yardımcısı
125. Şerife Oruç - Dicle Haber Ajansı (DİHA) muhabiri
126. Tuncer Çetinkaya - Zaman Gazetesi Antalya temsilcisi
127. Ufuk Şanlı - Vatan Gazetesi eski yazarı
128. Ulaş Ömer Sezgin - ETHA muhabiri
129. Ünal Tanık - RotaHaber internet sitesi Genel Yayın Yönetmeni
130. Vahit Yazgan - Zaman Gazetesi İzmir Bölge Temsilcisi
131. Vedat Demir - Yarına Bakış Gazetesi eski yazarı
132. Yakup Çetin - Zaman Gazetesi muhabiri
133. Yalçın Güler - TRT (Erzurum)
134. Yener Dönmez - Habervaktim sitesi kurucusu
135. Yetkin Yıldız - Aktif Haber int. sitesi Genel Yayın Yönetmeni
136. Yılmaz Kahraman - Özgür Halk Dergisi Editörü, Hükümlü
137. Yüksel Durgut - Zaman Gazetesi çalışanı
138. Zafer Özsoy - Zaman Gazetesi, Gazeteci - yazar
139. Zehra Doğan - Jinha eski editörü
140. Ziya Ataman - Dicle Haber Ajansı (DİHA) stajyer muhabiri

EK 2. Derinlemesine Mülakatlarda Sorulan Sorular

1. Basın özgürlüğü açısından Türkiye’de nasıl bir tablo görüyorsunuz? Oradan bir özet olarak başlayıp değerlendirmelerinizi almak istiyorum.

2. Basın özgürlüğünün ölçütü nedir?

3. Aralarında Murat Sabuncu, Ahmet Şık, Kadri Gürsel gibi çok sayıda gazetecinin yargılandığı Cumhuriyet Davası ile gazeteci Gökmen Ulu’nun yargılandığı Sözcü Davası hakkında kısaca yorumunuzu almak ve Cumhuriyet Gazetesi ile Sözcü Gazetesi’nin FETÖ adlı yapıyla ilişkilendirilmeye çalışılması hakkındaki değerlendirmelerinizi almak istiyorum.

4. Nazlı Ilıcak, Ahmet Altan, Mehmet Altan’ın da aralarında bulunduğu çok sayıda kişi FETÖ adlı yapının medya yapılanması kapsamında tutuklu yargılanmaktadır. Bu gazeteciler, yakın geçmişte Ergenekon ve Balyoz davalarında yapılan haksızlıklara karşı sessiz kalmak ve hatta bu davalara desteklerinden dolayı çokça eleştiri almışlardır. Bu konuyla ilgili değerlendirmelerinizi almak istiyorum.

5. Koç Üniversitesi’nde öğretim görevlisi Yasemin Yılmaz’ın Türkiye ile Venezuela arasında karşılaştırmalı basın özgürlüğü konulu sunumu siyasi gerekçeler nedeniyle üniversite yönetimi tarafından iptal edilmiştir. Bu konuyu basın özgürlüğü ve akademik özgürlük açısından değerlendirmenizi rica ediyorum.

6. Kanal D’den İrfan Değirmenci ve MHP’ye yakın çizgide yayın politikası izleyen Bengütürk’den Murat İde ve Çiğdem Akdemir, 16 Nisan 2017’de gerçekleştirilen referandumda ‘hayır’ oyu vereceğini açıkladıklarından dolayı işten çıkarılmışlardır. Bir haber sunucusunun bu kararını açıklaması ve işten çıkarılması sizce doğru mudur?

7. Alman yayın kuruluşu Die Welt’in Türkiye muhabiri Deniz Yücel Türkiye’de tutuklu yargılanmaktadır. Hem Deniz Yücel’in, hem de Türkiye’de yabancı gazetecilerinin durumuyla ilgili değerlendirmelerinizi almak istiyorum.

8. Gazeteci Can Dündar, Cumhuriyet Gazetesi’nde Genel Yayın Yönetmenliği görevini sürdürürken yayınladığı “MİT Tırları” haberi nedeniyle gazeteci Erdem Gül

ile birlikte tutuklu yargılanmış ve daha sonra tahliye edilmiştir. Bu gelişmelerle birlikte, davasının görüldüğü sırada, gazeteci Can Dündar, Çağlayan Adliyesi'nde silahlı saldırıya uğramıştır. Ancak aynı haberi daha önce yayınlayan Aydınlık Gazetesi'ne yönelik herhangi bir operasyon gerçekleşmemiştir. Bu konuyla ilgili değerlendirmelerinizi almak istiyorum. Aynı zamanda Aydınlık Gazetesi'nin sahibi Doğu Perinçek ile Aydınlıkçıların Cumhuriyet Gazetesi'ne yönelik eleştirileri hakkında ve Can Dündar ile Cumhuriyet Gazetesi'nin yayın politikasının değişikliğe uğradığına dair söylemlere yönelik değerlendirmelerinizi de almak istiyorum.

9. Türkiye'de Cumhuriyet Gazetesi, Sözcü Gazetesi, Halk Tv gibi çok az sayıda muhalif basın kuruluşu var. Fakat bu muhalif kurumların kendi içlerinde basın özgürlüğü olduğunu düşünüyor musunuz? Nedenleriyle birlikte değerlendirmelerinizi almak istiyorum

10. Türkiye'de basın özgürlüğü nasıl sağlanabilir? Diğer bir deyişle Türkiye'de başka bir gazetecilik yapabilmek mümkün mü?

11. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2002'de iktidara gelmesiyle birlikte medyada nasıl bir değişiklik oldu ve basın özgürlüğü konusunda hangi reformlar yapıldı?

12. Devam eden davalar ile tutuklu bulunan gazetecilerle ilgili yorumunuz ne şekilde olur?

13. Türkiye'de gazetecilerin örgütlü olup olmadığıyla ilgili ve sendikaların durumu hakkında değerlendirmelerinizi almak istiyorum.

14. Fethullahçı Terör Örgütü'nün yurt dışında firari bulunan medya unsurlarının ve Avrupa Birliği'nin Türkiye'de basın özgürlüğünün olmadığına dair yürüttüğü iddialar ve karalama kampanyasına yönelik yorumunuz ne şekilde olur?

15. Türkiye'de gazetecilerin çalışma koşullarının ve basının durumunun iyileştirilmesi için neler yapılabilir?

EK 3: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin Gazetecilik Hak ve Sorumluluk Bildirgesi

Giriş

Aşağıda tanımı yapıldığı üzere her gazeteci ve basın - yayın organı, gazetecinin haklarını savunmalı ve meslek ilkelerine uymalı, uyulmasını gözetmelidir. Basın - yayın organlarında, gazeteci olmadıkları halde çeşitli biçimlerde gazetecilik faaliyetine katılanlar ile dışarıdan Türkiye' ye ve Türkiye' den dışarıya dönük yayın yapanlar da bu sorumluluklar kapsamındadır. Basın yayın organları yöneticileri; genel yayın yönetmeni yahut müdürü, yazı işleri müdürleri yahut sorumlu müdürler, sıfatları ne olursa olsun, kuruluşlarında görevli gazeteciler ile yayınların meslek ilkelerine uygun olmasını gözetir. Gazetecinin hakları, halkın haber alma hakkının ve ifade özgürlüğünün; meslek ilkeleri ise dürüst ve doğru iletişimin temelidir. Meslek ilkeleri gazetecinin ve basın - yayın organlarının özdenetimini öngörür ve değerlendirme mercii öncelikle vicdanlardır.

A. İnsan ve Yurttaş Hakkı

Herkes, bilgi edinme ve haber alma, özgür düşünce, ifade ve serbest eleştiri hakkına sahiptir. Düşünce ve ifade özgürlüğünün kullanılmasının başlıca yolu olan basın ve yayın özgürlüğü temel insan haklarından. Bu hakların demokratik hukuk devletinde anayasal güvence altında olması esastır.

B. Gazeteci Tanımı

Düzenli bir şekilde, günlük yahut süreli bir yazılı, görüntülü, sesli elektronik veya dijital basın ve yayın organında, kadrolu, sözleşmeli ya da telif karşılığı, haber alma, işleme, iletme veya görüş, fikir belirtme görevi üstlenen ve asıl işi ile başlıca geçim kaynağı bu olup, çalıştığı işletme ile ilgili yasalar karşısındaki konumu bu tanıma uygun olanlar gazetecidir. Basın ve yayın alanındaki her işletme, çalıştırdıkları gazetecileri, yasaların gazetecilere tanıdığı haklardan yararlandırmak zorundadır.

C. Gazetecinin Sorumluluğu

Gazeteci, basın özgürlüğünü, halkın doğru haber alma, bilgi edinme hakkı adına dürüst biçimde kullanır. Bu amaçla her türlü sansür ve otosansürle mücadele etmeli, halkı da bu yönde bilgilendirmelidir. Gazetecinin halka karşı sorumluluğu, başta işverenine ve kamu otoritelerine karşı olmak üzere, öteki tüm sorumluluklardan önce gelir. Bilgi ve haber ile özgür düşünce, herhangi bir ticari mal ve hizmetten farklı olarak toplumsal bir nitelik taşır.

Gazeteci, ilettiği haber ve bilginin sorumluluğunu üstlenir ve paylaşır. Gazetecinin özgürlüğünün içeriğini ve sınırlarını, öncelikle sorumlulukları ile meslek ilkeleri belirler.

D. Gazetecinin Hakları

1. Gazeteci tüm bilgi kaynaklarına serbestçe ulaşma ve kamu yaşamını belirleyen, halkı ilgilendiren tüm olayları izleme, araştırma hakkına sahiptir. Gazetecinin karşısına çıkarılacak gizlilik ve sır gibi engeller kamusal işlerde yasaya, özel işlerde açık ve ikna edici gerekçelere sahip olmalıdır.

2. Gazeteci, çalıştığı basın ve yayın organının kendisiyle yaptığı sözleşmede de kaydedilmiş olması gereken temel çizgisini dikkate alır. O temel çizgi dışındaki ve onunla çelişen veya orada açıkça belirtilmemiş olan tüm telkin, öneri, istek ve talimatları reddetme hakkına sahiptir.

3. Gazeteci, inanmadığı bir görüşü savunmaya veya meslek ilkelerine aykırı bir iş yapmaya zorlanamaz.

4. Gazeteciler, özellikle de yazı işleri çalışanları, basın - yayın işletmesinin işleyişini belirleyen, etkileyen önemli kararlardan haberdar edilmeli ve gereğinde kararların alınmasına katılmalıdır.

5. İşlevi ve sorumlulukları ışığında, gazeteciler örgütlenme hakkının yanı sıra görevinin maddi ve manevi güvencesini sağlayan kişisel sözleşme yapma hakkına

sahiptir. Gazeteci ekonomik bağımsızlığını garanti eden toplumsal rolüne ve emeği ile yeteneğine uygun bir ücret almalıdır.

6. Gazeteci, kaynakların gizliliği ilkesi uyarınca, kaynağını açıklamaya ve tanıklık yapmaya zorlanamaz. Kaynağ izin verdiği takdirde gizlilik ortadan kalkabilir. Kaynağı tarafından açıkça yanıltıldığı durumlarda gazeteci kaynağını açıklayabilir.

E. Gazetecinin Temel Görevleri ve İlkeleri

1. Halkın bilgi edinme hakkı uyarınca, gazeteci, kendi açısından sonuçları ne olursa olsun, gerçeklere ve doğrulara saygı duymak ve uymak zorundadır.

2. Gazeteci; bilgi ve haber alma, yorum yapma ve eleştirme özgürlüklerini ne pahasına olursa olsun savunur.

3. Gazeteci; başta barış, demokrasi ve insan hakları olmak üzere, insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur. Milliyet, ırk, etnisite, cinsiyet, dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarını ve saygınlığını tanır. İnsanlar, topluluklar ve uluslar arasında nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır. Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapamaz. Gazeteci; her türden şiddeti haklı gösterici, özendirici ve kışkırtan yayın yapamaz.

4. Gazeteci; kaynağını bilmediği bilgi ve haberleri yayınlamaz; kaynak açık olmadığında, yayınlamaya karar verdiği durumlarda da kamuoyuna gerekli uyarıları yapmak zorundadır.

5. Gazeteci; temel bilgileri yok edemez, görmezlikten gelemez ve metinlerle belgeleri değiştiremez, tahrif edemez. Yanlış, yanıltıcı ve tahrif edilmiş yayın malzemesi kullanmaktan uzak durur.

6. Gazeteci, bilgi, haber, fotoğraf, görüntü, ses, belge elde etmek için yanıltıcı yöntemler kullanamaz.

7. Gazeteci, kamuya mal olmuş bir şahsiyet bile olsa, halkın haber alma, bilgilenme hakkıyla doğrudan bağlantılı olmayan hiç bir amaç için, izin verilmedikçe özel yaşamın gizliliği ilkesini ihlal edemez.

8. Gazeteci, yayınlanmış her yanlışı en kısa sürede düzeltmekle yükümlüdür. Gazeteci, istismar edilmemesi, kötüye kullanılmaması ve kabul edilebilir boyutlar ile biçimde yapılması kaydıyla, cevap hakkına saygılı olmalıdır.

9. Gazeteci, kendisine güvenilerek verilmiş bilgilerin, belgelerin kaynaklarını, kendileri izin vermediği sürece, mesleki gizlilik ilkesi uyarınca, hiç bir şekilde açıklamaz.

10. Gazeteci, çalıntı, iftira, hakaret, lekeleme, saptırma, manipülasyon, söylenti, dedikodu ve dayanaksız suçlamalardan kesinlikle uzak durur.

11. Gazeteci, bir bilginin, haberin yayını ya da yayınlanmaması karşılığı hiçbir maddi veya manevi avantajın peşinde olamaz. Gazeteci, devlet başkanından milletvekiline, iş adamından bürokratına kadar haber kaynağı olarak da kabul edilen kişi ve kurumlarla iletişimini ve ilişkisini meslek ilkelerini gözeterek yürütür.

12. Gazeteci, mesleğini, reklamcılıkla, halkla ilişkilerle veya propagandacılıkla karıştıramaz. İlan - reklam kaynaklarından herhangi bir telkin, tavsiye alamaz, maddi çıkar sağlayamaz.

13. Gazeteci, hangi konuda olursa olsun, elde ettiği bilgileri geniş biçimde yayın konusu yapmadan kendi yararına kullanamaz. Mesleğini, ne şekilde olursa olsun, (yasaların ve yönetmeliklerin kendisine tanıdığı hakların dışında) ayrıcalıklar kazanmak amacıyla kullanamaz.

14. Gazeteci, her ne amaçla olursa olsun, tehdit ve şantaj gibi yollara başvuramaz. Gazeteci bu şekilde baskılara da karşı koyar.

15. Gazeteci her türlü baskıyı reddeder ve çalıştığı basın - yayın organındaki yöneticileri dışında kimseden işiyle ilgili talimat alamaz.

16. Gazeteci sıfatını taşımayı hak eden herkes meslek ilkelerine en yüksek seviyede uymayı taahhüt eder. Ülkesindeki yasalara saygılı olmakla birlikte, hükümet ve benzeri kurumların müdahalelerine kapalıdır. Mesleki olarak yalnızca meslektaşlarının ve kamuoyunun değerlendirmeleri ile bağımsız yargı organlarının kararlarını dikkate alır.

17. Gazeteci, devleti yönetenlerin belirlediği ulusal ve uluslararası politikalar konularında önyargılara değil, halkın haber alma hakkına dayanır. Onu mesleğin temel ilkeleri ve özgürlüğü demokrasi kaygıları yönlendirir.

GAZETECİNİN DOĞRU DAVRANIŞ KURALLARI

Haber-Yorum: Haber ile yorum ve görüş ayrımı açık yapılmalı, okurun ve izleyicinin neyin haber, neyin yorum olduğunu kolayca seçebilmesi sağlanmalıdır.

Fotoğraf - Görüntü: Fotoğraf ve görüntünün güncel olup olmadığı açık biçimde belirtilmeli, canlandırma görüntülerde de bu, izleyicinin fark edebileceği biçimde ifade edilmelidir.

Haber - İlan (Reklam): Haber ve yorum metinleri veya görüntüleri ile İlan - reklam amaçlı metinlerin ayrımı hiç bir karışıklığa yer bırakmayacak ölçüde yapılmalıdır.

Yargı: Hazırlık soruşturması sırasında soruşturmayı zaafa uğratici, yönlendirici biçimde haber ve yorumdan kaçınılmalıdır. Yargılama sürecinde de haberler her türlü ön yargıdan uzak ve kesinlikle doğruluğundan emin olunarak sunulmalıdır. Gazeteci yargı sürecinde taraf olmamalıdır. Yargı kararı kesinleşmedikçe, bir sanık suçlu ilan edilmemelidir. Haberlerde ve yorumlarda suçluymuş gibi değerlendirmeler yapılmamalıdır.

Çocuk: Çocuklarla ilgili suçlarda ve cinsel saldırılarda sanık, tanık ya da mağdur (maktul) olsun, 18 yaşından küçüklerin açık isimleri ve fotoğrafları yayınlanmamalıdır. Çocuğun kişiliğini ve davranışlarını etkileyebilecek durumlarda, gazeteci, bir aile büyüğünün veya çocuktan sorumlu bir başkasının izni olmaksızın çocukla röportaj yapmamalı veya görüntüsünü almaya çalışmamalıdır

Cinsel Saldırılar: Cinsel saldırı mağdurlarının fotoğrafları, görüntüleri veya kimlikleri, açık kamu yararı olmadıkça yayınlanmamalıdır.

Kimlik veya Özel Durum: Açık kamu yararı olmadıkça ve olayla doğrudan ilgisi, bağlantısı bulunmadıkça, bir insanın davranışı veya işlediği suç, onun ırkına, milliyetine, dinine, cinsiyetine, cinsel eğilimine, hastalığına veya fiziksel, zihinsel özürle olup olmamasına dayandırılmamalıdır. Kişinin bu özel durumu, alay, hakaret, önyargı konusu yapılmamalıdır.

Sağlık: Sağlık konusunda sansasyondan kaçınılmalı, insanları umutsuzluk veya sahte umut verecek yayın yapılmamalıdır. Tıbbi alandaki araştırmalar kesinleşmiş sonuçlar gibi yayınlanmamalıdır. İlaç tavsiyesinde mutlaka uzmana danışılmalıdır. Hastanelerde araştırmalar yapan, bilgi ve görüntü almaya çalışan gazeteci, kimliğini belirtmeli ve girilmesi yasak bölümlere ancak yetkililerin izniyle girmelidir. Yetkilinin, hastanın veya yakınının izni olmaksızın hastane ve benzeri kurumlarda hiç bir yolla ses ve görüntü alınmamalıdır.

Hediye: Yayın Öncesi kararlarla ve yayınlarla ilgili ön yargı, kuşku yaratacak her cinsten kişisel hediye ve maddi menfaat reddedilmelidir.

Müessese Çıkarı: Gazetecinin bir basın - yayın organındaki işlevini "Hak ve Sorumluluk Bildirgesi"ndeki hakları, sorumlulukları ve görevleri belirler. Gazeteci, bu mesleki çerçeve ile yayın organının çizgisi dışında, müessese çıkarı söz konusu olsa dahi, hiçbir faaliyete gönüllü olarak veya zorla katılmamalıdır.

Özeleştir: Gazeteci ile basın - yayın organları, tekzip ve cevap hakkı gibi zorunlulukların dışında da, yanlışları düzeltmeli ve özeleştir yapmalıdırlar.

Taraf Olma: Gazeteci ve yayın organı, her ne nedenle ve her ne biçimde olursa olsun, taraf oldukları bir olaydaki konumlarını kamuoyuna açıkça belirtmelidir. Yayın organı yahut yorumcu, siyasi, ekonomik ve toplumsal tercihlerinin doğrultusunda yayın yapabilir. Bu durumda bu tavır açıkça ortaya konulmalı, ayrıca yorum ile haber - olay ayrımı kesin biçimde yapılmalıdır.

Özel Hayat: Asıl olan kamu yararadır. Özel hayatın gizliliğinin geçersiz sayılabileceği başlıca durumlar şöyle sıralanabilir:

a) Büyük bir suç yahut yolsuzluk üstüne araştırma ve yayın.

b) Toplumun kötü etkileyici bir tutumla ilgili araştırma ve yayın.

c) Toplumun güvenliğinin veya sağlığının korunması.

d) İlgili kişinin sözleri yahut eylemleri sonucu halkın yanıltılmasının, yanıltılmasının veya yanlış yapmasının engellenmesi. Bu durumlarda dahi, özel hayatın kamuya açılan kesiti mutlaka konuyla doğrudan ilgili olmalı veya ilgili kişinin özel hayatının onun kamusal faaliyetini de etkileyip etkilemediği gözetilmelidir. **Bilgi-Belge:** Doğrudan kamu yararı olmadıkça, sahibinin izni dışında belge, fotoğraf, ses yahut görüntü alınmamalıdır. Kamu yararı söz konusu olduğunda dahi, yukarıdakilerin başka hiçbir şekilde elde edilmeyeceğine kesin kanaat getirilmiş olması gerekir.

Haber İçin Para: Gazeteci belge veya görüntü sağlamak amacıyla, bir suçla ilgili sanık, tanık veya onların yakınlarına para teklif etmemeli ve vermemelidir.

Sarsıcı Durumlarda: Üzüntü, sıkıntı, tehlike, yıkım, felaket ya da şok halindeki insanlar söz konusu olduğunda gazetecinin olaya yaklaşımı ve araştırması insani olmalı ve gizliliklere uyularak duygu sömürsünden kaçınılmalıdır.

Suçlu yakınları: Gazeteci, sanıkların ve suçluların akrabalarını, yakınlarını, olayla ilgileri olmadıkça veya olayın doğru anlaşılması için gereği bulunmadıkça teşhir etmemelidir.

İntihar Olayları: İntihar olayları hakkında haber çerçevesini aşan ve okuyucu veya izleyiciyi etki altında bırakacak nitelikte ve genişlikte yayın yapılmamalıdır. Olayı gösteren fotoğraf, resim veya film yayınlanmamalıdır.

Ekonomik, mali bilgi: Yasalarla yasaklanmış olmasa dahi, gazeteci elde ettiği ekonomik - mali bilgileri geniş biçimde yayınlanmadan önce kendisinin yahut yakınlarının çıkarları için kullanmamalıdır. Gazeteci, kendisinde ve yakınlarında bulunan hisse senedi ve benzeri mali araçlar konusunda, yayın organındaki sorumluları bu menkul kıymet sahipliği hakkında doğru bilgilendirmediği sürece

yayın yapmamalıdır. Gazeteci, hakkında haber ve yorum yazdığı ya da yazmayı tasarladığı taşınır ve taşınmaz kıymetlerin doğrudan veya dolaylı alım satımını yapmamalıdır.

Ambargo: Önceden Görme - *Off the record*: Gazeteci, kendi çabasıyla elde etmedikçe, bir kaynağın verdiği bilgi veya belgenin yayınlanma tarihi konusundaki isteğe uymalıdır. Gazeteci, röportaj, haber, yorum veya görüntü, yayın şekli ne olursa olsun, hazırlığını yayın organındaki sorumlular dışında, kaynağı da dahil kimseye denetletirmekle yükümlü değildir. Gazeteci, açıklanmaması kaydıyla (*off the record*) verilen bilgiyi ve sarf edilen sözleri yayınlamamalıdır.

Rekabet: Gazeteci, rekabet nedeniyle de olsa, bir başka gazeteciye bilinçli ve açık, mesleki zarar vermekten kaçmalıdır. Bir meslektaşının yayını engelleyici davranışlarda bulunmamalıdır.

Kaynak Gösterme: Gazeteci, başta haber ajansları olmak üzere, bir meslektaşının ve herhangi bir yayının sunduğu bilgileri kullandığında mutlaka kaynağı belirtmelidir.

Gazeteci Olmayanlar: Bir yayın organında, sürekli veya zaman zaman, gazetecilik kapsamına giren alanlarda faaliyet gösterenlerin asıl sıfatları, asli işleri uygun şekilde belirtilmeli, kamuoyu onların temel konumu hakkında bilgilendirilmelidir.

Özdeşleşme: Gazeteci, uzmanlık alanı ne olursa olsun öncelikle gazetecidir. Polis muhabiri, polis veya sözcüsü, spor muhabiri kulüp yöneticisi veya sözcüsü, herhangi bir partiden sorumlu muhabir onun üyesi veya sözcüsü gibi davranmamalı ve bu yönde, yayın yapmamalıdır.

EK 4: 5187 No'lu Basın Kanunu

BASIN KANUNU Kanun No: 5187 Kabul Tarihi: 9.6.2004
(Yayımlandığı Resmi Gazete: 24 Haziran 2004 - Sayı:25504) Amaç ve kapsam

MADDE 1. — Bu Kanunun amacı, basın özgürlüğünü ve bu özgürlüğün kullanımını düzenlemektir.

Bu Kanun basılmış eserlerin basımı ve yayımını kapsar.

Tanımlar

MADDE 2. — Bu Kanunun uygulanmasında;

- a) Basılmış eser: Yayımlanmak üzere her türlü basım araçları ile basılan veya diğer araçlarla çoğaltılan yazı, resim ve benzeri eserler ile haber ajansı yayınlarını,
- b) Yayım: Basılmış eserin herhangi bir şekilde kamuya sunulmasını,
- c) Süreli yayın: Belli aralıklarla yayımlanan gazete, dergi gibi basılmış eserler ile haber ajansları yayınlarını,
- d) Yaygın süreli yayın: Tek bir basın-yayın kuruluşu tarafından aynı isimle basılan ve her coğrafi bölgede en az bir ilde olmak üzere, ülkenin en az yüzde yetmişinde yayımlanan süreli yayın ile haber ajanslarının yayınlarını,
- e) Bölgesel süreli yayın: Tek bir basın-yayın kuruluşu tarafından basılan ve en az üç komşu ilde veya en az bir coğrafi bölgede yayımlanan süreli yayını,
- f) Yerel süreli yayın: Tek bir yerleşim biriminde yayımlanan süreli yayınlar ile haftada bir veya daha uzun aralıklarla yayımlanan yaygın ve bölgesel yayınları,
- g) Yayın türü: Süreli yayınların yaygın, bölgesel ve yerel yayın türlerinden hangisinin kapsamında olduğunu,
- h) Süresiz yayın: Belli aralıklarla yayımlanmayan kitap, armağan gibi basılmış eserleri,

1) Eser sahibi: Süreli veya süresiz yayının içeriğini oluşturan yazıyı veya haberi yazanı, çevireni veya resmi ya da karikatürü yapanı,

j) Yayımcı: Bir eseri basılmış eser durumuna getirip yayımlayan gerçek veya tüzel kişiyi,

k) Basımcı: Bir eseri basım araçları ile basan veya diğer araçlarla çoğaltan gerçek veya tüzel kişiyi,

l) Tüzel kişi temsilcisi: Yayın sahibi veya yayımcının tüzel kişi olması halinde bu tüzel kişiliğin yetkili organı tarafından, yöneticiler arasından belirlenen gerçek kişiyi veya kamu kurum ve kuruluşlarınca belirlenen gerçek kişiyi,

ifade eder.

Basın özgürlüğü

MADDE 3. — Basın özgürdür. Bu özgürlük; bilgi edinme, yayma, eleştirme, yorumlama ve eser yaratma haklarını içerir.

Basın özgürlüğünün kullanılması ancak demokratik bir toplumun gereklerine uygun olarak; başkalarının şöhret ve haklarının, toplum sağlığının ve ahlâkının, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği ve toprak bütünlüğünün korunması, Devlet sırlarının açıklanmasının veya suç işlenmesinin önlenmesi, yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması amacıyla sınırlanabilir.

Zorunlu bilgiler

MADDE 4. — Her basılmış eserde, basıldığı yer ve tarih, basımcının ve varsa yayımcının adları, varsa ticarî unvanları ve işyeri adresleri gösterilir. İlân, tarife, sirküler ve benzerleri hakkında bu hüküm uygulanmaz.

Haber ajansı yayınları hariç her türlü süreli yayında, ayrıca yönetim yeri, sahibinin, varsa temsilcisinin, sorumlu müdürün adları ve yayının türü gösterilir.

Sorumlu müdür

MADDE 5. — Her süreli yayının bir sorumlu müdürü bulunur. Sorumlu müdür, birden fazla ise her birinin sorumlu olduğu bölüm belirtilir.

Sorumlu müdür olabilmek için;

- a) Onsekiz yaşını bitirmiş olmak,
- b) Türkiye'de yerleşim yeri sahibi olmak ve devamlı oturmak,
- c) En az ortaöğretim veya dengi bir eğitim kurumundan mezun olmak,
- d) Kısıtlı veya kamu hizmetlerinden yasaklı olmamak,
- e) Yüz kızırtıcı suçlardan mahkûm olmamak,
- f) T.C. vatandaşı olmayanlar için karşılıklılık koşulu aramak,

Gerekir.

Sorumlu müdürün Türkiye Büyük Millet Meclisi yesi olması halinde sorumlu müdürlüğü üstlenmek üzere müdür yardımcısı tayin edilir. Sorumlu müdür için bu Kanunda yer alan hükümler, sorumluluğu üstlenen yardımcı için de geçerlidir.

Süreli yayın sahibi

MADDE 6. — Gerçek ve tüzel kişiiler ile kamu kurum ve kuruluşları süreli yayın sahibi olabilirler.

Süreli yayın sahibinin onsekiz yaşından küçük veya kısıtlı olması halinde kanun temsilcisi, tüzel kişi olması halinde ise tüzel kişi temsilcisi hakkında da 5 inci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen şartlar aranır.

Beyanname verilmesi

MADDE 7. — Süreli yayınların çıkarılması için, kaydedilmek üzere yönetim yerinin bulunduğu yer Cumhuriyet Başsavcılığına bir beyanname verilmesi yeterlidir. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından düzenlenen kayıtlar alenidir.

Kayıt için verilen ve yayın sahibi, sahibin küçük veya tüzel kişi olması halinde temsilcisi ile sorumlu müdür tarafından imzalanan beyannamede yayının adı ve mahiyeti, hangi aralıklarla yayımlanacağı, yönetim yeri, sahibinin, varsa temsilcisinin, sorumlu müdürün ad ve adresleri ile yayının türü gösterilir.

Beyannameye, 5 inci ve 6 ncı maddelerde yazılı şartların varlığını gösteren belgeler ile yayın sahibi tüzel kişi ise tüzüğünün veya ana sözleşmesinin veya vakıf senedinin bir sureti eklenir.

Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından beyanname ve eklerinin teslim edildiğini gösteren bir alındı belgesi verilir.

Beyannamenin incelenmesi

MADDE 8. — Beyannamenin ve eklerinin gerekli veya gerçek bilgileri içermemesi veya yayın sahibinin veya temsilcisinin veya sorumlu müdürün 5 inci ve 6 ncı maddelerde yazılı şartlara sahip olmaması halinde, Cumhuriyet Başsavcılığı beyannamenin verilmesinden itibaren iki hafta içinde eksikliğin giderilmesini veya gerçeğe aykırı bilgilerin düzeltilmesini yayın sahibinden ister. Bu istemin tebliği tarihinden itibaren iki hafta içerisinde yerine getirilmemesi halinde, Cumhuriyet Başsavcılığı yayımın durdurulmasını asliye ceza mahkemesinden talep eder. Mahkeme en geç iki hafta içinde karar verir. Bu karara karşı acele itiraz yoluna başvurulabilir.

Beyanname içeriğinde meydana gelen her değişiklik, iki hafta içinde, gerekli belgelerle birlikte yeni bir beyanname ile aynı makama bildirilir.

Birinci fıkra hükmü, değişikliğe ilişkin beyannameler hakkında da uygulanır.

Sorumlu müdürün bu görevden ayrılması halinde, yenisi tayin edilinceye kadar sorumluluk yayın sahibine veya temsilcisine aittir.

Sürelî yayın sahibinin hakkını kaybetmesi

MADDE 9. — Sürelî yayın sahibinin beyanname verdiği tarihten itibaren bir sene içinde sürelî yayın yayımlanmaz veya yayımlandıktan sonra yayıma üç yıl müddetle ara verilirse beyanname hükümsüz kalır ve sağladığı hak ortadan kalkar.

556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümleri saklıdır. Ancak, bu Kanunun yürürlük tarihinde 5680 sayılı Basın Kanunu gereği mevkiye neşredenler, 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümleri gereği mevkiye neşretmekten alıkonulamazlar.

Teslim yükümlülüğü

MADDE 10. — Basımcı, bastığı her türlü yayının imzalı iki nüshasını, dağıtım veya yayımın yapıldığı gün, mahallin Cumhuriyet Başsavcılığına teslim etmekle yükümlüdür.

Bu yükümlülük, basılmış eserin içerik ve biçim yönünden herhangi bir değişikliği içeren daha sonraki basımları ile tıpkı basımları için de geçerlidir.

Basımcıya bu yükümlülüğünü yerine getirdiğine dair bir alındı belgesi verilir.

Cezai sorumluluk

MADDE 11. — Basılmış eserler yoluyla işlenen suç yayım anında oluşur.

Sürelî yayınlar ve süresiz yayınlar yoluyla işlenen suçlardan eser sahibi sorumludur.

Sürelî yayınlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında bulunması nedeniyle Türkiye'de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde, sorumlu müdür ve yayım yönetmeni, genel yayım yönetmeni, editör, basın danışmanı gibi sorumlu müdürün

bağlı olduğu yetkili sorumlu olur. Ancak bu eserin sorumlu müdürün ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin karşı çıkmasına rağmen yayımlanması halinde, bundan doğan sorumluluk yayımlatana aittir.

Süresiz yayınlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye'de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde yayımcı; yayımcının belli olmaması veya basım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye'de yargılanamaması hallerinde ise basımcı sorumlu olur.

Yukarıdaki hükümler, süreli yayınlar ve süresiz yayınlar için bu Kanunda aranan şartlara uyulmaksızın yapılan yayınlar hakkında da uygulanır.

Haber kaynağı

MADDE 12. — Süreli yayın sahibi, sorumlu müdür ve eser sahibi, bilgi ve belge dahil her türlü haber kaynaklarını açıklamaya ve bu konuda tanıklık yapmaya zorlanamaz.

Hukukî sorumluluk

MADDE 13. — Basılmış eserler yoluyla işlenen fiillerden doğan maddî ve manevî zararlardan dolayı süreli yayınlarda, eser sahibi ile yayın sahibi ve varsa temsilcisi, süresiz yayınlarda ise eser sahibi ile yayımcı, yayımcının belli olmaması halinde ise basımcı müştereken ve müteselsilen sorumludur.

Bu hüküm, süreli veya süreli olmayan yayınlarda yayın sahibi, marka veya lisans sahibi, kiralayan, işleyen veya herhangi bir sıfatla yayımlayan, yayımcı gibi hareket eden gerçek veya tüzel kişiler hakkında da uygulanır. Tüzel kişi şirketse, anonim şirketlerde yönetim kurulu başkanı, diğer şirketlerde en üst yönetici, şirket ile birlikte müştereken ve müteselsilen sorumludur.

Zararı doğuran fiilin işlenmesinden sonra yayının her ne surette olursa olsun devredilmesi, başka bir yayınlara birleştirilmesi veya sahibi olan gerçek veya tüzel

kişinin herhangi bir surette değişmesi halinde, yayını devir alan, birleşen ve her ne surette olursa olsun yayın sahibi gibi hareket eden gerçek ve tüzel kişiler ve anonim şirketlerde yönetim kurulu başkanı, diğer şirketlerde üst yönetici, bu fiil nedeniyle hükmedilecek tazminattan birinci ve ikinci fıkrada sayılanlarla birlikte müştereken ve müteselsilen sorumludur.

Düzeltilme ve cevap

MADDE 14. — Süreli yayınlarda kişilerin şeref ve haysiyetini ihlâl edici veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayım yapılması halinde, bundan zarar gören kişinin yayım tarihinden itibaren iki ay içinde göndereceği suç unsuru içermeyen, üçüncü kişilerin hukuken korunan menfaatlerine aykırı olmayan düzeltme ve cevap yazısını; sorumlu müdür hiçbir düzeltme ve ekleme yapmaksızın, günlük süreli yayınlarda yazıyı aldığı tarihten itibaren en geç üç gün içinde, diğer süreli yayınlarda yazıyı aldığı tarihten itibaren üç günden sonraki ilk nüshada, ilgili yayının yer aldığı sayfa ve sütunlarda, aynı puntolarla ve aynı şekilde yayımlamak zorundadır.

Düzeltilme ve cevapta, buna neden olan eser belirtilir. Düzeltilme ve cevap, ilgili yazıdan uzun olamaz. Düzeltilme ve cevaba neden olan eserin yirmi satırdan az yazı veya resim veya karikatür olması hallerinde düzeltme ve cevap otuz satırı geçemez.

Süreli yayının birden fazla yerde basılması halinde, düzeltme ve cevap yazısı, düzeltme ve cevap hakkının kullanılmasına sebebiyet veren eserin yayımlandığı bütün baskılarda yayımlanır.

Düzeltilme ve cevabın birinci fıkrada belirlenen süreler içinde yayımlanmaması halinde yayım için tanınan sürenin bitiminden itibaren, birinci fıkra hükümlerine aykırı şekilde yayımlanması halinde ise yayım tarihinden itibaren onbeş gün içinde cevap ve düzeltme talep eden kişi, bulunduğu yer sulh ceza hâkiminden yayımın yapılmasına veya bu Kanun hükümlerine uygun olarak yapılmasına karar verilmesini isteyebilir. Sulh ceza hâkimi bu istemi üç gün içerisinde, duruşma yapmaksızın, karara bağlar.

Sulh ceza hâkiminin kararına karşı acele itiraz yoluna gidilebilir. Yetkili makam üç gün içinde itirazı inceleyerek karar verir. Yetkili makamın kararı kesindir.

Düzeltilme ve cevabın yayımlanmasına hâkim tarafından karar verilmesi halinde, birinci fıkradaki süreler, sulh ceza hâkiminin kararına itiraz edilmemişse kararın kesinleştiği tarihten, itiraz edilmişse yetkili makamın kararının tebliği tarihinden itibaren başlar.

Düzeltilme ve cevap hakkına sahip olan kişinin ölmesi halinde bu hak, mirasçılardan biri tarafından kullanılabilir. Bu durumda, birinci fıkradaki iki aylık düzeltme ve cevap hakkı süresine bir ay ilave edilir.

Zorunlu bilgileri göstermeme

MADDE 15. — 4 üncü maddeye göre basılmış eserlerde gösterilmesi öngörülen hususların gösterilmemesi veya gerçeğe aykırı olarak gösterilmesi halinde, süreli yayınlarda sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili, süresiz yayınlarda yayımcı ve adını ve adresini göstermeyen veya yanlış gösteren basımcı beşyüz milyon liradan yirmimilyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Bu ceza, bölgesel süreli yayınlarda ikimilyar liradan, yaygın süreli yayınlarda beşmilyar liradan az olamaz.

Durdurulan yayının yayımına devam etme

MADDE 16. — 8 inci maddeye göre mahkeme kararıyla durdurulan yayına, usulüne uygun beyanname vermeden veya değişiklikleri bildirmeden devam edilmesi halinde yayın sahibi, sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili birmilyar liradan onbeş milyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Bu ceza, bölgesel süreli yayınlarda beşmilyar liradan, yaygın süreli yayınlarda onmilyar liradan az olamaz.

Teslim yükümlülüğüne uymama

MADDE 17. — 10 uncu maddeye göre teslim yükümlülüğünü yerine getirmeyen basımcı, üçyüzmilyon liradan birmilyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

Düzeltilme ve cevabın yayımlanmaması

MADDE 18. — Düzeltilme ve cevabın yayımlanmasına ilişkin kesinleşmiş hâkim kararlarına uymayan sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili onmilyar liradan yüzellimilyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Ağır para cezası, bölgesel süreli yayınlarda yirmimilyar liradan, yaygın süreli yayınlarda ellimilyar liradan az olamaz.

Sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili hakkında verilen ağır para cezasının ödenmesinden yayın sahibi, sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili ile birlikte müteselsilen sorumludur.

Düzeltilme ve cevap yazısının yayımlanmaması veya 14 üncü maddenin birinci fıkrasında belirtilen şartlara uyulmaksızın yayımlanması hallerinde hâkim ayrıca, masraflar yayın sahibi tarafından karşılanmak üzere, bu yazının tirajı yüzbinin üzerinde olan iki gazetede ilân şeklinde yayımlanmasına da karar verir.

Yargıyı etkileme

MADDE 19. — Hazırlık soruşturmasının başlamasından takipsizlik kararı verilmesine veya kamu davasının açılmasına kadar geçen süre içerisinde, Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme işlemlerinin ve soruşturma ile ilgili diğer belgelerin içeriğini yayımlayan kimse, ikimilyar liradan ellimilyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Bu ceza, bölgesel süreli yayınlarda onmilyar liradan, yaygın süreli yayınlarda yirmimilyar liradan az olamaz.

Görülmekte olan bir dava kesin kararlar sonuçlanıncaya kadar, bu dava ile ilgili hâkim veya mahkeme işlemleri hakkında mütalaa yayımlayan kişiler hakkında da birinci fıkrada yer alan cezalar uygulanır.

Cinsel saldırı, cinayet ve intihara özendirme

MADDE 20. — Cinsel saldırı, cinayet ve intihar olayları hakkında, haber vermenin sınırlarını aşan ve okuyucuyu bu tür fiillere özendirebilecek nitelikte olan yazı ve resim yayımlayanlar birmilyar liradan yirmimilyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Bu ceza bölgesel süreli yayınlarda ikimilyar liradan, yaygın süreli yayınlarda onmilyar liradan az olamaz.

Kimliğin açıklanmaması

MADDE 21. — Süreli yayınlarda;

- a) 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununa göre evlenmeleri yasaklanmış olan kimseler arasındaki cinsel ilişkiyle ilgili haberlerde bu kişilerin,
- b) 1.3.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 414, 415, 416, 421, 423, 429, 430, 435 ve 436 ncı maddelerinde yazılı cürümlere ilişkin haberlerde mağdurların,
- c) Onsekiz yaşından küçük olan suç faili veya mağdurlarının,

Kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde yayın yapanlar birmilyar liradan yirmimilyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Bu ceza bölgesel süreli yayınlarda ikimilyar liradan, yaygın süreli yayınlarda onmilyar liradan az olamaz.

Basılmış eserleri engelleme, tahrip ve bozma

MADDE 22. — Kanuna uygun olarak basılmış eserleri, bunların yayımını veya dağıtımını veya satışını önlemek amacıyla tahrip eden veya bozan kimse, fiili daha ağır bir suç teşkil etmediği takdirde, bir yıla kadar hapis ve birmilyar liradan beşmilyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

Kanunun aradığı şartlara uyulmasına rağmen süreli ve süresiz yayınların basılmasını, yayımını, dağıtımını veya satışını şiddet veya tehditle engelleyen kimse, fiili daha

ağır bir suç teşkil etmediği takdirde, iki yıla kadar hapis ve ikimilyar liradan onmilyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

Yukarıdaki fıkralarda öngörölen fiiller, umumi mahalde veya matbaanın veya umuma satış yapan veya dağıtım yapan yerlerde birden fazla kişi tarafından işlendiği takdirde verilecek ceza yarıya kadar artırılır.

Sürelili yayınların dağıtımı

MADDE 23. — Sürelili yayınların dağıtımını yapan kişiler, kendilerinden dağıtım istenen yayınları, dağıtımını yaptıkları diğer yayınlar için aldıkları satış fiyatı, tiraj ve sayfa sayısına göre belirlenen dağıtım ücretini aşmayacak bir bedel karşılığında, dağıtmakla yükümlüdürler. Bu yükümlölüğe aykırı davrananlar, dağıtımından kaçındıkları yayının toplam bedelinin on misli ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Sürelili yayınları perakende olarak satışa sunan gerçek veya tüzel kişiler, aynı anda diledikleri kadar dağıtım şirketiyle anlaşıp diledikleri yayınları satabilirler. Hiç kimse, bu kişilere, rakip yayınları satmama yükümlölüğü getiremez ve bu yayınları satmama koşuluna bağlı olan veya bu sonucu doğuracak edimlerde bulunamaz.

Yeniden yayım

MADDE 24. — Bir sürelili yayında yayımlanmış haber, yazı ve resimleri kaynak göstermeksizin yeniden yayımlayanlar beşmilyar liradan onmilyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Bu eserleri, yeniden yayım hakkı saklı tutulmuş olmasına rağmen, sürelili yayın sahibinin izni olmadan yeniden yayımlayanlar yirmimilyar liradan kırkmilyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

El koyma, dağıtım ve satış yasağı

MADDE 25. — Soruşturma için sübut vasıtası olarak her türlü basılmış eserin en fazla üç adedine Cumhuriyet savcısı, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kolluk el koyabilir.

Soruşturma veya kovuşturmanın başlatılmış olması şartıyla 25.7.1951 tarihli ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda, Anayasanın 174 üncü maddesinde yer alan inkılap kanunlarında, 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 146 nci maddesinin ikinci fıkrasında, 153 üncü maddesinin birinci ve dördüncü fıkralarında, 155 inci maddesinde, 311 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında, 312 nci maddesinin ikinci ve dördüncü fıkralarında, 312/a maddesinde ve 12.4.1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 7 nci maddesinin ikinci ve beşinci fıkralarında öngörülen suçlarla ilgili olarak basılmış eserlerin tamamına hâkim kararıyla el konulabilir.

Hangi dilde olursa olsun Türkiye dışında basılan süreli veya süresiz yayın ve gazetelerin ikinci fıkrada belirtilen suçları içerdiklerine dair kuvvetli delil bulunması halinde, bunların Türkiye'de dağıtılması veya satışa sunulması, Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine sulh ceza hâkiminin kararı ile yasaklanabilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet Başsavcılığının kararı yeterlidir. Bu karar en geç yirmidört saat içinde hâkimin onayına sunulur. Kırksekiz saat içinde hâkim tarafından onaylanmaması halinde Cumhuriyet Başsavcılığının kararı hükümsüz kalır.

Yukarıdaki fıkra uyarınca yasaklanmış yayın veya gazeteleri bilerek dağıtanlar veya satışa sunanlar bu yayınlar yoluyla işlenen suçlardan eser sahibi gibi sorumludurlar.

Dava süreleri

MADDE 26. — Basılmış eserler yoluyla işlenen veya bu Kanunda öngörülen diğer suçlarla ilgili ceza davalarının günlük süreli yayınlar yönünden iki ay, diğer basılmış eserler yönünden dört ay içinde açılması zorunludur.

Bu süreler basılmış eserlerin Cumhuriyet Başsavcılığına teslim edildiği tarihten başlar. Basılmış eserlerin Cumhuriyet Başsavcılığına teslim edilmemesi halinde yukarıdaki sürelerin başlama tarihi, suçu oluşturan fiilin Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından öğrenildiği tarihtir. Ancak bu süreler, Türk Ceza Kanununun dava zamanaşımına ilişkin maddesinde öngörülen süreleri aşamaz.

Sorumlu müdürün ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin karşı çıkmasına rağmen yayımlatıldığı iddia edilen eserden dolayı yayımlatan aleyhine açılacak dava yönünden süre, sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili hakkında verilecek beraat kararının kesinleşmesinden itibaren başlar.

Sorumlu müdürün yayımlanan eserin sahibini bildirmesi durumunda, eser sahibi aleyhine açılacak davada süre, bildirim tarihinden itibaren başlar.

Kovuşturulması şikâyete bağlı suçlarda dava açma süreleri, suç için kanunun öngördüğü dava zamanaşımı süresini aşmamak şartıyla, suçun işlendiğinin öğrenildiği tarihten başlar.

Kamu davasının açılması izin veya karar alınmasına bağlı olan suçlarda, izin veya karar için gerekli başvurunun yapılmasıyla dava açma süresi durur. Durma süresi iki ayı geçemez.

Görevli mahkemeler ve yargılama usulü

MADDE 27. — Basılmış eserler yoluyla işlenen veya bu Kanunda öngörülen diğer suçlardan dolayı açılan davalardan, ağır ceza işlerinden olanlar ağır ceza mahkemelerinde, diğerleri asliye ceza mahkemelerinde görülür.

Bir yerde ağır ceza veya asliye ceza mahkemesinin birden fazla dairesi bulunması halinde bu davalar iki numaralı mahkemede görülür.

Basılmış eserler yoluyla işlenen veya bu Kanunda öngörülen diğer suçlara ilişkin davalar acele işlerden sayılır.

Hürriyeti bağlayıcı cezaya çevirme yasağı

MADDE 28. — 18 inci ve 22 nci maddelerdeki suçlar dışında bu Kanunda öngörülen suçlar için hükmedilen para cezaları, hürriyeti bağlayıcı cezaya çevrilemez.

Tebliğat

MADDE 29. — Süreli yayının yönetim yeri, tebliğat işlemleri yönünden, yayın sahibinin ve temsilcisinin, görevi devam ettiği sürece sorumlu müdürün yerleşim yeri sayılır.

Yürürlükten kaldırılan hükümler

MADDE 30. — 15.7.1950 tarihli ve 5680 sayılı Basın Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce yayımlanmakta olan süreli yayınların sahibi, sorumlu müdürü, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren otuz gün içinde yayınlarının türünü yönetim yerinin bulunduğu yer Cumhuriyet Başsavcılığına bildirmek zorundadır. Bu süre içerisinde bildirim yükümlülüğüne uyulmaması halinde yayın sahibi, sorumlu müdür, beşyüzmilyon liradan yirmimilyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Bu ceza bölgesel süreli yayınlarda ikimilyar liradan, yaygın süreli yayınlarda beşmilyar liradan az olamaz.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kamu kurum ve kuruluşlarınca yayımlanmakta olan süreli yayınların temsilcisi ve sorumlu müdürleri, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içerisinde süreli yayının basım ve yayımını bu Kanunda öngörülen hükümlere uygun hale getirirler.

Yürürlük

MADDE 31. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 32. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

EK 5: Türkiye’de Öldürülen Gazeteciler

ADI SOYADI	YAYIN ORGANI	YERİ	TARİH
01-Tevfik Nevzat	Hikmet	Adana	1905
02-Şair Hüseyin Kami	Alemdar-Konya	Konya	1905
03-Hasan Fehmi Bey	Serbesti	İstanbul	1909
04-Ahmet Samim	Sada-i Millet	İstanbul	1910
05-Zeki Bey	Serbesti-Şehrah	İstanbul	1911
06-Silahçı Tahsin	Silah-Bomba	İstanbul	1914
07-Rupen Zartanyan	Yazar	İstanbul	1915
08-Siamanto	Yazar	İstanbul	1915
09-Yervant Sırmakeşliyan (Erukhan)	Yazar	İstanbul	1915
10-Armen Darian	Yazar	İstanbul	1915
11-Levon Laents	Yazar	İstanbul	1915
12-Tılgdadints	Yazar	İstanbul	1915
13-Krikor Zohrab	Gazeteci-Yazar	Urfa	1915
14-Taniel Varujan	Yazar-Şair	Çankırı	1915
15-Rupen Sevag	Şair	Çankırı	1915
16-Hasan Tahsin (Osman Nevres)	Hukuk-u Beşer	İzmir	1919

17-Ali Kemal	Peyami Sabah	İzmit	1922
18-Hüseyin Hilmi Bey (Sosyalist Hilmi)	İştirak - Medeniyet	İstanbul	1922
19-Ali Şükrü Bey	Tan	İzmit	1923
20-Hikmet Şevki Bey	Hakimiyet-i Milliye	Ankara	1930
21-Sabahattin Ali	Marko Paşa	Kırklareli	1948
22-Adem Yavuz	ANKA Ajansı	Kıbrıs	1974
23-Ali İhsan Özgür	Politika	İstanbul	1978
24-Cengiz Polotkan	Hafta Sonu	Ankara	1978
25-Abdi İpekçi	Milliyet	İstanbul	1979
26-İlhan Darendelioğlu	Ortadoğu	İstanbul	1979
27-İsmail Gerçeksöz	Ortadoğu	İstanbul	1980
28-Ümit Kaftancıoğlu	TRT	İstanbul	1980
29-Muzaffer Feyzioğlu	Hizmet	Trabzon	1980
30-Recai Ünal	Demokrat	İstanbul	1980
31-Mevlüt Işık	Türkiye	Ankara	1988
32-Seracettin Müftüoğlu	Hürriyet (Nusaybin)	Nusaybin	1989
33-Sami Başaran	Gazete	İstanbul	1989
34-Kamil Başaran	Gazete	İstanbul	1990

35-Çetin Emeç	Hürriyet	İstanbul	1990
36-Turan Dursun	Yüzyıl 2000 Dergi	İstanbul	1990
37-Gündüz Etili	Yeni Günaydın	İstanbul	1991
38-Halit Güngen	2000'e Doğru	Diyarbakır	1992
39-Cengiz Altun	Yeni Ülke	Batman	1992
40-İzzet Kezer	Sabah	Cizre	1992
41-Bülent Ülkü	Körfeze Bakış	Bursa	1992
42-Mecit Akgün	Yeni Ülke	Nusaybin	1992
43-Hafız Akdemir	Özgür Gündem	Diyarbakır	1992
44-Çetin Abayay	Özgür Halk	Batman	1992
45-Yahya Orhan	Özgür Gündem	Gercüş	1992
46-Hüseyin Deniz	Özgür Gündem	Ceylanpınar	1992
47-Musa Anter	Özgür Gündem	Diyarbakır	1992
48-M. Sait Erten	Azadi-Denk	Diyarbakır	1992
49-Yaşar Aktay	Türkiye	Hani	1992
50-Hatip Kapçak	Hürriyet	Mazıdağı	1992
51-Namık Tarancı	Gerçek	Diyarbakır	1992
52-Uğur Mumcu	Cumhuriyet	Ankara	1993
53-Kemal Kılıç	Ö.Gündem-Y.Ülke	Şanlıurfa	1993

54-M. İhsan Karakuş	Silvan Gazetesi	Silvan	1993
55-Ercan Gürel	HHA-Bergama	Bergama	1993
56-Ömer Taşar	Milli Gazete	Saraybosna	1993
57-İhsan Uygur (Kayıp)	Sabah	İstanbul	1993
58-Rıza Güneşer	Halkın Gücü	İstanbul	1993
59-Ferhat Tepe	Özgür Gündem	Bitlis	1993
60-Muzaffer Akkuş	Sabah-MİLHA Ajansı	Bingöl	1993
61-Ruhi Can Tul	Türkish Daily News	Kırıkkale	1994
62-Nazım Babaoğlu (Kayıp)	Özgür Gündem	Siverek	1994
63-Kamil Koşapınar	Zaman	Erzurum	1994
64-Erol Akgün	Devrimci Çözüm	Gebze	1994
65-Bahri Işık	Çağdaş Marmara	İstanbul	1994
66-Ersin Yıldız	Özgür Ülke	İstanbul	1994
67-Onat Kutlar	Cumhuriyet	İstanbul	1995
68-Bekir Kutmangil	Yeni Günaydın	İstanbul	1995
69-Nail Aydın	Son Haber	Giresun	1995
70-Sayfettin Tepe	Yeni Politika	Bitlis	1995
71-Metin Göktepe	Evrensel	İstanbul	1996
72-Yemliha Kaya	Halkın Gücü	İstanbul	1996

73-Ünal Mesutoğlu	TRT	İzmir	1997
74-Mehmet Topaloğlu	Kurtuluş	Adana	1998
75-Ahmet Taner Kışlalı	Cumhuriyet	Ankara	1999
76-Hrant Dink	Agos	İstanbul	2007
77-Cihan Hayırsevener	Güney Marmara'da Yaşam	Balıkesir / Bandırma	2009
78-Haydar Meriç	Rumeli 39	Kırklareli	2011
79-Nuh Köklü	NTV	İstanbul	2015

ÖZGEÇMİŞ

09.05.1994 tarihinde İstanbul Fatih’te doğmuştur. Ataköy Lisesi’nde Türkçe-Matematik bölümünden 2012 yılında mezun olmuştur. Beykent Üniversitesi Televizyon Haberciliği ve Programcılığı bölümünden 2016 yılında mezun olmuştur. Beykent üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim dalında yüksek lisans yapmaktadır.

Gökhan KORKMAZ

